

Jim Higgins
Fler år för gräshoppsvärmen –
International Socialists inifrån

Denna bok tillägnas minnet av Harry Wicks (1905-1989), en revolutionär kommunist
och sann arbetarklasshjälte.

Engelska originalets titel: *More Years for the Locust. The Origins of the SWP*

Skämtteckningar: *Phil Evans*

Översättning: *Björn-Erik Rosin och Martin Fahlgren (bilagorna)*

Denna bok handlar om den politiska strid som föregick den brittiska vänstergruppen
International Socialists ombildning till *Socialist Workers Party* (januari 1977) och som
slutade med att Higgins uteslöts.

Innehåll

Om Jim Higgins	1
Förord	2
Introduktion	4
Kapitel 1	12
Kapitel 2	21
Kapitel 3	27
Kapitel 4	32
Kapitel 5	40
Kapitel 6	45
Kapitel 7	53
Kapitel 8	60
Kapitel 9	66
Kapitel 10	73
Kapitel 11	80
Kapitel 12	88
Kapitel 13	95
Kapitel 14	107
Bilaga 1 [IS uppkomst]	116
Bilaga 2 [Cliffs Rosa Luxemburg]	119
Bilaga 3	123
Bilagorna 4-6.....	126

Om Jim Higgins

Jim Higgins, James Robert Higgins 1930-2002, var en av ledarna för den brittiska vänstergrupp som är mest känd som *International Socialists*, i dag *Socialist Workers Party*. Den hade delvis sitt ursprung i den krets kring Max Shachtman i USA som under striderna inom Fjärde internationalen vid inledningen till andra världskriget vände sig mot Leo Trotskijs syn på Sovjet som en arbetarstat i någon mening.

Efter andra världskriget skulle det leda till en ny brytning med Fjärde internationalen och ett helt annat sätt att betrakta Sovjet, Kina och de östeuropeiska staterna. Den som främst utarbetade den teorin, som skiljer sig såväl från Shachtmans syn som olika teorier om byråkratisk kollektivism, var Tony Cliff (egentligen Yigael Gluckstein). Cliffs teori gick ut på att Sovjet och Östeuropa var av statskapitalistisk karaktär.

Vid sidan av Gerry Healy's grupp *Socialist Labour League* skulle Cliffs grupp bli en av de mer betydande inom brittisk trotskism. Med betydande får man då ta i beaktande att det kanske rörde sig om några hundra medlemmar. Men det fanns en kraftfull intellektuell ådra där med namn som, förutom Tony Cliff själv, också räknade socialistiska tänkare som Michael Kidron, Peter Sedgwick och Duncan Hallas.

Jim Higgins tillhörde den fackliga delen av gruppen och ingick i ledningen för *International Socialists*. Han kom från arbetarklass och hade avancerat inom facket bland post- och telegrafanställda. Higgins hade kunnat bli förbundsordförande för de post- och telegrafanställda, men valde att bli heltidsanställd för *International Socialists*.

Där hamnade han snabbt på kollisionskurs med Cliff och utesluten. Higgins var inte överens om Cliffs planer på att bilda ett mer leninistiskt orienterat parti.

Efter några havererade försök att bygga upp en ny organisation vid sidan av Cliffs försörjde sig Higgins som journalist. Han medarbetade i såväl vänsterinriktade *New Statesman* som den konservativa veckotidningen *The Spectator*.

Den engelska titeln på denna bok, "More years for the locust" [Fler år för gräshopporna], kan förefalla märklig. Det medger Higgins själv också. Men som den djupt bildade och bibel-sprängde person han var hade han hämtat titeln från Joels bok i Bibeln där det talas om alla år som slösats bort till gräsgnagarna, gräshopporna, gräsbitarna osv. Higgins hade redan tidigare byggt upp bilden av brittisk trotskism med boken "Ten years for the locust".

Jim Higgins har skrivit en bok som är underhållande, stundtals obarmhärtig och som är ytterst tänkvärd för alla som haft något sällskap med den revolutionära vänstern i Sverige också.

Bilagorna 4-6 är inte översatta, men allra sist ges länkar till engelska versioner av texterna, som alla finns på MIA.

Översättarna

Förord

Jag har ett möte med Döden

På en omtvistad barrikad [Alan Seeger 1888-1916]

Jim Higgins har skrivit en välskriven och insiktsfull bok om socialisternas gäckade förhoppningar under 1960- och 1970-talet. I denna cyniska tid när tänkarna inom New Labour förkunnar att "socialismen är död" är det värt att påminna sig de dagar av betydande aktivism, massdemonstrationer och potentiell arbetarmakt då det inte bara ansågs som önskvärt utan möjligt att det brittiska samhället skulle kunna omvandlas i sant demokratisk och egalitär riktning. Det är värt att understryka för ledarna inom New Labour att den "socialism" de så lättvindigt förvisar till skrotupplaget finns i två former: socialdemokratien och stalinismen och över dem faller vi inga tårar. Aldrig har behovet av en grundlig samhällsförändring varit större än i detta vulgära och alltmer pråliga och snuskiga samhälle, där miljoner lever under ökad fattigdom och en minoritet stoppar fötter och trynen i privatiserade tråg och den industriella basen slås sönder i brådskan att basera ekonomin på tjänstesektorn och hamburgerrestauranger.

Det främsta syftet med Jims bok är att skildra en nyss förgången tid i hopp om att misstagen från de åren inte ska upprepas. En del läsare kommer att reagera på den sarkastiska tonen och kärva humorn. Men då måste det framhållas att deltagarna i de strider som skildras gjorde stora uppoffringar för rörelsen för att snabbt ställas åt sidan av "kamrater" som fullständigt struntade i den smärta de utsatte andra för. Jim tonar ned den viktiga roll han själv hade i de händelser han skildrar, men jag minns däremot mycket väl en man som plockades från en nyckelposition inom facket för att bli nationell sekreterare för International Socialists och som sedan sidsteppades på mindre än ett år. Han hade blivit offer för ett skamligt sekteristiskt agerande och hugg i ryggen. Den bittra och principlösa inre striden inom International Socialists medförde att en hel grupp av beslutsamma och begåvade personer gick förlorade för socialismen och nu hamnade i utmärkena i stället för att ha en central roll.

Det har sagts så många gånger att revolutionerna äter sina barn. Det har blivit mindre uppmärksammat att små revolutionära grupper har en tendens att göra sig av med sin avkomma långt innan den första barrikaden byggts. De stora förhoppningarna hos många medlemmar av International Socialists krossades på grund av en rad faktorer: bristen på långsiktig strategi, Tony Cliffs våldsamma kursändringar där demokratin trampades ned på ett sätt som hade gjort Tony Blair andlös av beundran. Det handlade också om att byråkrater och opportunisterna fick plats i stället för erfarna medlemmar samt ett hänsynslöst fördömande av kritikerna av den senaste "linjen".

Det tragiska med International Socialists är att det inte började så. Som Jim berättar var gruppen i början baserad på äkta kamratskap och delad intellektuell begåvning. Jag kom från Gerry Healy's Socialist Labour League och var i skriande behov av såväl ny olja som nytt syre när jag gick med i International Socialists. Jag blev imponerad av den öppna debatten, bristen på småaktiga enväldshärskare, den intellektuella hållningen i tidskriften *International Socialism*, den goda stämningen, alla goda öl vi drack efter mötena samt, inte minst, en anständig ödmjukhet över vad en grupp med bara några hundra medlemmar kunde uträtta. Vilken skillnad mot det International Socialists som senare drog slutsatsen att bristen på framgångar inte krävde återhållsamhet och självkritik utan det absurda språnget till vad som grovt skulle få namnet "mini-masspartiet" Socialist Workers Party. Vilket skulle leda till uteslutning av de som protesterade mot den form av "substitutionism" som International

Socialists tidigare alltid gjort narr av.

Det handlar inte bara om att mycket vatten flutit under broarna. Behovet av socialism förblir lika stort som någonsin. Genom att granska och analysera tidigare misstag är Jim Higgins syfte enkelt: att undvika dessa misstag samt förhoppningen att en yngre generation kommer att skapa en rörelse byggd på demokrati och tolerans och blåsa liv i den slocknande flamman.

Roger Protz (Roger Protz har i omgångar arbetat som journalist på olika trotskistiska tidningar. På senare år har han framför allt gjort sig känd för en rad böcker om öl och ölkulturen, ö.a)

Juli 1996

Introduktion

Och jag skall giva eder gottgörelse för de årsgrödor som åtos upp av gräshopporna, gräsbitarna, gräsätarna och gräsnagarna, den stora här som jag sände ut mot eder...

Joels bok, kapitel 2, vers 25

I Jaroslav Haseks stora och i grunden ytterst subversiva roman, *Den tappre soldaten Svejk*, finns ett stycke som skildrar Svejks anabasis i ett eländigt österrikiskt-ungerskt imperium. Den tappre soldaten vandrar omkring, men egentligen hopplöst förirrad. Han behåller sitt osvikligt goda humör medan han är på jakt efter sitt regemente som han tappat kontakten med när det begav sig till den ryska fronten. Det märkliga med Svejk är att han hela tiden går i fel riktning. För egen del har jag också kunnat känna samma sak och att det egentligen varit Jaroslav Hasek, och inte någon högre makt, som skrivit manuskriptet. Jag har kommit ut och stirrat in i ytterligare någon återvändsgränd efter att för tredje eller fjärde gången ha tagit miste på den raka motorvägen till det socialistiska samhället. Då har jag svurit på att jag nästa gång skulle använda bättre kartor och mer tillförlitliga guideböcker. Dessvärre tycks kartorna vara föråldrade och bara handla om Petrograd 1917 och guideböckerna mest också leda oss in i återvändsgränder medan den raka motorvägen verkar återstå att bygga.

Inget av detta borde förvåna eller oro oss. Så har det alltid varit eller också skulle vi ha gjort revolution för länge sedan och idag med Ian Birchalls formulering (Ian Birchall är en historiker, född 1938, som fortfarande tillhör Socialist Workers Party, ö.a.) ”ligga i gräset och äta persikor”. För egen del skulle jag nog kräva ytterligare en eller två godsaker. Som ständigt solsken och en stor låda med lakrits för att vara säker på att arbetarmakt verkligen var ett faktum. Men jag förstår vad Birchall menade. Karl Marx förutsåg inte kommunen förrän arbetarna i Paris verkligen genomförde en. Och Lenin var minst sagt misstänksam mot sovjeterna tills han såg deras inneboende socialistiska karaktär. Det handlade om en ganska kraftig omsvängning jämfört med det han skrivit 1903 i *Vad bör göras?*, då det handlade om att intellektuella skulle föra med sig socialistiskt medvetande till arbetarna. I själva verket får vi inse att det är arbetarna, som är de som bygger samhället, som visar intellektuella vägen framåt.

Hur arbetarna kommer att agera under det kommande seklet återstår att se. Och vad som är säkert är att ingen av de ledare som existerar idag har den minsta ledtråd. Det enda vi kan vara förvissade om är att det inte kommer att handla om en upprepning av det förgångna och att de som då fortfarande är lyckliga nog att befinna sig på plats kommer att bli förvånade de också. Under tiden finns det rätt mycket som bör göras. Bara de klentrogna kan dra slutsatsen att vi bör dra oss tillbaka från kampen och plantera ett persikoträd och sedan gömma oss i det tjocka gräset i väntan på en riklig skörd bara därför att det funnits exempel på en rad förfärliga organisationer. Att hävda att några grupper inte levt upp till våra förväntningar, eller än värre levt upp till våra kusligaste mardrömmar, handlar bara om kapitalismens förmåga att överföra sina mest auktoritära intentioner också på dem som en gång var ute efter att förgöra den själv. Alla dessa grupper, utan undantag, har haft något att tillföra, något att fylla den ena eller andra luckan i vår förståelse av socialismen.

Under andra världskriget gick jag i skolan och minns att jag läste *Daily Worker* (kommunisternas tidning, ö.a.) under skolbänken. Jag upplevde det som en triumf när kriget vände och de sovjetiska stridsvagnarna och infanteriet gick framåt på bred front. Det handlade om en tid när det brittiska kommunistpartiet i mångt och mycket fungerade som en hjälptrupp till lady Clementine Churchills *Aid to Russia Committee* och lyckades komma upp i 60 000

medlemmar. Denna imponerande ökning, som kallades ”Stalingradhöjningen”, bestod i huvudsak av patriotiska briter som var fascinerade av ryssarnas krigsansträngningar, kommunisternas löften om att inte ägna sig åt några strejker och att Joe Stalins uppsyn såg ut att ha förändrats. De försvann lika snabbt som snökulor på en varm spis så snart kriget var över.

Jag var imponerad av det sovjetiska folkets uppoffringar och trodde att deras mod hade att göra med den styrka som Oktoberrevolutionen bidragit med. För mig framstod det som att försvaret av Oktoberrevolutionen också var ett försvar av våra sovjetiska allierade och jag blev angelägen om att förvandla historie-, geografi- och kristendomslektioner till en fråga om sovjetmakten. Matematik och naturvetenskap gick dock inte lika lätt att införliva i denna typen av diskussioner, även om jag erinrar mig en ganska livlig debatt om Pavlovs metoder under en fysiklektion. Tillsammans med min vän Zammit, fullständigt opolitisk men beredd till allt, målade vi ”Öppna den andra fronten nu” på väggen till en av lektionssalarna. Jag blev lite misstänkt för detta, men jag hade valt en bra medbrottsling. Zammit skulle inte ha gett vika ens under tortyr.

Krigsslutet och valet av den första Labourregeringen tycktes under en kort tid, inte bara för mig personligen utan också för långt klokare hjärnor, innebära att socialismen kunde införas genom valurnorna. Inom arbetarklassen fanns förvisso en reell entusiasm för omfattande sociala förändringar och det var särskilt fallet med de miljoner som var mobiliserade inom armén. Men Labourpartiet var långt ifrån ivrigt att underblåsa denna entusiasm och nöjde sig med reformer som var tillräckliga för att få brittisk kapitalism på fötter igen. Allt annat skulle inte bara vara överdrivet, och Labour berömde sig för sin återhållsamhet, utan dessutom farligt. 1947 var jag 16 och tillräckligt gammal för att gå med i kommunistpartiet och det stod klart att inget socialistiskt skulle komma från Attlee-regeringen. I det läget, efter krigsårens fredliga hållning, återgick kommunistpartiet till en fackligt militant linje.

Efter avslutad skolgång hamnade jag inom post- och telegrafverket och blev glad när jag upptäckte att det inom min fackförening fanns en aktiv gren av kommunistpartiet. Utan alltför mycket dröjsmål hade jag blivit aktiv både inom facket och kommunistpartiet. Inom postverket på den tiden var lönerna så låga, speciellt bland lärlingarna, att det kunde påminna om Charles Dickens’ skildringar. För den furstliga summan av 14 shillings skulle jag arbeta 48 timmar i veckan, fem och en halv dag. Hade vi varit tvungna att arbeta hela den tiden skulle det inte ha varit uthärdligt. Men lyckligtvis var det ganska långa tepauser, några maratonliknande biljardpartier och, på sommaren, lite solbadande på taket till Telegrafbyggnaden.

Under en period av min utbildning kom jag i kontakt med en grupp av mycket stora och kraftfulla killar som for upp och ned med telegrafstolpar under samma ljud som vrålände apor. På morgnarna fick jag insikter i en tråddragares jobb och på eftermiddagarna blev jag utlärd i klättringsfärdigheter som var perfekt anpassade till att putsa fönstren på stora hus i Hampstead. Därigenom kunde jag tredubbla min lön. Rik bortom alla drömmar började jag röka, handrullade Nosegay eller Boar’s Head, och när lönen kommit på fredagar kunde jag också ta några öl. Denna ganska dåligt betalda men rätt slappa arbetsmiljö gav mig gott om tid för politiska diskussioner och agitation – under någon tid var jag nummer ett när det gällde att samla namnunderskrifter för Stockholmsappellen.

1949 hamnade jag i armén, men flera av mina kamrater skrev till mig i Hongkong, där jag var stationerad. Sid Gregory, ansvarig för kulturfrågor inom kommunistpartiets avdelning – lit sec på partijargong – var hygglig nog att skicka mig några exemplar av kommunistpartiets *London District Bulletin* samt *World News and Views*. Tidningarna kom i kooperativt åter-

använt papper där omslaget var tydligt för var och en ”Tryckt och publicerat för kommunistpartiet av Farleigh Press”. Vid postutdelningen brukade den ansvarige underofficeren överlämna mina brev med något av tonen hos en fältmarskalk och med orden: ”Och här signalist Iggins får ni er post från Kreml”. Avslöjad som Röd stod det klart att jag inte skulle bli insläppt i chifferrummet. Det utgjorde ett problem eftersom armén hade kostat på sig att utbilda mig till chifferexpert. Det närmaste året och ett tag till ägnade jag mig åt att försöka göra en användbar teleprinter av två dåliga. Jag lyckades aldrig, men det fyllde min tid tills jag kunde ta en båt och återvända hem för att återuppta mitt arbete i kommunistpartiet.

Att arbeta inom en industriavdelning av partiet var mer behagligt och mer gynnsamt än i en avdelning som var geografiskt inriktad. Inte minst fanns det rätt mycket tid för kätteri, just därför att det inte fanns så mycket mer meningsfullt att syssla med. En gång om året ägnade vi oss dock åt något som kallades för ”Rensningen” då vi alla satte oss ner och glatt ägnade oss åt självkritik.

Inom Ingenjörsavdelningen nummer 2 (så hette vår avdelning) ägnade vi oss åt att diskutera partipolitik och hur man på mest effektiva sätt skulle få partiet att komma till tals på arbetsplatserna och inom facket. Vi ägnade oss åt skolning och inbjöd talare. Vi hade möten en gång i veckan i en lägenhet i West Hampstead, som tillhörde en av våra kamrater. Rummet var ganska stort med många stolar och en dubbelsäng för kamraterna att sitta i. Jag erinrar mig ett möte där talaren var avsevärt försenad. Mötets ordförande, som inte hade någon klocka, ställde frågan: ”Vet någon kamrat vad klockan är?” Med ett lyckligt tjut kastade jag mig baklänges i sängen med armarna åtskilda och ropade: ”Allt för partiet, kamrat ordförande”. Under några år fick jag betala för denna kvickhet, vid den årliga Rensningen blev jag ordinerad hårt arbete och order om att underordna mig. Men jag sågs evinnerligen som någon som kunde betraktas som lättsinnig.

Det handlade om en partiavdelning som åldersmässigt bestod av folk från 16 till 60. Bara en enkel konversation var tillräcklig för att lära en rätt mycket om den brittiska arbetarrörelsen under 1900-talet. Det skulle visa sig, även om detta inte omedelbart accepterades, att det behövdes tålmodigt arbete och tid för propaganda och agitation. I ett telefonråde där det fanns tre avdelningar av post- och telegrafacket och kring 2 000 fackmedlemmar hade partiet kanske kring 20 medlemmar, där de flesta av dem hade något förtroendeuppdrag inom det nationella fackförbundet. Det var ett ställe där man kunde lära sig det väsentliga i facklig politik och att sätta det samman med all annan politik. Det var också här man lärde sig att ta ansvar för olika representativa plikter inom facket.

Att vara fackligt aktiv och medlem av kommunistpartiet handlade om någon form av schizofreni. Dels fanns den stalinistiska hållningen om fredlig samexistens, dels fanns det förlag som körde ut översättningar av Marx, Engels och Lenin och sålde dem till lågpriser. Det gick för sig att se Joe Stalin som en hygglig prick och att allt handlade om fred och på samma gång fortsätta klasskampen med yttersta kraft. Mina känslor för Stalin fick en törn när jag utsågs att leda en debatt kring ”den socialistiske lärofaderns” senaste verk; *Socialismens ekonomiska problem i Sovjetunionen*. Det var illa nog att vara tvungen att läsa den en gång, men föreställ er då att läsa den gång på gång och föra anteckningar. Det var en gräslig erfarenhet eftersom Stalin hade en litterär stil som Max Shachtman en gång betecknade som ”en sandsäck dragen genom en gyttjepöl”.

Något man fick lära sig var betydelsen av kommunikationer. Ledaren på basplanet var tvungen att hålla medlemmarna informerade och göra det regelbundet. Vi framställde två fackliga tidningar som tog upp lokala och nationella frågor. Vi tog upp frågor som

regelbundet återgavs i andra fackliga organisationer där vänstern hade något inflytande. Vi kritiserade häftigt den fackliga byråkratin och utsattes emellanåt för disciplinära åtgärder. Men även mitt under kalla kriget, då Catholic Action agerade för fullt, blev medlemmar av kommunistpartiet återvalda till lokala förtroendeuppdrag, även om det rädde näst intill yrkesförbud när det gällde den högsta fackliga ledningen.

I likhet med de flesta organisationerna på vänsterkanten krävde kommunistpartiet både tid och ekonomiska uppoffringar. Men i gengäld fick man ett kamratskap som går vida över vänskap därför att det handlade om delade erfarenheter och engagemang. Stalinismens i grunden reaktionära karaktär, att den byggde på exploatering av arbetarna i Sovjet och satellitstaterna, var ganska svårt att urskilja i en liten och aktiv grupp i en inte särskilt stor facklig organisation i Storbritannien. Bomben föll 1956. Jag var på väg till en årlig facklig konferens och på söndag morgon köpte jag veckotidningen **The Observer**. Nästan hela numret ägnades Nikita Chrusjtjovs tal inför det sovjetiska kommunistpartiets tjugonde kongress. Det bestod av en lång katalog över Stalins brott, utan någon närmare marxistisk förklaring, men under alla omständigheter ett effektivt fördömande. Även om det också fördömde olika höger- och vänsteroppositioner på 1920- och 1930-talet, så innebar det ett postumt frikännande av de stalinister som ådragit sig Onkel Joes vrede. Chrusjtjov bad inte om ursäkt. Hur skulle han finna ord – han var ju stalinist också – för de miljoner oskyldiga arbetare och bönder som avrättats eller dött under eländiga förhållanden i något arbetsläger? Han medgav att Stalin varit så ondskefull att han tvingat Mikojan – en man med bräcklig hälsa – att dansa *gopak*, en rätt livlig kaukasisk folkdans. Kan svinaktigheten komma mycket längre?

Det innebar att monolitens styrka brutits. Jäsningsämnen inom partiet försvann inte. Katten var ute ur säcken och det fanns inga möjligheter att få tillbaka djuret. Harry Pollitt och Palme Dutt (två av kommunistpartiets ledare, ö.a) gjorde sitt bästa, men alla visste att även de varit offer för några av de brott som Chrusjtjov dragit fram i ljuset. Bägge två åkte runt i Storbritannien, Pollitt mästaren när det gällde massagitation och Dutt trumfkortet som teoretiker, i försök att mildra effekterna av talet på tjugonde partikongressen. Dutt kom med förklaringen att solen förvisso har sina fläckar, men att den ändå utgör grunden till allt liv. Ja, så kunde man se på Joe Stalin också. Jag var med på två möten där Dutt använde sig av det argumentet och han blev nästan hela tiden utbuad. Den andra gången såg Dutt ut som den åldrade man han var, någon vars lögner och undanflykter hunnit ikapp honom. Det var ingen vacker syn.

Jag var sekreterare i partiavdelningen och efter en tids grubblande ringde jag avdelningsordföranden för att tala om att jag bestämt mig för att lämna partiet. Han verkade inte på något sätt förvånad och uttryckte sympatier med min hållning. Dessvärre, och utan att säga något till någon, lämnade han också partiet. Det hela resulterade i att jag fick ett brev från den kulturellt ansvarige, lit-sec, som krävde ”en självkritisk analys av varför jag inte sammankallat något partimöte på två månader”. Ett tag lekte jag med tanken att sammankalla ett möte och inte gå dit själv, men slutligen bestämde jag mig för att inte göra någonting.

Utän några förväntningar, och i huvudsak för att fylla behovet av möten, gick jag med i Labourpartiet. Vid den tiden bodde jag i Wembley Norths valkrets, i det område där också Preston Ward ingick. Labourpartiet där bestod av en rätt märklig samling. Där ingick ett par som tillhört de österrikiska socialdemokraterna när Dolfuss 1934 gick till angrepp mot arbetarbostäderna. Där fanns en tysk som arbetat för Komintern och Louie, en tyska, som haft ihop det med Ernst Toller, en poet och ledare för Röda armén under den bayerska sovjetrepubliken 1920. Bland alla dessa exotiska inslag fick jag bäst kontakt med Len och Freda Knight. I likhet med mig hade de varit med i kommunistpartiet. Freda hade det speciellt

jobbigt, eftersom hon arbetade i ett företag grundat av partimedlemmar i syfte att handla med Kina. Företaget gick uppenbarligen mycket bra genom att importera svinborst och kinesisk träolja. Bolaget rekryterade anställda via partiet, men tillät dem varken att gå med i en fackförening eller bilda en partiavdelning. Detta ledde till oupphörliga konflikter, inte minst för partiet antar jag, för Freda var extremt viljestark med orubblig känsla för rättvisa och fair-play.

Det var hos Knights jag kom i kontakt med trotskismen. De hade blivit övertygade av Cyril Smith som bodde på andra sidan Wembley. Cyril tycktes ha en fullständigt outtömlig energi och en avundsvärd förmåga att knoga på med alla uppdrag han ålagts. När det gällde att övertyga andra hade han utomordentligt stöd av att han förfogade över ett antal av Trotskij's skrifter och ett exemplar av *Den förrådada revolutionen*. Dessutom fanns där *Labour Review*, den utomordentliga teoretiska tidskrift hans grupp gav ut samt det mer agitatoriskt inriktade **Newsletter** med Peter Fryer som redaktör (Fryer hade varit *Daily Workers* utsände under Ungernrevolten 1956 och skrivit rapporter som fått honom att hamna i konflikt med partiledningen, ö.a). För någon som i likhet med mig själv utsatts för det grymma tvånget att läsa Stalins *Socialismens ekonomiska problem i Sovjetunionen*, var det ett privilegium att få läsa Trotskij, en äkta marxist som också kunde skriva med stor elegans och klarhet. Jag antar att det var samma tacksamhet som någon förhistorisk människa kände när han eller hon kom i kontakt med det okända geni som uppfunnit elden eller den där som uppfunnit hjulet. Jag kände att jag var tvungen att ansluta mig. Så kom det sig att jag blev medlem av Wembleyavdelningen av "Klubben".

Om bolsjevikpartiet var "ett parti av nytt slag" så var Klubben "ett parti av ännu nyare slag". Möte efter möte följde, tidningsförsäljningen upphörde aldrig och man drogs in i distrikts-, valkrets- och stadsdelsmöten i Labourpartiet för att kunna öka tidningsförsäljningen. Offentliga möten med *Newsletter* hade talare som Peter Fryer och Brian Behan (bror till författaren Brendan Behan, ö.a). Tillsammans med John Lawrence och John Palmer var Behan en av de största folktalare jag någonsin träffat på.

I centrala London leddes skolningsmötena om "Vår rörelses historia" av Gerry Healy. En sådan mötesserie hölls i ett ganska stort rum ovanpå en pub och hade bokats i namn av en icke existerande resebyrå. På dagtid var rummet uppenbarligen restaurang och man kunde höra ljud från diskarna bakom mathissen. Vid sådana tillfällen brukade Gerry inleda sina anföranden med så låg stämma att den var näst intill ohörbar förutom för dem som satt längst fram. Plötsligt, och utan förvarning, gick han över till fullt rytande och kamraterna flög upp, drabbade av en akustisk chock. Healys röst skenade på maxvolym med hotelser som fick blodet att stelna i ådrorna, grymma förutsägelser och skildringar av gamla massakrer något som fick pubägaren att inse att detta inte var någon vanlig resebyrå och att det kunde visa sig kostsamt i det långa loppet. Vi var således inte längre välkomna till just den restaurangen.

Höjdpunkten för mig blev strejken på McAlpine's arbetsplats på South Bank. Konflikten inleddes när Brian Behan, som lett en oppositionell grupp inom byggfacket, fick arbete där. Efter ett tag insåg platschefen att denne Behan kunde bli ett allvarligt hot mot hans mentala hälsa och avskedade honom. Det var ett misstag för på South Bank fanns en hel hög andra politiska aktivister, bl a Hugh Cassidy. Snabbt utlystes en strejk och Klubben hade försatts på krigsfot. Alla gruppens resurser ställdes till förfogande. Det var en av de första strejkvakterna som både bestod av revolutionärer och byggjobbare. Healy slog sig ner på kaféet mitt emot och möten pågick i stort sett oupphörligt. Vid ett tillfälle uppstod lite kalabalik utanför grindarna och Brian Behan arresterades för att senare dömas till tre månader på Shepton Mallett.

För Healy utgjorde strejken en kvalitativ förändring av klasskampen. Han såg arresteringen av Behan som att staten mobiliserat mot oss och samma sak med fackföreningsledningen, som tagit avstånd från strejken, och arbetsgivarna och deras mäktiga organisationer. Om Healy på sedvanligt sätt resonerade i ödesdigra termer rådde inget tvivel om att det handlade om en viktig strejk som utkämpades med aggressiva metoder på båda håll och kunde ha inneburit startskottet för de strider som höll på att ta fart. Newslettergruppens fackliga konferens hade som ledstjärna frågan om medlemmarnas rätt att kontrollera facket och ett slut på byråkratiska privilegier. Det var en ganska bra konferens och rätt många närvarande var entusiastiska över programmet. Peter Fryer ledde mötet och Brian Behan och Harry Constable, en framträdande hamnarbetare i London och medlem av Klubben, talade. Gerry Healy lurade, inte alltför diskret, i bakgrunden och skickade anvisningar till mötesordföranden så frekvent att Fryer hotade med att lämna mötet om han inte upphörde med det.

Detta var onekligen höjdpunkten i Klubbens historia. De som kände Healy bättre än jag ansåg att han stått för både taktkänsla och en viss diskretion när han lyckats rekrytera 200-300 tidigare medlemmar av kommunistpartiet. För dem som kände honom närmare var det i så fall ett helt exceptionellt exempel på tolerans och gott humör som inte kunde vara länge. Det gjorde det inte heller. En rad påtryckningar och händelser fick honom att spåra ur. För det första utsattes han för visst tryck från Brian Behan som hade en helt annan syn på entrism inom Labour. Sedan, efter strejken vid South Bank, började tidningarna granska Klubbens angelägenheter. En dåligt genomarbetad och felaktig artikel publicerades i *News Chronicle*, men en eller flera långt mer välinformerade publicerades i *South London Press*. Starkt uppmuntrad av Behan bestämde sig Healy för att det nu var dags att kasta sig ut i friheten och Socialist Labour League (SLL) såg dagens ljus. I överensstämmelse med sin galghumor skrev Healy till Labourpartiet och begärde att SLL skulle få ansluta sig. Responsen blev minst sagt mager.

För många av oss som kommit från kommunistpartiet innebar entrismen inom Labour att man fick svälja rätt många gånger. Men när vi gjort det föreföll det dumt att spotta ut tio års arbete på grund av några tidningsartiklar. Efter att ha dragit den slutsatsen argumenterade vi för den i våra avdelningar. Den storm av utskällning detta ledde till mot våra oskuldsfulla varelser tycktes helt utan proportioner. Som redaktör för **the Newsletter** befann sig Peter Fryer mitt i stormen och han fann snart klimatet på redaktionen outhärdligt och att Healy agerade helt otillständigt. Han lämnade Klubben för att aldrig återvända. Healy gjorde ett nummer av detta. Han hävdade att han låtit bevaka hamnar och flygplatser för att hindra Peter från att lämna landet. Han publicerade en specialutgåva av **the Newsletter** med rubriken *Har GPU tagit hand om Peter Fryer?* Dessvärre trycktes den aldrig därför att det skulle ha gett Peter ett gott skratt i Nottingham där han bodde hos sin vän John Daniels.

Även om Healy inte letade efter Peter i Nottingham gjorde han en visit hos Len och Freda Knight i samma ärende. Det var en visit av det hotfulla slaget och som normalt äger rum på fel sida av midnatt. En bestämd knackning på dörren fick Freda att komma ut från köket där hon och Len höll på att ta sig en kopp varm choklad innan det var sängdags. När hon öppnat dörren försökte Bob Pennington, vid den tiden ansvarig i London för SLL, tränga sig in med orden: "Vi vill ha en diskussion med dig, kamrat". Det var ett budskap som framfördes i samma ton som i en B-mässig gangsterfilm, något som Healy och hans hejdukar älskade. Freda var en ganska kraftfull person och hon tryckte tillbaka honom med orden: "Men kom igen då vid någon anständig tid". Freda var dock rätt liten till växten och trycktes ganska snabbt in i hallen igen. I motsats till Freda var Len storväxt och han tvekade inte att ta itu med

Pennington. Efter att ha förlorat en eller ett par tänder var denne däckad och när dammet lagt sig och Len lugnat sig något dök Healy och Cliff Slaughter upp för den utlovade diskussionen. Det var inte så att det handlade om något möte mellan befryndade själar.

Vi bildade en fraktion för att ge utlopp för vårt missnöje.¹ Den bestod av ungefär 20 medlemmar och kallades Stanford-fraktionen utifrån den egendom där den bildats. Vi skrev ett dokument, *Läget 1959 inom SLL*, och som Peter Cadogan tog på sig ansvaret att sprida. Hans idé om att sprida ett internt dokument var att göra det via en annons i *Tribune* (organ för en vänstersocialdemokratisk del inom Labour, ö.a). Det ledde till att alla som undertecknat dokumentet fick ett brev från Healys ganska ödmjuka advokater där vi anklagades för förtal. Cardogan svarade ganska lättsinnigt att han var beredd att ställa upp inför rätta. ”Pröva fallet inför arbetarklassen, så får vi se vad som händer”, löd hans svar. Len Knight vände sig till Sidney Silverman, parlamentsledamot för Labour och en ganska klipsk advokat. Det hördes inget mer om något åtal, men Len blev utesluten för att ha slagit ner Pennington och Freda och jag själv uteslöts för att vi väsnats i samband med ett möte med SLL.

I samband med striden inom SLL kom jag i kontakt med Tony Cliff och Michael Kidron hemma hos Peter Cardogan i Cambridge och Cliff gav mig en inbjudan till nästa möte med redaktionen för gruppen kring *Socialist Review*. Eftersom jag inte hade något för mig den dagen for jag dit. Det var ett ganska öppet möte, vilket var fallet med det mesta som *Socialist Review* ordnade på den tiden. Jag erinrar mig att Sam Levy var där liksom Ted Grant, som sålde exemplar av **Socialist Fight** som var så dåligt framställda att de var i det närmaste oläsbara. Det var kanske 40 eller 50 personer närvarande. Det var i början av anti-kärnvapenkampanjen och rätt mycket handlade om de fyra minuter vi eventuellt skulle ha på oss vid ett kärnvapenangrepp. Cliff lade fram sin egen paroll: ”Om kärnvapenangrepp ta på dig en brun pappersstrut på huvudet”. Av någon anledning tilltalade det mig på samma sätt som hans uppmaning: ”Kamraterna måste tänka på att dra upp sockorna”. Däremot ansåg jag att han borde förbättra sitt uttal om han skulle komma någon vart. Några dagar senare gick jag med i gruppen kring *Socialist Review* och resten är historia, eller i varje fall ämnet för denna bok.

Det kan hända att någon tycker att titeln för denna bok är förvirrande, märklig, eller sannolikt båda. Den första artikel jag någonsin skrev för *International Socialism* var i nummer 14, och det handlade om den brittiska trotskismens historia *Ten Years for the Locust* [Tio år för gräshoppan]. Min uppfattning var att en lovande organisation som Revolutionary Communist Party (RCP) hade gått åt pipan, och med den en rad begåvade personer, genom skraltigt perspektiv och dålig politik. Med ett eller annat undantag var de utomordentliga personer med de bästa avsikter, men de förläste därför att de inte betydde något för arbetarrörelsen i Storbritannien. Medlemmarna kunde anstränga sig mer, sträcka sig ännu längre och göra än större uppoffringar men till vad nytta. Gräshoppan, parasiten, hade ätit alla år inom RCP. Men ändå var inte allt bortslösat, för under något decennium höll de levande en tradition som är betydelsefull för vänstern idag. Att ingen av dessa grupper kunnat ta sig igenom tidigare meningsskiljaktigheter utan fortsatt att leva som ställföreträdare för hjältarnas Samlade verk är en orsak till att svärmen av gräshoppor kan fortsätta att frodas. De som finner min berättelse alltför kritisk för deras smak kan jag bara be om ursäkt och återupprepa min övertygelse att kritiken är välförtjänt. International Socialists, efterföljare till *Socialist Review* Group och föregångare till Socialist Workers Party, var det bästa tillfälle vi haft sedan 1920-talet att bygga en seriös revolutionär socialistisk organisation. Det var ett tillfälle som

¹ I Stanfordgruppen återfanns bl a: Ken Coates, John Daniels, Dorothy Tildsley, Marion Cook, Peter Fryer, Pat McGowan, Len Knight, Freda Knight, Ellis Hillman, Peter Cadogan och Jim Higgins

försattes och de som var ansvariga för detta misstag har mycket att svara för, om det än bara sker på sidorna i denna bok.

Men livet går vidare och vi måste fortsätta. När den tappre soldaten Svejck, efter alla sina strapatser och äventyr, till sist återförenats med sitt regemente ber hans överordnade, den rätt prövade löjtnanten Lukacs, honom att hoppa upp på trupptransporttåget. ”Får meddela, löjtnant, att jag hoppar på”. Jag hoppas att när jag någon gång hittar tillbaka till det revolutionära tåget också kommer att kunna säga att även jag ”hoppar på”.

Slutligen vill jag uttrycka mitt tack till alla som hjälpt mig i arbetet med denna bok. I synnerhet Bill Ainsworth, Peter D Morgan, Geoff Carlsson, John Palmer, Roger Protz, Richard Kuper, Cyril Smith, Ruth Nelson, Al Richardson, Ted Crawford, Stan Newens, Richard Kirkwood, Granville Williams, Alice Murray, Andy Wilson, Ian Land, Sarah Washington, Jules Alford samt Phil Evans som bidragit med teckningar som kanske blir enda skälet för någon att kasta en blick i den. Ett stort tack också till min sambo Jane Allen, som fått utstå det ena idisslandet efter det andra av elaka fraktionsstrider över middagsbordet utan att hon någonsin protesterat. Hon har varit tillräckligt generös för att gå igenom hela manuskriptet, min beundran och stora kärlek för denna insats. Slutligen ett tack också till Marion Higgins, vars osvikliga stöd – i alla avseenden – under några av de svåraste stunderna alltid uppskattades, även om hon aldrig fick tillräckligt erkännande. För min del handlar det om ett försenat men djupt känt tack. Alla felaktigheter i boken kan givetvis bara jag själv lastas för.

Kapitel 1

Om jag skulle berätta för er vad jag ser som min familjehistoria skulle det ta rätt lång tid ... Det skulle handla om något som jag som individ är osäker om sanningshalten i ... Jag har en känsla av att mycket litet av detta kan vara sant. Det fungerar som min personliga maskerad som jag visar upp inför omvärlden, mitt sätt att visa upp mig inför den värld jag skildrar.

Edmund Leach, **Lecture, Kings College Cambridge**, 1989

Jag är inte kapabel att ljuga inför mig själv.

Tony Cliff, **Socialist Workers Review**, juli 1987

Historien är en sammanfattning av det som är betydelsefullt och det som inte har någon betydelse och vi står alla i samma förbindelse med den och dess konsekvenser. För de flesta revolutionärer handlar det förra seklet om det *annus mirabilis* som utgjordes av 1917 då ryska arbetare och bönder den 7 november tog makten under bolsjevikpartiets ledning. Dagen innan hade Arthur Balfour, Storbritanniens antisemitiske utrikesminister, med den typiska generositeten hos någon som ger bort vad som egentligen tillhör någon annan, förklarat att det arabiska Palestina skulle utgöra ett hem för judar. Några månader före dessa avgörande händelser hade Tony Cliff (eg. Yigael Gluckstein) fötts i en judisk medelklassfamilj. Beroende på om den som läser detta är anhängare av brittiska Socialist Workers Party kan det göra 1917 till ännu ett bemerkelseår.

Under det brittiska styret i Palestina var livet hårt för alla delar av befolkningen, men i synnerhet för den arabiska befolkningsmajoriteten. Araberna, som främst var jordbrukare, hade föga eller nästan ingen bakgrund i arbetarklassen. Judarna däremot, som i första hand var sionister, förde med sig en facklig medvetenhet där nästan alla socialistiska traditioner var företrädde. Där fanns socialistrevolutionärer till vänster och höger, mensjeviker och mensjevikiska internationalister, stalinister och olika grupper inom socialdemokratien och de var samtliga väl representerade under 1920- och 1930-talet.

Sionismen i strikt bemärkelse hade färre nyansskillnader. Huvuddelen var av socialdemokratisk inriktning. Där fanns en bakgrund i 1800-talets europeiska rationalism och med icke religiösa band till kampen för en judisk nation. Under 1920-talet hade en del av Mapams ungdomsförbund orsakat skandal när man gått till Klagomuren i Jerusalem och på ett utmanande sätt tuggat på skinksmörgåsar. Men problemet fanns i sionisternas syn på judarna som "ett utvalt folk" och även om detta inte tycks ha utgjort något betydande problem låg det ändå ett sådant i idealen om ett socialistiskt hemland i en del av världen som ändå redan var ett hem för stora grupper av araber. Men den typen av motsättningar har väl aldrig någonsin utgjort något problem för socialdemokratiskt tänkande.

Sionismen skulle också ge upphov till en form som var såväl antisocialistisk som att den accepterade alla myter och legender i det judiska folkets historia. Den som framför allt stod för den var Ze'ev Jabotinsky och dennes revisionistiska idéer. Det var en attityd som i många avseenden skildrats i Jean Genets pjäs **Balkongen**. Genets pjäs lämnar därhän all småaktig mysticism och allt det som följer av småborgerlig nationalism. Medan sionismen traditionellt velat bygga på Balfourdeklarationen och förhandla sig fram till allt större bosättningar ville revisionisterna ha allt, på båda sidor Jordanfloden och det omedelbart. En överaktiv fantasi född ur en tvivelaktig historia utgjorde egentligen de enda gränsdragningarna. Parollen "Från floden till havet" satte gränserna från Eufrat till Medelhavet, där också både Syrien och Libanon elegant inkluderades. I ett vidare sammanhang hävdades att gränserna skulle gälla vad profeten Abraham tänkt. Eretz Israel skulle gälla allt han kunde ha sett från sin högsta

utgångspunkt. Eftersom detta kom att gälla ett område från Saudiarabien i söder till Turkiet i norr kan man bara konstatera att Abraham tydligen hade ett oerhört långt perspektiv och att det på Biblisk tid fanns betydande möjligheter att skåda långt.

Revisionisterna handlade förstås inte bara om märkliga mystiker. Där fanns också högeraktivister av ett ganska illavarslande slag. Sternligan uppträdde i svarta skjortor och hämtade inspiration från Mussolinis Italien. Itzhak Shamir, under en tid Israels premiärminister, var ett ledande namn inom denna grupp av extremister. En annan ledande revisionist var Menachem Begin, som spelade en viktig roll inom revisionisternas väpnade gren Irgun Zvai Leumi. Det var den grenen som låg bakom massakern i Deir Yassin (och mordet på Folke Bernadotte, FN:s utsände fredsmäklare, ö.a) och det var Begin och hans regering som bar skulden till Sabra och Chatila. Det här handlade om sant troende, kraftfulla personer ständigt redo till extrema åtgärder i jakten på ”den sant nationella nationen”.

Inget av detta innebär i något avseende att huvudfåran i sionismen var en mänsklig sida av den judiska nationalismen. Tony Cliff brukade berätta om ett Mapam-möte som han deltog i som sextonåring. David Ben-Gurion var huvudtalare och när mötet avslutades var Cliffs uppfattning klar: ”Det Ben-Gurion sagt går emot den dialektiska materialismen”. Denna sannolikt ganska korrekta skildring av Ben-Gurions tal var i alla fall tillräckligt för att några av dennes livvakter skulle dra iväg tonåringen Cliff från möteslokalen och ägna sig åt att bryta en av hans fingrar.¹ När Chanie Rosenberg, som skulle bli Cliffs hustru, senare anlände från Sydafrika – fylld av illusioner om ”kibbutzsocialismen” – bestod ett av hennes och en del andra emigranternas första uppdrag i att fylla en lastbil med stenar och åka till en närbelägen arabisk by och kasta dem på invånarna. Nuförtiden använder sig förstås bosättarna av helt andra medel, men principen är ungefär densamma – att hålla infödingarna på plats.

Det var här Tony Cliffs politiska inställning mognade. Arabernas eländiga levnadsvillkor fick honom att bli socialist. Efter att ha läst Kommunistiska manifestet och en förkortad version av Kapitalet blev han övertygad om att han var marxist. I likhet med de flesta vänsterorienterade vid denna tid lutade han åt stalinismen. Det ligger inget överraskande eller nedsättande i detta. Nuförtiden kommer kanske de flesta som tar ställning för socialismen till något som liknar en trotskistisk uppfattning. I mitten av 1930-talet fanns det på sin höjd några hundra trotskister och de krafter som syntes i kampen mot fascismen var alla anslutna till kommunistpartierna. Att nazisterna tog makten som ett direkt resultat av Kominterns katastrofala politik var inget som var direkt uppenbart vid denna tid och trotskismens klena stämna var svår att uppfatta på avlägsna platser som det av britterna dominerade Palestina.

¹ Cliff återgav denna version för mig kring 1960 men vid ett möte i Walsall i början av 1970-talet uppgav Cliff att han fått sitt finger brutet av brittiska soldater när han arresterades i Palestina. Kanske handlade det om olika fingrar. (Jag erinrar mig att Cliff sade att det var hans bror som råkat ut för det vid ett sionistiskt fackföreningsmöte sedan denne ropat ”Ja, judiska och arabiska arbetare, förena er” (not tillagd av Ted Crawford).

Men kring 1935 skulle Trotskijs arbeten oundvikligen börja tränga genom också till Palestina. I första hand gällde det hans arbeten om Tyskland, som Cliff i det längsta ansåg utgöra Trotskijs främsta insatser. Det var i detta läge som Cliff träffade en tysk trotskist, som berättade att det funnits ungefär 100 trotskister i Tyskland när Hitler tog makten. Från Joe Stalins divisioner var avståndet avsevärt till den underbemannade och ganska eländiga gruppen trotskister. Inte bara när det gällde förhoppningar utan också beträffande handlingsmöjligheter. Men som Martin Luther uttryckte det, "Här står jag och kan inte annat". Det Cliff gjorde var att ta sig an Trotskijs uppfattning om "den ursprungliga kaderackumuleringen". Det var en av lärdomarna från Trotskij som han aldrig övergav. Med åren skulle Cliffs entusiasm för Leo Trotskijs tänkande undergå en del förändringar och hans uppfattningar om organisationen gå från frihetsivrandets vida stränder till centralismens havsdjup. Men inriktningen är densamma, det handlar om att stärka den ursprungliga kaderackumuleringen. Utifrån kan det framstå som en principiös vindflöjelinställning. Vid andra tillfällen kan det påminna en om Karl Marx' uttalande att "det finns inget mer osmakligt än småborgaren i färd med ursprunglig ackumulering". En bonde kan drömma om att bli Kejsare, men tills vidare får han nöja sig med grannarnas små egendomar. Och en av Tony Cliffs medarbetare sade just också att "Cliff är en bonde, en mycket begåvad sådan men ändå bara en bonde".

Tidigt i karriären gjorde Cliff en annan praktisk lärdom: "när man har rekryterat någon, övervaka dem, man vet aldrig när de kan tänkas ge upp". Det första fallet gällde Jabra Nicola, den arabiske redaktören för det palestinska kommunistpartiets legala tidning. Nicola jobbade natt och Cliff diskuterade oupphörligt med honom. Efter två månader gav Jabra Nicola upp inför Cliffs dialektik, och sannolikt också av sömnbrist. Det var vad som skulle kunna kallas **Natt klockan tolv på dagen**-dialektiken att övertyga. Det visade sig också vara effektivt för att rekrytera Chanie Rosenberg när hon kommit från Sydafrika. Cliff dök upp på hennes kibbutz och inledde omedelbart en 48-timmars föreläsning. Hans hebreiska flödade med sådan fart och med en så stark accent att hon stundtals inte var kapabel att förstå ett ord av vad han sade. Men kanske är dialektikens makt mindre än det faktum att någon berövas sömnen.

Michael Kidron, som kom till Palestina från Sydafrika 1946, höll ut i två veckor mot denna non-stop-attack. Stan Newens, som senare skulle bli parlamentsledamot för brittiska Labourpartiet, har skildrat hur han satt på Cliffs lilla kontor och utsattes för dennes höghastighetsmonolog och vilda gester med risk för både lemmar och anletsdrag. Cyril Smith har berättat om hur han vid ungefär samma tidpunkt kom i kontakt med Cliff via Anil Munesinghe. Även han utsattes för denna snabbversion, under cirka fyra timmar där han inte hade möjlighet att yttra sig, om statskapitalismen. Ändå flämtade Cyril efteråt, lite vimmelkantig och oklar i skallen: "Jag anser ändå att Trotskij hade rätt i **Den förrådade revolutionen**." På vilket Cliff bara svarade: "Det gör detsamma, varför går du inte med i gruppen?" Den sortens argument säger egentligen bara: "Gå med i min grupp av överväldigande politiska skäl. Men om du inte går med på dem så gå med i alla fall". Cyril blev inte övertygad och talade därefter aldrig mer med Cliff.

CLIFF IS A PEASANT.
A VERY TALENTED PEASANT
BUT A PEASANT "

När jag började på redaktionen för *Socialist Review* hade jag inte klart för mig hur långt Cliff kunde gå när det gällde att engagera nyrekryterade. Vid ett tillfälle lät jag mig dumt nog övertalas att följa honom till Leeds och en fredskonferens. Ekonomin var huvudfrågan vilket i det här fallet innebar att ingen av oss hade några pengar. Vi lånade Michael Kidrons bil, ett stilig exemplar av en tidig Morris Minor som emellertid hade vissa nackdelar: dåliga bromsar, utslitna däck och en tendens att dra åt höger. Men annars var den ett nöje att köra så länge man höll sig från regniga vägar då dess styrmöjligheter visade sig livsfarliga. Cliff, John Phillips, min hustru Marion och jag drog iväg mot Leeds. Det var en solig dag och vägen kruttorr, dvs förhållanden under vilka Morrisens blygsamma och gammeldags framtoning och egendomliga styrmekanismer kom till sin bästa rätt.

Det var ungefär tolv personer närvarande på konferensen och den hade inte mycket som talade för sig. Harry McShanes öppningsanförande, där han slog fast att ”denna konferens blir kanske inte lika viktig som Kienthal och Zimmerwald”, var fullständigt med sanningen överensstämmande. En av de närvarande var en Lawrence Otter som uppgav sig företräda tre anarkistiska organisationer och fem Internationaler, men det väckte så lite intresse att ingen ens bad honom precisera vilka det kunde handla om.

Det var ingen överraskning för någon att konferensen avslutades med att vi var lika få som när den inletts och att vi stod inför en lång återresa i mörkret på regntunga vägar. Bilens dittills fogliga beteende förvandlades nu helt och hållet och den började agera fullständigt oberäkneligt där bakdelen ibland försökte nå kontakt med framdelen. Dålig sikt förbättrades inte av att huvudstrålkastaren inte nådde mycket längre än några meter ut på vägen. Trots att jag var halvt förlamad av skräck och uttröttade ögon lyckades jag köra ända till utkanterna av Bedford innan katastrofen drabbade oss. En liten bro med en tvär vänstersväng samtidigt som vi fick möte med en bil med riktiga strålkastare visade sig vara en olycksdiger kombination. Med hjulen låsta och föraren helt bländad for vår Morris rakt in i den mötande bilen. Med en olycksbådande skräll åkte de båda fordonen in i varandra medan olika delar av frontpartierna ramlade samman. Lyckligtvis blev ingen skadad, men damen som körde den andra bilen insisterade på att jag kunnat döda henne ända tills min fru förklarade att jag inte haft någon som helst avsikt att döda henne, men att det nu verkade bli den mest angelägna uppgiften.

Efter att ha avverkat erforderliga legala procedurer och den svårt sargade Morrisen förts till en verkstad i närheten tog vi oss sakta och nedstämda till stationen i Bedford för att kunna ta tåget till London. Vi hade nätt och jämt pengar till biljetterna. Men vi hade gott om tid på oss eftersom det skulle ta en och en halv timme till nästa tåg. Blöta, trötta och, trots den konferens vi just bevistat, inte särskilt fredligt inställda gick vi in i väntsalen. I något som jag antar var ett försök att gaska upp oss bestämde sig Cliff för lite judisk folkdans. Det kunde bara utföras på bordet i väntsalen och vi hjälpte upp honom på denna improviserade scen. Föreställ er någon skicklig dansare och glöm sedan det fullständigt. Tänk snarare på när Anastas Mikojan fick dansa på Joe Stalins grymma order. Föreställ er sen att Anastas mer gick på någon drog av högspeedverkan än på georgisk konjak och det kan ge en antydning om hur stegen såg ut. Lägg därefter till några bloddrypande och sannolikt obscena hebreiska utrop och det ger en viss uppfattning om hela uppträdandet. Vi applåderade våldsamt och lyckades övertyga Cliff om att vi inte behövde mer folkdans och slutligen kom tåget som kunde ta oss till London. Under resan kom Cliff med det okloka förslaget att vi skulle åka till Birmingham där två medlemmar av socialistpartiet sades vara på väg att bryta med sin organisation.

För Cliff hjälpte det rätt mycket med en ensidig inriktning på omedelbara mål och stor förmåga att bortse från att gårdagens mål varit helt annorlunda och argumenten för dem

diametralt motsatta dagens. Denna förmåga att helt ägna sig åt dagsfrågorna och fullständigt försumma allt annat har förstås sin baksida. En gång kom han hem till oss för en diskussion som var så oerhört viktig att jag fullständigt glömt vad det gällde. Jag minns att vi hade två knähundar och att en av dem bara var valp. Cliff drog igång diskussionen medan George, valpen, på hundars vis troget låg vid hans fötter. Någon gång under diskussionen insåg jag att George höll på att bita sönder Cliffs skosnören. Innan jag lyckades få bort hunden, eller avbryta Cliffs monolog, var skosnörena fullständigt söndertrasade. Jag kan upplysa läsarna om att George inte for något illa av händelsen medan Cliff tog minst sagt illa upp.

Med tanke på Cliffs effektiva rekryteringsmetoder kan det framstå som lite förbluffande att det bara fanns 30 medlemmar i Fjärde internationalens palestinska sektion när han lämnade landet i september 1946. Det hade förstås handlat om ett illegalt arbete och någon massagitation hade varit otänkbar. Viktigare var ändå att i Palestina, precis som resten av Mellanöstern, låg nyckeln till allt agerande hos de arabiska massorna. Arabernas inställning till judiska arbetare bestämdes av vad deras egen härskande klass ansåg, något som avsevärt förstärktes av sionisternas kampanj för att bojkotta arabiska arbetare och arabiska produkter. Även om man kunnat tänka sig att det varit möjligt att bortse från alla dessa fördomar så skulle den judiske agitatorn ha varit tvungen att lära sig ett annat språk och komma underfund med en helt annan kultur innan någon dialog kunde uppstå. Ett ohyggligt ensligt jobb, men någon var ju tvungen att göra det.

För att framhäva att de inte var några anarkister visade de palestinska trotskisterna sina preferenser för ordet över handlingen. De fyra eller fem medlemmar gruppen bestod av gick en kväll efter mörkrets inbrott ut med sina målarpenslar. På ett antal framträdande ställen målade de uppmaningar till handling som löd något i stil med följande: GENERALSTREJK PÅ TISDAG, ALLA UTE PÅ GATORNA. Få arbetare kan ha missat budskapet. Och sen blev det tisdag och till sista man struntade arbetarna i uppmaningen – vilket för övrigt också var fallet med alla medlemmarna i trotskistgruppen.

En annan intressant sidohistoria består i att Cliffs far, när sonen anslutit sig till Fjärde internationalen, skrev till Trotskij, en judisk far till en annan, ungefär som om han velat rekommendera ätteläggen till chefen för ett nytt företag. När Cliff anlät till Storbritannien 1946 skrev fadern dessutom ett brev till Salomon and Gluckstein, på den tiden ett stort handelsbolag, där han drog fram en del familjerelationer som skulle kunna vara gynnsamma. Inget av dessa försök tycks ha lett till någon framgång. Cliff fick varken plats i ledningen för Fjärde internationalen eller i styrelsen för Salomon and Gluckstein. Allt detta räcker för att ge begreppet nepotism dåligt rykte.

Första gången Cliff publicerade sig på engelska var 1938 i tidskriften **New International**. I oktober-november-numret skrev han om den judisk-arabiska konflikten under pseudonymen L Rock. Vid första påseende kan det se ut som när Djugasjvilij valde Stalin som pseudonym. Men jag har förstått att Gluckstein har betydelsen av någon rätt värdefull sten så Rock, eller Cliff för den delen också, kunde ha varit ett vettigt sätt att lura någon palestinsk polis som råkat bläddra i senaste numret av **New International**.

Artikeln i sig är intressant och visar på ett motstånd mot den feodala, halvborgerliga

CLIFF'S FATHER
WRITES TO TROTSKY.

ledningen för den nationella arabiska rörelsen. Allt detta kombinerades med grundlig antisionism och antiimperialism. Det är långa analyser, men inte särskilt mycket om handlingsmöjligheter. Stilen är tämligen svårtuggad, men under årens lopp har Cliff varit konsekvent åtminstone i det avseendet. Det är sällan han förfallit till något som kan kallas lättläst.

I likhet med andra hängivna medlemmar av Fjärde internationalen trodde Cliff på Trotskijs förutsägelse att arbetarna under krigets vedermödor inte bara skulle ge dödsstöten åt kapitalismen utan också åt den stalinistiska byråkratin. Fjärde internationalen kanske var liten, men dess få anhängare var övertygade om att rida överst på historiens våg. Det handlade framför allt om att placera styrkorna så att de med kort varsel kunde ta över ledningen. Detta skulle med nödvändighet leda till en rad märkliga ställningstaganden.

I Storbritannien publicerade Workers' International League (WIL) 1942 en skrift med namnet *Förberedelse av maktövertagandet*. Det var ett dokument författat av Ted Grant² som innehåller en rad ljuvliga eftergifter till önsketänkande som: "Det är oundvikligt med en splittring av Labourpartiet ... Vänstern kommer att tvingas bryta samarbetspolitiken och dessutom kommer den att få majoritet". Eller det här "Storbritannien går mot en förrevolutionär situation ...". Eller vad sägs om detta: "Om den kommande revolutionära vågen inte lyckas kan det leda till desperation inom småbourgeoisin och efterblivna grupper inom arbetarklassen. På grundval av detta kan bourgeoisin snabbt skapa ett fascistparti". Och slutligen: "Våra oerfarna kadrer kommer inom några år att kastas ut i revolutionens stormvirvlar".

Det verkar lite överspant, om än inte mycket mer än vad andra delar av Fjärde internationalen presterade. Men WIL var övertygad om att radikaliseringsen skulle bli så snabb och så omfattande att den snabbt skulle överskrida Labourpartiets reformistiska gränser för att gå vidare till Independent Labour Party (ILP) som i sin tur inte skulle klara av att hålla tillbaka de revolutionära stämningarna. Då skulle massorna oundvikligen vända sig till Fjärde internationalen som skulle leda dem till sovjetmakt. Framtiden är ofta oförsonlig med dem som vågar sig på förutsägelser om den och där måste det sägas att Ted Grant inte utgjorde något undantag från denna regel.

Senare skulle debatten inom RCP, Revolutionary Communist Party, handla om huruvida man skulle gå med i Labour för att uppmuntra och leda de massor som var på väg vänsterut eller hålla uppe den oberoende fana som arbetarna skulle fylkas kring. Pablo och ledningen för Fjärde internationalen förordade den förra hållningen med stöd av Gerry Healy³, medan Jock Haston⁴, och Grant förespråkade den självständiga linjen.

Cliff, som var allmänt enig med teorin om ett snabbt uppror, insåg att Palestina var en osannolik plats för den kommande revolutionära stormen. För varje seriös marxist skulle

² Ted Grant, 1913-2006, var ett ledande namn i den brittiska trotskismens historia och den ledande teoretikern inom Workers' International League, Revolutionary Communist Party, Revolutionary Socialist League och *Militant*. Sedan Militant splittrats ledde han en liten entristisk grupp inom Labourpartiet

³ Gerry Healy, 1913-1989, rekryterades till trotskismen i slutet av 1930-talet. Han var känd för sin förkärlek för fraktionspolitik och det kraftfulla, en del skulle säga principiösa, sätt han försvarade sig på.

⁴ Jock Haston, 1913-1986, var en tilltalande person och en av de mest begåvade inom brittisk trotskism. Trots de högeråsikter han skulle inta mot slutet var han alltid angenäm att ha att göra med.

Europa vara platsen. Det var där krigets elände varit som mest intensivt, där skulle det sociala trycket vara störst och där fanns en rörelse med lång socialistisk tradition. Under kriget var det nästan omöjligt någonstans, men sannolikt i synnerhet i Palestina, att få censurerad information om arbetarrörelsen internationellt och så gott som omöjligt att få veta något om den revolutionära rörelsen. Dan Tait, en medlem av Cliffs grupp, åkte till Storbritannien strax före kriget med uppgift att rapportera tillbaka. Revolutionärer som normalt inte har tillgång till komplicerade chiffer och koder ordnar i allmänhet sådant genom gott utrymme mellan raderna där man skriver om vardagligt ditten och datten. Sen kan man fylla i tomrummen med sånt som är skrivet med citronsaft. När den torkar är den osynlig tills man hettar upp den med en låga och då framgår det hemliga meddelandet med brun skrift. Dan Tait hade fått instruktioner om att skaffa sig ett försvarligt lager av citroner och sedan skicka tillbaka rapporter. Att inga sådana rapporter kom hade inte att göra med att Tait var slö eller saknade revolutionärt engagemang, utan helt enkelt på att det mellan 1939 och 1945 inte fanns några citroner i Storbritannien, något som var obegripligt för den som levde nära Jaffa. Det fanns för övrigt heller inga bananer, men den bristen var mindre påtaglig eftersom de inte gick att använda för hemlig skrift.

Mot slutet av kriget var tiden mogen för Cliff att börja verka på en större scen. Bristen på direkta rapporter från Storbritannien gjorde det lätt att tro att en handfull sympatisörer från Palestina skulle kunna ge ett verksamt bidrag till läget i Europa. Men hoppet är något som ständigt närs i revolutionära barmar. Under alla omständigheter hade RCP en medlemskader som huvudsakligen kom från arbetarklassen, även om den började minska kring 1946. Cliff var helt klart en kapabel man med stora kunskaper om marxism och ekonomi och inom RCP, där man inte var överbelamrad med sådana talanger, bad man honom snart att delta i politbyråns möten.

Nu börjar bilden klarna av en man som kommit från årtal av halvlegalt arbete i ett land styrt av utländsk imperialism och där arbetarklassen var oansenlig på grund av klyftor när det gällde ras och religion. Men hoppet finns där hela tiden utifrån uppfattningen att ”det går att flytta berg bara man försöker ihärdigt nog”. Enligt marxistisk analys har arbetarklassen helt korrekt en central roll. Men på grund av obekantskap med den verkliga faktorn får arbetarna ofta en rätt vag karaktär. Enligt denna ”marxistiska” vetenskapliga uppfattning utgör de en endimensionell faktor i den revolutionära ekvationen. Alla hyllningar till arbetarklassen kan inte dölja att det finns viktigare delar av ekvationen: det revolutionära partiet, dess organisation och förtrupp och förtruppens förtrupp; ledningen. Inom detta schema blir den politiskt medvetne arbetaren bara en fetisch, en mäktig jojo med ofelbara instinkter. Förutsatt att han eller hon är överens med ledningens ambitioner.

Den verkliga arbetaren är i själva verket långt mer komplex än något teoretiskt begrepp. Det handlar inte om någon idealiserad person som mer plockats fram ur teorin än ur några verkliga iakttagelser. Utifrån detta schema har målet redan satts och går således att bortse från nästan helt. Allt skulle då handla om att bygga någon form av gyllene väg med en trollkarl i ledningen. Ett sådant idealistiskt sätt att se på utvecklingen kan vara förstäligt, en mänsklig reaktion på förhoppningar som alltför länge kommit på skam, en följd av att man arbetat i Palestina i årtal för att nå en medlemskader på 30 personer, ett antal som skulle få svårt att vinna majoritet ens i det judiska bagarfacket. Tänk er sedan att komma till Storbritannien och ägna ytterligare 14 år åt att bygga en grupp bestående av färre än 100 medlemmar.

Mycket av detta kräver förstås ingen bakgrund i Mellanöstern. Hela den första generationen av trotskistiska ledare (och större delen av andra generationen) tillbringade sin lärdomstid,

och huvuddelen av allt annat för den delen, i små och ineffektiva organisationer. De fick se historien passera förbi oavsett hurhängivna de var en materialistisk tolkning av den. Bara av ren viljekraft kunde de skapa sig en position inom olika grupper och då i första hand beroende på att det inte fanns speciellt många personer att skapa sig en position hos. Det är således ingen tillfällighet att Gerry Healys grupp var våldsbenägen, att Ted Grants var intensivt tråkig och att Cliffs kännetecknades av bryska förändringar av inriktningen och att ingen av dem på något vis kontrollerades på ett demokratiskt vis. Samtliga dessa ledare har än i dag sina anhängare, men det är ju också fallet med Jim Jones eller Koreishisekten – i varje fall de som missade bussen till Jamestown eller Waco.

Det är i detta sken man får se International Socialists rätt liberala framtoning fram till 1968. För det första var utsikterna till någon bred rekrytering icke existerande, händelserna dominerades framför allt av Labourpartiet. Allt Cliff såg som betydelsefullt fick utrymme i organisationens tidningar och om något av motsatt uppfattning publicerades handlade det om nyttiga rekryteringsmöjligheter för de försiktiga och mindre engagerade. Cliff såg partiet som något som han ägde och ytterst kunde utnyttja efter behag och hans nycker kunde vara enastående. Det var som om han fick mer aktier ju mer han engagerade sig. Om andra ansåg att de hade samma rätt att uttrycka vad han såg som felaktiga uppfattningar var han beredd att försvara sig lika intensivt som en lejonhona slåss för sina ungar. Med lock eller pock (i själva verket båda två) skulle syndaren kastas ut i mörkret, ut ur rörelsen och inte längre ha rätt att delta i den socialistiska frigörelsen av mänskligheten.

Om man skulle försöka placera Cliff i rangordningen inom den trotskistiska rörelsen, och då kan man lämna därhän Trotskij själv som stod högt över alla sina efterföljare, skulle han hamna i ett rätt fördelaktigt läge. Om han inte kan jämföras med en Max Shachtman eller en C L R James tillhör han utan tvivel de främsta därefter som Ernest Mandel och James P Cannon, vilket är långt mer än vad man kan säga om en Gerry Healy.

Personligen var Cliff behaglig med ett sinne för humor som rätt mycket överensstämde med judisk självironi och som ofta är oerhört roligt. Han var generös och godhjärtad och en underhållande, om än något självupptagen, person för den som har något som helst intresse för revolutionär socialism. Han blev nästan tillgiven dem som var beredda att arbeta med honom. Men ve de utvalda om de satte sig upp mot eller ställde sig bakom några andra uppfattningar. Från månadens favorit förvandlades de snabbt till en halvvrutten gårdagens rätt. En efter en kom unga kamrater in och varje ord de yttrade prisades. Men efter någon månad förkastades de för en nyare och mer blänkande revolutionär entusiasm. Då handlade det om skilsmässor som kan jämföras med hela det bittra slut kärlekshistorier kan bjuda på.

Det innebar att en del lovande kamrater gick förlorade för en rörelse som inte direkt haft något överskott på dugliga personer. Det handlade om ren kriminalitet i synnerhet som han eller hon som varit så bra tills igår plötsligt befanns vara oduglig och normalt sett kunde ha erbjudit sina tjänster i morgon. Att avstå från sådana insatser är inget som lätt går att urskulda.

Alla dessa felsteg handlar givetvis om mänskliga brister som de flesta av oss lider av. För ingen kan höja sig över tiden och dess krav. Lyckligtvis är de flesta av oss mindre drabbade, men just av dessa skäl bör vi vara på vakt mot all blind tro på vissheten i vår intuition. Det är orsaken till att frågan om demokratin inte är något extraerbjudande för revolutionärer. Det är en avgörande princip och den enda garantin mot nyckfullt och egenmäktigt agerande. Ett ögonblicks eftertanke får oss givetvis att inse att hur ofelbara våra ledare än kan framstå som så har de visat sig långt ifrån klanderfria i den praktiska kampen. Demokratin är oerhört betydelsefull och då handlar det inte om hur olika advokater kan företräda sina klienter och

där var och en snabbt kan framstå som skyldig till mened. Revolutionärer kan förvänta sig att det görs offer för rörelsen, men ett offer som aldrig bör förekomma handlar om samvetet. I en revolutionär organisationen finns ingen guru som kan ha större betydelse än ens demokratiska samvete.

Allt för ofta skyller vi våra felsteg på partiet, det obefläckade lagerrummet, ett felfritt fryskepp för mänskligheten i en mörknande värld. Det kan ge utrymme för en del reflektioner att ett parti, byggt av materialister och ateister, skulle vara försett med övernaturlig kraft. Precis som den idealiserade bilden av arbetarklassen kan partiet försees med otillbörlig högaktning. Att partiet består av mer än de individer det utgörs av innebär bara att det kan ha större betydelse än en rad personer som kämpar isolerat från varandra. Partiet kan aldrig bli något mer än de personer som kontrollerar det och i fallet med SWP är det liktydigt med Cliff och hans rakbladsvassa anpassningsförmåga och profetiska näsa. Även om dessa tillgångar skulle vara lika ofelbara som han påstått utgör de inget substitut för skolade och erfarna medlemmar och en ledning lika beredd att ta till sig lärdomar som att leda.

Kapitel 2

Förkunnan det icke i Gat. Bebåden det ej på Askelons gator

För att filistéernas döttrar

Icke må glädja sig,

De oomskurnas döttrar ej fröjda sig

Bibeln, Andra Samuelsboken, kapitel 2, vers 20

I september 1946 kom Tony Cliff till Storbritannien. Detta land var, med L P Hartleys formulering, ”ett främmande land där man gjorde saker på ett annat sätt”. För Cliff var det också helt klart ett främmande land. Under krigsåren hade landet lidit grymt. Det handlade om ett land av ransonering, brister och köer för praktiskt taget allt som tänkas kunde. Vad som betydde mer för en socialist var att det fanns en välorganiserad och betydande arbetarklass.

Nästan en miljon tillhörde gruvarbetarfacket. Flera hundratusen tillhörde tjänstemännens fack i Nordost, Nordväst och Midlands medan de stora fackförbunden organiserade rörelser överallt runt om i landet. Efter Stalingradhöjningen hävdade kommunistpartiet att man hade 40 000 medlemmar.

Det politiskt avgörande var ändå existensen av en Labourregering som kommit till makten med överväldigande majoritet. Året innan Cliff kom till dessa stränder tog Labourpartiet hem en valseger baserad på folklig entusiasm. Labourpartiet hade inte väntat sig detta och det skedde trots uppmaningarna från kommunistpartiet som ville se en fortsättning på krigsårens koalition mellan Labour, Liberaler och kommunister samt ”progressiva konservativa som Winston Churchill och Anthony Eden”. Det här var en tid då spontana politiska diskussioner förekom i bussköer, på restauranger och i gathörn. Ännu någon tid efter valet visade biografernas journalfilmer till publikens fromma hur Labourministrar gick in i officiella bilar. Får man tro den tidens journalfilmer gjorde ministrarna inget annat. Den kanske viktigaste politiska faktorn var sannolikt ändå radikalismen inom de stora grupper som fortfarande ingick i armén. Det hade förekommit oroligheter bland soldaterna i såväl Fjärran östern som Mellanöstern och bland soldaterna rådde allmänt upproriska stämningar. Dessvärre satsade de på Labourpartiet som det parti som skulle åstadkomma den önskvärda samhällsförändringen. En felbedömning som både kan ses som förståelig och beklaglig. Som konstaterats ovan höll kommunistpartiet fast vid den traditionella koalitionspolitiken, ett kamratskap från krigsårens skyddsrum. Här handlade det verkligen om det ledarskapets kris som Trotskij så ofta talade om. Det enda parti som stod för detta ledarskap var Revolutionary Communist Party (RCP), den brittiska sektionen av Fjärde internationalen och beklagligtvis var det inte många soldater och heller inte många fler civila som hörsammade budskapet.

Cliff styrde emellertid kosan mot RCP, ett parti som hade ungefär 400 medlemmar från högkvarteret på Harrow Road i Londonförorten Paddington. Det handlade om en organisation som överlevt krigsansträngningarna och nu för första gången framstod som en enad del av Fjärde internationalen. Partiet hade viss arbetarförankring inom Royal Ordinance Factories och gruvsektorn och hade blivit föremål för attacker från regeringen för sitt stöd för strejken bland lärlingarna i Tyne.¹

¹ Al Richardsons och Sam Bornsteins bok *War and the International* ger en fullödig skildring av de brittiska trotskisterna under kriget och efterkrigstiden. Samma författare har i *Against the Stream* gjort en utomordentlig

Partiet bestod i huvudsak av arbetare och leddes av en grupp ytterst begåvade personer som partiledaren Jock Haston, Roy Tearse, ansvarig för fackliga frågor, samt några med ursprung i Sydafrika som Millie Lee, Heaton Lee och Ted Grant. De tillhörde den grupp (tillsammans med Ralph Lee) som 1938 gått emot James P Cannons råd att förena sig med andra brittiska trotskister och ansluta sig till Fjärde internationalen. Orsakerna till detta är komplicerade och handlade delvis om att gruppen kring Lee i Sydafrika skulle ha ägnat sig åt att försnilla strejkfonder bland de svarta arbetarna. Det fanns ingen grund för anklagelserna och bortsett från att Heaton, Ralph och Millie Lee var omutligt hederliga hade de svarta arbetarna över huvud taget inga pengar som någon kunde lura dem på. Men förtälet hade varit användbart i någon egendomlig fraktionsstrid. Och 1938 var anklagelserna bittra nog för att Haston, Grant och gruppen kring Lee skulle skära av relationerna med sina åklagare och få dem att gå så långt som att vägra ansluta sig till den nya Internationalen.

Oavsett om Haston med flera hade fog för sin vägran blev de grundligt fördömda av grundningskongressen som reaktionärer och nationalister. Dessutom tycks de ha ådragit sig James P Cannons missnöje, något som oftast fick livslånga konsekvenser. 1943 kom första avbetalningen på Cannons hämnd i form av att Steward (Sam Gordon), medlem sedan många år av Cannons fraktion inom det amerikanska Socialist Workers Party, dök upp i Storbritannien. Hans uppgift var att ena de brittiska trotskisterna.

Fjärde internationalens officiella sektion i Storbritannien var Revolutionary Socialist League (RSL), ett resultat av sammanslagningar 1938. Den var förankrad i Labourpartiet, sliten av fraktionsstrider och hade ungefär 75 medlemmar bestående av tre fraktioner: en majoritet som leddes av Denzil Harber, den trotskistiska opposition som leddes av John Lawrence och Hilda Lane samt en vänstergrupp ledd av Robinson och Mercer i vilken också Harry Selby ingick – Selby skulle långt senare bli parlamentsledamot för Labour. Harry var frisör och det påstås att han på lördagarna, efter några glas, klippte medlemmarna gratis. Därigenom kunde man identifiera medlemmarna på den grovt tillyxade frisyren och vissa ärr ända ner i flinten. Gruppen kring Jock Haston hade ungefär 250 medlemmar och där ingick också någon fraktion som emellanåt leddes av Gerry Healy, så fort denne kunde komma på tillräckligt många skäl för att organisera en.

Det var detta interna kiv som Sam Gordon skulle ägna sig åt med kraft. Han spelade en avgörande roll för att föra samman Healy och Lawrence i en allians som skulle vara ända till början av 1950-talet. Det var Healys första allians med Cannon och den skulle bestå ytterligare ett decennium. 1944 bildades RCP av alla dessa motstridiga element. Och trots allt manövrerande valdes Jock Haston till partiledare och ledningen bestod i princip av samma personer som lett WIL.

Vid ungefär samma tidpunkt höll Cannon på att lämna tillbaka Internationella sekretariatet, Fjärde internationalens ledning, till Europa (under kriget hade det förflyttats till USA). Det

skulle dock handla om en Fjärde international helt präglad av Cannons burdusa arrogans. Cannon överlämnade rodret för Internationalen till ”våra unga medlemmar i Europa”. De unga i fråga rörde sig om Pablo, Michel Raptis, en grek som deltagit vid Fjärde internationalens grundningskongress under pseudonymen Spero, samt den helt klart unge belgaren Ernest Germain (Ernest Mandel).

Det var naturligt för dessa unga européer att förena sig med Cannons övriga protegéer, Healy och Lawrence. Med tanke på att Healy senare grundligt skulle fördöma Pablo och allt som liknade Pablismen kan det vara av intresse att påminna om att han i årtal tog sina order av Pablo och Mandel. Man kan också notera att Healys fraktion var sant internationalistiskt; den hade grundats i USA, växt till sig i Europa och var obehaglig över allt och under alla omständigheter.

Så såg det parti ut som Cliff färdats så lång väg för att gå med i. En organisation starkt underbemannad för de revolutionära uppgifter den ställt sig och, till råga på allt, genomsållad av internationella fraktionsstrider. Fördelen var att den hade en rätt liberal karaktär där minoritetsuppfattningar skyddades och stadgarna respekterades. Den var större och bättre än sektionen i Palestina. Dessvärre betydde inte detta speciellt mycket. Och dessutom, som om dessa handikapp inte var tillräckliga, led den i likhet med resten av den internationella organisationen av allvarliga politiska problem.

Mycket av den trotskistiska rörelsens prövningar grundade sig på uttalanden av Trotskij själv. Under 1930-talet var han övertygad om att kapitalismen var oförmögen att utveckla produktivkrafterna. Utan en socialistisk revolution handlade framtiden bara om arbetslöshet, svält, elände och krig. En ny revolutionär våg skulle säkerligen komma genom de sociala och politiska omvälvningar kriget skulle leda till. I Sovjet skulle den stalinistiska byråkratin, ett samhälleligt skikt utan djupare rötter, inte klara av krigets trauma och arbetarklassen skulle återta makten och återuppbygga sovjeterna.

Vi ägnar oss alla åt att vissla i mörkret för att hålla modet uppe och i slutet av 1930-talet ägnade sig Trotskij åt ett sådant visslande när han sade: ”Tio år räckte för att klicken i Kreml skulle förvandla den första arbetarstaten till en grym karikatyr. Tio år räckte för att Tredje internationalen skulle smutsa ned sitt program och omvandlas till ett stinkande kadaver. Tio år, bara tio år. Tillåt mig komma med en förutsägelse: Inom tio år kommer Fjärde internationalens program att bli en ledstjärna för miljoner och dessa revolutionära miljoner kommer att ha klart för sig hur man stormar himmel och jord”.²

Den gälla tonen i budskapet kan förvisso ha syftat till att uppmuntra den lilla skaran anhängare till ansträngningar av herkuleanska proportioner. Dessvärre, för allt för många av hans anhängare, var allt han sade lika med helig sanning baserad på eviga värden och efter Trotskijs bortgång fanns ingen som kunde ta ställning till nya omständigheter. Trotskijs tal 1938 sågs som ett gäldebrev som skulle kunna inkasseras senast 1948. Oavsett vad James P Cannon kan ha ansett så uppmuntrade han detta synsätt på samma gång som han också förberedde en utväg. Strax efter andra världskrigets slut publicerade *The Militant* ett av Cannons tal där det bl a hette: ”Trotskij förutsade att Sovjetunionens öde skulle avgöras under kriget. Det är också vår bestämda uppfattning. Men vi anser däremot inte att kriget har avslutats och är oeniga med en del som lite förhastat säger att kriget är över. Kriget har bara genomgått ett nytt stadium och är nu på väg mot nästa. Kriget är inte över och den revolution vi sade att det skulle leda till i Europa är inte avförd från dagordningen. Den har bara fördröjts

² En bandupptagning av tal vid 1938 års SWP-konferens, återgiven i brittiska *Socialist Appeal*, juni 1942.

och uppskjutits på grund av brist på ledarskap, på grund av att ett tillräckligt starkt revolutionärt parti saknats.”³

Alla var dock inte lika bedårade. Inom amerikanska SWP förlitade sig Felix Morrow och Albert Goldman mer på vad de kunde iaktta än på tio år gamla förutsägelser. De såg tecken på en kapitalistisk återhämtning. I Storbritannien höll Jock Haston och majoriteten inom RCP med Morrow och Goldman.

Helt nyanländ stödde Cliff just den majoritetsuppfattningen. Han skrev en text med rubriken *All that Glitters*⁴ där han framhöll att kapitalismen inte var helt färdig. Där han skilde sig från Haston, Grant och resten av majoriteten var i bedömningen av Sovjetunionens klasskaraktär. Innan Haston gått med i kommunistpartiet och senare den trotskistiska rörelsen hade han stått nära Socialist Party of Great Britain (SPGB). Alltsedan 1917 hade SPGB betecknat Sovjetunionen som statskapitalistiskt och vad partiet än kan ha saknat i sofistikerad analys kompenseras av uthållighet och ihärdighet. Frågan återkom nu inom den trotskistiska rörelsen därför att efterkrigstiden kastade tvivel på den traditionella bedömningen av Sovjet som ”arbetarstat”. Det blev nödvändigt att förklara de sovjetiska satellitstaterna i Östeuropa. Vad hade de för klasskaraktär? Trotskij, den sedvanliga källan i sådana frågor, orsakade vissa bekymmer. I grova drag hade han sagt att Sovjet var en arbetarstat på grund av att:

- 1) Arbetarklassen tagit makten 1917.
- 2) Produktionen var förstatligad
- 3) Det rådde monopol över utrikeshandeln
- 4) Ekonomin var planerad.

I Östeuropa var villkoren 2-4 väl uppfyllda, men arbetarklassen hade inget att göra med att dessa regimer upprättats. Fjärde internationalen besvarade frågorna med att Ryssland var en arbetarstat medan Östeuropa var statskapitalistiskt.

I den kyliga ovissheten 1946 skulle Jock Haston beteckna Sovjet som statskapitalistiskt. Kanske grundade han sig på Labourregeringens förstatliganden i Storbritannien, kampanjen för statskontroll i Östeuropa eller också på att han återgått till den trivsamma värmen i SPGB:s inställning. Som vanligt ställde sig Ted Grant helhjärtat bakom Haston, även om han också var beredd att byta fot om den senare skulle ändra sig. Men Cliff, med stöd av ledningen för Fjärde internationalen, motsatte sig kraftfullt att Sovjet skulle betecknas som statskapitalistiskt. Debatten rasade ett kort tag och sedan, genom en märklig helomvändning, något som om det förekom oftare i våra fraktionsstrider skulle öka deras underhållningsvärde, övertygade meningsmotståndarna varandra om det befogade i den andres ståndpunkter. Med den entusiasm Cliff alltid späckt sina senaste påhitt med satte han nu igång med att formulera sin nya teori om statskapitalismen i ett 200 sidor tjockt dokument. Majoriteten inom RCP:s ledning, sannolikt av tacksamhet för att Cliff antagit deras hållning, lät publicera hans dokument i en monstruöst tjock *Internbulletin*.

Det råder inget tvivel om att Cliff inte skulle ha varit beredd att bilda en fraktion utifrån den nya teori han lade fram. Men ödet skulle ingripa, i form av inrikesminister Chuter Ede, en man utan några förutfattade meningar. I ett brev uppmanade han Cliff att lämna landet. Det här skedde under en tid då sådana brev innehöll formuleringar som härstammar från en mer belevad epok. Det avslutades med orden ”Min herre, jag förblir er ödmjuka och trofaste

³ Bornstein och Richardson, a.a, sid. 173

⁴ Ett citat ur Grays opublicerade *Ode to a Distant Prospect of Eton College*. Jag hoppas att varken den grova återgivningen av citatet ska ses som avsiktlig eller syfta till att skada någon.

tjänare, Chuter Ede, hans majestäts minister för inrikes frågor”. Hellre än att bli tillbaka-skickad till Mellanöstern begärde Cliff uppehållstillstånd av den irländska republiken. Regeringen i Dublin antog felaktigt att den brittiska regeringen sparkat ut Cliff för att han var sionist, en hållning som de ansåg förenlig med egna nationalistiska känslor. De gick därför med på att låta honom slå sig ner där. I Paris hette det från det Internationella sekretariatet att ”Kamrat Cliff fått uppdraget att omorganisera den irländska sektionen av Fjärde internationalen”. Det var att tänja rejält på sanningen med tanke på att Cliffs enda kontakt med trotskismen på Irland bestod i att han gick på bio en gång i veckan med Johnny Byrne, som vid den tiden tillhörde Max Shachtmans grupp.

I Storbritannien skulle efterkrigstidens realiteter utsätta RCP för hårt tryck. Vad Trotskij än kunde ha lovat om 1948 tycktes revolutionen nu avlägsna sig för varje dag som gick. Organisationen ökade inte i medlemsantal. I själva verket förlorade den medlemmar. Healys aggressiva minoritet avfyrade glatt skott som tillverkats i Paris och New York. Healy talade om en nära förestående kapitalistisk kris som omedelbart skulle leda till kamp om makten. Även om majoriteten inom RCP hade de bästa argumenten fick de nu se dem skingras i en värld där Labours reformism dominerade och där den fackliga verksamheten kontrollerades av kommunistpartiet.

Healys fantasier gick ut på att det skulle äga rum en massiv och snabb radikalisering. Då måste man finnas i Labourpartiet när massorna i miljontals fylkades där. Analysen var rena skräpet, men entrismen hade en poäng. Den kunde ha gett allt klenare revolutionära styrkor en möjlighet till den politiska aktivitet som var omöjlig inom trotskismens led. Fjärde internationalens ledning ingrep nu beslutsamt och tillät Healys minoritet att agera som entristisk fraktion inom Labour. Den utsattes ingalunda för några disciplinära krav från RCP som ändå var den brittiska sektionen av Fjärde internationalen.

Den här formen av ”gerrymandering”, att stycka upp valkretsar, var utan motstycke och i strid mot både anda och stadgar inom Fjärde internationalen och gav prov på ett förakt för såväl medlemmar som valda ledningar. Fjärde internationalen var nu en organisation som satts på sparlåga, som inte tycktes ha något förflutet, en aktualitet som bara handlade om att släppa ut ånga och en framtid som lovade än mer av samma vara. Fram till 1948 är det förstaeligt om de flesta sektionerna av Fjärde internationalen ansåg att organisationen var oerhört betydelsefull internationellt där revolutionära förhoppningar var som högst. Efter Fjärde internationalens andra världskongress kunde nog bara de mest godtrogna hålla fast vid denna illusion. Trotskijs högtflygande retorik från 1938 hade 1948 ersatts med Michel Pablos ganska solkiga fåfänga. Bergen hade hållit på att föda något under tio år och bara värkt fram en lättviktare. Max Shachtman hade varit en av de ledande när Fjärde internationalen bildades. Nu övergav han alla förhoppningar om organisationen. Så här skrev Shachtman om Pablos rapport om Fjärde internationalens första tio år:

”Det enda positiva man kan säga om denna rapport är att den utgör ett av de mest motbjudande exemplen i rörelsens historia. Det är en tomhet som är väl utmejslad och det gör att den saknar motsvarighet i andra internationella sammanhang. Den som skrivit rapporten talar förstås med omsorg om den reaktionära karaktären hos stalinister och reformister. Han konstaterar med stolthet att de

centristiska partierna inte blivit masspartier, medan Fjärde internationalen, trots stora svårigheter, inte upphört att existera. Han fortsätter med att frejdigt orda om sin orubbliga tilltro till arbetarklassen, sitt förtroende för socialismen samt att Fjärde internationalen kommer överstiga alla hinder – vilket antagligen också inkluderar den här sortens rapporter.

Frågan är om något stycke med sådana gruvliga plattheter skulle ha blivit applåderat ens på en byfest. Att den kunde läggas fram inför en internationell kongress är något man i högsta grad kan förvånas över. Men den här rapporten ifrågasattes inte av någon över huvud taget och inte för ett ögonblick.”

I likhet med de flesta i den äldre generationen av RCP-ledare började Jock Haston, som han uttryckte det, ”att dra sig undan”. Det handlade inte om någon enstaka företeelse. Den tidigare ledningen ställde nu frågan om man inte borde gå med i Labour. Trots det faktum att majoriteten inom RCP hade långt fler medlemmar än Healys entristiska grupp bestämde det Internationella sekretariatet, med Hastons instämmande, att Healy skulle kvarstå som parti-ledare. För Hastons del handlade det mindre om självförnekelse än om en antydning att han ville lämna gruppen snarast möjligt. Så gjorde han också och på samma vis som en del krigshjältar får Victoriakorset efter att ha stupat blev Haston i efterhand utesluten ur partiet. Gerry ville alltid ha sin beskärda del av dem som lämnat striden.

För andra gången i historien var brittiska trotskister nu förenade i en organisation. Denna gång långt färre och med minskat hopp. Healy däremot var ute för att se till att denna känsla av enighet inte skulle vara länge.

Kapitel 3

Om man öppnar den där Pandoras ask vet man aldrig vilka Trojanska hästar som kommer att hoppa fram.

Ernest Bevin, utrikesminister för brittiska Labourpartiet

Det är inte mycket som är roligt i en Healyitisk grupp när det råder politiska motsättningar. 1950 stod meningsskiljaktigheterna mellan det fåtal som anslöt sig till Tony Cliffs statskapitalistiska syn, Ted Grant och återstoden av Jock Hastons anhängare, den öppna fraktion som tillhört RCP och slutligen de som bara hade ett gemensamt; föraktet för den gamla ledningen för RCP, som de ansåg sig övergivna av, samt avskyn för Gerry Healy. Ken Tarbuck var en ung medlem av denna grupp och skulle skriva långt senare: ”Vi hade svårt att anpassa oss till den nya linjen och än svårare var det att smälta det som stod i **Socialist Outlook** (Healys entristiska tidning, förf. anm) ... Där fanns inget som handlade om kritik av stalinismen eller socialdemokratin. Vi insåg att vi lämnade förstasidan i tidningen öppen för stalinistiska fackföreningsledare eller Labourpolitiker som ägnade sig åt att vara medresenärer till stalinismen. Det är lätt att inse att det inte direkt bidrog till att stärka vår moral. Dessutom insåg vi att vi som f d anhängare av majoriteten betraktades som andra gradens medborgare ... det började spridas rykten om uteslutningar eller att folk som tillhört rörelsen i årtal lämnat ... vår hemliga fraktion inbjöd Tony Cliff till ett möte och han kom dit och vi hade en lång debatt om gruppen och Internationalen. Han stod för en mycket resonabel hållning som gick ut på något i den här riktningen: ’Om man vidhåller att det stalinistiska Sovjet är en arbetarstat och att stalinisterna är kapabla att genomföra revolutioner (Östeuropa, Kina osv) då slutar det med att man går med på stalinisternas politik, (t ex Internationella sekretariatets syn på Jugoslavien eller de stalinistiska metoder som Healys grupp begagnar sig av). Enda utvägen var att ställa sig bakom den statskapitalistiska hållningen’ ... Vi tyckte att hans sätt att resonera var rätt imponerande, men i det läget vägrade vi att ansluta oss till hans fraktion.”¹

Vid gruppens konferens 1950 hade den unge Tarbuck fått uppdraget att slåss för en kritiskt hållen resolution till *Socialist Outlook*. Det handlade om en konferens där Healy försäkrat sig om majoritet genom att slå samman och upplösa avdelningar och manipulera olika delegationer. Hans motståndare utsattes för ständiga övergrepp. Vid ett tillfälle ropade Healy till Ted Grant, ”Bort från dynghögen”. Hela den inställningen stred mot det mesta RCP stod för och när Tarbuck rapporterade till avdelningen i Birmingham var alla eniga om att Cliff hade rätt. De flesta av ”statskapitalisterna” hade redan blivit uteslutna under den ena eller andra förevändningen och då bestämde de sig för att lämna organisationen med en kraftig smäll. Man bestämde sig för att Percy Downey (en tidigare medlem av RCP som lustigt nog också visade sig vara frisör) skulle lägga fram en tredje ståndpunkt om Koreakriget inför Birminghamavdelningen. Följden blev att ”Klubben” kallades till ett urtima möte med Healy närvarande. Han ville ha Percy utesluten och gick inte med på någon debatt om politiska frågor och hävdade att den enda frågan det handlade om var huruvida Percy brutit mot disciplinen. Men när det kom till omröstning blev det oavgjort. Då avbröt Healy mötet

¹ *Origins of the SWP* av John Walters (pseudonym för Ken Tarbuck) i *Workers News*, april 1991.

och förklarade att avdelningen uteslutits tills vidare.² Lite senare hade Healy tagit med sig en lojal medlem för att bryta dödläget och genomföra uteslutningarna. Alla som hade röstat för Percy Downey åkte nu ut. ”Healy hade gått i vår fälla eftersom vi gick vidare och grundade Cliff-gruppen ... Hade det funnits något som liknade demokrati skulle vi inte ha velat lämna organisationen. Och jag är säker på att hade det funnits något alternativ till Healy skulle Cliff inte ha fått så många anhängare. Trots att han hämmades av tidens invandrarlagar var Cliff ytterst aktiv, tog kontakter, träffade folk och diskuterade så länge som det krävdes för att de skulle ansluta sig. Det innebar vissa risker för Cliff personligen eftersom han stod under hot att skickas tillbaka till Palestina och en ytterst oviss framtid ...”³

När kamraterna från Birmingham gått med låg vägen öppen för bildandet av en statskapitalistisk grupp i Storbritannien. Sammanlagt handlade det om 33 medlemmar, nästan bara ungdomar och tidigare medlemmar av RCP. (Det var förvisso ett litet antal, men kan ändå jämföras med de 70 som tillhört ”Klubben” och som trots att man dragit till sig ungefär 150 från RCP lyckats med konststycket att utesluta eller stöta bort de flesta av dem). Förutom Ken Tarbuck (som för övrigt förblev aktiv marxist fram till sin bortgång 1995) och Percy Downey ingick ett antal mycket talangfulla personer i den nya gruppen: Jean Tait, Peter Morgan, Bill Ainsworth, Geoff Carlsson, Ray Challinor, Duncan Hallas och Anil Munesinghe.⁴

Grundningskonferensen för *Socialist Review Group* (SR Group) ägde rum den 30 september och 1 oktober i Camden Town i utkanterna av London. Av de 33 medlemmar som hört av sig fanns 21 på plats från sex avdelningar (London, Thames Valley, Crewe, Birmingham, Sheffield och Manchester). Planerna på ytterligare rekrytering riktades mot tidigare medlemmar av RCP och tyngden på arbetet inom Labourpartiet utgjordes av Socialist Fellowship (den organisatoriska representanten för **Socialist Outlook**).

SR-gruppens ledning skulle ligga i Birmingham med en ungdomsledning i London. Ungdomsarbetet skulle ske kring en stencilerad tidning med hopp om att dra till sig andra grupper (Grant/Dean-gruppen bedömdes som mest intressant). Den teoretiska tidskriften, stencilerad den också, fick namnet *Socialist Review* och kostade sex pence. Den sågs som ett instrument för skolning av medlemmarna och skulle främst ägna sig åt Östeuropa och Sovjetunionen och innehålla artiklar av Cliff, en grupp ukrainare, Shachtman och Grant.

När det gällde kontakterna med Fjärde internationalen var delegaterna vid grundningskongressen angelägna om att framhålla sin lojalitet: ”... Vi är en trotskistisk tendens och tror att vår inställning till Sovjetunionen anpassar trotskismen till vad vår tid behöver, vi kommer att kämpa för att Fjärde internationalen utvecklas till en sant trotskistisk organisation. Vi tänker ansöka om medlemskap i Fjärde internationalen. Om vi blir avvisade kommer vi att sprida våra idéer inom Fjärde internationalen och den närstående organisationer. Ett öppet brev utifrån dessa riktlinjer kommer att skickas till Internationella sekretariatet med krav på erkännande”. (*Protokoll från Grundningskonferensen*).

Konferensen antog tre dokument skrivna av Cliff som den nya gruppens grundläggande teoretiska hållning: **The Nature of Stalin’s Russia** [Karaktären på Stalins Ryssland] (RCP:s internbulletin), **The Class Nature of the People’s Democracies** [Folkdemokratiernas klasskaraktär] (en 50-sidig pamflett daterad juli 1950) samt **Marxism and the Theory of**

² *Ibid.*

³ *Ibid.*

⁴ Munesinghe återvände senare till Ceylon där han anslöt sig till trotskistiska Lanka Sama Samaj Party. Han ingick så småningom i Mrs Banarainikes koalitionsregering.

Bureaucratic Collectivism [Marxismen och teorin om byråkratisk kollektivism]. I ett läge när den trotskistiska världs rörelsen kämpade för att återskapa sin teori i skenet av efterkrigstidens verklighet riktade Cliff sin eldgivning mot Trotskij i synen på Sovjet, Fjärde internationalen när det gällde Östeuropa och de alternativa teorier som förknippades med Max Shachtman och hans anhängare. I likhet med så många andra av Cliffs arbeten var kvaliteten ojämn, men det utgör ändå bland det bästa han skrev.

Som en akt av vördsamhet beslutade de församlade kamraterna ”att sända en hälsning till Natalja och informera henne om att en statskapitalistisk grupp bildats”. (Natalja Sedova, Trotskij’s änka, bodde i Coyoacán i Mexiko. Hon och den ärrade spanske trotskisten Granizo Munis var ytterst kritiska till Fjärde internationalen och hade ställt sig bakom en statskapitalistisk hållning).

SR-gruppen såg sig som trotskistisk precis som RCP, men ansåg sig ha en bättre teori om stalinismen. Stadgarna angav medlemmarnas rättigheter och skyldigheter på gängse demokratiskt-centralistiskt vis: ”Medlemmarna måste följa alla beslut från ledande organ. Disciplinära åtgärder kommer att vidtas mot var och en som bryter mot något beslut ... alla minoriteter har rätt att ge uttryck för avvikande uppfattningar inom gruppen, den nationella ledningen ska publicera en *Internbulletin* där debatt om avvikande uppfattningar kan komma till stånd ... censur, överföring till kandidatstatus, suspendering och uteslutning kan vidtas mot varje medlem som brutit mot disciplinen ... Anklagelser mot någon medlem måste ske skriftligt och den anklagade få tillgång till en kopia, sådana anklagelser skall behandlas av det organ de härrör från ... och den anklagade har rätt att närvara samt rösta ... Varje medlem har rätt att överklaga beslut till den nationella ledningen ...” (Paragraf 8, *SRG:s stadgar*) Som framgår balanserade stadgan från 1950 ganska klart centralismens krav med demokratins vilket är mer än vad som kan sägas om senare stadgemässiga nyheter.

Även om de flesta medlemmarna bodde i London hade ledningen placerats i Birmingham, som var praktiskt beläget mitt emellan London och Sheffield. Bill Ainsworth var nationell sekreterare. Han hade lång facklig erfarenhet från Roverfabriken och var en rutinerad och talangfull medlem av RCP. Brev skickades till kritiska trotskister utomlands: Lenz och Jungclas i Västtyskland, Chaulieu i Frankrike, Mangano i Italien och Raya Dunayevskaya i USA.

Medlemmarna såg sig helt klart, tillsammans med liknande grupper internationellt, som den bas som kunde ge Fjärde internationalen nytt liv. I likhet med alla som bevärdigats en storartad uppenbarelse hade de svårt att inse att någon kunde låta bli att falla för kraften i den nya teorin. Bill Ainsworth skrev därför till ledningen för Fjärde internationalen där han gick igenom Healygruppens (den existerande brittiska sektionen) politiska och organisatoriska bankrutt. Han begärde att SR-gruppen skulle erkännas som brittisk sektion och om inte ”i varje fall erkännas som en organisation som sympatiserar med Fjärde internationalen”.⁵ Men Pablo och Mandel tycktes märkligt oemottagliga för statskapitalismens övertalningsförmåga och gick inte med på något av kraven.

Gruppen var nu bildad och dess ynkliga storlek gjorde det nödvändigt att ansluta sig till Labourpartiet. Tvärtemot vad en del inbillar sig är inte entrism det enklaste sättet man kan tillbringa sitt politiska liv på. En taktik som bygger på svaghet är alltid svår att tillämpa för dem som till helt nyligen åtnjutit en obegränsad frihet att uttrycka sig revolutionärt. Till att börja med måste revolutionären iakttä en blygsam tillbakadragenhet (att kräva ödmjukhet

⁵ Handskrivet brev från Bill Ainsworth till Fjärde internationalens ledning, 30 oktober 1950.

också vore nog för mycket) medan han bekantar sig med de personliga och politiska meningsskiljaktigheterna bland de medlemmar som redan finns på plats. Den sortens rekognoscering är avgörande om man någonsin ska få något inflytande. Det är oundvikligen andra som bestämmer den politiska dagordningen; åsikterna bland anhängare till *Tribune* (en vänstersocialdemokratisk grupp inom Labour, ö.a) kan ibland vara det närmaste utbud som påminner om ens eget. En resolution om gratis behandling av liktornar på pensionärer kan mycket väl gå före en om nationalisering under arbetarkontroll. Den praktiskt sinnade revolutionäre entristen får i allmänhet nöja sig med att öka tempot något och stegra radikalismen i resolutionerna.

Inom Labourpartiet råder stor brist på politiska steg framåt. I gengäld råder ingen brist på möten, från kvarters-, valkrets- till distriktsmöten. Och på alla dessa nivåer finns ett verkställande utskott och en full uppsättning sekreterare, ordförande etc. Man skulle kunna tillbringa all fritid på möten och i förbigående komma i åtnjutande av all grannlåt hos ett antal underordnade uppdrag. Under sin entristiska period brukade Gerry Healy vid offentliga möten presenteras som ordförande i någon obskyr del av Labourpartiet i Streatham.

SR-gruppen gjorde en del seriösa försök att arbeta entristiskt i Birmingham. Labourpartiets distriktsavdelning organiserade en årlig konferens där partiets valmanifest diskuterades och förbättringar kunde föreslås. Kamraterna i SR-gruppen bestämde sig för att lägga fram ett dokument som inte bara innehöll förslag till ny politik, utan också tog upp Labourdistriktets misslyckanden och nackdelarna med den kommunala ekonomin. Pamfletten kallades **Tjugo frågor** efter ett populärt radioprogram. Den framställdes med gemensamma ansträngningar där varje medlem fick ansvar för att skriva en del. På 20 sidor stod pamfletten för en rad bra argument när det gällde att ge socialistiskt innehåll åt utbildning, bostäder, löner, fritid och de förintande effekterna av kommunal ekonomi där praktiskt taget allt går till penningutlånarna. Pamfletten utgavs med bara två författarnamn nämnda: Peter Morgan och David Mumford. Det visade sig vara ett förståndigt beslut. Högern inom Labouravdelningen leddes av Denis Howell (han arbetade då med kommunalpolitik men skulle senare hamna i parlamentet och bli idrottsminister, nu sitter han i Överhuset), och där var man ytterst upprörd över pamfletten och krav på uteslutningar restes. Till sist drogs de båda kättarna inför ett välfyllt distriktsmöte med drygt 200 närvarande (det hände att sådana möten organiserades på den här tiden). Med 108 röster för och 96 mot blev de uteslutna. Rubriken i **Daily Mail** löd: *Tjugo frågor: Ett svar*. Men två år senare fick de komma tillbaka. Det var lärorikt och ett tecken på att det vid denna tid fanns lite liv värt att rädda i Labourpartiet.

Den övergripande revolutionära politiken fick sparas till SR-gruppens möten. 1951 var SR-gruppen, en nyligen bildad statskapitalistisk grupp, speciellt engagerad i Koreakriget och det faktum att den brittiska sektionen av Fjärde internationalen okritiskt stödde Nordkorea. Väl medvetna om detta hade SR-gruppens ledning ett möte med Ted Grant i juli samma år. Diskussionen handlade om möjligheten av en sammanslagning mellan de båda grupperna. Representanterna för *Socialist Review* ansåg att en sammanslagning kunde genomföras på basis av RCP:s gamla program plus parollen ”Mot såväl Moskva som Washington”. Men Grant lutade då kraftigt mot uppfattningen att förstatliganden var det enda sätt man kunde definiera en arbetarstat på. Hans grupp var inne på möjligheten att Labour kunde införa socialism på fredlig väg och såg det som att om Labour förstatligade industrin skulle Storbritannien vara en arbetarstat. Denna blockering vid förstatliganden skulle senare leda till att Grant förärade sin ynnest åt en del märkliga håll – Burma, Algeriet och Egypten för att bara nämna ett fåtal. Följdriktigt var Grant och hans anhängare för ovillkorligt stöd till Sovjet

i händelse av krig. För SR-gruppen var det liktydigt med kapitulation för såväl stalinismen som socialdemokratin och tanken på att enhet skulle kunna uppnås strandade på Grants förkärlek för ”statssocialism”.

Fem år efter Cliffs ankomst till Storbritannien hade brittisk trotskism havererat, inte på grund av internationell splittring, utan enbart genom rena missbedömningar och ovidkommande frågor. RCP hade bildats 1944 utifrån illusionen att en ny Oktoberrevolution stod för dörren. År av hårt arbete och uppoffringar hade inte gett något och ledningen kring Jock Haston gav med en lättnadens suck upp den ojämna striden och lämnade de vissnande stjärkor som återstod åt gräshopporna. Rörelsen förlorade inte bara begåvade ledare, utan också större delen av medlemmarna. I slutet av 1951 fanns sannolikt inte mycket mer än 100 organiserade trotskister i Storbritannien. Healy ledde en grupp nitiska anhängare med principer som mer härstammade från Netjajev än från Trotskij. Grant styrde sitt lilla och roderlösa skepp längs socialdemokratin obekanta stränder, ungefär som en skeppare innan kompassen uppfunnits. Och SR-gruppen såg sig som den rättmätiga arvtagaren, om än försvinnande liten, till RCP men med entristisk taktik och en bättre syn på Sovjet. Bara som bevis på att en bättre teori inte utgör någon garanti mot fåfänga antog gruppens ledning i september 1951 enhälligt följande resolution: ”Vi anser att den kapitulerar inför stalinismen; anti-defensisterna är de enda verkliga bolsjevikerna och de leds av Natalja Trotskij. Vi förklarar att vi inte kommer att gå med på någon sammanslagning med någon som helst grupp som förordar försvar av antingen sovjetisk eller amerikansk imperialism”. Det märkliga språkbruket antyder att Cliff förmodligen var författare till resolutionen.

Bortsett från den dynastiska hänvisningen till Natalja utgör resolutionen ett klassiskt exempel på att en liten sektaristisk fågel blåser upp fjädrarna i ett fåfängt försök att se stor och ganska vacker ut. Som ofta hade Marx kommit med ett eller några ord i frågan: ”Sekten rättfärdigar sin existens och sin heder inte med vad den har gemensamt med klassens rörelse utan med vad som utskiljer den från rörelsen”.⁶

⁶ Marx-Engels, *Selected Correspondence*, sid. 258 (Letter from Marx to Schweitzer in Berlin, October 13, 1868)

Kapitel 4

Det vore sannerligen inte någon konst att göra världshistoria, om kampen aldrig skulle tas upp annat än när de yttre omständigheterna tedde sig odelat gynnsamma. Historiens gång skulle å andra sidan te sig synnerligen gåtfull, om den kunde förmodas vara helt oberoende av "tillfälligheter". Sådana tillfälligheter ingår självfallet som en del i den allmänna utvecklingsgången, där de ofta ersätter och uppväger varandra. Utvecklingstakten blir i hög grad beroende av sådana "tillfälligheter" och präglas sålunda också av vad det är för slags folk som "tillfälligtvis" blir de första ledarna för en ny rörelse.

Marx, *Selected Correspondence*, sid. 320 (Marx till L. Kugelmann, 17 april 1871)

Att gå från ett öppet parti in i Labourpartiet är nära besläktat med att en sällskapssjuk klaustrofobiker begär långvarig isoleringscell. Man blir tvungen att lära sig ett helt nytt sätt att uttrycka sig på (Jargongen inom Labourpartiet är inte värre än trotsko-jargong, bara annorlunda). Det blir också nödvändigt att spåda ut ens politiska uppfattningar i avsikt att hitta nya vänner och inte bli utesluten. På 1950-talet, och lite längre fram, var ens närmaste allierade personer från Tribunegruppen eller halvstalinister, som det fanns gott om inom Labour. Samtidigt gällde det att inte låta ens politik dras in i vänstersocialdemokratiska försåt. Så till exempel antog Healygruppen så gott som alla åsikter från sina stalinistiska allierade i *Socialist Outlook*. Senare, under debatten om den västtyska återupprustningen, blev det nödvändigt att avhålla medlemmar av SR-gruppen från att ställa sig bakom resolutioner som kunde börja på följande vis:

”Tyskarna som redan startat två världskrig ...”

Första numret av *Socialist Review* utkom i november 1950. Det hade underrubriken *Direkta kommentarer till världspolitiken* och kostade sex pence. Oavsett innehållet var det ganska billigt för 36 stencilerade sidor med rak högermarginal, ett tidskrävande och tröttsamt jobb med vanliga skrivmaskiner och stenciler. Men Bill Ainsworth höll hårt på att tidningen skulle ha ett så professionellt utseende som möjligt. I enlighet med grundningskonferensens inriktning på att försöka rekrytera bland f d medlemmar av RCP och Socialist Fellowship var ledarartikeln *Stormakternas kamp* signerad Roger Tennant, ytterligare en av Cliffs pseudonymer som han använt under exiltiden på Irland. Interna dokument hänvisade till honom som Roger för att lura underrättelsetjänsten. Artikeln framhöll att Koreakriget handlade om att amerikansk och sovjetisk imperialism tävlade om världsherraväldet. I *Bakom Stalins parlament* analyserade Vs Felix det nyigen utsedda Högsta Sovjet. En översättning ur POUMs **La Batalla** gick igenom klasskampen i Ungern och Bill Ainsworth stod för en detaljerad kritik av det pro-stalinistiska innehållet i **Socialist Outlook** och pekade på tidningens okritiska stöd för såväl Nordkorea som Jugoslavien.

Den nya tidningens program beskrevs välformulerat i en artikel av Peter Morgan: *Ändringsförslag inför Socialist Fellowships konferens*. Denna artikel hade ett innehåll som

kunde ha orsakat viss oro inom Labourledningen om de bara känt till det. Labourpartiets dokument *Labour och det nya samhället* fördömdes som "...ännu en milstolpe på vägen från socialismen ...". Sovjet och västmakterna betecknades som lika avskyvärda imperialistmakter. Och där uppmanades till förstatligande av all mark, alla stora finansiella institutioner, utan kompensation och under arbetarkontroll, socialistisk planering och monopol över utrikes-handeln. Förutom ett statligt byggnadsprogram krävdes också expropriering av alla lyxhotell och stora herrgårdar och hela bostadsmarknaden skulle kontrolleras av hyresgästkommittéer. Priser och nödvändiga ransoneringar skulle kontrolleras av kooperativa företag och distributionsarbetare. Höjda löner och minskad arbetstid betecknades också, förmodligen helt korrekt, som folkliga krav. Uppmaningen att avskaffa monarkin, Överhuset, armén och officersskåren uppvägdes av kravet på en milis med valda officerare och totala fackliga rättigheter för soldaterna. Dokumentet avslutades elegant med krav på slut på den hemliga diplomatin, slut på alla annekteringar och återbetalningskrav, frihet för koloniala folk och ett Europas förenade socialistiska stater. Efter hela denna katalog är det lite trist att läsa fotnoten i slutet som konstaterar: "Detta förslag godtogs inte vid Socialist Fellowships konferens".

De närmaste numren av *Socialist Review* skilde sig inte mycket från det första. De dominerades av artiklar om stalinistländerna och en del ytterst kritiska artiklar om Labourpartiet. Under några månader 1951 hade tidskriften en teckning på omslaget med porträtt av Marx, Engels, Lenin och Trotskij som för att ge prov på tidningens revolutionära trovärdighet. Mer än 50 år senare kan man konstatera att tidskriften inte bjöd på någon dålig läsning med omfattande artiklar av bl a Duncan Hallas, Ray Challinor, Geoff Carlsson, Peter Morgan och Tony Cliff. Vad den däremot, givetvis, inte alls liknade är en entristisk tidskrift.

I april 1952 kom *Socialist Review* ut i tryckt format för första gången och liknade nu mer en entristisk tidskrift. Det tryckta formatet gav ökat utrymme och användes för en lång granskning av konflikten inom Labour kring Aneurin Bevan. Utan att visa något förtroende för Bevan själv uppmanade den till byggande av "en ideologiskt förstärkt vänster" mot "den oheliga alliansen mellan den toryliknande högerledningen inom Labour och Torypartiet självt".¹ I följande nummer recenserade P Mansell (Jean Tait) Cliffs **Stalin's Satellites in Europé**, som publicerats under namnet Ygael Gluckstein. Det är knappast någon överraskning att recensenten livligt ställde sig bakom författarens tes att "Folkdemokratierna, i likhet med Sovjet, är byråkratiska statskapitalistiska regimer ..."²

I det följande numret hade tidskriftens namn kompletterats med raden "Varken Washington eller Moskva utan Internationell socialism". Denna utomordentliga formulering – som har förtjänsten att både vara lättförståelig och ange tidskriftens inriktning – myntades ursprungligen av Independent Socialist League [ISL], den amerikanska grupp som leddes av Max Shachtman, en av de ledande teoretikerna bakom begreppet byråkratisk kollektivism.

Trots framstegen var de första åren inte lätta för SR-gruppen. Medlemmarna var, huvudsakligen, unga och oerfarna och vilka ambitionerna än kan ha varit hade de mycket begränsade handlingsmöjligheter. Den ursprungliga inriktningen på att rekrytera f d medlemmar av RCP och Socialist Fellowship gav inga resultat. Förutom några fragment, som SR utgjorde en del av, hade den trotskistiska rörelsen i praktiken upphört att existera. En rörelse som i alla fall haft några hundra medlemmar var nu nere i något dussin och de var djupt skingrade vilket innebar att möjligheterna till diskussioner i omstridda frågor knappt existerade. Medlemmarna

¹ *Socialist Review*, årgång 2, nr 1, sid 12

² *Socialist Review*, årgång 2, nr 2

verkade i Labourpartiets avdelningar i olika valkretsar, sålde några hundra exemplar av sina tidningar men stagnerade i övrigt.

För det mesta är arbetet inom valkretsarna rätt opolitiskt. Det handlar om att samla in pengar, värva röster, ordna sociala tillställningar samt, tycktes det mig, ändlösa bussresor till Southend. Vilka fördelar det än kan ha är det ingen fruktbar terräng för en i allmänhet isolerad revolutionär att rota sig och skapa kontakter. Hela SR-gruppen skulle inte ha kunnat uppnå majoritet i en enda valkrets. Inom partiet var det svårt med nyrekryteringar. Som så ofta är fallet leder bristen på framgångar till att man tappar medlemmar. Bill Ainsworth lämnade gruppen för att, sades det, ägna sig åt möjligheterna till interplanetära resor. Duncan Hallas blev förflyttad till Skottland och gled bort under 14 år. Ken Tarbuck lämnade också och gick under en tid tillbaka till ortodox trotskism. Det var förluster svåra att ersätta med tanke på bristen på erfarenhet och begåvningar.

Inom Labours ungdomsförbund (Labour Party League of Youth, LLOY) fanns mer gensvar för det revolutionära budskapet och bland dessa potentiella nyrekryteringar fanns det faktiskt en del som anslöt sig. Stan Newens, senare parlamentsledamot för Labour och så småningom ledamot av Europaparlamentet, var en av dem som gick med 1952. Stan var en av de första i raden som Cliff skulle slösa sina sympatier på. Han blev uppvakad och han och hans hustru svarade med ansevärd insatser inom LLOY, Labourpartiet och genom att medarbeta i *Socialist Review*. Stan skötte dessutom affärerna i Storbritannien för **Labor Action** som i likhet med **New International** distribuerades här via SR-gruppen. Eftersom han dessutom ägde en motorcykel fick han regelbundet ta Cliff på bönpallen under plundringståg för att rekrytera nya medlemmar. Medan Stan var medlem ägnade sig gruppen åt entristisk taktik inom Labour, där han var medlem sedan 1949.

Sannolikt är det så att Stan Newens var, och alldeles säkert är, mest belåten med att arbeta inom Labourpartiet och det är också sant att han inom alla revolutionära grupper skulle stå närmare högern än vänstern. Hans politiska inställning var inget som Cliff var omedveten om, när allt kommer omkring tillhörde Newens gruppen under åtta år, men någon som under en tid hade kopplingar till Cliff måste ha haft invändningar mot Stans politiska hållning. Två unga bussförare från Hendonavdelningen skrev för att fördöma Stan och en del andra och gjorde mycket väsen av Eduard Bernstein och revisionismen. Det var sannolikt ingen orimlig tolkning när Stan uppfattade det som att Cliffs hand fanns bakom dessa djupsinniga hänvisningar till den man Lenin och Rosa Luxemburg älskade att hata. Stan bestämde sig för att ta motorcykeln och dra. Senare har han sammanfattat det hela på följande vis: ”Som jag ser det förstod Cliff egentligen aldrig den brittiska arbetarrörelsen ... Cliff ägnade sig alltid mest åt interna organisationsfrågor. De större politiska frågorna fick andra ta hand om.”³

En annan som kom med vid samma läge som Newens var Bernard Dix (han var i själva verket anhängare till Shachtman), som skrev i såväl *Socialist Review* som i andra trotskistiska tidningar under namnet Owen Roberts. Han var fackligt aktiv bland lärarna, men drog sig tillbaka när han inte fick bli förbundsordförande. Han flyttade till Wales där han blev vänster-nationalist. Han avled i januari 1996.

Den första uteslutningen inom gruppen ägde rum i september 1951, då Ellis Hillman lyckades hamna på fel sida om Cliff. Det kan vara värt att ägna den historien mer utrymme, eftersom det kan sprida ljus över disciplinära åtgärder bland partimedlemmarna. Hillman hade tydligen fått i uppdrag av ledningen att lägga fram ett internt dokument för diskussion och med allt det

³ *Workers Liberty*, nr 18, februari 1995

oförvägna självförtroende en klipsk, men mycket ung person, kan ge prov på bestämde han sig för en större översyn av gruppens teori om statskapitalismen. På 17 sidor lade han fram uppfattningen att stalinistiska partier var embryon till statskapitalistiska samhällen. Detta försök att förena statskapitalism med byråkratisk kollektivism gick inte hem. Ledningen avvisade det med hänvisning att stalinistisk statskapitalism växer fram ur behovet av kapitalackumulation, som Cliff skrivit i RCP:s *Internbulletin*. Duncan Hallas kom också med en lång replik, senare publicerat som en del av *Documents of the International Socialists*. En ganska ensidig övning, eftersom Hillmans ursprungliga dokument aldrig publicerades.

Något som måste ha varit särskilt irriterande för Cliff var att Hillman blivit fullständigt överväldigad av de arbeten Johnson-Forest-tendensen⁴ publicerat och i en ton av häpnadsväckande respektlöshet, precis som om han just stött på Messias på vägen till Damaskus, skrev han: ”... det är ingen överdrift att hävda att kamraterna Johnson-Forests senaste arbete *State Capitalism and the World Revolution* står på en nivå som minst kan jämföras med Trotskijs sista verk och utgör en logisk och fruktbar utveckling av dem. De arbeten som hittills gjorts om statskapitalism-teorin har blivit föråldrade efter kamraterna Johnson-Forests mästerverk ...”

Efter att ha underkänt stora stycken av Cliffs magnum opus fortsatte Hillman med att skriva ytterligare ett dokument (skrivande i internbulletiner kan vara beroendeframkallande och är skadligt för ens framtidsutsikter på medlemsplanet). Det bar titeln *Organic Unity*. Där föreslog han närmare samarbete, med sikte på sammanslagning, med Grants grupp. Vi har redan noterat att SR-gruppen vägrade all enhet med defensistiska grupper och få var mer defensistiska än Grants.

Hillmans dagar var räknade. Först utsattes han för några enstaka, i själva verket ganska motstridiga, anklagelser om att han ställt sig lojal med främmande makter. På grund av hans dokument *The Nature of the Stalinist Parties* blev han anklagad för att vara Shachtmanit, på grund av *Organic Unity* hette det att han var Grantit och på allmänna grundvalar, därför att de inte var särskilt populära vid denna tid, anklagades han för att tillhöra IKD.⁵ Ganska mycket kätteri för någon så ung.

Vid ett möte i London lurades Hillman att vägra överge ståndpunkten ”Att om *den* revolutionära socialistiska rörelsens intressen skulle hamna i konflikt med vår Gruppens särintressen så skulle de allmänna intressena väga tyngre”.⁶

I själva verket finns inget märkligt med uttalandet: för alla seriösa personer skulle den revolutionära socialistiska rörelsens intressen stå över allt annat. Det kunde man tro, men inte om man heter Cliff (eller för den delen Gerry Healy). För dem är den revolutionära rörelsens allmänna intressen synonyma med gruppens särintressen, i synnerhet som det är de som förkunnar den grundläggande linjen. I själva verket innebär det att Cliffs omedelbara intresse är vad socialistiska revolutioner består av. Hillman förstod givetvis inte denna eviga sanning och klagade hos den nationella ledningen. ”Det har nyligen framgått att kamrat Roger använt sig av byråkratiska klickmetoder för att 1: hindra åsikter om enighet från att komma till tals i Birmingham. 2. Flytta Ungdomsgruppens redaktion till Manchester. Det handlar om kränkningar av sund demokrati ... De som talat mest högljutt om demokratisk centralism och

⁴ En grupp i USA ledd av J R Johnson (CLR James) och Freddy Forrest (Raya Dunayevskaya).

⁵ IKD var en tysk trotskistgrupp som stod för en teori om en så kraftig tillbakagång för kapitalismen att socialismen skulle vara omöjlig och med barbariet som fullt tänkbar följd. Lustigt nog, trots att IKD betecknade Sovjet som statskapitalistiskt och till en början fick stöd av Shachtman, bekämpades de ihärdigt av Johnson-Forrest-tendensen.

⁶ *The Nature of the Stalinist Parties* av Ellis Hillman, internt dokument i SR-gruppen.

gruppdisciplin har inte ens brytt sig om att verkställa den egna gruppens beslut. Till exempel uppmanade Londongruppen kamrat Roger att skriva regelbundet för SR och inte damma av gamla artiklar ur *Information Digest*. Jag måste säga att dessa **uppmaningar har nonchalrats, har inte blivit utförda** (fetstil i originalartikeln) Vad har vi för demokratisk centralism där? Kamrat Roger upprepar alla de misstag han gjorde ifjol. Då sade han att vi har halva Fjärde internationalen med oss. Vi hade också 60 medlemmar i fjol. Sådana solskenshistorier har absolut ingen grund ... De titoistiska partierna är kamrat Rogers senaste kapphäst. De partierna kan komma att ansluta sig till vår hållning, sade han ...”⁷

Det anspelar på den tid då Tito, efter brytningen med Kominform, upprättade sympatiserande grupper i Västeuropa. Givetvis var ingen av dem ens i närheten av en trotskistisk grupp, trots att Fjärde internationalen flitigt uppvaktade Tito. Pablo skrev ett öppet brev till det jugoslaviska partiet som inleddes på följande vis, ”Kära kamrater, vi har alltid stött den jugoslaviska revolutionen ...” och Healy hade ett stort porträtt av Tito på väggen i sitt kontor. Med tanke på Cliffs syn på de östeuropeiska staterna är det besynnerligt att han trodde att statskapitalismen skulle attrahera Titos anhängare, men så var han ju heller aldrig någon som lät teorin stå i vägen för en tänkbar nyrekrytering. Titos International varade heller inte längre än den tid det tog att upprätta gynnsamma relationer till regeringarna i väst.

Trots Ellis Hillmans skarpa svar bekräftades uteslutningen av honom. Några år senare, men innan jag läst dokumenten, frågade jag Cliff varför Ellis hade blivit utesluten. ”För att han spred lögn”, svarade han med fullständigt självklar stämma. Lyckligtvis för Cliff fanns ingen som tyckte att det var en tvivelaktig anledning för uteslutning.

1952 fick Cliff återkomma till Storbritannien. John McGovern, parlamentsledamot för Labour hade engagerat sig för honom.⁸ Det blev bra reklam för organisationen. Cliff var inte bara äldre och mer erfaren inom revolutionär politik än andra medlemmar. Han uppvisade också den självsäkerhet som är så karakteristisk för sektledare från Clapham High Street (där Healygruppens högkvarter låg, ö.a) till Waco i Texas. Ungefär samtidigt började de demokratiskt centralistiska organisationsformerna flagna av. Det var dock inget resultat av någon av Cliffs beryktade plötsliga kursändringar, bara något som riktade sig till nya åhörare. Om det ledde till en viss ”laissez-faire”-hållning i organisatoriska frågor så var det inget dåligt, så länge som det senare inte presenteras som en listigt utarbetad plan.

För många av grupperna innebär vidmakthållandet av ”leninistiska” organisationsformer något av ett skådespel. Det hjälper dem inte i verksamheten inom arbetarklassen, för i allmänhet har de inga kontakter alls där, men det ger dem möjlighet att dränka andra grupper med namn från skurkgalleriet ur bolsjevikernas historia. Högst på listan i sammanhanget står anklagelsen att en motståndare utför samma strejkbryteri som Kamenev och Zinovjev 1917. Jag har hört den anklagelsen många gånger. I själva verket har jag själv blivit anklagad för det av såväl Gerry Healy som Chris Harman (fortfarande en av ledarna för brittiska Socialist Workers Party, ö.a). Jag är inte ute efter att blanda ihop dem här. Healy var roligare, men Harman hade mycket mera hår – jag tyckte alltid att Harman liknade Zinovjev utseendemässigt. Healy däremot liknade inte på minsta vis Kamenev, utan möjligen den modige lille grisen Babes betydligt äldre bror.

⁷ Brev till nationella ledningen av Ellis Hillman, september 1951.

⁸ På 1930-talet tillhörde John McGovern under några år parlamentet för Independent Labour Party i Clydeområdet. Han besökte Palestina och träffade Cliff där. Han gick senare med i Labourpartiet. Hans sista progressiva handling var att se till att Cliff fick återvända till Storbritannien. Därefter arbetade han outröttligt för Moralisk upprustning.

För SR-gruppen var organiserad trotskism, nationellt och internationellt, ganska irrelevant. Vad som en gång tyckts så betydelsefullt och attraktivt, som att få ansluta sig till Fjärde internationalen, var nästan bortglömt. Ungefär som det man kan finna på foton från ens ungdom; löjliga kläder, underlig frisyr, helt bleknad och ett lämpligt objekt för grymma skämt. Denna organisatoriska och politiska skilsmässa innebar att SR-gruppen övergav alla de organisationsformer som de ortodoxa fortfarande så envist håller fast vid och betecknar som ”demokratisk centralism”. Att en liten grupp socialister som agerar under legala former kräver hela attiraljen av centralkommittéer, politbyrå, kontrollkommissioner osv är liktydigt med det slags substitutionism som innebär att man tror att man kan ge leninistiskt innehåll åt det som har leninistiska former. Helt felaktigt, vilket varje objektiv bedömare av dagens SWP kan intyga.

I september 1953 anlände Michael Kidron från Israel. Dessförinnan hade han ingen bakgrund i den trotskistiska rörelsen. Hans enda politiska aktivitet hade bestått i medlemskap av Johannesburgavdelningen av Hashomer Hatzair (en vänsterorganisation för sionistisk ungdom, ö.a). Han uppgav att det skett av sociala orsaker. Men han blev anti-stalinist när han låg sjuk 1946 och varken kunde röra sig eller läsa. En del medlemmar av kommunistpartiet kom på besök för att läsa långa utdrag ur **Bolsjevikpartiets historia, förkortad version**. Det var ungefär som att tillbringa fjorton dagar i källaren i Ljubljankafängelset tillsammans med kamrat Jagoda och fick Kidron att helt ta avstånd från stalinismen. Han anlände till Israel 1946, några veckor innan Cliff, som var gift med Kidrons syster Chanie Rosenberg, begav sig till Storbritannien. Under den tiden hann Cliff ge Kidron sin egen grundcirkel, i ett enda slag och under två veckor med bara vissa avbrott för matpauser och toalettbesök, men nästan utan några möjligheter att sova.

De följande tio åren skulle Kidron ge en hel del av stil och rytm åt SR-gruppen. Att han inte hade någon trotskistisk bakgrund visade sig vara en fördel beroende på att han inte såg något som heligt, inte ens T Cliffs arbeten, och han föll väl in i den lösare organisation som SR-gruppen blivit. Men som Cliffs svåger ingick han helt och hållet i familjen. För många framstod det, inte helt felaktigt, som att man måste tillhöra släkten för att ingå bland beslutsfattarna. Trots det låga medlemsantalet innebar det att de flesta medlemmarna av gruppen hölls utanför och för en del framstod det som en djup förolämpning.⁹ Och trots att Kidrons ankomst innebar en avsevärd intellektuell förstärkning var framstegen för gruppen minst sagt obetydliga. Under de första fem åren behöll SR-gruppen nätt och jämt det medlemsantal man startat med 1950.

Vändpunkten, även om det inte uppfattades så då, var händelserna 1956, det brittisk-fransk-israeliska äventyret i Suez och, långt viktigare, Nikita Chrusjtjovs hemliga tal inför det sovjetiska kommunistpartiets 20:e kongress, samt senare den sovjetiska invasionen av Ungern.

Det rörde sig om händelser av världshistorisk betydelse. Chrusjtjovs tal, där han delvis fördömt Stalins brott, men inte sagt mycket om stalinismen, var tillräckligt för att en del inom det ungerska kommunistpartiet, med Imre Nagy i spetsen, skulle avlägsna de mer avskyvärda stalinisterna som Matyas Rakoszi och Ernő Gerő, och mildra regimens mest betungande sidor. Under en kort tid framstod det som om de skulle gå i land med det, men de kriminella äventyr Anthony Eden och hans kompisar ägnade sig åt i Suez blev bara den rökrådå ryssarna behövde för att invadera Ungern, krossa upproret, avrätta Nagy och installera sina egna marionetter.

Chrusjtjovs tal och upproret i Ungern fick konsekvenser för kommunistpartierna i väst,

⁹ Se James D Young, *A Taste of Honey*, publicerad 1995.

ungefär som en välriktad sten mot ens vitala delar. Inte minst drabbades det brittiska kommunistpartiet. I årtal hade det brittiska partiet kunnat kväva alla kritiska röster i de egna leden, men nu var det inte längre möjligt att kontrollera något. I egenskap av utsänd för *Daily Worker* i Ungern, hade Peter Fryer gett en helgjuten, välformulerad och vredgad skildring av vad som skett där. Hans åsikter fick ännu mer respons när det framgick att hans rapporter om Ungern, från detta land, omarbetats och ersatts av ”rapporter” skrivna av *Daily Workers* chefredaktör J R Campbell från Moskva.

Ilskan inom kommunistpartiet saknade motstycke. Möten runt om i landet var minst sagt kritiska. Partiledare som Harry Pollitt och Palme Dutt var vana vid okritiska hyllningar vid partimöten, men blev nu ordentligt fördömda. Hundratals kritiska partimedlemmar kom till möten där de kunde lyssna på Isaac Deutscher, som gjorde långa utläggningar om Stalins brott, betydelsen av marxismen i allmänhet och Trotskij i synnerhet. E P Thompson och John Saville producerade en ytterst kritisk tidskrift, **New Reasoner**, varefter de blev uteslutna. **New Reasoner** var anti-trotskyistisk, men inom ramen för en marxistisk humanism.

Det är svårt att föreställa sig det trauma kommunistpartiets medlemmar upplevde när de insåg att Stalins lerböjor nådde ända upp till hårfästet. Chrusjtjovs tal hann på ganska kort tid, flera timmar faktiskt, visa den tidigare socialistiske lärofaderns mindre attraktiva drag. Men det gick kanske något snabbt för de som var vana vid att älska Stalin. För många av kommunistpartiets medlemmar blev dock den stora frågan: är Stalins brott en del av marxismen och tillämpningen av den?

Det var det slags frågor som den trotskistiska rörelsen hade unika möjligheter att kunna besvara. Under en hel period av propaganda hade den försökt återupprätta marxismen gentemot stalinismens barbari. Alla grupper försökte på sitt sätt utnyttja kommunistpartiets vanda. Cliff skrev en pamflett, **Russia from Stalin to Khrushchev**. Det måste sägas att den inte var speciellt bra. Den ägnade för mycket utrymme åt Chrusjtjovs avsikter att ta över både form och innehåll i Stalins välde, vilket i alla fall aldrig skedde. Den kunde inte förklara Stalin eller stalinismen och gav intryck av ett hastverk och osäkerhet om hur man skulle närma sig medlemmarna av kommunistpartiet. Pamflettens höjdpunkt kom mycket tidigt, ungefär där man ägnar sig åt dedikationer. Cliff återgav där ett poem av en Znamya, skrivet 1946 som en hyllning till Stalin:

Jag kunde ha jämfört honom med ett högt berg – men bergen har en topp.

Jag kunde ha jämfört honom med havsdjupen – men havet har en botten.

Healy, som hade egen tryckpress och tillgång till den utgåva av **Den förrådade revolutionen** som amerikanska SWP gett ut, var bättre förberedd och säkrare på fötterna. Han gav ut en lång pamflett av Peter Fryer, **My Case against Expulsion**,¹⁰ samt ytterligare en där Chrusjtjovs tal återgavs i sin helhet samt med en kommentar. Healy koncentrerade sig på historien och lutade sig mot Trotskijs detaljerade kritik och var således långt mer kapabelt att övertyga kommunistpartiets medlemmar om att det fanns ett marxistiskt liv efter partiet. 1955

¹⁰ Se [Ungersk tragedi](#) av Peter Fryer, som både innehåller Fryers bok om Ungern-revolten och en hel del av de texter som rör hans uteslutning ur kommunistpartiet. – Red anm

hade Healys organisation inte ens 100 medlemmar. 1956 hade den 150 och 1957 över 400 och ökningen kom nästan uteslutande från kommunistpartiet. Inget stort antal förvisso, men det fanns en del duktigt folk bland dem – John Daniels, Brian Behan, Tom Kemp, Brian Pearce, Alasdair MacIntyre, Cliff Slaughter, Frank Girling, Peter Fryer och några till.

Gentemot detta kunde SR-gruppen bara räkna in en nyrekrytering. Dudley Edwards arbetade på en mekanisk verkstad och hade behållit en djup sympati för **Den brittiska vägen till socialismen**, kommunistpartiets program som först publicerats 1952 med J V Stalins personliga godkännande. Det handlade inte om mycket, men jag antar att det i alla fall var något.

Kapitel 5

Cliff insåg att Luxemburgismen var bekväm. Det var något han kunde hålla upp inför dem som uteslutits på andra ställen och utlova dem en bekväm tillflyktsort.

Ken Coates, *Workers Liberty*

Jäsningen på vänsterkanten i mitten av 1950-talet fick den revolutionära rörelse som varit i stort sett döende under de kvävande stämningar som rått under Labourpartiet att göra förnyade ansträngningar. Men när detta sagts kan man också konstatera att de omedelbara resultaten var allt annat än lysande. SR-gruppen satsade mycket på att förbättra sin image. Från december 1956 utgavs *Socialist Review* i tabloidformat. Det innebar inte bara ökat utrymme för artiklarna utan också att den såg långt mer tilltalande ut än den tråkiga och ganska medelmåttiga tidskriften i A 4-format. Med Michael Kidron som redaktör fick skribenterna ett mer anslående utrymme och nivån på artiklarna förbättrades. Under några år framfördes Gruppens åsikter i en långt mer tillgänglig form i *Socialist Review*.

Cliff skrev om rustningsindustrin och statskapitalismen, Kidron om att reformismen höll på att förändras och den växande betydelsen av de vanliga fackföreningsmedlemmarnas aktivism. Ytterligare en sydafrikan, Seymour Papert – synnerligen begåvad och en tidig data-expert, det var han som uppfann dataspråket Logo – rekryterades av Kidron och under några år betydde han mycket för det inflytande *Socialist Review* skulle få. Hans recension av John Stracheys vid denna tid mycket omtalade bok *Contemporary Capitalism* utgjorde en utmärkt kritik av Strachey och, dessutom, en av de bättre framställningarna av den permanenta rustningsindustrin.¹ Eric Heffer (som tillsammans med Harry McShane och I P Hughes ingick i Socialist Workers Federation – det är inte riktigt klart vad de egentligen federerade) skrev regelbundet om fackliga frågor. Med tanke på att Heffer senare skulle bli parlamentsledamot för Labour och ingå i olika regeringar är det intressant att notera att han vägrade gå med i SR-gruppen eftersom den tillhörde det reaktionära Labourpartiet. Till hans försvar kan det dock framhållas att han aldrig hördes säga ”Läs mina läppar, aldrig inom Labour”.

En av de stora frågorna var det algeriska självständighetskriget. Frågan behandlades i *Socialist Review* av André Giacometti. Dessvärre stödde Giacometti och SR-gruppen, samt Healys organisation, MNA (Mouvement National Algérie) mot FLN (Front de Libération National). För SR-gruppen tycks det ha berott på att Messali Hadj, MNA:s ledare, varit kommunist på 1920-talet. För Healys del handlade det med säkerhet om att Michel Pablo och Fjärde internationalens ledning stödde Ben Bella och FLN. Både Healy och Cliff skulle framstå som lite löjeväckande när det visade sig att Messali Hadj under lång tid varit fransmännens agent (i såväl Algeriet som Frankrike blev kampen mellan MNA och FLN rätt blodig). Motsättningarna gav också upphov till oanade höjder av okvädingsord mellan International Committee of the Fourth International (ICFI)² och ISFI, Fjärde internationalens

¹ *Socialist Review*, årgång 6, nr 6, mars 1957.

² Relationerna mellan ISFI, Fjärde internationalens internationella sekretariat, och ICFI, Internationella kommittén för Fjärde internationalen, är komplicerade och inget för någon med känslig mage. Men i korthet stod Pablo och Mandel (ledande figurer inom Fjärde internationalens ledning) för långsiktigt entristiskt arbete inom kommunistiska och socialdemokratiska partier. Man behöll fraktioner inom de sektioner som motsatte sig denna strategi – i huvudsak de franska och amerikanska sektionerna. När motsättningarna 1953 ledde till splittring ställde sig Healy, och majoriteten i den franska sektionen, bakom amerikanerna och han blev ledare för det nya ICFI. Men 1963 upptäckte amerikanerna att de var ense med ISFI:s entusiasm för den kubanska revolutionen och

ledning, där bröderna Banda kring Healy stod för en rad hotfulla utfall som fick blodet att isa sig i ådrorna. Fjärde internationalens ledning under Pablo och den nederländske trotskisten Sal Santen höll på med att tillverka falska identitetshandlingar – enligt vissa uppgifter förfalskade sedlar också – för FLN:s räkning och båda satt faktiskt inne för anklagelser om förfalskade dokument. När FLN tagit makten i Algeriet blev Pablo minister för övergivna egendomar i Ben Bellas regering. Det var ett mycket passande namn, vilket fick Gus Macdonald att elakt säga om Pablo att han ”nog fortfarande var ledare för Fjärde internationalen”.

I sitt nya format kunde *Socialist Review* ägna sig utförligare åt politikens dagsfrågor. Den hade en klar stil och kunde framstå som ett bra instrument för att bygga upp inflytande inom Labour, fackföreningarna och på arbetsplatserna. Det var helt klart en marxistisk tidning som tog sig själv och politiken på allvar, men den undvek den uppblåsta och sekteristiska ton som dominerade så många av dess konkurrenter.

Ted Grants grupp, Revolutionary Socialist League (vid denna tid den brittiska sektionen av Fjärde internationalen) producerade en gräslig tidning som hette **Socialist Fight**. Lyckligtvis var den så dåligt stencilerad att den var så gott som oläslig, vilket bara är något att vara tacksam för.

Healys grupp utnyttjade till det yttersta ledarens begränsade lager av återhållsamhet och självkontroll och framställde förvånansvärt osekteristiskt material. **The Newsletter** var professionellt framställd med Peter Fryer som redaktör och samtidigt som man gav läpparnas bekännelse till arbetet inom Labour intresserade den sig långt mer för fackliga frågor och att vända sig till tidigare medlemmar av kommunistpartiet. Healys grupp hade också en teoretisk tidskrift, *Labour Review* med John Daniels som redaktör (han kom från lärarsektorn och hade tidigare kandiderat till kommunistpartiets verkställande utskott). Där ingick också Bob Shaw (känd för att vara fullständigt hängiven Healy och för sin totala avsaknad av sinne för humor). Under en kort tid bjöd den på utomordentlig läsning och var säkerligen en av orsakerna till att Healys grupp rekryterade relativt väl bland missnöjda medlemmar av kommunistpartiet.

Den förbättrade kvaliteten på SR-gruppens och Healys tidningar var också ett resultat av att folk började tänka själva, ett nytt klimat och försök att möta tidens utmaningar. Efter en lång rofylld tid uppstod en del betydande oro. Krisen inom kommunistpartiet ledde till en omvärdering av marxismen och nytt intresse för icke-stalinistiska uppfattningar. Suezkrisen och upproret i Ungern väckte intresse för enskilda frågor och massdemonstrationer. De gamla strukturerna, som kommunistpartiet och Labour, förmådde inte längre hålla tillbaka en rörelse som uppnått en viss spontanism, både när det gällde verksamhet och ledning. Av dessa nya rörelser var CND (Committée for Nuclear Disarmament, kampanjen för kärnvapenavrustning) och dess än mer oregerliga flygel, the Committee of 100, de viktigaste. Det var rörelser som kunde organisera stora demonstrationer och aktioner som gick långt bortom vad traditionell politik kunde kontrollera. CND var för stor och ostrukturerad för att några så små och oerfarna organisationer som de revolutionära grupperna ens skulle kunna försöka ta över dem, men bara genom att finnas på plats och tala förnuftigt kunde revolutionärer få ett inflytande som vida översteg deras medlemsantal.

Parollen ”Bort med bomben, bort med baserna” vann stort gehör inom CND och, särskilt, de hundrades kommitté. I spetsen för rörelsen fanns en del från Labourpartiets vänster som

de gick samman för att bilda USFI (Fjärde internationalens förenade sekretariat). Healy och den franska grupp som leddes av Pierre Lambert vägrade att ansluta sig för att fortsätta med ICFI.

Michael Foot, Canon Collins, J B Priestley m fl och där såg man fram mot val av en Labour-regering för att få igenom kraven. Men bara tanken på ett nukleärt Harmageddon gjorde att det inom CND fanns en liten, men inte obetydlig, minoritet som tilltalades av tanken på att arbetarklassen skulle mobiliseras mot bomben, något som inte ligger alltför långt från den socialistiska synen att arbetarklassen kan lösa alla problem i samhället.

Till en början vägrade kommunistpartiet arbeta i CND med motiveringen att det skulle avleda från arbetet i Brittiska Fredskommittén som – i motsats till CND – partiet kontrollerade.

Det var något som inte bara gynnade CND utan också de revolutionärer som ingick i den nya rörelsen. Aldermastonmarscherna 1958 och 1959 organiserades således utan kommunistpartiet. När det framgick att Brittiska Fredskommittén var fullständigt livlös och att massrörelsen fanns i CND hoppade kommunistpartiet över till CND, som pälsförsedda djur överger en sjunkande fredsrörelse. Eftersom de var senkomna fick de aldrig särskilt stort inflytande, även om de lokalt hade en tendens att föreslå aktiviteter som inte skulle göra att man stötte sig med anglikanska kyrkan – det fanns rätt många präster inom CND.

Inom CND tillhörde den dominerande politiska färgen Labourpartiet, om de inte var medlemmar så var det åtminstone hoppfulla väljare. En annan betydelsefull del var ett slags liberal anarkism ur medelklassen och sedan, men mycket mindre, den revolutionära vänstern. I själva verket handlade den senare om SR-gruppen och Healys Klubb – Grants RSL sågs över huvud taget inte till. Och där var Healys grupp, med sina nyrekryteringar efter Tjugonde partikongressen, utan tvekan störst. Healy hade mjukat upp den inre regimen både för att kunna rekrytera och behålla dessa nya medlemmar och inom SR-gruppen fanns en del som trodde att leoparden gjort sig av med sina fläckar – en puma är förstås en leopard utan fläckar, men icke desto mindre ett mycket farligt djur.

Som det anstår revolutionärer bestod kampanjen inom CND av att peka ut arbetarklassen som den enda kraft som kunde stoppa kärnvapenhotet mot mänskligheten. Både SR-gruppen och Healys Klubb stödde såväl förbud mot baser som mot bomben och efter en tid av ganska harmoniskt samarbete i samband med demonstrationer och marscher föreslog SR-gruppen att redaktionerna för **The Newsletter** och *Socialist Review* skulle hålla gemensamma möten för att samordna och stärka sina insatser.

Ett brev daterat den 10 maj 1958 anlände således från ICFI:s brittiska sektion. Det var undertecknat Burns (Healys pseudonym i partiet). I brevet framhölls de gemensamma uppfattningar de båda organisationerna haft inom CND och synen på den algeriska revolutionen och slog fast att ”trots betydande meningsskiljaktigheter beträffande Sovjetunionens klasskaraktär så har vi kommit varandra närmare”. I brevet föreslogs följande:

- 1) Ett omedelbart utbyte av dokument i syfte att utvärdera möjligheterna för våra respektive grupper att bygga det revolutionära partiet i Storbritannien.
- 2) En gemensam kommitté med sex medlemmar av vardera organisationen ... för att diskutera medel och möjligheter till en sammanslagning.

- 3) Denna kommitté skulle ha i uppdrag att ordna gemensamma redaktionsmöten, samordning av arbetet inom fackföreningar, ungdomsorganisationer och Labourpartiet, utbyte av föreläsare och gemensamma diskussionsgrupper.
- 4) Kommittén skulle ha i uppdrag att lägga fram förslag till förening som skulle vara acceptabla för medlemmar i båda organisationer.

Enligt Cliff var svaret positivt inom SR-gruppen. Bara Chanie Rosenberg, Jean Tait och Cliff själv motsatte sig enhet med Healys organisation. Skälen till detta är oklara men man kan, kanske, anta att det relativa lyft Healy haft i att attrahera missnöjda medlemmar av kommunistpartiet var av avsevärd betydelse för hans entusiasm för enhet. Cliff skulle inte befinna sig i minoritet särskilt länge. I ett samtal med mig hävdade han att majoriteten ändrat uppfattning på grund av att Healy vägrat publicera en av Cliffs artiklar om statskapitalismen i Klubbens teoretiska tidskrift *Labour Review*.

Vilka skälen än kan ha varit skickade SR-gruppen ett svar undertecknat av Robin Fior på SR-ledningens vägnar. (Fior var en ytterst begåvad designer om än något excentrisk ... Jag har hört att han flyttat till Portugal) Svaret hade, som man kunde förvänta sig, givetvis en mycket elegant layout. Men det var också enda eftergiften för Healy. I första stycket fördömde brevet Klubbens arbetarstatsteori, dess eftergifter för stalinismen, dess tidigare stöd till Pablo och hans tes om Århundraden av deformerade arbetarstater och hans kullerbyttor beträffande Titos Jugoslavien, före och efter dennes brytning med Kominform.

I andra stycket kritiserades bristen på demokrati inom Klubben. Där ställdes de öppna diskussionerna om stalinismen på Lenins tid mot vad som rådde hos Healy. Det påpekades att om det fanns olika uppfattningar inom SR-gruppen så tog man upp dem i organisationens tidning. Det fortsatte med att välkända meningsskiljaktigheter aldrig sett dagens ljus i **The Newsletter**. I en sista rungande mening, som skulle kunna broderas på en märkeduk och hängas upp på väggen på SWP:s kontor, hette det: ”Tills vi kan vara överens om att alla allmänna politiska meningsskiljaktigheter ska diskuteras öppet, ärligt och demokratiskt kan vi inte finna att det finns någon grund för en sammanslagning av våra båda organisationer”.

Det innebar förstås slutet för allt tal om enighet och det råder föga tvivel om att SR-gruppen inte skulle ha gjort bättre ifrån sig än 1950 om unionen blivit av. Episoden har bara ytligt intresse så till vida att den kastar visst ljus över SR-gruppen. Till exempel hade Fior rätt i sitt brev när han talar om att meningsskiljaktigheter fått komma till uttryck i *Socialist Review*. Under 1950-talet hade Gruppen gått ett bra stycke från ursprunget inom Fjärde internationa- len. SR-gruppen hade försökt lösa de problem som uppstått när kapitalismen, tvärtemot alla förväntningar, överlevt kriget och helt klart befann sig i expansion och att förutsägelseerna om ett snabbt sammanbrott föreföll enfaldigare för varje år som gick.

Den revolutionära rörelsen hade inte växt i något avseende för att kunna mäta sig med de enorma uppgifter som väntade den, och för övrigt inte heller med vad den uttalat som egna pretentioner. Efter den första vågen av entusiasm 1945 höll socialdemokratien på att långsamt tära på sitt stöd. Enligt SR-gruppen kunde den långa högkonjunkturen förklaras med den permanenta rustningsekonomin. Den gradvisa tillbakagången för socialdemokratien sågs mot bakgrund av en fackföreningsbyråkrati som alltmer fjärmade sig från medlemmarna och deras strävanden samtidigt som socialdemokratien var indragen i såväl regerande som samarbete med arbetsgivarna i en korporatism avsedd att skapa samhällsfred på bekostnad av arbetarklassen. Det var på verkstadsgolvet som arbetarklassens levnadsstandard avgjordes och de dagliga insatser som gjordes av shop-stewards och andra företrädare för arbetarna på bas-

planet.

En mer sammanhängande syn på revolutionär politik åtföljdes av att man lämnade organisationsformer från det förgångna. Mycket av detta, betoningen av demokratiska normer, engagemanget kring arbetarna på basplanet och reformismens misstag fick sitt teoretiska berättigande i Rosa Luxemburgs arbeten. Det blommade upp för fullt med utgivningen av en 96 sidor lång broschyr av Tony Cliff, **Rosa Luxemburg: a study**. (Robin Fiors intresse för design gjorde att broschyren blev ganska omfattande. Den tredje upplagan av samma verk innehåller en tendentiös, för att inte säga långtråkig, introduktion av Lindsey German och lyckas ändå bli sex sidor kortare). Broschyren skrevs i januari 1959, men publicerades inte förrän ett år senare. Som det hette i pressmeddelandet: ”41 år efter att hon mördats, ett år försenat, 11 månader efter det första tillkännagivandet och 4 månader efter recensionen är vi nu glada över att kunna meddela att **Rosa Luxemburg** utkommit.” I recensionen fyra månader tidigare (*Socialist Review*, årgång 9, nr 12, september 1959) hade Michael Kidron, trots en del upphetsat bildspråk, kommit med flera värdefulla referenser för att framhäva SR-gruppens hållning till den revolutionära traditionen. Luxemburg, hette det, ”... var förmodligen det största namn proletariatet skapat efter Marx och Engels, oförmögen att kunna anpassas till de svulstiga strömmarna inom socialdemokratien och stalinismen. Även ett antal obetydliga grupper som felaktigt benämnts trotskister har funnit henne vara för oreglerlig för att kunna införlivas i deras galleri av gudomar ... hon är den största läraren i vår tid, en outhärlig inspirationskälla för isolerade socialistiska grupper i dag ... Inget kunde stoppa hennes attacker på den byråkratiska maskinen och ledningen för denna och den livlösa haltande byråkrati som växte fram i rörelsen på hennes tid och som fortfarande finns kvar. Inget kunde beskära hennes ändlösa tilltro till arbetarnas initiativ, i en handling som var insiktsfull, medveten och baserad på egna uppfattningar ... Hennes djupa förståelse för ledningens roll ... förde henne inte bara till strider med Gaitskells inom den tyska arbetarrörelsen (Hugh Gaitskell var det brittiska Labourpartiets ledare under 1950-talet, ö.a), utan också mot den Lenin som ledde de förföljda bolsjevikerna”. Av detta kan läsaren dra slutsatsen att om inte Luxemburg stod överst på socialismens Pantheon berodde det bara på att Marx och Engels redan intagit den platsen.

Den enda kritik Kidron kostade på sig var följande: ”Ibland får idéernas logik författaren (Cliff-förf.anm.) att lämna ämnet för sin studie åt sidan, för att helt tillskriva henne åsikter som mer är hans än hennes”. En objektiv iakttagare får känslan av att ovanstående gått från en speciell fråga till att bli kroniskt under Cliffs långa resa från Luxemburg till Trotskij och där Lenin dragits med på vägen.

Vad man än kan anse om denna Luxemburg-dyrkan så förde den i varje fall med sig en del frisk luft till trotskismens stela ortodoxi på 1950-talet. Bland alla revolutionära grupper var SR-gruppen den enda som utnyttjat tiden på något fruktbart vis. Den höll på med en omfattande analys av kapitalism, reformism och stalinism tillsammans med en trovärdig strategi för arbetarklassen. Och allt detta inom ramen för självaktivitet och genuin demokratisk öppenhet. Det var avsevärda framsteg i förhållande till Gruppens ursprung inom RCP och något som kunde göra den oerhört attraktiv. Om de första tio åren mest innehållit besvikelser, där alla förhoppningar om en teoretiskt förnyad Fjärde international gått i stöpet skulle de följande tio åren, i varje fall delvis, utgöra ett rättfärdigande av alla dessa till synes förspilda år.

Kapitel 6

Välsignad vare den som var levande i den gryningen. Bara att ha varit ung måste ha varit himmelskt.

... William Wordsworth om **Franska revolutionen**

Om SR-gruppen under sitt första decennium inte såg någon ökning av antalet medlemmar så hade den blivit betydligt klarare politiskt. Den ortodoxa trotskismens messianska förutsägelser var nästan helt övergivna. Betoningen låg på arbetarklassens egen aktivitet och förmåga till initiativ som förutsättning för sociala framsteg, snarare än att se den revolutionära gruppen som centrum för universum och på väg att skriva om kosmologin till astronomiska antaganden.

Vid varje skede i Gruppens teoretiska resa tog den tillfället i akt att utveckla och förklara de nya sammanhangen. Statskapitalismen var ett svar på den alltmer ohållbara uppfattningen om en ”arbetarstat”. Den permanenta rustningsindustrin var ett försök att förklara efterkrigstidens högkonjunktur och reformismens förändrade ställning visade på att det behövdes förändringar för arbetarklassen och att de inte härrörde från den fackliga byråkratin utan från trycket från medlemsmassorna. Även om dessa teorier inte nödvändigtvis hänger ihop (man kan t e x fullt möjligt tro på den ena eller andra av dem utan att behöva godta någon av de andra två). Men inom SR-gruppen ledde det till ett naturligt uppsving. Följden blev en grupp som hade vissa trotskistiska kännetecken, men som också visade en uppfriskande vilja att inse realiteterna under efterkrigsvärlden och en blygsamhet när det gällde att förstå att alla revolutioner som berodde på SR-gruppen för att lyckas skulle kräva åtskilligt tålamod.

Med sin teori liknade SR-gruppen den unge man som är helt uppklädd men inte har någonstans att gå. Men då kom Labourpartiet med sin egen ungdomsorganisation. Genom åren hade Labourpartiet haft ganska besvärliga relationer med de unga. Det första ungdomsförbundet hade bildats 1923. Från början var Labour misstänksamt mot ungdomen och tendensen där att följa radikala strömningar. LOY, Labours ungdomsförbund – Labour Organisation of Youth, fick inte ha någon nationell organisation eller något nationellt ungdomsförbund. Efter vissa strider i början kom det verkligen till handling under 1930-talet. Kommunistpartiet såg ungdomsförbundet som en frodig äng för sin egen politik. Deras främste agent inom LOY hette Ted Willis (Willis skulle senare stå bakom tv-serien Dixon of Dock Green vilket gjorde att han blev adlad och så småningom representant i överhuset för Labour) Efter en del strider i början tog han med sin en grupp av ungdomsförbundet till kommunisternas ungdomsförbund och 1938 upplöstes LOY. Trotskisterna hade en del som arbetade inom ungdomsförbundet som Jock Haston, Ted Grant och Gerry Healy. Tillsammans med en del andra kamrater verkade de kring tidningen *Youth For Socialism*, men de var få och deras inflytande försumbart.

Strax efter kriget började en ungdomsrörelse starta utan någon kontakt med Transport House (så kallades Labourpartiets och fackföreningarnas högkvarter, ö.a). Detta nya LLOY (Labour League of Youth) led av samma restriktioner som tidigare – ingen nationell organisation eller nationell inriktning under någon konferens, ingen vald ledning och inga möjligheter att verka utanför Labourpartiet. Det handlade om en ny version av vad som rått före kriget. Vänsteravdelningar upplöstes och varje gnutta till initiativ trycktes ner. Den trotskistiska rörelsen, lite större men inte mycket, arbetade inom Labour och ungdomsförbundet och gjorde en del

nyrekryteringar. Men bristen på resurser och avsaknaden av en nationell inriktning, tillsammans med Labourpartiets drakoniska hållning, medförde att varken rörelsen själv eller entristerna hade något att vinna.

1955 var LLOY så nedgånget att Labourpartiet bestämde sig för att avskaffa ungdomsorganisationen innan den helt föll samman. I ett försök att upprätta en mer foglig ungdomsrörelse bildade Labour ungdomssektioner. De var totalt beroende av moderpartiet och närmast helt i avsaknad av självständighet. I East Islington valkrets var det otänkbart att gå med i en ungdomssektion utan att ha någon vuxen släkting i moderpartiet. Det var mer restriktivt än det kan verka för det fanns bara något tiotal vuxna medlemmar i East Islington, av vilka många inte var mycket yngre än den ålder när man skaffar barn.

För Labourpartiet hade ett ungdomligt bihang, trots en irriterande tendens att gå till vänster och brist på respekt för ledarna, ändå vissa fördelar. Helt bortsett från att det lovade en förnyelse av medlemskader så fanns där, åtminstone teoretiskt sett, en del som var kapabla att utföra de betungande uppgifterna i samband med valen. Tories hade suttit vid makten i nästan tio år (de skulle sitta kvar ytterligare fyra) och hade vunnit valet så sent som 1959. Nytt blod var således nödvändigt. CND sågs som en allvarlig möjlighet om bara ungdomarna kunde övertygas om att sköta sig.

Att 1960 var en bra period att satsa på ungdomarna visade sig genom att Young Socialists på bara några månader fick mer än 700 avdelningar. Inriktningen på Young Socialists var relativt liberal och gott uppförande ansågs Bessie Braddock stå för. Hon var ganska storvuxen och hade tidigare tillhört högern inom kommunistpartiet och var nu medlem av Labourpartiets ledning. En annan pålitlig person när det gällde att övervaka den nya rörelsens verksamhet var George Brinham, en facklig funktionär, som också satt i den nationella ledningen.

Hur strängt disciplinära Brinham och Braddock än må ha varit hade de inga möjligheter att kontrollera en ungdomsrörelse som till stora delar var för kärnvapenedrustning i ett parti som stod helt klart, rent av entusiastiskt, bakom Bomben. Om Labourpartiets ledning verkligen tänkt sig ungsocialisterna som en terräng för att rekrytera medlemmar till den revolutionära vänstern kunde de inte ha kommit med något bättre förslag. Efter några glädjetjut smet de revolutionära grupperna helt enkelt in för att ta för sig av de godsaker som Transport House så generöst ställt till förfogande.

Första möjligheten att föra över SR-gruppens budskap till Ungsocialisterna hette *Rebel*, en fyrsidig publikation i A 5-format. Den framställdes bakom Cliffs kontor på en behändig liten Adana tryckpress av bl a John Philips, Michael Heym, Chris Harman, John Palmer, m fl. Sanningen att säga var det en ganska osmaklig produkt, men den hade en viss dragningskraft. 1961 gick gruppen bakom **Rebel** samt de som tillhörde **Rally** ihop för att framställa *Socialist Worker*. I många avseenden var det en bräcklig allians och de månatliga mötena kunde bli ganska speciella, i synnerhet som gruppen bakom **Rally**, i likhet med Healys SLL, intog uppfattningen att Storbritannien skulle avrusta ensidigt medan Sovjet, därför att de hade en "arbetarbomb", inte skulle göra det. Det påminde om kommunistpartiets gamla sång, *De röda flygarnas sång*, där refrängen innehöll de odödliga orden, "Vi släpper flygblad över arbetarna medan vi bombar arbetsgivarna". Trots alla dispyter på redaktionsmötena var tidningens sidor, i huvudsak, angenämt fria från

sekteristiska konflikter och där både konst och religion fick utrymme vid sidan av politiken.

Början av 1960-talet handlade mycket om demonstrationer, särskilt mot atombomben, och det fanns hela tiden något att ägna sig åt. I påskmarscherna 1960 och 1961 deltog över 100 000 och rörelsen sneglade mot Labour, som under alla omständigheter stod i tur att ta över efter så många år av Toryism, som det parti som kunde driva nedrustningsfrågan. Ett tecken på den växande radikaliseringen var att Labourpartiets konferens 1961 antog ensidig nedrustning som partiets politik. Ett år senare, efter mycket politisk närkamp och stöd från fackföreningsbyråkratin, blev den mer multilaterala nedrustningen återupprättad och hade Aneurin Bevan bara levt tillräckligt länge skulle han kanske ha blivit utrikesminister. Han skulle ha varit kapabel att gå till nedrustningsförhandlingarna fullt utstyrd i kärnvapenmotståndets raffinemang.

En tidig fördel med arbetet inom ungsocialisterna var att vi rekryterade ett antal ungdomar från Glasgow, flera av dem hade deltagit i strejken bland lärlingarna på mekaniska verkstäder 1960. Året därpå anlände ett avantgarde bland dem till London och där ingick Bill Thompson, Ross Pritchard och Gus Macdonald. Frank Campbell och Bill Kane kom något senare. Andra som Peter Bain och Ian Mooney stannade kvar i Glasgow. De var synnerligen begåvade och ytterst sympatiska personer och som tidigt tillägnat sig den slappa livsstil som nu är föremål för så mycket nostalgi beträffande 1960-talet. Innan de lämnat Glasgow hade de övertygat Paul Foot att socialismen mer handlade om arbetarklassen än fester på vin och ost. (PF, 1937-2004, var en av de stora brittiska journalisterna som svarade för avslöjande reportage som gjorde honom hyllad också bland många som aldrig skulle ha drömt om att ens närma sig en socialistisk organisation. In i det sista var Foot, som även betraktades som en lysande talare, medlem av Socialist Workers Party, ö.a)

Gus Macdonald blev inte kvar länge länge fast under en kort tid arbetade han heltid för SR-gruppen, redigerade *Socialist Worker* och var en nyttig skribent för organisationen.¹

Bill Thompson var en mycket skicklig folksångare och visförfattare. I en av Bills sånger hyllade han ölets egenskaper i en refräng som löd: "Dialectic, schmialectic. Oedipus schmoedipus too, Give me a bevy, give me a brew." Bill ackompanjerade sig själv på gitarr även om han mest spelade trombon. Dessvärre var det inget instrument man hörde mycket av i folkmusikkretsar, i synnerhet om sångaren ville sjunga samtidigt. Benägenheten för folksång plus en sann tendens i Glasgow att konsumera massiva mängder av öl ledde till minnesvärda politiska möten, veckoslutskurser och ungsocialistiska konferenser. Bill var också den förste att organisera SR-gruppens press, lite vid sidan av Holloway Road. När vi köpte den, en gammal British Salmson Ranger, tycktes det vara ett fynd för 300 pund. Det var rena mardrömmen för ett år senare var vi tvungna att sälja den för långt under detta pris. Den visade sig ha en del problematik plus att bäst-före-datum hade passerats för länge sedan. Bill var ingen utbildad tryckare, men med hjälp av Ross Pritchard, när han verkligen hamnat i

¹ Från SR-gruppen gick han till *Tribune* därefter till *The Scotsman* och senare Granada TV där han var drivande bakom det program som hette *World in Action* – på den tiden känt som "trottespåret". Han skulle sluta som chef för Scottish Television.

beråd, lyckades han framställa *Labour Worker* samt tredje utgåvan av Cliffs bok om Sovjet. En triumf för viljestyrka och hängivenhet gentemot det tröga motståndet från en bit dött maskineri.

Inom ungsocialisterna fanns det gehör för diskussioner om vänsterpolitik på ett öppet sätt. Då skapade Cliff ett tolv veckors kursprogram om socialistisk teori. Den första föreläsningen handlade om den dialektiska materialismen, marxismens grunder inklusive ekonomi, staten och revolutionen, den permanenta revolutionen och den permanenta rustningsindustrin. Kommentarer till föreläsningen om den permanenta rustningsindustrin innehöll en del lätt-sinniga kommentarer som hänvisningen till "Olive Oyl dilemmat". Vid ett första påseende kunde det ses som något ekonomiskt fenomen från forntiden, eventuellt med kopplingar till italienska olivodlingar och gjort av någon som inte kunde stava ordet olja rätt. Men det hade inte det minsta att göra med det; det handlade om seriefiguren Karl-Alfreds flickvän Olivia som i likhet med kapitalisterna stod inför ett dilemma: att ägna mer och mer resurser åt att utvidga vapenindustrin på bekostnad av investeringar för att möta internationell konkurrens. Och precis som Olivia, i hennes kärlek till Karl-Alfred, var de slitna i två riktningar. Som många heltidsanställda revolutionärer hade Cliff en förkärlek för barn-tv på eftermiddagarna och han var minst sagt förtjust i Karl-Alfred-serien. Han insåg inte att folk som var mer än tio år gamla, och som var tvungna att heltidsarbeta för att försörja sig, inte förstod något. Men att de kunde tänkas fångas av dessa dunkla kulturella referenser var en av Cliffs mer tilltalande svagheter.

Det kan vara av visst intresse att notera att föreläsningsseriens tolfte och sista del, *Marxisternas uppgifter inom arbetarrörelsen*, bland annat innehåller följande: "Marxister bör inte bilda något eget parti. De bör komma ihåg att arbetarklassen ser Labourpartiet som sin organisation (och när en ny våg av aktivitet sprids inom arbetarklassen kommer miljontals nya väljare att sluta upp bakom fanan och hundratusentals kommer att gå med på ett mycket aktivt sätt) ... Marxister bör sträva efter enhet med den centristiska vänstern för att på ett genuint sätt försvara partiets arbetartraditioner ..." Entrismen var väl förankrad men inte särskilt länge till.

Framgångarna inom ungsocialisterna var lätta att mäta och 1962 hade SR-gruppen ungefär 200 medlemmar. Många av dessa medlemmar hade skolats, man kanske till och med kan säga att de fått för mycket skolning, i fraktionsstriderna inom ungsocialisterna. Som man kunde förvänta sig bestod inte oppositionen av högerflygeln, som var ytterst liten, eller vänstern inom *Tribune*, som inte var så mycket större, utan av healyiterna. Gerry Healys främsta, en del skulle nog säga hans enda, talang bestod i förmågan att tillverka en grupp av ensidiga kloner, väl förfarna i att gå hur långt som helst i okvädingsord och som dessutom innebar en del hotelser. I deras tidning *Keep Left*, SLL:s ungdomsorgan, och på oräkneliga möten runt om i landet blev "Mr Cliffs statskappare" anklagade för en rad brott som samarbete med högern, att vara anti-sovjetiska, att ägna sig åt syndikalism och i största allmänhet vara avskyvärda mot SLL. *Keep Left* hade existerat några år som Healygruppens ungdomstidning. Större delen av den tiden hade den varit en ganska eländig stencilerad produkt, men nu dök den upp som en tryckt tidning.

Ungsocialisternas officiella tidning, som finansierades av Transport House, hette *New Advance*. Trots en del överoptimistiska förutsägelser från ungsocialisternas ledning fick de ingen kontroll över tidningen och de kunde heller inte utse någon chefredaktör.

Det var Labourpartiets byråkrater som skulle ange linje och inriktning för *New Advance*. Deras makalösa bedömning ledde till att Roger Protz utsågs till chefredaktör. Men hans ställning skulle bli kortlivad. Vid ungsocialisternas konferens 1961 gav han ut ett flygblad där

han kallade tidningen för "odemokratisk". "En tidning för ungsocialisterna men inte av ungsocialisterna". Som för att bevisa att han hade rätt beslutade sig Labourpartiet för att sparka honom. Han ersattes med den 47-årige Reg Underhill, en typisk byråkrat med all den känsla som kännetecknar en tegelsten.

Medan anhängarna till *Socialist Worker* i första hand hängde på pubar och ställen för folksång koncentrerade sig *Keep Left* på mods och rockare. Mods såg ganska prydliga ut med välansat hår och klädsel och ägnade mycket tid åt att vårda sina Vespor och Lambretta scooters. Modsarna drack lageröl, Rockarna däremot hade långt otvättat hår som såg ut som det marinerats i ett oljeträg och med klädsel som kännetecknar en motorcyklist. Rockare drack öl av bitter typ. I början av hösten brukade de båda grupperna kollidera på olika semesterorter vid havet och jaga varandra och slåss.

Den brittiska pressen älskade allt detta teatraliska, och som egentligen stod på en rätt låg nivå. *Keep Left* stödde förstås, och attraherade, rockarna. Antagligen såg de rockarna som mer äkta arbetarklassungdomar, i synnerhet om man såg arbetarna som ganska grova och tjockskalliga. Så länge det varade innebar vissa av ungsocialisternas vissa rysningar och hot om överhängande våld i början av september varje år.

Första maj 1962 var det tänkt att George Brown skulle hålla det stora fackliga talet. SLL valde att organisera en egen demonstration och som anhängarna till *Keep Left* mer eller mindre piskades att gå med i. När dagen kom var det fackliga mötet inte särskilt välbesökt, men däremot fanns en ansenlig grupp från *Socialist Worker*. George Brown är numera nästan helt bortglömd, men han tillhörde Labourpartiets höger och var rätt begåvad, möjligen störd av dåligt humör som i sin tur inte förbättrades av hans omåttliga drickande. Han vände sig till folksamlingen och uttalade sig i provokativa högertermer. Svaret kom direkt och ett slagsmål uppstod just framför det lastflak George talade från. "Ni kan inte tysta mig", försäkrade Brown, "det är jag som har mikrofonen". I samma ögonblick drogs mikrofonen ur hans händer och slogs sönder. (Omslagsbilden på *International Socialism*, nr 10, hösten 1962, visar just när mikrofonen slås sönder. Jag kan identifiera en medlem av RSL och cirka sex medlemmar av SR-gruppen och åtminstone en, Pat Sutherland, som verkligen går åt mikrofonen). George Brown reducerades till en fräsande och rasande tystnad. Det var mycket roligt att bevittna. Ungefär vid samma tid fick Labourledaren Hugh Gaitskell många att lämna sitt möte i Glasgow. Men han hade mer tur än Brown med mikrofonen och kunde ösa ord som "småpotatis" över de åhörare som lämnade mötet.

George Brown var medveten om att de som låg bakom attacken var vänsterfolk av något slag och sannolikt trotskister. Hur som helst var de unga och det var tillräckligt brottsligt. Han hade hållit sin ilska varm under natten och dagen därpå stormade han in i Transport House för att göra sig av med kättarna. Ungsocialisternas avdelning i Glasgow upplöstes och en kommission tillsattes för att granska läget inom *Socialist Worker*. I juni 1962 tillkännagav *New Advance* alls inte oväntat att *Keep Left* hade kontakter med SLL, något som Labourpartiet förbjudit 1959. Utan alltför mycket dröjsmål hamnade *Keep Left* på den förbjudna listan och dess tre anhängare inom Ungsocialisternas ledning uteslöts i likhet med

Roger Protz i hans valkrets. Healys olycksaliga ungdomsgrupp, som på egen hand och på andra håll ägnade sig åt sekteristisk politik, fick lida för vad andra gjort. Som Oscar Wilde uttryckte sig när Little Nell gått hädan ”Det skulle krävas en person med ett hjärta av sten för att inte skratta”.

Olika förbud innebar inte mycket för att stävja anhängare till *Keep Left* och inte heller hindrade det löfte som Labours nationella ledning dragit ur *Socialist Worker* att de inte skulle ägna sig åt någon fraktionsverksamhet någonda gruppen från att fortsätta ungefär som tidigare. Men en del av glädjen höll på att försvinna, och vid konferensen 1963 rapporterade redaktören för *Socialist Worker*, Chris Davison: ”Den oerhörda entusiasmen och upphetsningen efter den första konferensen hade försvunnit. Den hade ersatts med misstankar, spänningar och rent av onda aningar”. Valet till ledningen för Young Socialists ledde att anhängare till det förbjudna *Keep Left* fick en klar majoritet medan *Socialist Worker* inte fick några platser. Detta var resultatet av en valallians mellan *Keep Left* och högerflygeln, vilket med tanke på deras tidigare anklagelser kan förefalla väl mycket. I september 1963 bröt sig anhängarna till RSL inom *Socialist Worker* ut för att starta sin egen ungdomstidning **Militant**.

Olika förbud innebar ingalunda att man kunde tona ned atmosfären inom Ungsocialisternas olika avdelningar och den blev nu nästan outhärdlig för en del eller ledde till en klar avsmak för sekteristiskt beteende. Vid ungsocialisternas konferens i Brighton 1964 talade Roger Protz på ett icke schemalagt möte med *Keep Left*, och uppmanade i ett lågmält tal till vänsterenhet.² Den andre talaren var John Robertson, en ungsocialist från Skottland. Han sade sig inte ha något att göra med något så fjantigt som enhet inom vänstern. Enligt Robertson var *Socialist Worker* ”en cocktail av politiska tendenser ... som bildats för att kunna krossa *Keep Left* ... om man inte är 100 procent med oss är man 100 procent mot oss. Undan för oss eller vi kommer att trampa över er”. Detta var en perfekt uppvisning av Healyism där lögn, förtal, svulstighet, hyckleri och hotelser om rent fysiskt våld förenades. Robertson kanske fick extra scoutpoäng för sitt framträdande. Strax efteråt blev han utesluten ur ungsocialisterna för att ha sålt *Keep Left*. En kort tid efter konferensen var Roger Protz en av dem som såg till att *Militant* kom ut. Han blev lite besviken på denna erfarenhet och gick med på att hjälpa Gus Macdonald med *Socialist Worker*. De följande tio åren var han redaktör för olika tidningar inom International Socialists [IS] och skulle senare föra *Socialist Worker* till dess högsta upplagenivå någonsin.

Ungsocialisterna stapplade nu på sina sista steg: en kampanj för att stödja Ungsocialisterna från *Tribune*, *Militant* och *Socialist Worker* innebar de sista hurraropen. I januari 1965 hävdade anhängare till *Keep Left* att det var de som utgjorde ungsocialisterna. Följden blev att rörelsen nu hade två skilda organisationer – en ungsocialistisk grupp kontrollerad av SLL och en annan (LPYS) som kontrollerades av Labourpartiet. Vid denna tid hette det att LPYS hade färre än 5 000 medlemmar och ungsocialisterna kring 1 000. Hela historien hade kommit till vägs ände: tre revolutionära grupper hade utnyttjat Ungsocialisterna och Reg Underhill kände sig lite äldre, om än inte särskilt mycket klokare.

Under tiden gjorde SR-gruppen sitt första försök att framställa ett teoretiskt organ och *International Socialism* såg dagens ljus med Michael Kidron som redaktör.³ Den nya

² Det var inte känt vid denna tid men Roger Protz hade redan lämnat redaktörskapet för *Keep Left*.

³ Ett tidigare nummer av *International Socialism* hade redan getts ut – en stencilrad utgåva med artiklar av Cliff, Kidron och Giacometti. Cliffs broschyr om Rosa Luxemburg 1959 kallades *IS 2* och *3*. Under en kort period förekom en viss förvirring om hur tidningarna skulle numreras men slutligen kom man fram till att första numret 1960 skulle kallas nummer ett.

tidningen hade en ekumenisk anda och var benägen att ge sig in i debatter med vänsterreformister och socialdemokrater. Redaktionskommittén avspeglade denna inställning och i de första numren fick personer som Ken Coates, Michael Segal och Henry Collins spela rollen som vänsterreformister. Peter Cadogan, som också ingick vid denna tid, är svårare att placera eftersom han bara representerade sig själv och ingen sammanhängande, än mindre identifierbar, politisk hållning. Alasdair MacIntyre, som tagit avstånd från kristendomen och därefter Gerry Healy – antagligen ytterligare en gud som svikit, anslöt sig till redaktionskommittén och därefter SR-gruppen. Han var ett exempel på en filosof som om han inte förändrat världen så i varje fall sig själv flera gånger. Den korta tid han stannade gjorde han värdefulla bidrag som talare och författare och under någon tid var han också redaktör för *Socialist Review* – därefter återgick han till kristendomen.

John Fairhead var en annan kringströvande excentriker som ingick i redaktionskommittén och Gruppens ledning. Han var ovanlig så till vida att han varit heltidsanställd för RSL och tillhört ledningen för Fjärde internationalen (Förenade sekretariatet). John hyste stor respekt för Trotskij även om han ogillade dennes eleganta sätt att skriva därför att han ansåg att det höll läsarna borta från det ganska burdusa budskapet. Vid ett tillfälle recenserade han en nyutgåva av Trotskij's **Vart går Storbritannien** och då framförde han att Trotskij's profetiska gåvor var så stora att en del av dem fortfarande väntade på att bli uppfyllda. Det är vad jag kallar en sant troende.

Fairheads politiska karriär var ytterst besynnerlig. Han hade varit medlem i RCP innan RSL bildats. Sedan han lämnat International Socialists gick han med i den latinamerikanska byrån av Fjärde internationalen. Det handlade om Juan Posadas, en latinamerikansk trotskist, hjärtebarn. Det var Posadas som intog ståndpunkten att ett kärnvapenkrig måste välkomnas som den nödvändiga föregångaren till kommunismen. Det kan möjligen framstå som förvånande för läsarna att Posadas' grupp i Storbritannien hade så många som fem medlemmar. De publicerade en tidning med namnet **Red Flag** med en svaghet för kraftiga rubriker som STREJKEN VID DOWNING STREET ÖPPNAR VÄGEN TILL GENERALSTREJK OCH ATT MASSORNA ERÖVRAR MAKTEN. Strejken i fråga handlade om några byggjobbare som höll på att renovera 10 Downing Street (den brittiske premiärministerns residens, ö.a) i ganska långsam takt. Trött på all denna upphetsning blev Fairhead kommunalpolitiker för Labour i Paddington. På en Labourkonferens attackerade han vänstern och efter att ha åkt tillbaka till Paddington gick han med i Torypartiet. Strax därefter gick han med i Måndagsklubben (en lobbygrupp på det konservativa partiets högerflygel, ö.a). Om han därvid förespråkade snabba kärnvapenattacker för att garantera kapitalismens seger är inte känt. Han dog för några år sedan.

Den nya tidningen hade gott anseende, och gav Gruppen en viss intellektuell respektabilitet. Den gav visst teoretiskt stöd för de omedelbara politiska angelägenheterna och blev ett betydande redskap för all den begåvning som kännetecknade Michael Kidron, vid denna tid Gruppens mest framstående intellektuella personlighet. Redaktionsmötena kunde ofta glimra till av oförberedda diskussioner som var minst lika belysande som det som stod på dagordningen. I andra sammanhang, när debatten om omslagsbilden drog ut på tiden, kunde Cliff föreslå att det inte skulle vara någon bild alls, bara en lista på innehållet. En garanti för att Robin Prior, layoutansvarig, skulle bli rasande över Cliffs vulgära småaktighet.

I början av 1960-talet hade flera av de som spelat en roll tidigare lämnat gruppen. Stan Newens och Bernard Dix lämnade 1959 efter att ha blivit skarpt kritiserade. Året därpå försvann också James D Young, Seymour Papert och David Prynne. Men det kompensades av

ett tillflöde av nya medlemmar. Peter Sedgwick hade varit medlem av kommunistpartiet till 1956, men hade anslutit sig senare. Sedgwick var en person med djup socialistisk övertygelse, ett högt utvecklat sinne för humor, ett sätt att skriva som man bara kunde avundas och dessa talanger stod på samma nivå som hans excentriska levnadssätt. Han hade en frihetlig hållning men var inte, som det har påståtts, anarkist. På den tiden var det inget hinder för medlemskap att vara oortodox. Tidigare medlemmar av kommunistpartiet som Tony och Nessie Young gick med efter att ha passerat Healys Klubb på vägen.

Under dagens stränga ”leninistiska” ortodoxi har man svårt att erinra sig den atmosfär som rådde inom *Socialist Review Group* och *International Socialism Group*. Det var avspänt och verksamheten mer inriktad på övertygelse och moraliskt tryck än hot om bestraffningar. Ledningen kallades för det mesta Arbetskommittén, eftersom den ägnade sig åt kontakter, ekonomi, framtida verksamhet, rapporter från olika avdelningar och utvecklingsplaner – alla de trista hushållsgöromål som måste utföras om Gruppen skulle kunna överleva. Politik diskuterades med redaktionskommittén eller andra församlingar. Det kunde förstås hända att förändringar av den politiska linjen kunde poppa upp genom ett plötsligt infall från Cliff. Det var mindre allvarligt än det kan förefalla därför att det fanns inga krav på en monolitisk enighet som kamraterna måste knäfalla inför. Cliffs fördel bestod i att hans artiklar hade större möjligheter att bli publicerade när han en gång lyckats skriva dem. Å andra sidan hade i stort sett vem som helst ganska goda möjligheter att hävda motsatsen och även att få se det publicerat.

Det var det som var stimulerande inom Gruppen; den var öppen och vidsynt, det fanns knappast något behov av en internbulletin därför att det fanns ingenting att säga som inte kunde publiceras i partipressen. Här hade vi en marxistisk organisation som tycktes ha dragit lärdomar av det förflutna. Där krävdes inte den uniforma hållning som karakteriserar såväl stalinism som kyrkogårdar och inte heller fanns det dessa villfarelser om storhet som plågat såväl ortodox trotskism som Baron von Münchhausen. I motsats till dessa både hade den insett att verkligheten ställde problem som de förutfattade meningarna inte hade något svar på och man försökte ge ett marxistiskt svar på dessa svårigheter. Det fanns svårigheter att förena olika delar, men det var av mindre betydelse än att tomrummen inte var dolda och att alla hade ungefär lika stora möjligheter att peka på dem som någon annan. Mest betydelsefullt var att man insisterade på den centrala roll arbetarklassen hade för samhällsliga förändringar. Vid den här tiden ansåg Cliff att Gruppen var en ”postbolsjevikisk” gruppering och inte något som lurade i en telefonkiosk bara för att kunna hoppa fram med leninistiska kalsonger modigt dragna över byxorna. För de ungdomar som engagerade sig politiskt för första gången gav det intellektuellt sammanhang åt deras upprors känsla och den frihetliga livsstilen gav en viss känsla för vad ett nytt liv under socialismen kunde innebära.

Under 1960-talet började efterkrigsårens fridfullhet att ge vika. Den långa natten av Torymakt i Westminster började närma sig sitt slut. Arbetarklassen började röra på sig igen och möjligheterna att testa Gruppens teorier skulle inte vara långt borta.

Kapitel 7

Över en natt hade fackliga ledare blivit betydelsefulla personer. De fick besök av parlamentsledamöter, medlemmar av överhuset och annat välbärgat pack och plötsligt började man göra sympatiskt inställda undersökningar om önskemål och behov inom arbetarklassen. Friedrich Engels

Medlemssiffror är inte det enda målet för revolutionär politik och faktum är att en ökning från 30 till 200, även om det är ett nyttigt och nödvändigt steg på vägen till den första miljonen, så betyder det inte mer än att propagandan kan spridas lite bredare. Ändå handlade det om en förbättring av den sociala sammansättningen. Vi har redan talat om utvecklingen av gruppen i Glasgow där en överväldigande ung bas med arbetarbakgrund höll på att växa fram. Det är möjligt att Paul Foot var en representant för detta när han lämnat lokaltidningar för att kvalificera sig för höjderna på Fleet Street.

En annan nyrekrytering dessa dagar var Stuart Christie, som senare lämnade International Socialists för att bli anarkist. Under denna nya roll åkte han till Spanien med en resväska full av anarkistisk litteratur och, om man får tro Nicholas Walter, planer på att mörda Franco. Han greps nästan omedelbart och dömdes till 30 års fängelse. I Glasgow organiserade medlemmarna av IS protester utanför det spanska konsulatet. Ian Mooney övertygade sin mor om att hon skulle skaffa fram en kopia av den spanska flaggan som kunde brännas symboliskt utanför konsulatet. Ian var ju den som tagit med sig flaggan och krävde att han skulle få sätta fyr på den. För att få den att brinna dränkte han den först i tändvätska. Dessvärre var han ytterst närsynt och samtidigt som han lyckades med att dränka och tända flaggan lyckades han också dränka och tända eld på sina egna kängor. Det som kunde ha blivit en lätt bortglömd protest har sedan dansat – tillsammans med Ian Mooneys brinnande kängor – in i minnena inom socialistisk folklore i Glasgow.

Harry McShane stod nära medlemmarna av International Socialists i Glasgow. Redan före första världskriget hade han varit medlem av en socialistisk grupp, nära kamrat till John Maclean och ledande inom kommunistpartiet och de arbetslösas organisation före andra världskriget och efter att ha lämnat kommunistpartiet 1953 efter upproret i Berlin en anhängare till Raya Dunayevskaya. På de flesta ställen var läget inte lika lovande som i Glasgow, men det fanns en uppmuntrande rännil av, mest arbetare, från Labours ungdomsförbund. Som ungdomar var de förstås oerfarna och hade inga direkta ställningar inom fackföreningar eller arbetsplatser. Men det var ändå en grupp man kunde arbeta med och för en grupp som hade ett långsiktigt perspektiv var det något som kunde betyda mycket för framtiden.

1961 startades *Industrial Worker* som ett agitatoriskt organ riktat mot arbetsplatserna med den rätt ambitiösa målsättningen att dra med arbetare när det gällde att skriva och sälja tidningen. Karl Dunbar var den förste redaktören, men han fick hjälp av Gruppens medlemmar i Kilburn och några till. Tidningen kan inte betecknas som någon omedelbar succé även om den innehöll en del bra artiklar och drog in en del personer, som inte var medlemmar av Gruppen i skrivandet.

Karl Dunbar hade förvisso ambitiösa planer om särskilda bilagor riktade mot speciella

industrier och fackföreningar. Men inget av detta ledde till något. Han lyckades dock köpa en stor tryckpress från *Tribune* som var på väg att gå över till ett annat format. Det innebar en förändring för SR-gruppen också som därtills kunnat producera *Socialist Review* utan några bilder alls.

Karl Dunbar hade helt rätt i att en bra bild var värd tusen ord. För att bevisa den uppfattningen tog han en väl använd kliché som han påstod visade en svart och vit arbetare som bar en facklig fana. Med rätt bildtext skulle denna bild stärka vår artikel om rasismen. Tillsammans med resten av artikeln skickade vi dem till vår tryckare, en polack som var anhängare till Pilsudski, som gottgjorde för sin uråldriga utrustning, den förfärliga kvaliteten på arbetet och avskyvärda politiska uppfattningar genom att vara otroligt billig. Tidningen kom ut på gatorna i rätt tid. Och under vår bildtext, ”svarta och vita arbetare, förena er mot rasismen” fanns en bild på ett litet svart barn och ett litet vitt barn som gjorde en form av konst med fingrarna på ett papper fäst vid ett staffli. Vår nesa inför denna blunder förmildrades bara delvis genom att vi övertygade oss om att bägge barnen sannolikt var beslutsamma anti-rasister.

Socialist Review skulle bli något av en fattig släkting och bara närd av den energi som återstod efter det att *International Socialism*, *Socialist Worker* och *Industrial Worker* producerats. Formatet reducerades till A4 vilket gjorde att artiklarna oundvikligen blev kortare med följden att de inte blev lika kraftfulla och mindre intressanta. 1962 upphörde den att existera eftersom det inte fanns något utrymme vid sidan av de tre andra tidningarna. Gruppen hade växt sig större än tidskriften och var i behov av att hitta ett nytt namn och man valde då *International Socialism*.¹

I samband med att man kasserade *Socialist Review* kom också ett nytt lyft för *Industrial Worker*. Namnet ändrades till *Labour Worker* och den blev därmed *International Socialists* främsta agitatoriska verktyg som täckte alla områden inom gruppens politik. 1964 låg upplagan på drygt 2 000 och samma år kom cirka 140 personer till *Labour Workers* första kongress.

Medan *International Socialists* växte, om än långsamt, var de mer erfarna medlemmarna engagerade inom Labours ungdomsorganisation. Där hölls möten en gång i veckan och en del av dessa ägnades åt politisk skolning: den som bara besatt några ytliga kunskaper kunde dela med sig av dem. Samtidigt fanns tidningar att ge skriva och ge ut och möten inom Labour att delta på och förutom detta också möten med *International Socialists*. Det var en stimulerande och bråd tid.

1964 kom Labour till makten för första gången på 13 år. Den föddes ur Labourledaren Harold Wilsons tal om ”teknologins vita hetta”. Labours paroll var ”Tretton bortslösade år”. Ett år senare myntade Gus Macdonald en ny: ”Fjorton bortslösade år”. Men sant är att många socialister var ytterst förhoppningsfulla beträffande Wilsonregeringen. Med tiden hade efterkrigsårens Attlee-regering förlänats ett försonande skimmer och Wilson ansågs ha stått till vänster där. Och i början hade Wilson talang för vassa formuleringar, utan att egentligen lova någonting, om att stora saker var nära förestående spelat en viss roll. I själva verket hade Wilson långt färre idéer och var långt mindre radikal än Labour 1945.

Precis som alla andra regeringar under efterkrigstiden planerade han att lösa den brittiska kapitalismens problem på arbetarklassens bekostnad, nu via inkomstpolitik.

¹ Förändringen av namnet till *International Socialists* tycks ha ägt rum i slutet av 1960-talet. Skälet till detta har jag ingen aning om.

Oavsett hur mycket man framställer det som ”socialistisk planering” så handlar inte inkomstpolitik om att jämna ut inkomsterna – i själva verket drabbar den låginkomsttagarna hårdast – utan om att ge kapitalet en större del av kakan. Det var en politik som betonade nationella diskussioner med den fackliga landsorganisationen TUC vilket slet ut mattorna i maktens korridorer. Företagsledare och regeringsmedlemmar förhandlade om hur stor kakan skulle vara och hur liten arbetarnas del skulle bli. På företag där nationella förhandlingar var regel blev effekten omedelbar; på de företag där lokala förhandlingar och arbetare på basplanet bestämde om en stor del av lönerna stärktes arbetsgivarnas positioner. Det handlade om ett recept för knäckta illusioner, åtminstone bland dem som gick in i förhandlingarna med några som helst illusioner. IS hade inga.

I januari 1966 tog de fackliga ledarna på motorcykeltillverkaren ENV initiativ till ett möte för att upprätta en Shop Stewards' Defence Committee (SSDC) för att försvara organisationen på basplanet och stärka kampen mot inkomstpolitik via kommittéer på basplanet runt om i landet. 200 personer hade kommit till mötet och Reg Birch, en ledande men oppositionell medlem av kommunistpartiet, talade. Dessutom talade byggnadsarbetaren Jim Hiles och tre medlemmar av IS, Geoff Carlsson, Geoff Mitchell, som båda arbetade på ENV, samt Jim Higgins. Det handlade om en ambitiös plan och den skulle dessutom visa sig överambitiös.

Flera möten hölls på olika håll i landet, men det fanns inte tillräckligt med stöd på basplanet för att underhålla en stadigvarande organisation. SSDC gav ut broschyren **Inkomstpolitik, lagstiftning och Shop Stewards** av Tony Cliff och Colin Barker. Den var förträfflig, långt bättre än något annat som framstälts i ämnet vare sig förr eller senare. Den förklarade varför den brittiska kapitalismen behövde inkomstpolitiken, hur den fungerade och hur man kunde bekämpa den. Förordet hade skrivits av Reg Birch. Även om den kanske inte såldes i några massupplagor var den ytterst populär och såldes i några tusen exemplar till i första hand shop stewards-kommittéer och fackliga avdelningar.

Det växande missnöjet med Labour innebar att det fanns ett litet men växande gehör för IS politik. Det fanns några lovande områden inom industrin, vilket för IS innebar betydande framsteg. Det fanns medlemmar i en rad fackförbund som t ex postfacket, transportarbetarna och delar av metallfacket.

Kronan på verket var ENV:s fabrik i Acton i norra London, en mekanisk verkstad som tillverkade växellådor. ENV:s bakgrund är både intressant och lärorik. Den visar på betydelsen av dagligt arbete på basplanet och visar också hur seriöst inriktade politiska aktivister genom tålmodigt och insiktsfullt arbete kan bygga upp en politik som stärker solidaritet och medvetenhet bland arbetarna. Det visar dessutom med brutal tydlighet på att den fackliga kampen har bestämda och väldefinierade begränsningar.

Det kan vara mödan värt att i mer detalj gå igenom vad som utgjorde grunden för SR/IS

Trouble is, well, the corridor seems to, well, finish here!

THE CORRIDORS OF POWER.

politik; erfarenheter som vägledde mycket av dess strategi på olika företag.²

På 1930-talet hade företaget varit dåligt skött och löner och arbetsförhållanden var dåliga jämfört med andra företag i området. Men efter andra världskriget gjorde bristen på kvalificerad arbetskraft, plus shop stewards förmåga att organisera, att betalningen var lika bra, om inte bättre, än vad som normalt var fallet i norra London. Det var ett företag där dagsfrågorna och medlemsbasens förmåga att svara på dem var grunden för vad som gällde. Från de mest militanta till de mest återhållsamma fanns känslan att det gällde att upprätthålla ständig vakansamhet och varje avdelning övervakade rigoröst alla överenskommelser. Arbetsgivarna var förstås inte förtjusta över detta och försökte hela tiden skaffa sig fördelar genom att införa nya maskiner och arbetsförhållanden.

En arbetsgivares strategi för kostnadsnedskärningar får ofta effekten att en del ambitiösa går för långt. Och på ENV fanns en sån arbetsledare. Han baserade sig på den katastrofala linje kung Charles I följt och förkunnade något som byggde på förmännens gudomliga rättigheter. Han såg det som att han hade avgörande beslutsrätt trots att reglerna talade om att man hade rätt många möjligheter till förhandlingar inom företagets hierarki. Detta beteende ledde oundvikligen till ett möte mellan ledaren för shop stewards och företagsledningen. Under detta möte blev Bill McLoughlin, ledare för shop stewards, fysiskt hotad och dränkt i svordomar av arbetsledaren. Allt rapporterades vidare till ett stormöte bland de anställda och det ledde till en strejk med krav på att arbetsledaren skulle få sparken.

Strejken varade 13 veckor och blev hård. Shop stewards organiserade finansiellt stöd över hela Storbritannien – de lyckades samla in 14 000 pund vilket var en betydande summa på den tiden. Transportarbetarförbundet tog dock aldrig klar ställning och försökte så splittring mellan medlemmar av olika fack. Till sist enades man om en undersökningskommission vars resultat skulle vara bindande för båda parter. Den skulle ledas av professor Jack, en akademiker och erfaren ordförande för liknande opartiska kommissioner. Hans beslut sågs som salomoniska men var i själva verket så partiska som tänkas kunde. Förmannen skulle förflyttas från sitt känsliga arbete, men McLoughlin skulle heller inte få fortsätta som ledare för shop stewards. Fackets representant och McLoughlin, som var medlem av kommunistpartiet, yrkade på att Jacks beslut skulle godtas och bara Geoff Carlsson motsatte sig det. Men till sist gick shop stewards med på domen.

Här hade vi en konflikt som ifrågasatte arbetsgivarnas traditionella rätt att anställa och göra sig av med folk och som kämpat i tre månader för denna princip. Trots att området i norra London helt kontrollerades av kommunistpartiet hade facken lämnat ifrån sig ärendet till en näst intill officiell juridisk skiljedomstol. Det är intressant att notera att det största finansiella stödet inte kom från kommunistpartiets fästen vid fabriker som Ford Dagenham eller Austin Longbridge där det på den tiden fanns tiotusentals arbetare anställda. Strejken borde normalt sett ha lett till att fackföreningarna tappat sitt inflytande på företaget. Att så inte skede berodde på det sätt arbetarna drogs in i diskussionerna och debatten om hur kampen skulle föras vidare.

Det var till stor del resultatet av utmärkta insatser från två unga revolutionärer: Sid Wise och Geoff Carlsson. Båda hade varit med i RCP, Wise hade senare gått med Healys organisation

² Denna skildring baserar sig på *The ENV Strike*, **Socialist Review**, Jan-Feb 1952 och *The Lessons of the ENV Strike*, **Socialist Review**, april/maj 1952. Båda skrivna av Geoff Carlsson. Samt *A Working Class Defeat: The ENV Story* i **International Socialism** nr 31 av Joyce Rosser och Colin Barker. Texten i detta kapitel har också granskats av Geoff Carlsson.

och Geoff Carlsson ägnat sig åt att arbeta med SR-gruppen. Ingen av dem var några förbi-passerande radikala fåglar i färd med att få lite facklig erfarenhet som kunde krydda en kommande tillvaro på högre nivå. Ingen av dem hade några planer på att bli heltidsanställda fackliga byråkrater. Först Wise, och sedan Carlsson, hade i mitten av 1950-talet varit ledare för shop stewards. Av principiella skäl krävde de ett stormöte en gång i veckan där arbetarna skulle diskutera frågor av kortsiktigt och långsiktigt intresse. De arbetade fram ett program för att bekämpa nedskärningar.

Långt ifrån att bli något hinder kom massinriktningen att betyda mycket politiskt på flera områden. Genomtänkta diskussioner ledde till att programmet fick omfattande stöd. Det ledde till en rad banbrytande överenskommelser på ENV av det slag som bara kan åstadkommas av arbetare som är övertygade om sin sak. På ENV var det stopp för övertid och om ens en enda anställd gick med på en timmes övertid garanterades hela fabriken tre månader utan några uppsägningar. Tidssstudier förbjöds av arbetarna och ingen med kronometer syntes till.

Strax före jul 1957 fick Geoff Carlsson, ledare för shop stewards, veta att det planerades tio-procentiga uppsägningar. Vid massmötet var arbetarna orubbliga på att man skulle följa programmet för uppsägningar. När Carlsson informerade ledningen att de inte tänkte acceptera uppsägningar så överlämnade cheferna skötseln av produktionen till shop stewards utifrån den felaktiga föreställningen att de skulle ge efter inför detta skrämmande framtidsperspektiv.

Efter att ha gått med på ansvaret fick arbetarna organisera en arbetsvecka på fyra och en halv dag och överföra arbetare till olika sektioner där de kunde behövas. Det var ingalunda problemfritt och krävde en hel del finkänslig anpassningsförmåga, men arbetarna höll ut i nio månader. Ett uppsving för affärerna gjorde en fortsättning av politiken onödig i slutet av 1958. Under nästan ett år skötte de anställda fördelningen av arbetskraft på fabriken och i själva verket också hela tillverkningsprocessen. Det finns givetvis inget sånt som socialism på ett företag, men det hade kännetecknen av arbetarkontroll. Även efteråt innebar det självförtroende arbetarna tillskansat sig att ytterligare framsteg blev möjliga. Långt innan det blev norm hade kvinnor lika lön på ENV, lönerna där var de högsta i trakten och omsättningen av arbetskraft minimal.

ENV hade inte bara gott rykte om sig för löner och arbetsförhållanden utan också när det gällde solidaritet med andra strejkande arbetare. 1963 inleddes t ex en strejk bland i huvudsak svarta arbetare på Marriott's i Southall. Arbetarna på ENV skänkte 1 shilling per person under 30 veckor och samlade in 1 717 pund, d v s 18 procent av den summa som samlades in i hela landet.

1962 köptes ENV av amerikanska Eaton, Yale and Towne. Nu infördes ett hårt styre i syfte att bryta arbetarnas makt och de nya ägarna var redo till mycket därvidlag. Emerson's, ett stort tidsstudieföretag, kom in på företaget, men ingen ville samarbeta med dem så de satt av tiden ett tag och gav sig sedan av. Produktivitetsmål sattes upp under löften om att ingen skulle behöva gå. Lastarna gick med på att gå ner från 16 till 12 anställda och att ta på sig mer arbete i löfte om ökade löner. I själva verket fanns det bara 12 lastare redan från början och de hade redan tidigare hjälpt till med att lasta långtradarna. Förarna av gaffeltruckar gick med på en shilling till i timmen mot att bli "mer flexibla". Egentligen hade det varit förnuftigare om Eaton, Yale and Towne överlämnat skötseln av hela fabriken till arbetarna.

Dessvärre är det så på företag att alla goda saker kommer till ett slut och ENV utgjorde inget undantag. Företagsledningen insåg, trots alla långtgående krigslistor, att det inte fanns något sätt att skapa en klyfta mellan arbetarna och shop stewards och att det gällde att driva frågan

till sin spets. I augusti 1966 meddelade de att fabriken skulle stängas steg för steg. För första gången uppstod osäkerhet bland arbetarna, något som också existerade inom kommittén av shop stewards. Menade ledningen allvar eller var det ytterligare bara en krigslist för att uppnå eftergifter? Shop stewards ledare, Geoff Mitchell och Geoff Carlsson, ansåg att ledningen bluffade och att man skulle sätta sig till motvärn genom en strejk. Dessvärre fick de inte medhåll av en majoritet av arbetarna och shop stewards-kommittén. Ledningen spred ryktet att alla strejkande skulle bli av med sitt avgångsvederlag, något som var betydelsefullt för en stabil och gammal arbetsstyrka som den på ENV. Carlsson, Mitchell och flera hundra andra arbetare sparkades de närmaste månaderna. ENV skulle fortsätta som företag ännu någon tid, men inte långt därefter stängdes grindarna för sista gången.

Som alla förnuftiga revolutionärer hade Geoff Carlsson under sina år på företaget skaffat sig allierade varhelst han kunde. Han hade arbetat med medlemmar av kommunistpartiet och med Healyanhängaren Sid Wise eller vem som helst i övrigt som gick med på att stärka organisationen och försvara och utvidga arbetarnas intressen. Han hade inte slösat bort tiden med att fördöma "stalinister" eller angripa Sid Wise för att denne såg Sovjet som en arbetarstat. Han sålde *Socialist Review* och argumenterade för sin politik när han fann det lämpligt. 1959 kandiderade han till ordförande för transportfacket. Även om han inte hade någon chans att bli vald hade alla kandidater rätt att rikta ett budskap till medlemmarna på fackets bekostnad. Där fördömde han lönestopp, klassarbete och Labourhögerns och fackledarnas svek mot medlemmarna. Samtidigt som han berömde några medlemmar av kommunistpartiet pekade han på deras krumsprång i Östeuropa och agerande mot arbetarklassen på hemmaplan. Vid röstsammanräkningen framgick att Labourhögerns representant Carron fått 57 127 röster, kommunisternas kandidat Reg Birch 19 799 och Geoff Carlsson 5 615. Ett alls inte oävet resultat för någon utan valmaskineri.

Rekryteringen till IS-gruppen gick sakta på ENV. Under några år hette den ende Les Bennett, men i mitten av 1960 talet gick det, utan några som helst överdrifter, något fortare. Under några månader hölls en rad föreläsningar i Harlesden Labour Club. Vanligen leddes de av Tony Cliff, men också av Jim Higgins och Geoff Carlsson och där behandlades huvudfrågorna för IS politik och dagsaktuella frågor. Efter någon tid bildade IS en avdelning vid ENV med 12 medlemmar. En del var unga och hade inte tidigare varit anslutna till någon rörelse, men flera var tidigare medlemmar av kommunistpartiet – Geoff Mitchell, John Hogan och Danny Flynn t ex. Det ledde till att försäljningen av *Labour Worker* ökade på företaget och till viss fientlighet från medlemmar av kommunistpartiet i området även om detta tonades ned av att Reg Birch, långvarig medlem av kommunistpartiet inom facket, drev en kamp mot partiet som skulle få honom att grunda en kortlivad maoistisk grupp. I kampen mot företagsledningen var IS-avdelningen knappast mer effektiv än medlemmarna varit individuellt. Den var alldeles för nyskapad för att ha lett till någon allmän medvetenhet på företaget och den skulle kanske ha varit starkare som en nationell del av företagsavdelningar inom IS. Det fanns inga andra företagsavdelningar och man kan travestera det gamla ordspråket om socialismen att det finns inget som går upp mot ett nätverk på ett företag.

Det heter också att även nederlag och misslyckanden är värdefulla om man kan analysera dem. Och lustigt nog är det sant. Erfarenheterna från ett av de mest avancerade och aktiva företagen inom motorindustrin kunde inte ge annat än värdefulla lärdomar. Även oförmågan att utveckla Shop Stewards' Defence Committee gav lärdomar i och med att det visade att det tar tid, stora ansträngningar, tålamod och resurser att föra vidare erfarenheter. Revolutionärer är mycket bra på att arbeta hårt och ge sig hän åt agitatoriska uppgifter. Tiden utgör ett prob-

lem och de har sällan särskilt mycket av den varan. De kämpar ständigt mot den och tenderar att försöka ta genvägar, något som är svårt att motstå. Beträffande resurser har de aldrig någonsin tillräckligt av dem heller. Men vi kan, som Trotskij föreskrev oss, ”lära oss att tänka” och det var vad International Socialists föresatte sig att göra. Att försöka hitta lärdomarna i den förvisso lilla, men uppmuntrande tillväxt Gruppen upplevt och dess förmåga att attrahera ett antal erfarna aktivister.

Utan att böja några käppar så mycket att de riskerade att spricka blev det nu nödvändigt att komma med den sorts analys och aktivitet som kunde intressera och involvera medvetna arbetare. Det måste nödvändigtvis handla om en politik som gick ut på att arbeta på verkstadsgolvet och bland de vanliga arbetarna, ett arbete som skulle ge en allmän inriktning på att föra kampen från de mest avancerade ställena till de minst avancerade. Med ett enda ord handlade det om ett perspektiv, oavsett hur långt det kunde tänkas bli, där fackliga krav utvecklades till klasskrav. Det handlade om att bygga en bro till det revolutionära partiet.

Kapitel 8

Stig upp som lejon efter slumvern. I oöverbärlig mängd. Skaka kedjorna som dagg till marken. Som i sömnen fallit på er. Ni är många - de är få.

Percy Bysshe Shelley, **The mask of Anarchy** [Anarkins täckmantel]

Det faktum att vi för närvarande inte kan utföra vad vi har föresatt oss innebär för marxister, i likhet med alla andra optimister, på intet vis att vi aldrig kommer att kunna göra det eller att man skulle låta bli att kasta blickarna mot vad som skulle kunna göras under mer gynnsamma omständigheter.

Oavsett värdet i Cliffs teori om statskapitalismen var det viktigt att den satte frågan om arbetarkontroll högre än abstrakta egendomsformer och att arbetarklassen åter hamnade i centrum för analysen. De frågor som väcktes av Labourregeringens engagemang för inkomstpolic och strejkbryteri på hemmaplan (och dess ynkliga stöd för USA:s krig i Vietnam) handlade om värdet av en entristisk politik som inte gav det minsta när det gällde rekrytering och fördunklade de socialistiska perspektiven.

Entristisk taktik kan vara befogad om man anser att en kommande massradikalisering kommer att leda till att mängder av arbetare söker sig till Labourpartiet. Så resonerade alla trotskistgrupper i början av 1950-talet. Det baserade sig på att en allmän kapitalistisk kris skulle inträffa förr eller senare (i Healys fall nästan omedelbart och för de andra lite senare). Enligt detta scenario skulle de revolutionära styrkorna inom Labourpartiet kunna ställa sig i spetsen för en ny revolutionär kraft. Det var den uppfattning som Ted Grant och Militanttendensen var de mest ihärdiga förespråkarna för, under cirka 40 år, med en förmåga till kursändringar som torde ha gjort Tony Cliff grön av avund. Slutligen tog Peter Taaffe, Grants högra hand, huvuddelen av tendensen ut ur Labour och lämnade stackars Ted ensam med en liten entristisk stump.¹

Enligt SR-gruppen utgjorde Labourpartiet den terräng där en liten grupp kunde hålla sig vid liv. Ungsocialisterna bidrog med en ovärderlig ung kader, men 1965 var också den organisationen i det närmaste döende. Som ett livsuppehållande system för falnande revolutionära grupper började Labour förlora sin charm när det blev möjligt att existera utanför. Labourpartiet hade aldrig stått för något mer än att hålla patienten vid liv och hade alltid mer liknat Moder Teresas härbärgen för döende än den finfina vården på London Clinic. Med några hundra medlemmar var det nu möjligt att leva och frodas, om än i mycket begränsad utsträckning, på annat håll.

Det fattades inget direkt beslut om att lämna Labour, snarare en gradvis insikt om att det gick att utföra mer betydelsefullt arbete på annat håll. För International Socialists handlade det mer om praktiska avgöranden än något principiellt och en dag var vi helt enkelt inte kvar i Labour. Ingen kom med tacksägelser eller någon lättnadens suck därför att det sågs inte som särskilt betydelsefullt. SR-gruppen arbetade med den växande aktiviteten på fabriker och verkstäder. Vi fanns med vid strejken vid Roberts Arundel i Stockport, på Mytons byggarbetsplats i Barbican i London, där en medlem av IS, framlidne Frank Campbell, var en av ledarna; vid Pilkingtons och många andra enstaka, men viktiga strejker. Arbetet var svårt och oglamoröst och bestod mest i att ingå i strejkvakter, men kamraterna började bli kända och lärde sig också en del om hur arbetarklassen agerade. *Labour Worker* rapporterade om strejkerna och ökade

¹ Detta är ingen sexistisk anmärkning

både i upplaga och kvalitet under Roger Proms ledning.

Alla dessa insatser gjorde att vi, trots begränsade resurser, tyckte oss ha en del positivt inflytande på den dagliga kampen, om än i ytterst begränsad form. Jag erinrar mig hur jag körde på en väg nära Harrow och lade märke till några asiatiska arbetare som höll på att organisera strejkvakter utanför en liten fabrik som hette Injection Mouldings. Det var ungefär 50 arbetare och trots att de hade torftiga löner så hade de, efter att ha skickat hem pengar och livnärt sig själva, lyckats spara ihop tillräckligt för att kunna finansiera en kort strejk. Även om de gått med i facket hade de inte varit med tillräckligt länge för att kvalificera sig för att få strejkunderstöd. De flesta av dem talade nästan ingen engelska, men deras ledare, en hårdför och ytterst skarp ung kille (som för övrigt var en alls inte oäven cricketspelare) kunde uttrycka sig på såväl engelska som urdu. Jag bromsade in och presenterade mig och vi diskuterade hur strejkvakten skulle organiseras och hur man kunde undvika bråk med polisen. Vi organiserade flera solidaritetsmöten och vid ett av dem höll Nigel Harris ett bra tal. John Deason tillbringade mycket tid med dem och hjälpte till både bland strejkvakterna och vid sidan av. Strejken pågick flera veckor och blev till sist framgångsrik med betydande löneökningar. Flera av de strejkande gick med i SR-gruppen ett kort tag, men det handlade mer om tacksamhet för det stöd de fått än någon gemensam politisk hållning och IS hade hur som helst inga resurser vare sig när det gällde folk eller organisation för att kunna behålla dem inom den revolutionära politiken.

Denna period bekräftade IS' teoretiska uppfattning om att de vanliga medlemmarna spelade en avgörande roll och det skulle visa sig utgöra en god vägledare för revolutionär handling. Men den visade också att facklig aktivitet, inte ens i sin mest militanta form, aldrig någonsin kan utgöra något dödligt hot mot systemet. Oavsett hur utdragen eller bitter en strejk kan ha varit och oavsett om den slutat med vinst, förlust eller oavgjort måste båda sidor skaka dammet av sig och samexistera tills nästa gång. Fackföreningarna kanske rekryterar kapitalismens dödgrävare, men kapitalismen utgör också ett *raison d'être* för fackföreningarna och, nästan lika betydelsefullt, förbättrade levnadsvillkor för funktionärerna. I denna motsägelse ligger orsakerna till byråkratins förräderier och nyckeln till hur medlemsbasen kan hitta nya vägar och överskrida fackföreningarnas traditionella begränsningar.

Det stod helt klart att den strategi som revolutionära vänstern utvecklade under 1960- och 1970-talet måste komma till rätta med behovet av organisering på basplanet och på vilket sätt detta kunde understödjas. Givetvis framstod det som nödvändigt att granska den brittiska arbetarrörelsens historia.

Idag tycks ytterst lite vara känt om rörelsen före Första världskriget. Grunden till shop stewards-rörelsen skapades genom olika hantverksfacks behov av att samla namnunderskrifter och för att försäkra sig om att det inte skulle leda till någon uttunning av hantverkarnas status. Mycket snart utvecklades den till att genomföra de medlemskrav som fackföreningsbyråkratin inte kunde eller ville tillgodose. Uppsvinget för den fackliga rörelsen från och med 1880-talet visade vilken potentiella styrka och febril karaktär den fackliga rörelsen hade. Arbetarnas Representationskommitté var i första hand en sorts inre lobbygrupp som var beredd att stöda varje kandidat som var villig att driva fackföreningarnas parlamentariska program.

Under 1900-talets första decennium utvecklades den brittiska kapitalismen och blev oändligt mycket rikare än någonsin tidigare. Arbetarklassens levnadsstandard hade inte hållit jämna steg med utvecklingen och parlamentsreformerna var magra och otillräckliga, trots att brittiska fackföreningar hade existerat längre och organiserat fler arbetare proportionellt än någon annanstans internationellt. Tiden var mogen för att introducera nya tankar om framsteg

för arbetarklassen. Syndikalistiska tankar i Frankrike och amerikanska idéer om industriell aktivitet mötte snabbt gensvar bland aktivister inom den brittiska fackföreningsrörelsen. 1910 bildade Tom Mann och Guy Bowman en facklig rörelse bland lärarna. Året innan organiserades en strejk på Ruskin College med studenter som fått nog av den officiella politikens sterila dogmer. Det ledde till bildandet av Plebs League – nationella rådet för högskolor under Labour (som på 1950-talet skulle komma att bli en sorts nödutgång för trötta trotskister). Det senare var ett uttryck för Daniel DeLeons syn på facklig aktivitet och marxism, även om det inte direkt stod nära DeLeons ateistiska hållning, och bidrog till att grunda Socialist Labour Party. En ny generation av aktivister hävdade energiskt basmedlemmarnas aktiviteter och behovet av arbetarkontroll. A J Cook, Richard Coppock, A A Purcell och Noah Ablett var fackliga ledare vars idéer formades under dessa år. Personer som J T Murphy, Willie Gallagher, Tom Bell och Arthur McManus slöt upp bakom DeLeons budskap och skulle senare spela en viktig roll inom det brittiska kommunistpartiet.

Trots att mycket kunde förefalla spontant handlade det i praktiken om en ganska formell karaktär. Massaktioner ingick i teorin men utan taktisk flexibilitet. Generalstrejken, eller den ”stora nationella högtiden” som det hette med anarkistiskt språkbruk, var något som kunde utlösas från varje enskild aktion. Storstrejken överskrider därefter sin begränsade fackliga karaktär och övergår till en direkt utmaning om makten. Denna förmåga att se en mäktig ocean i en droppe vatten kan utgöra en värdefull insikt, men man bör inte försöka få något alltför tungt att flyta i ett vattenglas. Självklart var det så att medan de vildaste föreställningarna i den fackliga teorin höll de mest hängivnas entusiasm varm var det så att de praktiska förslagen om att fackföreningarna skulle förenas förbundsmässigt fick större gensvar. De facto var det så att de fackliga organisationer som bildades i början av 1920-talet antog stadgar som baserade sig på förbundsprinciper och innehöll tanken på arbetarkontroll. Ett annat krav på fackliga allianser inom industrin fick ett gensvar genom Trippelalliansen mellan gruvarbetare, järnvägsanställda och transportarbetare. 1921 fick den heta Krymplingsalliansen, ”Cripple Alliance”, sedan järnvägsarbetarna och transportförbundet sålt ut gruvarbetarna.

Allt detta fick större genomslag genom bildandet av Shop Stewards och rörelsen för arbetarkommittéer (SSWCM) under Första världskriget. Trots arresteringar, deporteringar och tvångsinskrivningar fördes en rad ofta ganska framgångsrika strider om hyror, anställning av utbildade arbetare, arbetsförhållanden och löner. Det handlade främst om lokala aktioner som inte skulle sprida sig särskilt långt. Trots nederlag och reträtter och stängningar av arbetsplatser existerar dessa organisationsformer än i dag och den fackliga byråkratins oförmåga att helt införliva dem innebär att rörelsen även under de värsta perioderna av tillbakagång klarat sig från det som fackliga organisationer fått uppleva utomlands. Och inte bara det; de utgör också en betydande förhoppning för framtiden.

Den vida klyftan inom den syndikalistiska teorin tycktes ha fått en definitiv lösning med den Ryska revolutionen. För första gången i historien hade arbetarna verkligen tagit och behållit makten. Entusiasmen över denna händelse gav bolsjevikerna en enorm prestige och fyllde alla deras förslag med betydelse och övertygelse. 1919 bildades Komintern som ett världsparti för den socialistiska revolutionen och i september 1920 bildades Röda fackföreningsinternationalen, Profintern, för att leda fackliga strider i revolutionär riktning. Dess **handlingsprogram** uppmanade till strejker, demonstrationer, fabriksokupationer, aktioner på gatorna, väpnade demonstrationer och uppror. Den fackliga politiken syftade till att förvandla varje aktion till en klassoffensiv och antydde att Röda fackföreningsinternationalen var lika påverkad av fack-

lig agitation som Tom Mann. Den här gången hade politiken hela den ryska revolutionens prestige bakom sig.

I Storbritannien gick Shopstewardrörelsen med på att det behövdes en inofficiell facklig rörelse bakom kommunistpartiet. Dessvärre lades **Handlingsprogrammet**, med dess underförstådda antagande att en omedelbar revolutionär kamp stod för dörren, fram just i samma ögonblick som rörelsen ebbade ut. 1921 kämpade gruvarbetarna, som övergivits av sina allierade i Trippelalliansen, i 13 veckor och svältes tillbaka till arbetet med en 34 procentig lönesänkning. Byggnadsarbetare, arbetare på mekaniska verkstäder och hamnarbetare utsattes för attacker vid skilda tillfällen och blev likaledes besegrade. I slutet av 1922 hade drygt sex miljoner arbetare fått vidkännas lönesänkningar på åtta shilling i veckan och detta vid en tid då en lön på 2 pund 10 shilling ansågs som rätt hyfsad. Under dessa omständigheter fanns mindre utsikter att bygga en rörelse på basnivå än bland de arbetslösa och det var också vad som skedde. Det var inte förrän 1924 som Minoritetsrörelsens första konferens ägde rum även om det existerade Minoritetsrörelser i olika industrier och framför allt inom gruvsektorn. På den första konferensen deltog representanter för 250 000 arbetare, ett år senare handlade det om en miljon. På fabriker och fackföreningar runt om i landet gjorde bulletiner och tidningar PR för Minoritetsrörelsen och dess krav. Vid fackföreningskonferensen 1925 ställde sig Harry Pollit, ledare för den nationella minoritetsrörelsen, och beklädnadsarbetarna bakom en resolution som uppmanade till mobilisering på verkstadsgolvet, motstånd mot samarbete med kapitalisterna och för att störta kapitalismen. Den fick kraftig majoritet.

Det var rörelsens höjdpunkt och frågan om Storstrejken, den Anglo-ryska kommittén, kommunistpartiet och vänstern inom den fackliga landsorganisationen TUC är för lång för denna bok. Låt mig bara säga att Minoritetsrörelsen förfall till en tvåhövdad facklig politik och idiotierna under Kominterns tredje period var en direkt följd av den politik som stått bakom storstrejken 1926. Minoritetsrörelsen blev ett misslyckande, men den gav en del nyttiga lärdomar, lärdomar som står i centrum för diskussionerna om partiets karaktär, klassen och deras relationer med varandra.

Karl Kautsky har lärt oss att arbetarna under kapitalismen spontant bildar fackföreningar – något som understöds av Lenin i *Vad bör göras?* I själva verket behöver man ingen av dessa auktoriteter för att inse vad det handlar om. Det är också så att arbetarna, när de inser att fackföreningarna är ineffektiva, kommer att skapa egna demokratiska organisationsformer under kampen. De kommer att försöka genomföra reformer via parlamentet genom Labourpartiet eller någon politisk aktionskommitté.

Alla dessa kampformer sker per definition inom ramen för ett kapitalistiskt samhälle. Givetvis handlar det inte om varandra uteslutande kampformer, de samverkar hela tiden men till syvende och sist finns det ingen lösning för arbetarna så länge kapitalismen existerar. Reformerna varar så länge arbetarna har styrka nog att hålla fast vid dem. Om arbetsgivarna drar fördel av reformerna kommer de att utnyttja det till det yttersta. Den bästa belöningen kommer oundvikligen genom massornas engagemang under demokratisk kontroll. Vanliga fackliga förhandlingar, med eller utan strejker, ger mindre och är dessutom underkastade byråkratins speciella intressen.

Parlamentarisk reformism är icke produktiv vilket innebär att man inte har mycket att hoppas på via lagstiftning. Bara en hastig blick på vad New Labour har för godbitar i lager understryker denna punkt. Under dessa omständigheter blir ett litet, men växande skikt av aktivister mottagliga för en genomgripande socialistisk analys. En socialistisk organisation kan fånga

upp aktivister som annars skulle förbli isolerade. Det blir möjligt att bygga upp en anseelig mängd information efter diskussioner med dessa aktivister, för att både utveckla en facklig aktivism och en övergångspolitik. Få saker kan vara så mycket mödan värt för en grupp med magra resurser som att arbeta med fackligt folk på basplanet. Om en revolutionär organisation hävdar att den inte har några intressen som skiljer dem från de avancerade arbetarna så kan det vara en god idé att agera som om den trodde på vad den hävdar.

Broschyren *Income Policy, Shop Stewards and legislation* var ett försök att framhäva klassintressena som något som på ett avgörande sätt skilde sig från "de nationella intressen" som förfäktades av Labourpartiet och överflödet av kommittéer från regeringar, fack och arbetsgivare som syftade till att reglera arbetarnas rättigheter. Nästa broschyr, som handlade om förhandlingarna om produktivitet, **Arbetsgivarnas offensiv**, baserades mer på direkta diskussioner med arbetarna än den första. Den syftade till att lägga fram en aggressiv strategi mot arbetsgivarnas senaste strategi med hjälp av en glidande skala av krav som skulle kunna visa sig användbara oavsett vilken situation arbetarna befann sig i. Den gick längre än Inkomstpolitik-broschyren, ty den innehöll övergångskrav som ställde krav både på arbetsgivarna och fackföreningarna. Det var en uppvisning i agitation snarare än övergripande propaganda och innebar ett blygsamt, men betydelsefullt, framsteg för IS. Produktivitetsbroschyren bröt ny mark men publicerades under dunkla förhållanden som berodde på Cliffs oförmåga att lära sig något av, eller erkänna, bidrag från vad han såg som sina politiska motståndare. Detta felsteg, allvarligt nog i sig, började få en kronisk karaktär när det såg ut att förfalla till plagiat. I detta fall var det Ken Coates och Institutet för arbetarkontroll som drabbades. Enligt Ken Coates hade stora delar av broschyren plockats från en intern broschyr som han och Tony Topham skrivit. Och plagiat kompletterades nu med förolämpningar mot Coates för att stå för "vänsterreformism" och andra förfärliga brott. Coates fortsätter: "Jag skrev vad jag tyckte var ett ganska lustigt brev till Cliff. Det ledde till att Cliff på ett krypande sätt åkte upp till Nottingham där han bad oss att inte publicera brevet. Han hävdade att plagiatet inte var hans fel, att en kommitté skrivit broschyren och att Colin Barker letat fram citaten – uppenbarligen var allt Barkers fel. Jag har inget emot att bli anklagad för revisionism, det är bara bra. Det är dubbelspelet som stör mig. Om jag har skrivit något tillräckligt bra för att kopieras så är jag också tillräckligt bra för att kunna erkänna det. Jag drog tillbaka brevet av aktning för Cliffs icke existerande anseende". Ken Coates berättelse låter trovärdig och Cliffs uppgifter om att boken producerats av en kommitté låter som rent struntprat. Om Cliff och Colin Barker samarbetat råder inget tvivel om att Cliff var den som utövade fullständig *droite de seigneur* över slutversionen och med all säkerhet också över Barker.²

Det som stod klart var att IS, med tanke på gruppens storlek och vänsterns splittring, inte hade några resurser att genomföra de stora men nödvändiga uppgifterna. Det började också stå klart att ingen annan organisation ens tänkte i de rätta banorna. Det började bli allt mer brådskande att få ett grepp över vad gruppen var och vad vi ville. Det var under dessa omständigheter som illa genomtänkta och långtgående beslut fattades. Det föreföll som om stundens krav gjorde det nödvändigt med en dramatisk tillväxt som vida överskred den stadiga men

² För andra bevis på Cliffs sätt att hantera texter, se *Bilaga 2*, om Rosa Luxemburg.

långsamma rekrytering som ägt rum dittills. Enhet inom vänstern kunde fånga upp det kvantitativa om än inget annat. Samtidigt hyllade de grupper som stod oss närmast en tradition som gladde sig åt bolsjevikernas utstyrsel. Precis som en medelålders person som är ute efter en ny partner efter en skilsmässa målade sig IS med den kosmetika som tillhört ungdomens dagar.

Kapitel 9

Vi kan inte förnya gamla partier, inte återgå till gammal politik eller följa en gammal trumma
T S Eliot, **Little Gidding** (1942)

Under andra hälften av 1960-talet handlade det inte bara om spridda strejker på olika företag. Där fanns också CND, kampanjen för kärnvapenavrustning, VSC, solidaritetsrörelsen med Vietnams folk, och den betydligt mindre kampanjen mot rasdiskriminering, CARD. International Socialists spelade en roll i samtliga dessa. Det var kampanjer som mötte entusiasm och idealism från de bästa inom en generation, inte minst de mest idealistiska och entusiastiska studenterna. Speciellt uppmuntrande var att Viet Cong 1967 verkligen var på offensiven. Den amerikanska imperialismen höll på att få den blodiga näsa som den sovjetiska imperialismen senare skulle tillfogas i Afghanistan.

1968 innebar tillräckligt mycket upphetsning och aktivitet för att tänja på resurserna hos ett massparti och än mer då hos en liten grupp på 500 medlemmar. Internationellt ägde Tet-offensiven rum, majrevolten i Frankrike, Dubceks ”sammetsrevolution” i Tjeckoslovakien och i Storbritanniens Enoch Powells rasistiska tal med stöd av demonstrerande hamnarbetare. I oktober genomfördes en stor Vietnamdemonstration med över 100 000 på gatorna. Sedan tillkom ockupationer och sit-ins på universitet runt om i Storbritannien. IS hade redan ett antal studentmedlemmar och var därmed med eller mot sin vilja engagerat i deras strider. Detta var den brittiska delen av en bred europeisk studentrevolt som avspeglade ett antal sociologiska förändringar på universiteten utifrån kapitalismens nya behov. Dessa studenter motsvarade inte standarduppfattningen av dem som flanelklädda dårar angelägna om att köra strejk-bryrtåg och inte heller apostoliska esteter på väg att frilansa för KGB. Det handlade om något ur det förgångna. Stalinisterna hade inte längre någon attraktionskraft och på universiteten fanns en mycket högre andel av ungdomar från arbetarklassen än någon revolutionär grupp kunde skryta med. Det krävdes inte längre av universiteten att de skulle producera folk som skulle administrera ett dött imperium eller besätta höga poster inom stat och näringsliv. Akademiker behövdes för att tillgodose en mycket vidare och mer komplicerad kapitalistisk apparat. Studenterna agerade genom strejker och sit-ins, på samma sätt som militanta fackliga aktivister. Om de dessutom försåg sina aktioner med visst teatraliskt agerande så handlade det bara om att de var unga och gav det hela ett visst underhållningsvärde.

Detta var den första studentgeneration som klart påverkats av revolutionära idéer och en minoritet tog till sig den med förtjusning. Av de som anslöt sig till revolutionära organisationer gick en majoritet med i IS, med IMG (International Marxist Group – Fjärde internationalens brittiska sektion, ö.a) som tvåa och alla de andra deltog också i kapplöpningen. Givetvis anslöt sig inte huvuddelen av studenterna och av de som gjorde det har många nu klättrat vidare, men andelen avhoppare har varit anmärkningsvärt låg. Uppsvinget 1968 hade stor betydelse för radikaliseringsen av tjänstemännen på 1970-talet. Det är också ett faktum att medierna är långt mindre stela och reaktionära än vad som skulle ha varit fallet utan 68-folkets kreativa insatser. Bland dem som gick med i IS vid denna tid fanns Christopher Hitchens, James Fenton, Martin Shaw, Ruth Nelson och Steve Jefferys, en av de bästa organisatörer IS någonsin haft.

Majrevolten i Frankrike gav ett omåttligt bidrag till upphetsningen vid denna tid. I en broschyr om Majrevolten tycktes Tony Cliff och Ian Birchall vilja säga att det enda som saknades för att revolutionen skulle ha lyckats var ett bolsjevikparti. I själva verket hade

Frankrike i likhet med de flesta länderna i västvärlden sin kvot av grupper som gjorde anspråk på att utgöra "den bolsjevikiska frälsaren", men att de vägde lätt ställer ju förstås en del frågor. Något som Cliff och Birchall dessvärre inte gick närmare in på.

I detta tämligen upphetsade läge, chocken över hamnarbetarnas stöd till Enoch Powell var stor, argumenterade Cliff för enhet inom vänstern mot ett direkt fascistiskt hot. Cliff karakteriserade perioden som "Vänsterns vakuum", men det kunde inte dölja att vi höll på att återvända till gamla trotskistiska formler: "arbetarklassens kris är ledarskapets kris". Enhetskampanjen behövde avspegla någon form av förbindelse mellan alla dessa trådar. Enligt IS skulle den politiska basen för enhet utgöras av följande:

- 1) Opposition mot alla den härskande klassens organisationer och politik.
- 2) För arbetarkontroll över produktionen och för en arbetarstat.
- 3) Kompromisslöst motstånd mot all rasism och invandringskontroll.

Det gav förutsättningar för en enhet som kunde inbegripa alla till vänster om kommunistpartiet, som förmodligen skulle streta emot delen som handlade om "arbetarkontroll". Ett brev skickades till alla vänstergrupper men i första hand riktade det sig nog till IMG.¹ RSL var fast inmurat i Labourpartiet, SLL var obevekligt fientligt och Solidarity ägnade sig åt tjuvskytte mot IS:s vänsterflygel. IMG var djupt engagerat i studentrörelsen och Förenade sekretariatets guru, Ernest Mandel, var i färd med att skriva om marxismen så att den kunde anpassas till "foci" och "röda baser" på läroverk och universitet. IS och IMG samarbetade nu mycket bra. Inom Vietnamrörelsen bidrog IMG med heltidsanställda och IS med rätt mycket fotarbete inför demonstrationerna. Men IMG ställde inte upp. Den var inte ens hälften så stor som IS, hade bara existerat i två år och precis fått den brittiska koncessionen från Fjärde internationals förenade sekretariat. När allt kommer omkring är det ju inte så viktigt att bli lite mer effektiv i Storbritannien när man kan strutta omkring i en t-shirt med texten "Bolsjevismens världsparti" på bröstet. En enhetskampanj som såg ut att bli ett misslyckande ledde i sista minuten till rena katastrofen. Sean Matgammas Workers' Fight-grupp anslöt sig. Det handlade om en liten grupp med en handfull medlemmar i Manchester och lite spridda skaror på ett fåtal andra ställen. De hade blivit uteslutna ur Healys grupp, men det ligger det ju inget nedsättande i, för det hade ju Cliff blivit också. Och när jag tänker närmare på saken hade jag själv ju också blivit det. Det berättas att Healy tvingade Sean, som har problem med hörseln, att avlägsna sin hörapparat under uteslutningsförhöret. Healy fick för sig att det kunde röra sig om någon radiosändare på Dick Tracy-manér. Som bevis på att uteslutningen inte handlade om någon slump gick Sean och hans kamrater med i RSL bara för att än en gång stå inför hot om uteslutning. Den här gången fick Sean behålla hörapparaten men utesluten blev han i alla fall. Nu hade han bestämt sig för att gå med i IS. Han hade upprättat vänskapliga kontakter med Colin Barker, som var bosatt i Manchester. Sean träffade Cliff och tillsammans, utan att höra efter med någon annan, ordnade de så att Workers' Fight skulle ansluta sig till IS. Att släppa in Workers' Fight innebar väsentligen att man fick allierad på vägen mot demokratisk centralism inom IS och gav hjälp åt Colin Barker i Manchester, där majoriteten av IS-medlemmarna hade en mer frihetlig hållning. I realiteten skulle det inte betyda något som helst för något av dessa syften, men Matgamna lyckades skaffa ytterligare några medlemmar.

Det var inte demokratisk centralism, det var inte demokratiskt och det kastade en del tvivel på hur säker Cliffs intuition var. IS-gruppen fick bara veta att vi införlivat en fullfjädrad fraktion

¹ International Marxist Group hade uppstått ur en splittring inom RSL och blev senare det Förenade sekretariatets brittiska sektion.

som uppträdde under namnet "Trotskistiska tendensen" (TT). Cliff skulle nog ha velat göra sig av med TT med all det vårdslösa lättsinne som gjort att han släppt in dem.

Dessvärre hade han precis gått med på rätten till fraktioner i sin version av demokratisk centralism. Hans enhetsförslag reste inga hinder för dem som såg Sovjet som "en arbetarstat", en uppfattning som Sean troget höll fast vid tills han på 1980-talet föll för den byråkratiska kollektivismens dammiga charm. Vid ett första påseende kan det tyckas vara en märklig omvändelse eftersom teorin om byråkratisk kollektivism varit i omlopp i cirka 40 år utan att Sean reagerat. I själva verket var James P Cannon länge Seans store idol och Cannon var sannolikt den mest diamanthårde motståndaren till byråkratisk kollektivism och dess främste förespråkare, Max Shachtman. En del med obarmhärtig läggning anser att Sean här gav sig hän åt lite konsument-socialism. Det vimlar av folk som talar om arbetarstater och en hel del som sympatiserar med Cliffs statskapitalism-teori, men vid sidan av några överåriga Shachtmananhängare i Staterna är byråkratiska kollektivisterna lika sällsynta som bacontilltugg på en bar mitzvah.

De närmaste tre åren med Trotskist-tendensen liknade alls inte livets universitet där man kan få arbeta hårt, men där erfarenheterna har mängder av skolningsvärde. Det var mycket gestikulerande, en del konspirerande och ingendera sidan kommer ut ur det hela med hedern i behåll. Workers' Fight gjorde det med betydligt fler medlemmar än när man anslöt sig, vilket var trevligt för dem, eftersom det inte längre fanns någon grupp de kunde ansluta sig till och därför måste agera på egen hand. Vi kommer att stöta på dem längre fram i denna skildring.

Det var ungefär vid denna tidpunkt som Duncan Hallas, han var lärare i Skottland, återvände till gruppen. Det tycktes som hans 14 långa sabbatsår aldrig inträffat och han flöt snabbt in i gruppen för att omedelbart väljas in i ledningen för IS. Hallas hade stor facklig erfarenhet och ännu större politisk erfarenhet och i ett läge när ledningen behövde sådana egenskaper gav han tyngd åt överläggningarna där. Han var inte alltid överförtjust i Cliffs hafsiga arbetssätt och oförmåga att agera som en del av ett kollektiv. Flera av oss såg det som utomordentliga skäl till att välja in Hallas i ledningen. Men slutligen kanske han skulle visa sig ett svagare rö än vi trott, men om man under tiden ville veta något riktigt esoteriskt som exempelvis den verkliga orsaken till konflikten mellan Craipeau och Bleibtreu i Fjärde internationalens franska sektion 1946 var Hallas rätt man att vända sig till. Han kunde i detalj skildra inte bara vad som sagts utan också vad som verkligen låg bakom.

Fram till 1968 hade Gruppen intagit en blygsam hållning och tålmodigt väntat på det långa uppsvinget. Nu tycktes en rad händelser förena sig och som antydde att massaktioner, eventuellt revolutionära, skulle vara möjliga inom en inte alltför avlägsen framtid. I backspiegeln kan man konstatera att det rörde sig om en ganska allvarlig överdrift. Även om det hade funnits ett parti, med oklanderliga bolsjevikiska organisationsprinciper, rådde ingen revolutionär situation 1968.

Men i mitten av detta spännande år bestämde Cliff att organisationens lösa federala struktur var ett hinder för vidare expansion. Fram till dess hade IS verkat genom att verkställande utskottet bestod av en medlem från varje avdelning som träffades en gång i kvartalet. Däremellan övervakades organisationen av en politisk kommitté. Den var dåligt definierad

och ohanterlig och för en del av oss lämnades väl många hål i demokratin för att Cliff skulle kunna göra vad han ville. Han såg omorganisering som ett sätt att skapa en grupp som mer effektivt utförde hans order – och betoningen låg nu på centralism. För andra inom ledningen var det ett sätt att underkasta alla till en kollektiv disciplin – och där låg betoningen på demokrati. Detta är ett exempel, och det finns många andra, på hur spänningar existerar under den demokratiska centralismens paraply, vars grundsatser inte skrivits ut på stentavlor utan förts ner från berget av Lenin.

Cliffs sätt att föra ut budskapet till medlemmarna var ett tvåsidigt blad med titeln *Notes on Democratic Centralism* [Anteckningar om demokratisk centralism] (se **Bilaga 3** för fullständiga texten). Det är svårt att föreställa sig hur ett så kortfattat dokument kan innehålla så många betydelselösa fraser, felaktiga uppfattningar, halvsmälta tankar, truismer och pråliga uppfattningar. Läser man det noggrant står det klart att Cliff kommit fram till att IS utgjorde grunden för ett parti. På samma sätt som Lenin hävdade att ”kommunism är sovjetmakt plus elektrifiering” hade Cliff nu dragit slutsatsen att det revolutionära partiet är demokratisk centralism plus Tony Cliff.

Viktigast, med tanke på senare drakoniska åtgärder inom SWP, var rekommendationen om fraktionernas rätt till representation. Det var något som var standard för ortodoxa trotskistiska grupper även om det inte gav mycket garantier för demokrati där heller. De första att dra fördel av detta var Trotskisttendensen som under sin tid inom IS hade minst två medlemmar i den nationella ledningen.

När Cliff kastade ut sitt ganska obetydliga dokument i dammen trodde han sannolikt att det inte skulle leda till mycket krusningar på ytan. Fel. Oppositionella började komma ut ur skogarna som om någon viskat att skadedjursdödaren var på väg. Det fattades beslut om att den politiska kommittén måste uttala sig om Cliffs dokument. På åtta sidors text i fullformat försökte man övertyga medlemmarna om att det med en växande organisation, med än snabbare uppgifter att utföra och med stor ojämnhet i medlemmarnas erfarenhet var det effektivare, samt än viktigare, mer demokratiskt att anta en icke federal struktur.

Även om det lugnade oron hos en del medlemmar var jublet inte allmänt. Bland de mer missnöjda fanns den så kallade ”Mikrofraktionen”. Det var en term som hämtats från Fidel Castros beskrivning av den ultrastalinistiska Escalante-gruppen inom det kubanska kommunistpartiet. Inom IS var det fullständigt galet eftersom Mikrogruppen där var libertärer, men det var en offensiv beteckning som gick ut på att de var små och lättviktiga. De må ha varit små, bara nio medlemmar undertecknade deras protest,² men deras argument var helt klart tunga. I debatten om organisationen försökte de öppna Gruppens politik för kritisk granskning. De försökte utgå från en granskning av marxistisk inställning till medvetandegörande, ett område där de hävdade att IS fått allt om bakfoten. Deras syfte var att ”initiera en permanent debatt som inte inriktade sig på fredlig samexistens mellan olika idéer utan till en seger för korrekta idéer ... till att börja med en hänsynslös utvärdering av IS teorier och praktik ... att övertyga kamraterna om att behovet att förstå att objektiva omständigheter ses av personer som aktivt har synpunkter på speciella, allmänna och ideologiska nivåer; som har en historia och en förståelse av omvärlden som påverkas av denna ideologi och som ständigt strävar efter att omvandla denna uppfattning genom daglig verksamhet och erfarenhet ...” Om första delen låter som när Daniel De Leon talade om ”Sanningens hela tyranni” och om andra delen låter som en filosofistudent som försöker tala om att många lär sig genom erfarenheter

² Joan Smith, Steve Jefferys, Laurie Flynn, Mike McKenna och Andrew Hornung fanns bland undertecknarna.

så är det inte mycket fel med ens hörsel. Det ger en känsla av vad det hela handlade om även om delar av dokumentet är bättre och står för en korrekt kritik av ett dåligt presenterat fall som bara kördes igenom utan tid för någon egentlig diskussion.

Peter Sedgwick i York tillhörde kritikerna och ingick i en Libertär marxistisk fraktion. Med hjälp av ett citat från Raymond Challinor hävdade han att förslagen handlade om byråkratisk, och inte demokratisk, centralism. I Manchester bildade en grupp kring Colin Barker en Fjärde tendens som främst tog upp att IS inte förklarar sig som demokratiskt centralistiskt långt tidigare. Det var en fraktion bestående av olika grupper som sannolikt var mest påverkad av Workers' Fight. Minst sex av tio undertecknare anslöt sig senare till Trotskist-tendensen, vilket också var fallet med mikro-fraktionsmedlemmen Andrew Hornung. Han var en lite besynnerlig ung man som tycktes tro att han skulle bli talesman för oppositionen. Det fanns något teatraliskt kring honom som var rätt charmerande. Ibland tog han på sig en grandios överrock och gick omkring med en käpp med silvertopp. Kanske trodde han att det skulle ge honom samma excentriska utseende som Byron. Det gjorde det också, men först sedan den dödliga febern gjort sitt i Missolonghi för Byrons vidkommande. Hornung stod för ett av Trotskisttendensens märkligare dokument och som bar namnet *Centrist Current* [Centristiska strömningen]. Det fanns inte mycket att luta sig mot i själva dokumentet, men olika sidopassager visslade det om. ”Under 30 sidor är det polemikens ånghammare som drivit mig. Under 30 sidor har mitt eget tänkandes inriktning skymt de bilder som inte står direkt inför min syn. Och under 30 sidor, än av blygsamhet, än av envishet gnager tvivlet mig. Jag skriver därför att jag drivs av politiska invektiv tills tvivlen snärjer mig. Jag undrar om ... jag kanske inte spelat ut alltför många kort ... Jag undrar om jag inte varit orättvis ... Men jag lämnar det åt sidan ... De bestämda argumentens pistongkolv tvingar mig vidare ... Jag vill inte ge efter för tvivel eller bli granskad, det är polemiken som driver mig vidare. Allt för mig bortom alla tvivlets varningsskyltar, bortom alla försiktighetens varningsljus”.³ Andrew ägnar sig tyvärr inte längre åt politik har jag hört: helt klart saknar man denna gränslösa anspråksfullhet. Men kanske skriver han manus åt komikerparet Reeves and Mortimer.

Ganska bullrig, men inte lika betydelsefull var den demokratiskt-centralistiska fraktionen, som bestod av Constance Lever, Fred Lindop, Stephen Marks, Noel Tracy, Dave Graham och Roger Rosewall. Själva idéerna, i den mån man kan tala om några sådana, tycks Constance Lever ha stått för och som vanligt var det Roger Rosewell som stod för svulstigheterna. Laurie Flynn kallade dem ”Leksaksbolsjeviker”.⁴ Några citat från deras dokument *Towards a Revolutionary Party* [Framåt mot ett revolutionärt parti] kan ge en uppfattning om vad de stod för: ”Om klassen ska segra måste dess mest medvetna och aktiva skikt vara medvetet, enat och organiserat”. Jag har ofta tänkt att jag skulle bli förfärligt lycklig över att vara omgiven av så medvetet medvetna arbetare. Eller ta det här: ”Vi går nu in i en avgörande ny historisk period. Sprickorna och sönderfallet inom de socialdemokratiska och stalinistiska organisationerna har epokgörande betydelse ... vi kan utgå från att vi är på väg in i en revolutionär period --- en organisation som IS måste vara hårt sammanbunden, disciplinerad och bara beredd att svara inför sig själv kollektivt ...” Den sortens skrävande svammel luktar rätt mycket av Rosewells sätt att skriva. Överkonsumera sådant och man får magkatarr.

Från avdelningen i Hull kom två korta men välformulerade dokument, där allt tydde på att de skrivits av en av avdelningens medlemmar, Michael Kidron. Det första och mest betydelsefulla hette *We are not Peasants* [Vi är inte bönder]. Det argumenterade kraftfullt för

³ *Centrist Current* av Andrew Hornung

⁴ Ted Crawford ingick också i denna fraktion. (Kommentar tillfogad av en skamsen Ted Crawford).

att avdelningens ansvarige skulle få kvarstå på sin post. Dokumentet hävdade att den betydande ökningen av antalet medlemmar hade gjort att de nytillkomna inte hunnit uppta IS teorier eller erfarenheter. Detta ledde då till att ledningen letade efter svar från den revolutionära traditionen för att försumma den viktigaste uppgiften; att övervaka världen runt omkring oss så att de nya medlemmarna kunde ledas in på meningsfull verksamhet. Ledningen borde inte bara ha till uppgift att utöva politiskt ledarskap, utan dessutom ”hålla ögon och öron öppna för vad de nya medlemmarna sade och gjorde”. Det nödvändiga utbytet mellan ledning och medlemmar kunde bäst garanteras genom att behålla avdelningsstrukturen. Paradoxalt nog, och trots dess motstånd mot ”leninistiska” former utgjorde detta det mest leninistiska bidraget till debatten. Det utgick från betydelsen av att rikta blickarna utåt, värdera de krafter vi hade, deras styrka och svagheter och formulerade därefter en plan för att få ut så mycket som möjligt av var och en. Det handlade om seriös politik och var följaktligen helt utan framgång, för ingen brydde sig egentligen.

På nästa konferens genomfördes ledningens egen plan. IS hade då en nationell ledning på 40 personer. Fraktioner blev representerade utifrån den styrka de representerade. Avdelningar sände också delegater till konferenserna. Den nationella ledningen valde ett verkställande utskott bestående av tio personer för att ta hand om dagliga frågor och det administrativa. En annan del av paketet var ett system som innebar att den nationella ledningen kunde komma med förslag till omval. Orsaken till detta var att lite utspridda medlemmar kanske inte var medvetna om förtjänsterna hos en del kamrater och, i brist på information, kunde tänkas rösta på någon tillfällig demagog som gjorde sig bra i talarstolen. Det är kanske inte så märkvärdigt så länge som avdelningarna har likvärdig rätt till nomineringar till alla poster och att alla kandidater betyder lika mycket. Hur som helst kan även den mest libertära stadgan kullkastas av en beslutsam ledning och inte fullt så vaksamma medlemmar.

Strax efter det att Workers' Fight förvandlats till Trotskist-tendensen inledde de något som liknade en inre kolonialisering och 1971 kunde de rapportera att de fyrdubblat sitt medlemskap. Sannolikt bättre än vad de skulle ha åstadkommit någon annanstans. En del kanske ser det som utslag av anklagelsen om att IS var en mjuk centrisk organisation. Men vad som kan sägas med säkerhet är att IS var lite mindre mjukt efter tre år tillsammans med Trotskist-tendensen.

Bara ett år efter fusionen mellan de båda organisationerna började Colin Barker, som i början sponsrat det hela, bräka om att Manchesteravdelningen borde ha splittrats politiskt. Manchester-avdelning nr 1 skulle vara något slags holdingbolag för Trotskist-tendensen och Manchester-avdelning nr 2 skulle ta hand om allt annat. En katt kunde ha skrattat åt att denna idé härrörde från den tidigare Fjärde tendens som såg sig som förespråkare för en rigorös demokratisk centralism om det inte handlat om lidelsen i det hela. Splittringen genomfördes och något liknande hände på Teeside.

Matgamna och hans vänner var i grund och botten sekterister som helt stämde in på Marx' definition av vad sekterism innebär. De såg allt utifrån vad som kunde skilja dem från ”rörelsen”. De såg Sovjet som en ”degenererad arbetarstat” och att alla andra stalinistiska länder var ”deformerade arbetarstater”. De såg enheten inom Fjärde internationals som vad som gällde. Matgamna själv var mycket fängslad av James P Cannon, vars parti nu helt ingick i Fjärde

internationalens förenade sekretariat (USFI). IS trodde inte på något av detta men i Storbritannien fanns det en organisation som gjorde det, IMG (the International Marxist Group). Men de hade färre medlemmar och skulle sannolikt ha sparkat ut Trotskist-tendensen långt tidigare. Trotskist-tendensen föredrog att se vad de kunde plocka ut från IS och därigenom maximera sitt inflytande.

I alla avseenden handlade det om två separata organisationer med egna medlemsavgifter och egna möten, inklusive ett slags kandidat-medlemskap som varit okänt inom IS. Mycket av kritiken var smörja – IS var aldrig ”centristiskt” i något meningsfullt avseende. Men det sätt man kunde handskas med Trotskist-tendensen på var inte de organisatoriska manövrer Cliff förespråkade. Det var ganska lustigt att se Cliff, som trots allt var den som inviterat dem – något som för länge sen borde ha degraderat honom till en andra rangens guru-ställning – bli ganska upprörd när någon pekade på de stadgemässiga frågor som måste iakttas innan Matgamnas grupp kunde uteslutas.

När de omtvistade frågorna belysts borde de kraftfullt ha debatterats bland medlemmarna. Det skulle ha varit ganska lärorikt och bidragit till att skola nya medlemmar beträffande Gruppens viktigaste teoretiska frågor. Matgamna gick förvisso emellanåt in i en kritik med hela entusiasmen hos en huggorm från Gabon. Bl a förklarade han att ”teorin i allmänhet (Cliffs syn på statskapitalismen) är ytterst mekanistisk, baserar sig på ett vulgärt icke-marxistiskt ekonomiskt tänkande och är ohjälpligt pessimistisk ... Den uslaste delen av Cliffs bok rör hans försök att ta sig an Trotskijs åsikter ... I största allmänhet låter Cliffs bok om Sovjet mindre som något marxistiskt än som en moraliserande primitiv socialistisk anklagelse. Den är helt subjektiv och fullständigt osammanhängande. Även en regnig dag och svårt förkyld och ena armen bakbunden skulle Cliff ha klarat sig utomordentligt med författaren i en debatt som skulle ha varit lärorik för alla, särskilt för Sean. Men Cliff fann allt detta under sin värdighet, det var mycket lättare att ändra stadgarna, eller ännu hellre bryta dem för att göra sig av med problemet.

Till slut antog en speciell konferens en resolution, med stor majoritet, och med betydelsen att sammanslagningen inte fungerat. Den minoritet som röstade mot var ganska betydande och många kamrater ansåg att frågan inte behandlats korrekt. Efter detta skulle Sean Matgamna och hans lilla grupp vara tvungna att stå på egen hand. Sean skulle därefter inte längre vara någon som blir utesluten, han uteslöt glatt andra som Alan Thornett och den tidigare vänsterfraktionen inom International Socialists. *Plus ça change, plus c'est la même chose*, [Ju mer det förändras desto mer blir det samma sak].

Trots all den hetta fraktionsstriderna ledde till riktades det mesta mot det verkställande utskottet. IS växte under denna tid, varken på grund av eller trots det som hänt, utan snarare som följd av total likgiltighet mot fraktionsstriderna. En ny Toryregering försökte bryta efterkrigstidens överenskommelser mellan höger och Labour och den som stod för detta var den konservative ledaren Edward ”Ted” Heath. Kampen på företagen skulle få trappas upp ett steg eller två.

Kapitel 10

Under 30 är man revolutionär, därefter tillhör man gamlingarna

Franskt ordspråk citerat ur en intervju med Leo Trotskij, 1932

Problemet med marxismen är marxisterna. Efter att ha upptäckt detta världssystem är de övertygade om att de är ofelbara. I sina minst övertygande stunder talade Trotskij om marxismen som ”en vetenskap”. Det är ungefär som om man efter att ha observerat rörelselagarna bara behövde tillämpa den formel som ens favoritteoretiker stod för och, hurra, revolutionära framgångar kommer att knacka på dörren och bara be om att få bli insläppta.

Dessvärre, inte bara för Trotskij utan för alla oss andra också, går det inte till på det viset. De misstag Trotskij gjorde sig skyldig till är uppenbara och ganska många men han ligger ändå bättre till än de flesta, därför att han hade rätt i så många frågor. Men när det gäller förutsägelser har marxismen svårt att få det att gå ihop. Man får t ex inget pris om man 1938 förutsade att kapitalismen inte längre kunde utveckla produktivkrafterna och att alternativet stod mellan socialism och barbari. I synnerhet inte om kapitalismen under tiden inte bara genomgår en formidabel expansion, utan dessutom förbättrar levnadsstandarden för miljontals personer. Det hjälper inte, som LDT:s mer upprymda anhängare gör, om man hävdar att kärnvapenkrig och dess resultat är barbariska eller att standardförbättringarna är ganska ojämnt fördelade. Även om allt detta är sant är det alls inte vad Trotskij talade om. Han visste inte om det första och förnekade möjligheterna till det andra. Han ansåg verkligen att kapitalismen var dömd till slakthuset.

Det var denna miss i förutsägelseerna som vilseledde ortodoxa trotskister. Trotskisterna skriade om kapitalismens omedelbart förestående kris och hoppades att en dag, om man bara skriade tillräckligt ofta, skulle det besannas också. Och så kommer förstås att ske, men vi bör veta bättre än att basera oss på genomsnittslagar. Vad som gav IS en viss fördel i början av 1960-talet, var en mer sofistikerad analys som stod för en förklaring till kapitalismens förmåga till stabilitet och utsikter för engagemang på basplanet med möjligheter att skapa en revolutionär organisation.

Fördelen med total kontroll sedd i backspegeln är att båda dessa insikter är värdefulla, men är samtidigt helt oförmögna att ge någon förståelse för förändringarna av systemet eller de olika och oväntade svaren på dessa förändringar. Studentrevolten utgjorde en sådan utmaning, kvinnorörelsen, de homosexuellas kamp för frigörelse och kampen för likaberättigande mellan raserna ytterligare något annat. Dessa rörelser var kraftfulla, och överträffade ibland i intensitet den fackliga oro som höll på att ta fart. De var politiskt engagerade på sitt vis och hämtade styrka och lärde sig av varandra. Ofta utgjorde de ett naturligt svar på trycket i en värld på väg att förändras och allt teoretiserande var något som skedde post facto och kunde vara fantasirikt in i det absurda – som när man hävdade att den som var vit var rasist eller att kvinnoförtryck är något som inte går att särskilja från det manliga psyket. För en marxist kan detta inte utgöra något svar eller också är marxismen fullständigt ogiltigförklarad. Och det skulle innebära att det inte blivit någonting av 150 år av marxism eller att hela upplysnings-epoken visat sig utgöra en illusion.

Teorierna kunde till stor del ses som bestående av varmluft, men rörelserna som sådana hade en reell bakgrund och de var inte bara potentiella allierade, utan en integrerad del av kampen för socialismen. Med IMG som ett möjligt undantag var detta inget som var särskilt uppskattat. Utifrån kunde det framstå som att IMG utgick från sin brist på inflytande och

oförmåga att skaffa sig något inom arbetarrörelsen, men det kanske är en alltför orättvis bedömning. Inom IS sågs de nya möjligheterna som något som riskerade att avleda intresset från den viktigaste uppgiften, att rekrytera arbetare. Kvinnliga arbetare, svarta arbetare, ja tack. Kvinnor i allmänhet och svarta för sig, nej tack. Till viss del kunde detta bero på att en viktig del av ledningen för IS, på grund av ålder och erfarenhet, inte kunde förstå betydelsen av dessa rörelser (eftersom jag ingick i den ledningen får jag utan tvivel beteckna mig som medskyldig). Men än mer betydelsefullt var att vi åter tagit miste om framtiden. Inom alla partier av demokratisk-centralistisk inriktning löd argumentet att arbetarklassen snabbt skulle radikaliseras. För Cliff hade erfarenheterna med Workers' Fight handlat om rena tortyren. Han rättfärdigade en allt hårdare regim med hänvisning till de stora framsteg som var möjliga utan att behöva ägna onödigt mycket tid att diskutera med sådana som Sean Matgamna. Att ägna sig åt att fundera över den omorganisation som vore nödvändig för att bygga en homogen revolutionär grupp, med allt det innebar av fraktioner och konflikter, var nästan för tungt att ens reflektera över. Så vi ägnade oss inte särskilt mycket åt det och reagerade möjligen när andra tog upp frågan. Det var inget märkvärdigt men verkade förnuftigt.

I backspegeln framstår det som klart att Gruppen hindrades från att bygga en större organisation, en som kunde ha fått betydligt större inflytande över de nya rörelserna och som alla skulle ha varit betjänta av. För att detta skulle ha varit möjligt hade det förmodligen varit nödvändigt att byta ut hela ledningen, inklusive Cliff. En period av stilla eftertanke hade nog varit nyttigt för alla, särskilt för honom.

1970 handlade dock allt om närsynthet, hela betoningen låg på den växande aktiviteten inom delar av arbetarklassen och möjligheten att det skulle gå att bredda till hela klassen. När en ny Toryregering valts tycktes den fackliga byråkratin, som ställt sig bakom Labourregeringens *In Place of Strife* [I stället för konflikt] (ett dokument som syftade till att hålla tillbaka fackföreningarna, ö.a.), långt mindre benägen att stödja den konservative premiärministern Edward Heaths korporatism. IS kanske misstog vissa anti-Tory-stämningar för facklig medvetenhet, men det var också så att många arbetare på basplanet fått i sig något av de fackliga ledningarnas benägenhet att gå med på Labours lönekontroll.

De första frukterna visade sig inom tjänstemannafacket NUT, där lärarna snabbt kom att utgöra en icke officiell opposition och ganska aktiva på sina håll. Med mer eller mindre framgång började liknande rörelser framträda bland tjänstemännen, på bussföretagen i London, bland gruvarbetarna och i hamnarna med ett och annat nedslag inom andra sektorer.

Mönstret började ta form och lärdomarna från Minoritetsrörelsen ramlade på plats. Den revolutionära organisationens uppgift bestod i att initiera och bidra till verksamheten, bidra till att utforma den sorts program som skulle hjälpa arbetarna att utveckla en egen strategi. Det skulle ha övergångskaraktär, både när det gällde att stärka fackliga krav och öka möjligheterna till politiskt medvetande. Gruppen skulle stå för ramarna överallt där detta var möjligt och fördela nödvändiga resurser. Den ojämna utvecklingen inom arbetarrörelsen innebar att man på ett ställe kunde få ägna sig åt att hjälpa enskilda med att tillverka fackliga flygblad för deras arbetsplatser och på andra håll att producera en tidning som vände sig till en hel industrisektor. Vi klarade inte av att organisera ett helt spektrum av alienerade och nyligen radikaliserade, men vi hade ändå skaffat oss vissa lärdomar som vi kunde utnyttja bättre.

En av Heathregeringens prioriteringar bestod i att förhandla om brittiskt inträde i gemensamma marknaden och det var också något den satsade för fullt på när den kommit till makten. Givetvis kom ett kraftfullt chauvinistiskt och inskränkt engelskt svar från Labourvänstern kring *Tribune* och kommunistpartiet. För en del kommunistledare fick det en klart

rasistisk framtoning och vi som arbetade inom facket gjorde vårt bästa för att motarbeta det i såväl tal som skrift. Vi stöttade oss på att vi följde en långvarig politik inom IS och som bäst sammanfattats i *International Socialist Journal*, nr 11, 1962. ”I sig kan inte den gemensamma marknaden vända klassförhållandena mot oss, men om vi går vilse i argument för eller emot, i stället för att kämpa för att arbetarna varken behöver betala för förberedelserna eller följderna när det gäller sysselsättning, löner eller priser, så kan det bli fallet.” Det var resultatet av en diskussion inom IS under den tidigare konservativa Macmillan-regeringens försök att komma med i gemensamma marknaden och då en minoritet direkt ville gå emot detta.

Vid IS-konferenserna 1970 och 1971 argumenterade Peter Sedgwick klart för motstånd mot medlemskap i EEC. Den gamla linjen bekräftades dock, och en enig ledning gick emot några förändringar. När det blev alltmer sannolikt att Storbritannien skulle gå med i EEC, och bara några veckor efter det att konferensen bekräftat den traditionella hållningen. började Cliff, med starkt stöd av Chris Harman att oro sig för vad det kunde innebära för våra fackliga medlemmar, som kanske satt i viktiga positioner inom facket eller Labourpartiet. Flygeln kring *Tribune* och kommunistpartiet inledde en känslös kampanj och följden blev att också IS tog intryck och en ny resolution lades fram inför ledningen. Denna omsorg om fackliga aktivister inom IS var rörande om än något malplacerad – fackligt aktiva med viss erfarenhet som Geoff Carlsson, Ross Pritchard eller Jim Higgins ställde sig frågan vad som skulle hända om de plötsligt ändrade den hållning de följt under en tid. Att frågan över huvud taget uppkom var ett tecken på att Cliff och Harman inte hade någon erfarenhet av fackliga frågor. Denna förändring av politiken inom IS är märklig. Cliffs erfarenheter av arbetarklassen handlade om tre dagar då han ägnat sig åt att stödja en byggnadsarbetare i Palestina. Det kan också ha varit så att Harman någon gång gett ut en tidning, men det visade egentligen bara hur oerfaren ledningen för IS var i dessa frågor.

För att rättfärdiga sina ställningstaganden framställde Cliff och Harman ett dokument som avslutades på följande sätt: ”På fackliga konferenser bör vi kämpa för resolutioner som visar vårt motstånd både mot den gemensamma marknaden och att vi inte har något gemensamt med den förvirrade chauvinism som medlemmar av *Tribune*, kommunistpartiet osv står för. Men om vi förlorar sådana omröstningar bör vi rösta med Tribuniterna-stalinisterna mot ett inträde i EG”. Flera medlemmar av ledningen svarade senare i *Internbulletinen*: ”Vad som måste stå klart för var och en som har någon aning om hur långt IS-gruppen lyckats tränga in i den fackliga rörelsen är att möjligheterna till principiellt agerande innan det leder till oprincipiella överenskommelser är praktiskt taget lika med noll.”¹

Efter att ha varit djärva nog att ta upp kritiken i *Internbulletinen* insåg författarna att de skulle få ett närgånget svar från Chris Harman i Tottenham. Det var inte första gången, och inte den sista, som Cliff hade sett till att Chris Harman skulle lyfta huvudet över bröstvärnet för att se om oväsendet betydde eldgivning och i så fall om det var något verkligt farligt. Under den stimulerande rubriken *Hur ska revolutionärer agera i detta läge?* bredde Harman ut sig i en stil som doftade av internbulletiner alltsedan den tid munkar ägnade sig åt att förse sina skrifter med kraftfulla anfanger. ”1. Vi är motståndare till allt som försöker ge en förklaring till eller stärka kapitalismen under en epok då produktivkrafterna utvecklats tillräckligt för att göra socialismen till en objektiv möjlighet ... 2. Vi är för att försvaga de mekanismer den härskande klassen använder sig av för att utöva politisk-ideologisk kontroll ... 3. Vi måste fullständigt hävda vår ideologiska självständighet utifrån en klasständpunkt. Det innebär totalt motstånd mot alla chauvinistiska argument. Det innebär att vi inte kan bedriva kampanj vid

¹ *The Common Market and the IS Group* av Nagliatti, Foot, Higgins, Pritchard, Edwards och Carlsson

sidan av dem som står för sådana argument. Om någon kontaktar oss i det syftet (t ex kommunistpartiet i olika kommuner), måste vi kräva att alla gemensamma kampanjer baseras på klasskrav och ett fördömande av allt tal om 'nationellt oberoende'."

Dokumentet fortsatte i denna anda och, bortsett från en del grymma ryckningar tankemässigt, uppvisade det en djup okunnighet om hur det går till på fackliga konferenser, inte minst när man antydde att kommunistpartiet skulle anse sig i sådant behov av allierade att de skulle vända sig till oss för en gemensam front mot den gemensamma marknaden. Även om man utgår från att någon avvikande stalinist skulle göra det, skulle vi behöva tro att vår principfasta klassopposition mot kapitalisternas försök att ge en rationell förklaring till sist skulle få vår mytiske stalinist att köras över av den bedövande kraften i vår dialektik och skriva om sitt resolutionsförslag helt i enlighet med våra önskemål. Men han skulle också ha kunnat be oss "dra fullständigt åt helsike". Inom IS-ledningen fick Cliff-Harman en knapp majoritet med stöd av Paul Foot vars obestridliga talanger dessvärre inte beledsagades av någon inre styrka när han utsattes för tryck från Cliff.

Den växande aktivismen inom arbetarklassen och de organisatoriska förändringarna inom IS åtföljdes av de rent fysiska möjligheterna för Gruppen. Genom en kampfond och med kraftigt stöd av medlemmarna kunde Gruppen köpa en hyfsad tryckpress av märket Heidelberg och lokaler i Cotton's Gardens, ganska nära Kingsland Road och bredvid Shoredith Church. De skulle fungera både som tryckeri och partcenter. Ross Pritchard skötte tryckeriet, Michael Heym hade hand om reprokameran och stod för tryckplåtarna. Roger Protz var redaktör och tidningen bytte namn från *Labour Worker* till *Socialist Worker*. Diane Nair skötte administrationen och Jim Nichol, en medlem från Newcastle och kontorist i National Coal Board [det statliga brittiska kolgruveföretaget – öa], tog hand om bokföringen. Trots det begränsade utrymmet dröjde det inte länge förrän den kompletterades med en rotationspress av östtyskt märke. Den hade ett kraftfullt utseende ungefär som om östtyska arbetare tillverkat dem med sina tänder och några grova filar. Det var en apparat som hela tiden krävde Ross Pritchards uppmärksamhet. Bara någon med hans kunskaper kunde hantera maskinens excentriska temperament och under tiden fick Jim Nichols bror Paul uppdraget att sköta tryckpressen.

Samtidigt lyckades vi förmå en hängiven och synnerligen förmögen kamrat att lägga ut den ansevärdiga summa som gjorde att vi kunde skaffa nya lokaler vid the Oval, mellan Hackney Road och Cambridge Heath Road. Där fanns mer utrymme för tryckpressar och annat som gynnar tidningsutgivning. Gruppen hade skaffat sig möjligheter till vissa inkomster. En del kritiker, bland dem Joan Smith, hävdar att det var här IS förfall startade. Det råder inget tvivel om att inkomsterna från kommersiell verksamhet understödde Gruppens egna publikationer och gav utrymme för att heltidsanställa en rad personer inom organisationen. I allmänhet, fast inte regelmässigt, följde de heltidsanställda ledningen okritiskt, vilket oftast innebar Cliff. Det var också så att inkomsterna från tryckeriet härrörde från ytterst låga löner och på att man satte sig över en rad fackliga regler.

Men det betyder inte att socialister skall avstå från möjligheterna att bygga upp en kader av yrkesrevolutionärer för att öka effektiviteten i sina insatser. Om vi utgår från att allt sådant på något sätt är oförtjänt eller besudlat och oundvikligen kommer att leda till en diktatorisk regim av obevekliga apparatjåks så är jag också rädd för att vi måste erkänna arvsyndens och börja bereda oss på att försona oss med Den allsmäktige. Under andra och lyckligare omständigheter skulle jag i alla fall rekommendera organisatörer av samma kaliber som Granville Williams och Steve Jefferys. Jag skulle till och med tänka mig att föreslå Chris Harman,

förutsatt att han först ägnade fem år åt att förtjäna sitt levebröd på något vettigt sätt. Vad beträffar Tony Cliff är det säkert att han skulle få som han ville oavsett om han var avlönad eller inte. Jag har hört att Peter Taaffee i **Militant**-gruppen fällde en sådan lättnadens suck över att man blivit av med Ted Grant, att även de som kände Taaffee väl fylldes av en viss medkänsla med honom.

Duncan Hallas blev också heltidsanställd som nationell sekreterare, en post som inte existerat tidigare. Eftersom hans politiska kunnande var både djupt och sofistikerat och att han både kunde skriva och tala enkelt var det ett bra val. Men han var mindre skickad när det gällde att styra administrationen och övervaka partiavdelningarna. Men ändå innebar det ett klart framsteg. Betydligt mindre lyckosamt var beslutet, på Cliffs inrådan, att utse Roger Rosewell till fackligt ansvarig.

Rosewell hade rekryterats i Kingston i början av 1960-talet av Mick Teague och John Palmer (båda har ursäktat sig för detta åtskilliga gånger men jag har ändå känslan av att någon form av medeltida botgöring vore på sin plats). Rosewell hade varit medlem av kommunisternas ungdomsförbund och därefter Labours ungdomsförbund och tillhört någon mycket liten fackförening, metallmekanikerna om jag inte missminner mig. Det som framför allt kännetecknade honom var hans fåfänga. Trots att han var ganska liten till växten och spinkig och med en tendens att tappa håret i förtid struttade han omkring som om han var en blandning mellan Robert Redford och Arnold Schwarzenegger. För att utmärka sig bland de IS-medlemmar som gick ganska ledigt klädda bar han kritstrecksrändig kostym med väst. På partihögkvarteret i Cotton's Garden kunde man ibland stöta på honom i färd med att utöva någon kampsport under högljudda och teatraliska former.

Han beundrade Gerry Healys stil och gillade att som denne tala med tummarna innanför röda hängslen. Denna beundran för Healy, som han inte kände det minsta och som säkerligen skulle ha gjort en munsbiter av honom, ingick i hans "leksaksbolsjevism". Den hårda bild av sig själv han visade upp inför omvärlden var bara en rökridå för en blyg person med fallenhet för slöhet och feghet.

Höjdpunkten för hans ledning för det fackliga arbetet var några möten han ledde med Bernadette Devlin, som stod nära IS vid denna tid. Bernadette hade alla de egenskaper som Rosewell saknade, inklusive ödmjukhet. Det var hon som drog åhörarskarorna och stod för de viktiga anförandena medan Rosewell stod för knäppa-med-hängslena-demagogin. Efter ett tag fick han det att framstå som att de hundratals åhörare som kom till mötena gjort det för mannen med de röda hängslena och den rätt pinsamma talarkonsten.

Om han kände sig oälskad, vilket måste ha varit ofta, drog han sig undan till någon håla på landsbygden och tjurade. Om han var på riktigt dåligt humör höll han sig till Cliff. Till sammans tittade de på barn-tv och byggde det revolutionära partiet utifrån lite attiraljer från något barnprogram. En gång uppmanade Cliff mig att tala med den deprimerade Rosewell. Han var i tårar och berättade att han var olycklig, dålig och ovärdig och att han ville fara till Israel och bo på kibbutz. Kanske är det så att det bakom varje hård man finns en Roger Rosewell i färd med att komma ut. Jag kan bara beklaga att jag övertygade honom om att upphöra med sådant nonsens (en halv miljon Ave Maria och två turer runt Vatikanen blir mitt straff). En annan gång skickades han till Teesside där metallarbetarna var igång med den första strejken efter generalstrejken 1926. Arthur Affleck, en mycket kraftfull person och medlem av ledningen för IS, tillhörde strejkledningen. Det ordnades ett möte där Rosewell affischerades för ett stödmöte för Arthur. Rosewell kom aldrig och hans ursäkt var att han ville se *Riddarfalken från Malta* på TV. En sådan furste denne man var.

Av skäl som undandrar sig min bedömning bestämde sig Cliff för att skydda Roger efter hans pliktförsummelse. Vid ett tillfälle föreslog Cliff en ung kvinnlig kamrat att det kanske vore bra om hon gifte sig med Roger. Denna omsorg om Roger, inklusive äktenskapsförmedling, tillkom ingen annan medlem och eftersom Roger var Roger gav det heller inget reciprokt svar. Efter att ha lämnat posten som fackligt ansvarig var han för en tid ansvarig i Liverpool. Tillsammans med Andrea Nagliatti – han behövde alltid någon som stöd – agerade han som den brittiska sektionen av det sub-maoistiska italienska Avanguardia Operaia.

Efter att ha lämnat IS gick han först till Ruskins tekniska skola och därefter till Oxford. Efter att ha tagit sin examen arbetade han nära med Frank Chapple, ledare för ETU (elarbetsfacket) och långt till höger. Rosewell skrev också en artikel om IS för **Daily Mail**, där han bland en rad andra lögnare påstod att Cliff förbjudit honom att gifta sig med den kvinna som stått hans hjärta närmast. Från Labouranhängare längst ut till höger anslöt han sig till Roy Jenkins och David Owens SDP (Social Democratic Party) Detta var emellertid bara en station på vägen och nästa logiska steg bestod av Tories. Där mötte han Lady Porter, den bisarra person som styrde Westminster Council som någon avdelning av justitieministeriet. Rosewell föstes in under stort hemlighetsmakeri för att hjälpa henne att konspirera och stycka upp valkretsar till Tories fromma och kasta ut de fattiga och hemlösa, allt på skattebetalarnas bekostnad. En värdig symbol för en bortslösad och meningslös karriär.

Rosewell hade självklart inget att göra med IS-gruppens arbete på Irland. Det sköttes i huvudsak av John Palmer, Jimmy Greeley, Brian Trench, Paddy Prenderville och Paul Gillespie. De lyckades enrollera en rad personer från People's Democracy, bl a Michael Farrell och Eamonn McCann, som i sin tur ordnade kontakter med Bernadette Devlin innan hon valdes in i parlamentet. Det var ganska naturligt för henne att samarbeta med IS när hon kommit till parlamentet, där hon ganska uppmärksammat och på ett helt lysande sätt gav Reginald Maudling, dåvarande minister för Nordirland, en rejäl omgång. Det var Bernadette som drog åhörarna och IS som stod för organisationen vid en rad möten. Det handlade om de största möten IS organiserat varken förr eller senare. Till Devlins möte i Dagenham kom 4 000 och flera hundra kunde inte komma in. Där talade också Eamonn McCann, John Palmer och Terry Barrett. Ett annat möte fyllde Wimbledon Town Hall till relingen.

Trots framgångarna lyckades IS inte bygga någon organisation på Nordirland, även om Brian Trench och Paul Gillespie byggde upp Socialist Workers' Movement som i de flesta avseenden byggde på IS idéer. Via sina tidningar, offentliga möten och studiecirkel fick IS den brittiska vänstern att klarare förstå kampen på Irland. Under alla omständigheter undvek man **Militants** "vänsterunionism" och IMG:s svanspolitik inför IRA.

Ett av Gruppens mer kontroversiella ställningstaganden var när man motsatte sig kraven på omedelbart tillbakadragande av de brittiska trupperna efter massakrerna på Falls Road och i Derry, något som den katolska befolkningen var oerhört lättad över. Just det ställningstagandet ledde till våldsamt kritik från Workers' Fight. Man kunde ha tagit lite mer seriöst på det om inte Sean Matgamna, vid en av IS-konferenserna, spridit en fotokopia av en karta som publicerats i veckotidningen **The Economist** och som visade var olika religiösa grupper bodde. Enligt Sean visade den bara hur man kunde underlätta kontakter och minska sektarism mellan Nordirland och den irländska republiken. Om jag förstått det rätt är han i dag förespråkare för en ny uppdelning.

Trots allt var Gruppen medveten om sina brister även om man ändå oupphörligt förutsåg en ny radikal utveckling. Och IS kanske var bäst skickat att dra fördel av de förändringar som pågick. Oavsett bristerna såg sig IS nu som kärnan till det revolutionära partiet.

Här behövs ett klagörande för det var inte liktydigt med att IS, i likhet med så många messianska sekter, såg sig som ett miniatyrparti, eller med Max Shachtmans odödliga fras ”det lilla revolutionära masspartiet”. Det skulle komma händelser som vi inte kunnat förutse och som skulle ställa sina krav på organisationen. I synnerhet var vi väl medvetna om att ett revolutionärt parti måste ha ett betydande antal arbetare bakom sig. Ett sådant parti kan agera självständigt och ställa saker på dagordningen för arbetarna. Om det till exempel uppmanar till en endags generalstrejk så innebär det att varken partimedlemmar eller arbetare går till arbetet den dagen. Det krävdes mycket möda innan det förstods men under tiden kunde organisationen lära sig att driva kampanjer och förbättra sin styrka inom industrin.

THE "SMALL MASS REVOLUTIONARY PARTY"
Ernest Erber

Kapitel 11

Vad vinner jag, om det jag åtrår vinns? En dröm, en fläkt, ett glädjens ögonblick, som sedan man alltmera pinsamt minns. Vem säljer evigheten för en kick? Vem offrar rankan för en enda drick?

William Shakespeare, **Lucretias våldtäkt** (sv. tolkning Martin Tegen i samlingen ”Sonetter och versberättelser”, 2007)

Tillväxten av International Socialists kan bedömas tämligen korrekt genom ökningen av avdelningar mellan konferenserna 1971 och 1972. I april 1971 handlade det om 87 avdelningar, ett år senare hade det ökat till 113. Man kan konstatera att under det året hade de båda avdelningarna i Manchester gått samman sedan Trotskisttendensen gått ut. Det tycktes också som att uppställningen av verkställande utskott och nationell ledning fungerade relativt effektivt.

Den nationella ledningen hade uppvisat en del imponerande siffror och även om det är sant att den kunde ha haft fler arbetarmedlemmar fanns det i varje fall några. Ledningen hade kommit med elva politiska deklARATIONER som sträckte sig från alla möjliga områden som *Political and Organisational Perspectives* [Politiska och organisatoriska perspektiv] till *Campaign against the Industrial Relations Bill* [Kampanj mot lagförslaget om förhållandet mellan arbetsmarknadens parter], eller *IS och Labourpartiet, om enhet* samt en rad andra ämnen.

Det verkställande utskottet bestod av Ian Birchall, ansvarig för internationella frågor, Tony Cliff, Duncan Hallas, nationell sekreterare, Nigel Harris, Jim Higgins, partisekreterare, Jim Nichol, ekonomiskt ansvarig, Frank Campbell, en byggnadsarbetare, John Palmer, Roger Protz, redaktör för *Socialist Worker*, Roger Rosewell, ansvarig för det fackliga arbetet, samt Chris Harman, redaktör för det teoretiska organet *International Socialist Journal* [ISJ]. Det var en ganska välbalanserad ledning. Harman röstade hela tiden för Cliff i likhet med Jim Nichol. Så vitt jag förstår gav den senare aldrig till känna minsta politiska övertygelse, men han tycktes förstå sig på det ekonomiska. Ian Birchall hade en tendens att vandra på egen hand, han var ganska lynnig och tenderade att lämna IS om han blev motsagd. Den största svårigheten bestod dock i att övertyga Cliff om att hans senaste idé inte utgjorde någon form av uppenbarad sanning och som alla andra skulle lämna allt annat åt sidan för. Bara för att han skulle komma undan den norm som gäller inom arbetarrörelsen och som innebär att det finns vissa regler och stadgar, men i Cliffs fall visade det sig omöjligt. För enligt Cliff kunde de ”briljanta” insikterna hos en enskild (han själv) bara utsättas för allmän omröstning på två villkor: nummer ett att de gick med på hans förslag i snabbast möjliga takt och nummer två, om de inte gick med på vad han ansåg hade han vunnit ändå. Den sortens inställning är något han delade med en del fackliga ledare. Det driver de flesta aktivister till rent raseri och det är orsaken till att debatten om procedurfrågor på en facklig konferens utgör något av det viktigaste där. Att det förhåller sig så innebär att varje genuint revolutionärt parti, per definition, måste inkludera många erfarna fackliga aktivister, därför att de utgör den bästa garantin mot byråkratiska manipulationer och egenmäktigt agerande. Oförmågan att förstå denna enkla aspekt av arbetarklassens liv är ett tecken på fullständig okunnighet och ett hinder för alla tankar på revolutionär framgång.

1971 kom 550 personer till ett möte i Skegness i Skottland och som organiserats av Jenny Davidson. Tony Cliff, John Palmer och Duncan Hallas talade till de närvarande över ämnen som *The International Movement* [Den internationella rörelsen], *The Developing Crisis of Capitalism* [Den kapitalistiska krisens utveckling] samt *Towards a Revolutionary Party*

[Framåt mot ett revolutionärt parti]. Uppslutningen måste betecknas som storartad och det handlade också om ett tillfälle där folk fick roa sig med dans, filmer och där Alex Glasgow – medlem av IS, gjorde en storartad insats. Men de flesta hade kommit för den politiska kärnan under denna week-end. Kurser som *Imperialism and the Third World* [Imperialismen och den tredje världen] eller *Revolutionary Work in the Unions* [Revolutionärt arbete i fackföreningarna] visade sig lika populära som möten om *State Capitalism* [Statskapitalismen] eller *The Revolutionary Party* [Det revolutionära partiet]. Sommaren 1971 hölls ett veckolångt läger för unga och relativt nyblivna medlemmar där 37 personer samlats för kurser i offentliga anföranden, marxism, trotskism, IS bakgrund, politik och fackliga strategi. Gruppens **Internbulletin**, i likhet med det teoretiska organet **ISJ**, styrdes av Duncan Hallas och kom ut en gång i månaden och i nästan tillräckligt många exemplar för att varje medlem skulle få ett eget.

Utökningen av antalet arbetare ledde till vissa problem för den ekonomiskt ansvarige. När organisationen mest bestått av tjänstemän och folk från medelklassen betalades medlemsavgifterna via bankkonton, vilket lett till en rätt slapp inställning i rätt många avdelningar. Folk från arbetarklassen hade oftast inga bankkonton och betalade sina avgifter kontant, men avdelningarna hade svårt att följa inbetalningarna. Det ledde till en rad förtvivlade uppmaningar från Jim Nichol. Det var en av de få gånger jag kände något medlidande med honom. Andra gången var när han blev överkörd av en förvirrad sköterska – jag svär på att jag inte vet vem kvinnan var – utanför St Leonard's Hospital på Kingsland Road.

Vi hade fackliga organisationer inom tio fackförbund och sex industriorganisationer. Vi hade fyra fackliga tidningar som nästan kom upp till 12 000 i upplaga. Egentligen var det en besvikelse med tanke på den kamp som inletts mot högerregeringens fackliga förslag (Industrial Relations Bill), men det kan ha haft att göra med att Roger Rosewell, som mer förespråkade hårda ord än i att organisera, var på väg att ägna sig mer åt eftermiddags-tv än åt de verkliga frågorna.

Det mest framgångsrika 1971-1972 var tidningen *Socialist Worker*. Upplagan hade ökat från 13 000 till 28 000. Det räknades med att det fanns drygt 50 000 läsare. Bland det mer uppmuntrande var att Hamnarbetarnas Shop Stewards-kommitté bestämde sig för att bara lämna pressmeddelanden till *Morning Star* (kommunistpartiets tidning, ö.a) och *Socialist Worker* och det faktum att gruvarbetare entusiastiskt sålt tidningen under detta strejkår. I redaktionen för *Socialist Worker* ingick Laurie Flynn, Chris Harman, Peter Marsden med Roger Protz som heltidsanställd och med viss hjälp av sådana som Nigel Fountain, Dave Widgery och Christopher Hitchens. Trots den småaktighet som kännetecknar revolutionära socialister var de flesta medlemmarna ganska stolta över att tidningen hade snygg design och verkade välproducerad. Tidningen var det officiella ansiktet utåt, en tidning som ett växande antal människor kände igen och ett litet men växande antal värd att läsa.

Speciellt uppmuntrande var det när Harry Wicks anslöt sig till gruppen 1971. Han var förstås bara en del av något hundratal, men han hade varit med om att grunda kommunistpartiet och varit aktiv där också.

Som järnvägsarbetare hade han 1927 sänts i väg till Leninskolan i Moskva för att under tre år lära sig revolution. Medan han befann sig i Moskva blev han bekant med Trotskij's teorier och när han återvände till Storbritannien 1931 slog han följe med andra oppositionella som Reg Groves och Stuart Purkes. Så småningom skulle de bilda Balhamgruppen, bli uteslutna ur kommunistpartiet och börja utge en egen tidning, *Red Flag*.

1932 for Harry till Köpenhamn, där Trotskij skulle hålla ett tal inför den socialdemokratiska ungdomsorganisationen i samband med årsdagen av den ryska revolutionen. Harry fick ta på sig den dubbla rollen av livvakt och delegat vid ett informellt möte med Vänsteroppositionen. Som present till Trotskij hade Harry tagit med sig en modell av Hamburg och som sågs som det som skulle lära eleverna vid Leninskolan något om gatustrider. LDT var tydligen mycket rörd över denna gåva och kramade om och kysste "Min käre kamrat Wicks". Inom sig blev Harry förtjust över detta, men det skulle också genera honom. Så när jag frågade honom på vilken kind han hade blivit kysst av Leo Trotskij, så att även jag kunde få kyssa det ställe som kyssts av Trotskij, så dröjde han ett tag med att medge att det handlat om båda kinderna och att han i fortsättningen inte ville veta något av den sortens beteende. Men Harry Wicks beslut att gå med i Gruppen innebar för mig att organisationen i fortsättningen skulle vara något att räkna med.

Senare, 1972, tog Duncan Hallas över rollen som politisk sekreterare och dessutom redaktörskapet för **Internationalist Socialist Journal** och jag utnämndes till nationell sekreterare. Tanken var att man skulle förbättra kommunikationerna inom gruppen, att leda det ökande antalet heltidsanställda och göra organisationen mer användbar i en förändrad situation. Duncan och jag skulle stå för olika roller i den nationella ledningen. Givetvis kom denna idé från Cliff och jag antog, eftersom vi känt varandra under 13 år, att han visste lite om mina starka och mina svaga sidor. Lika mycket som jag kände till en del om hans. Under diskussionerna med honom tänkte jag att han nog visste vad han gjorde när han drog mig iväg från 25 års fackligt arbete och det förbund där jag var ganska känd som en vänsterman över hela landet. För mig själv tänkte jag att bara en idiot kunde förvänta sig att jag skulle spotta ut ett halvt arbetsliv på grund av någon nyck. Efteråt kan man tycka att det är mycket lättare att se vem som var idioten och den nyckfulle skälmen.

Från mars 1972 till mars 1974 ökade medlemsantalet inom IS från 2 351 till 3 310. Antalet arbetare ökade från 613 till 1 155 under samma period. Denna välkomna förbättring av Gruppens sociala sammansättning är inte hela historien: under medlemskampanjerna 1973 rekryterades ytterligare cirka 750 arbetare, men de kunde inte integreras i IS. Under samma period gjorde Gruppen stora ansträngningar för att skaffa sig en bas på företagsnivå. I juli 1974 fanns 38 avdelningar på olika arbetsplatser med cirka 300 medlemmar. Som ett mått på svårigheterna och IS oerfarenhet kan man konstatera att mellan mars 1973 och juli 1974 hade 56 företagsavdelningar upprättats, men 18 av dem hade försvunnit eller upplösts. Ett annat problem var att även om IS förstod betydelsen av företagsavdelningar – Cliff hade skrivit en 24-sidig internbulletin som tog upp frågan ingående och gav en läpparnas bekännelse till tålmod och försiktighet – så hade vi noll erfarenhet på detta område. I praktiken forcerades arbetet och halva tiden fuskades bort. Att bilda sådana avdelningar med politiskt oerfarna arbetare, av vilka många var unga, kräver både tålmod och ett engagemang som inte var tillgängligt. Agerar man intelligent under sådana omständigheter försöker man dämpa takten och göra gott ifrån sig där man kan. Som Lenin sade "Hellre färre men bättre". Inför konferensen 1974 skrevs en utomordentlig rapport som bär alla spår av att ha författats av Steve Jeffreys. Han går i detalj igenom erfarenheterna från olika företagsavdelningar.

”Avdelning A rapporterar ’avdelningen bildades med 11 medlemmar, sedan steg det till 14. Tre eller fyra lämnade efter en och en halv månad. En del andra gick ur senare. Nu har avdelningen 7 medlemmar. De flesta gick ur därför att de uppfattat att IS var något annat. Ingen verklig skolning eller debatt ägde rum. Avdelningen startades alldeles för tidigt (det var uppfattningen bland de medlemmar som stannade kvar). Vi visste väldigt lite om marxismen och än mindre om revolutionär politik. Därför anser vi att det hade varit bättre om vi gått med i den lokala partiavdelningen och fått lite skolning om Marx och Lenin ...’ Avdelning J skrev: ”Vi har fem medlemmar nu och var åtta under ett tag. Men tre stycken var inte intresserade av fackligt arbete. De hade mängder av kritik men vägrade att slåss för några ställningar på företaget eller inom facket ...” Avdelning D rapporterade: ”Uppriktigt sagt är mötena förfärliga”. Nästan samtliga rapporter talade om stora förhoppningar i början, men att det snart ledde till att man förlorade medlemmar och att skolning och engagemang låg på en ganska låg nivå. Det är den typ av bilder som kräver omsorg och insatser för att förbättra läget. Inte det minsta blev det lösningen heter det vidare i rapporten:

”Att bibehålla en revolutionär närvaro på företaget och skola nya och unga socialister i revolutionär arbetarpolitik blir alltmer vad som gäller för vänstern på olika arbetsplatser – det är den typ av målsättningar som, om vi lyckas med det under det första året på 40 fabriksavdelningar, och under det följande på 80, innebär att vi kommer att kunna utöva verkligt ledarskap inom betydande delar av arbetarklassen inom ett och ett halvt år. Och då kommer vi att ha blivit arbetarklassens parti.” Det är den sortens fåfänga som får en att krypa ihop i efterhand. Allt tydde på att vad företagsavdelningarna ägnat sig åt var att överleva. Man extrapolerade således 40 företag med en klar revolutionär ledning till utsikter om att ifall det fanns ytterligare 80 sådana förebilder skulle vi vara kapabla att leda arbetarklassen inom ett och ett halvt år.

Det är mer sannolikt att företagsavdelningarna var ett förutbestämt misslyckande. Oavsett hur mycket ansträngningar som sattes in skulle de inte ha lyckats, därför att IS helt enkelt inte hade tillräckligt många medlemmar på verkstadsgolvet. Än mer betydelsefullt var att IS-gruppen inte insåg att den behövde det slags infrastruktur som kunde göra det möjligt för dessa nyss flygfärdiga avdelningar att förvandlas till industriella och politiska enheter. Alla tålmodiga resonemang var uteslutna eftersom IS allmänna politik utgick från att hela systemet gick mot en allmän kris. Vissa lyckliga omständigheter hade lett till att Gruppen vuxit till några tusen medlemmar, i stället för det hundratal det handlat om några år tidigare och det dussintal det handlat om strax dessförinnan. Men det borde inte ha tagits som någon intäkt för oavbruten tillväxt. Det är alltför enkelt för socialister att tro att vad de mest önskar bara ligger en krystning bort – att vi kunde dra oss upp i kängbanden om vi bara slet lite hårdare utan att vi fattade att vi inte hade några kängor.

Alldeles i närheten av partihögkvarteret fanns Tina’s Café i början av 1970-talet, ett litet men rätt trevligt matställe. Det var där som kamraterna från ledningen kunde äta sig mätta. Men som så ofta är fallet ägnade de sig också åt att diskutera politik medan de åt. Det som började som något märkligt förslag och under den tid det tar att få i sig en tallrik med korv, stekta ägg och pommes frites kunde det förvandlas till en rätt allvarlig politisk diskussion. Det värsta är att Tina’s Café-syndromet är något som hemsöker revolutionärer så fort som de börjar tro på den egna retoriken och detta utan någon diet som liknar en kolesterolbomb.

En annan försvagande åkomma är den som drabbar personer som har Lenins *Collected Works* i bokhyllan. Denna sjukdom yttrar sig i att patienten är inkapabel att förstå något av dagsläget utan att hänvisa till något ur bolsjevismens historia. I sin kroniska fas utgör Tony Cliff ett

klassiskt exempel, den som drabbats förvandlas till en sekulär variant av Thomas A Kempis skrift försedd med titeln **Till beundran av Lenin**. Om man studerar den ryska revolutionens historia inser man att bolsjevikerna hade starkt stöd i fabriksområdena i Petrograd, särskilt på Putilovverken som 1917 var den största fabriken i världen. Fortsätter man att läsa inser vi att bolsjevikernas centralkommitté hade planer på en väpnad demonstration på gatorna. Efter att beslut fattats skickas agitatorer iväg till olika företag. Och snart genomförs också en sådan demonstration. Det handlar om makt och på bara någon vecka hade de också tagit den fullständigt. I Storbritannien däremot hade vi inga möjligheter till väpnade demonstrationer, men vi kunde bygga upp företagsavdelningar och inbilla oss att vi inom en snar framtid skulle kunna sända ut agitatorer för en attack på vårt eget Vinterpalats. Vad som inte kunde döljas var, trots den andaktsbok Roger Rosewell författat och tre försök av Steve Jefferys att ge en förklaring samt en 24 sidors kommentar av Tony Cliff, att några partiavdelningar på ett antal företag inte alls är liktydigt med uvertyren till stormning av något som helst. Den verksamhet som var korrekt om den utfördes på ett försiktigt och strukturerat sätt skedde nu i en enfaldig och hafsigt framstöt. Företagsavdelningar måste bygga på politisk erfarenhet och en egen infrastruktur. En rörelse byggd på medlemsmassorna är helt nödvändig, men kan inte komma till stånd genom uttalanden uppifrån eller några rudimentära fabriksavdelningar.

Det som existerade ingav förhoppningar, men befann sig fortfarande bara i sin linda, något som om man vårdade det ömt kunde växa, men lika gärna vissna och dö. På toppen av detta fanns Cliffs egenkära ambitioner och högtflygande fantasi; bägge två samexisterade i ett dialektiskt förhållande där ambitioner gav upphov till fantasi och vice versa. Om det fanns problem kunde de inte utgöra någon del av den objektiva verkligheten, där fanns alltid en mänsklig skurk, eller skurkar, som lurat i bakgrunden. Cliffs olust inför takten på nyrekryteringar, som enligt hans uppfattning varken svarade mot hans ambitioner eller tidens möjligheter, kom till uttryck i en rad halvsmälta förslag för att bygga upp gruppen i ett enda slag. Första resultatet av hans tankeverksamhet bestod i att installera heltidsanställda lokala organisatörer i syfte att skapa lite socialistisk tävlan när det gällde rekrytering. Vid varje möte med den nationella ledningen visade man upp en tavla med de bästa rekryterarna högst upp och de odugliga längst ner. Vad det ledde till, förutom storm och vrede, var att man fick se ett antal nyrekryterade medlemmar förvandlade till f d medlemmar och lite kreativa påhitt från de organisatoriskt ansvariga. Mycket framgångsrik när det gällde rekrytering och försäljning av *Socialist Worker* var John Charlton från Yorkshire. John var en hygglig kille, med en nästan rörande tilltro till Cliffs ofelbarhet, och hans vänliga framtoning tycktes dra folk till IS. Ganska pinsamt var när han, på Cliffs begäran, höll ett ganska långt anförande inför nationella ledningen om hur man skulle gå till väga för att sälja *Socialist Worker* vid dörrknackningsaktioner. Först måste man vara relativt presentabel; det gällde också att stänga grindarna efter sig; försäljarna skulle heller inte knacka för hårt eller ringa på för häftigt; när dörren öppnades var ett leende obligatoriskt precis som att man måste skaka hand och uppge sitt namn. Först efter hela denna akt av artighet kunde man ta upp frågan om att sälja ett exemplar av *Socialist Worker* och det borde dessutom följas av en samtalsstund. John Charltons tal lät närmast som något en dammsugarförsäljare kunde tänkas stå för och levererades dessutom med hela entusiasmen hos en Sjundedagsadventist. Men John var ändå en mycket seriös och hängiven kamrat, som genom sin position i rekryteringstabellen också åtnjöt förmånen att kunna viska direkt i Cliffs öra – i den mån det inte redan var upptaget av Roger Rosewells klivna tunga.

Under en kort tid var det dessa båda som utövade maximalt inflytande på Cliff och det var från dem han hämtade organisationsteorin om ”Ledande områden”. I vissa avseenden var det en intressant teori och en föregångare till vad Margaret Thatcher skulle stå för – jag har dock

aldrig sett henne uttrycka sin tacksamhetsskuld, men sådana är Tories. Den var enkel, baserade sig på förutfattade meningar snarare än på tydliga fakta och i praktiken ganska ineffektiv. Teorin gick ut på att man alla ansträngningar skulle satsas på ”ledande områden” medan resten skulle ägnas en liten rännil. Om man inte gick med på de storartade dragen i denna strategi var man för evigt fördömd som konservativ och bortom allt hopp om leninistisk återlösning. Det anklagande fingret riktades oupphörligt mot partiledningen. För Cliff låg roten till problemet där, i en kommitté som bara ägnade sig åt Gruppen i dess helhet och vars enda omsorg handlade om att varje medlem skulle få sin beskärda del av uppmärksamheten. Cliff såg det som ett slags negativt tänkande som innebar att personerna i ledningen borde få sparken. Han dök inte upp på möten under flera veckor i rad och till sist skulle hans förslag materialiseras på ledande områden utan att ha gjort sig besväret med att passera de organ som satts upp i just detta syfte. När Cliff slutligen ombads förklara sig svarade han att han inte varit säker på att hans förslag skulle få något stöd. Och det var så att han inte hade något egentligt stöd och att han befarade att ledningen skulle gå emot vad han betraktade som den korrekta linjen. Ett ögonblick av eftertanke ger vid handen att vi hade att göra med något som mer liknar anarkism än demokratisk centralism. För en del av oss verkade det ha mindre att göra med Lenin än med Ludvig XIV:s yttrande: ”L’État c’est moi”.

Debatten kom att handla om Medlemsrörelsen (Rank and File Movement). Så sent som i april 1973 hade IS-gruppen bekräftat sin avsikt att bygga upp en sådan rörelse på basplanet. Ledningen, inklusive Cliff, var övertygad om att tillfället närmade sig och att en sådan rörelse var en nödvändig förutsättning för uppbygget av ett massparti bland arbetarna. Det var inget som IS kunde, eller borde, kontrollera men Gruppens insatser var nödvändiga för lanseringen. Det var en sortens övergångspolitik som vi förväntade oss skulle utgöra en brygga till partiet. Vi såg det som att våra företagsavdelningar och grupper inom fackföreningarna skulle kunna få arbetarmassorna i rullning. Den optimistiska förhoppningen bestod i att Medlemsrörelsen efter en snabbstart skulle utvecklas till en rörelse dominerad av IS men också skulle bestå av andra politiska tendenser.

Denna tilltalande enhälliga uppfattning skulle inte motstå motståndet från Rosewell och Charlton inom den nationella ledningen. Deras argument var långt ifrån övertygande och nationella ledningen avvisade deras förslag. Vid nästa ledningsmöte dök Cliff upp med ett förslag om att lägga ner Medlemsrörelsens konferens och ersätta den med ett rekryteringsmöte på Bellvue i Manchester. Efter en lång och ingående debatt röstade ledningen emot och jag tror att bara Cliff och Chris Harman röstade för. Efter detta nederlag begärde Cliff tre månaders politisk semester. Hans avsikt var att dra sig undan till Nigel Harris’ stuga på landet och avsluta sin bok om Lenin.

Ingen av oss inbillade sig förstås att Cliffs tjänstledighet var ett nådigt tecken på att han erkände sitt nederlag och som skulle åtföljas av tre månaders flitigt plockande ur Lenins *Collected Works* i granskogarna kring Nigels datja. Han hade inte den minsta avsikt till det. Det skulle handla om tre månader av rasande aktivitet där det nästan slog lågor ur Nigels telefon och där Cliff ägnade sig åt att per distans ansätta och knövla ner så många som möjligt för att omintetgöra den nationella ledningen. Eftersom jag var orolig för hur Nigels ekonomi skulle se ut när telefonräkningen kom, samt även för att undvika vad som föreföll mig som en onödig strid, lyckades jag övertyga en majoritet inom ledningen att gå med på en kompromiss: Cliff skulle få sitt möte i november 1973 och Medlemsrörelsens konferens skulle hållas i början av 1974.

Hur underligt det än kan låta krävde Cliff inte längre någon politisk semester så länge som

han fick hålla sitt möte. Men hans hätskhet mot ledningen förblev oförändrad; de långa knivarnas natt närmade sig snabbt. Och när ”kuppen” kom handlade det just om teorin om de ledande områdena. Om inte ledningen antog teorin om de ledande områdena fick de ledande områdena ta över ledningen. Med ett förslag som var lika förutsägbart som enfaldigt skulle ledningen avsättas och ersättas med en grupp bestående av Cliff, John Charlton, Roger Rosewell, Roger Kline, Jim Higgins, nationell sekreterare, Roger Protz, redaktör för *Socialist Worker*, samt Andreas Nagliatti, fackligt ansvarig. Konsultativa platser erbjöds Chris Harman, redaktör för *International Socialist Journal*, Jim Nichol, ekonomianvarig, och Nigel Harris, ansvarig för Londonregionen. Nigel tackade nej till denna tveksamma utnämning och John Palmer, Ian Birchall och Chris Davidson avfördes eftersom de inte kunde delta på arbetstid när ledningsmötena hölls.

Den läsare som följt listan över medverkande bör ha noterat att det fattas en person; Duncan Hallas hade blivit icke önskvärd. Det föreföll märkligt: Duncan var en av de mest erfarna och begåvade inom IS, han skrev ledarartiklarna i *Socialist Worker* och var, åtminstone formellt, politisk sekreterare inom Gruppen. Trots uppenbart goda egenskaper hade han en klar brist – han agerade ofta som om inte varje ord av Cliff stämplades av Gud och fått tio poäng av tio möjliga. Eftersom jag och Roger Protz intog liknande hädiska uppfattningar kunde Duncans närvaro i ledningen ha inneburit signalen till uppror. Nagliatti var oftast någon som Cliff betraktade som sund, men han kunde visa sig som lös ammunition när det gällde Medlemsrörelsen. Detta betyder inte alls att någon agerade fraktionsmässigt, förutom Cliff och hans kotteri. Duncan Hallas var lika benägen att gå emot mig som mot Cliff och samma gällde Roger Protz. Men när jag tog upp frågan om att Duncan borde ingå i ledningen slogs jag över det vilda motstånd det ledde till. Hans närvaro skulle förstöra alla möjligheter att genomföra nödvändiga förändringar. Cliffs missnöje med Duncan Hallas var så stort att han föreslog att han skulle få sparken som heltidsanställd. Jag kände det som att det mindre handlade om att kasta ut barnet med badvattnet än att hamra det lilla krypet ner genom avloppet. På mitt förslag, vilket ledningen godtog, utsågs Duncan till biträdande nationell sekreterare.

Detta sätt att ge uttryck för visst oberoende tycks ha varit liktydigt med att skicka över ett in blanco-meddelande om planer på självmord. Cliff och Rosewell började leta efter en ny nationell sekreterare och erbjöd först John Charlton jobbet och sedan Dave Peers. Medan temperaturen steg upprättades en form av parallellt centrum hemma hos Cliff, den nationella ledningen sidsteppades och marginaliserades. En växande grupp, eller någon som vill växa och övervaka sina framgångar, eller ens någon som vill mäta hur ledande de ledande områdena är, kräver en viss form av administration. För Cliff, med hans Netjajev-metoder, innebar det bannlysning, ”slå sönder dupliceringsapparaten” löd hans glada stridsrop. Enligt hans sätt att tänka, eller snarare sätt att inte tänka, behövde medlemmarna inga protokoll eller Internbulletiner; de behövde bara få veta vad de skulle göra eller allra helst bara uppmanas att ansluta sig till de ledande områdena. Efter några månader där jag körts över, marginaliserats och nöts ner av ständigt förtal började jag få det klara intrycket av att jag befann mig på en bjudning där invitationerna i efterhand skulle upphöra och att mina bara gällde för papperskvarnen. Droppen kom när ledningsmötena alltid startade sent på grund av att Cliff och hans fraktion måste träffas på Tina’s Café för att bestämma vilka beslut jag skulle underställas. Jag avgick och började som reporter på *Socialist Worker*.

Under årens lopp har många frågat varför jag inte utnyttjade min ställning som nationell sekreterare för att organisera en mer effektiv opposition mot Cliff och hans hejdukar. Otvivelaktigt är det så att man från Centrum kunde ha organiserat en hel del av de för-

summade icke-ledande områdena och säkert också en del av de ledande. Skälet till vad jag nu ser som en försummelse, var att jag var övertygad om att IS hade goda utsikter att växa och göra sig kvitt alla sektpolitikens idiotier och frustrationer. En allvarlig fraktionsstrid skulle, som jag såg det, ha hotat de hårt erövrade landvinningar åren innan bjudit på. Att ha två nationella ledningar skulle ha inneburit splittring och jag drog mig för den utsikten. I motsats till Cliff var jag inte beredd att ägna varje vaken stund åt att tillskansa mig någon liten fördel och förfalska det förgångna och ljuga om det rådande läget. Jag har nu förstått att teorin om "de ledande områdena" inte var grundligt genomarbetad, utan Cliffs fikonlöv för att dölja sitt simpla manövrerande. Det var framgångsrikt i det begränsade avseendet och slängdes sedan överbord för att aldrig höras av annat än från de missnöjda och besvikna.

Jag var så föga intresserad av fraktionsfördelar, snarare än det jag såg som Gruppens bästa, att jag drev på för att Steve Jefferys, partiets organisatör i Glasgow och dessutom en mycket duktig sådan, skulle flytta till London för att ersätta Andreas Nagliatti, som avgått som fackligt ansvarig för en plats i ledningen. Det skulle visa sig vara ett misstag därför att hans organisatoriska talanger till fullo skulle utnyttjas mot mig.

I alla andra avseenden tog jag också miste. Det fanns betydligt mer missnöje än jag insett och det var ett misstag att inte utnyttja detta. Man fick utgå från, vilket Cliff alltid gjorde, att det skulle bli en del skador vid sidan av, men det ingår i karaktären på den sortens strider och kan minimeras med viss återhållsamhet. Den fraktionsstrid som så småningom bröt ut uppvisade en mindre minoritet än vad som kunde ha varit fallet. Men även då fann majoriteten det nödvändigt att använda sin kontroll över Centrum för att styra den avgörande konferensen. Oppositionen trodde att den kämpade för partiets själ medan Cliff kämpade för sin permanenta utslagsröst.

Kapitel 12

Hur vågar du fortsätta tala när jag avbryter dig.

Gerry Healy

Socialist Workers möte i Bellevue, Manchester, i november 1973 blev framgångsrikt med 1 200 personer närvarande. I april året efter hölls en Medlemskonferens i Digbeth Hall i Birmingham. Cirka 600 fackligt aktiva ansökte om medlemskap och det är möjligt att beräkna effekterna av tidigare insatser genom det faktum att av de 32 avdelningar inom TGWU som deltog kom åtta från bussgarage i London där **Plattform** spridits. **Hospital Worker** hade lyckats få nio avdelningar bland sjuksköterskorna att skicka delegater. **Carworker** hade bidragit till att 21 avdelningar inom bilindustrin och 27 shop stewards-kommittéer skickat delegater. Sammanlagt hade 300 fackliga organisationer ansökt om medlemskap, 40 shop stewards-kommittéer, 19 fackliga råd samt en del strejkkommittéer och företrädare för olika ockupanter.

Det kanske inte motsvarade Petrogradsovjeten 1917, eller den 1905 för den delen heller, men det var en ganska betydande händelse. Sant är att de flesta inläggen kom från medlemmar av IS, men det var inte betydelselöst att alla var fackligt aktiva med stor erfarenhet och med något trovärdigt och välformulerat att säga. Än bättre var att ett inte helt obetydligt antal icke medlemmar av IS talade för programmet och fortsatt arbete på att utveckla rörelsen på basnivå. Främst bland dem var George Anderson från shop-stewards vid Coventry Radiators samt Joe McGough från däcktillverkaren Dunlop. Det var en imponerande start som än en gång skulle visa sig utgöra en falsk gryning. Cliff, med stöd av Rosewell och Charlton, var inte alls entusiastisk. Det stod klart att mycket resurser måste sättas in för att bygga Medlemsrörelsen. Ett arbete som skulle ha inneburit en del självförsakelse och attityden att Medlemsrörelsens oberoende var av helt avgörande betydelse. Fördelarna för IS skulle visa sig på lång sikt och enda garantin för att IS skulle stå på andra sidan bron när arbetarna väl bestämt sig för att korsa den bestod i att vi på ett allt igenom trovärdigt sätt visat våra kreditivbrev gentemot alla nytillkomna. Det handlade med andra ord om en bekräftelse på att vi trodde på att IS under 25 år stått för en korrekt hållning. För de bland oss som i någon mån bidragit till denna politik och fört den vidare föreföll det vara marxismens ABC på 1970-talet. För Cliffs fraktion handlade det om ett alltför långt steg ut i mörkret. Dyrbara resurser som kunde utnyttjas för omedelbara framgångar fick inte bytas mot något som kunde visa sig lönsamt långt senare. Av någon ödets nyck fann oppositionen att den försvarade Cliffs åsikter mot Cliff. Om dennes fraktion rent ut hävdade att Gruppen och verkligheten ännu inte var redo för den sortens långsiktiga ambitioner som en framgångsrik Medlemsrörelse kunde innebära, hade det kanske lett till en seriös debatt som kunde ha lett till en total nyorientering. Men det var inte möjligt därför att Cliff såg det som att den sociala oron i Frankrike 1968 och senare Portugal (där enligt Cliff alternativet stod mellan fascism och en revolution ledd av ett portugisiskt IS) utgjorde järtecken om en bred europeisk revolution. Att ägna årtal åt att bygga en solid bas bland arbetarna var för honom något som liknade mensjevism. En period av experimenterande kunde avleda kamraternas engagemang och kanske rent av visa sig lyckosamt.

Med exekutivkommittén som ett fogligt redskap för Cliffs nyckel och den nationella ledningen bara ett bihang upphörde alla demokratiska strukturer inom Gruppen att fungera och andra krafter, med andra behov, började fylla tomrummet. De heltidsanställda, det medium Cliff använde för att ge innehåll åt sina senaste teorier, blommade upp under Cliffs

heta uppmärksamhet och skaffade sig egna rättigheter. Det exemplifierades med all klarhet i den annars rätt skrattretande broschyren *Buyers into Sellers Campaign* [Köpare-till-säljarekampanjen].

Medan han arbetade på sin helgonskildring av Lenin kom Cliff att omvärdera IS institutioner. Efter att ha överfört sin leninistiska magi på exekutivkommittén med storartad framgång såg han sig om och upptäckte att ”de konservativa” hade förskansat sig inom *Socialist Worker*. Att tidningens upplaga ökade medan antalet medlemmar av Gruppen stagnerade var inget som inte gick att rätta till med någon märklig avledningsmanöver. Första salvan i den kampanjen avlossades i marsutgåvan 1974 av *International Socialist Journal* och åtföljdes av en andra i *Internbulletinen* i april.

Artikeln i *ISJ 67* hade i viss mån en del intressanta saker att komma med. Men det var inte dess syfte. Avsikten var att sälja en politik på grundval av inkorrekta, partiska och förvrängda fakta. Dess auktoritet vilade på att den stödde sig på citat från den store Lenin på samma sätt som Cliff, om det behövs, också kunde citera Trotskij om sammanhanget var det rätta. Låt oss ta en titt på vad det kan leda till i praktiken. Först och främst måste vi vara på det klara med att Cliff hade en dold agenda som handlade om att göra sig av med några av journalisterna på *Socialist Worker*. Så här skrev Cliff: ”*Pravda* var ingen tidning för arbetare; det var en arbetartidning. Den skilde sig mycket från många andra socialistiska tidningar som skrevs av en oansenlig grupp av stundtals lysande journalister. Lenin beskrev en sådan tidning som en ’tidskrift för arbetare, ty i tidskriften finns inga spår av vare sig något arbetarinitiativ eller någon kontakt med arbetarorganisationerna’ ...” Det påstådda Lenincitatet ska återfinnas i *Collected Works*, Vol 20, sid 328. Men citatet låter faktiskt på följande vis: ”Trotskijs ’arbetartidskrift’ är Trotskijs tidskrift för arbetare, ty i tidskriften finns inga spår osv, osv ...” Det är ganska lustigt att Trotskij inte nämns vid namn av Cliff, för i IS’ *Internbulletin* (april 1974) får han ett positivt omnämmande för sin syn på vad en arbetartidning ska utgöra. Bedrägeriet består förstås i att manipuleringen av texten ska lura läsaren som kanske skulle sett annorlunda på Lenins auktoritet om citatet varit korrekt återgivet. Men det stannar inte med detta, eftersom Cliffs påstående att Lenins *Pravda* var en arbetartidning inte hade något att göra med vad den store verkligen hävdade. Lenins artikel, under den prosaiska rubriken *Om brott mot enheten som döljs med skrik om enhet*¹ var i själva verket en attack, och i själva verket en ganska sekteristisk attack, mot Trotskij för att han grundat en *annan* socialistisk tidning, *Borba*. Cliff underlåter att nämna att *Borba* syftade till att skapa enhet inom partiet och inte rapportera om strejker, vilket *Pravda* hade till uppgift, och att den bara utgavs i sju nummer mellan februari och juli 1914. När man väl insett att *Borba* och *Pravda* är lika skilda som ost och krita så kanske man också inser att en jämförelse mellan *Socialist Worker* och *Pravda* inte är särskilt fruktbar. Om man dragit den slutsatsen har man också insett en del om Cliffs metod: för honom var historien ett rikt arkiv av precedensfall och i likhet med en brännvinsadvokat plundrade han den på det som kunde vara passande för hans kortsiktiga syften.

Låt oss kasta lite mer ljus över 1912 års *Pravda*. Den var en dagstidning som främst spreds i Petrograd, hälften såldes på gatorna och resten på olika fabriker. Även om, som Cliff gör gällande, bolsjevikerna 1912 var mindre än IS 1974 så hade de haft stort inflytande 1905 och även 1907 hade de 46 000 medlemmar. Det fanns en till numerären liten arbetarklass där en betydande andel tillhört bolsjevikerna och de var anställda på stora företag – vid denna tid var Putilovverken det största företaget i världen. Bolsjevikernas periferi var långt större än något IS kunde drömma om 1974, därför att där ingick bokstavligen talat tiotusentals tidigare

¹ Artikeln finns på marxistarkivet: [Om brott mot enheten som döljs med skrik om enhet](#) – Red anm

medlemmar, deras vänner och arbetskamrater. I Tsarrysland fanns en väl etablerad tradition att arbetargrupper gick samman och skramlade ihop lite pengar för att kunna starta en tidning. I början av 1912 gjorde arbetargrupper, främst i Petrograd, 504 insamlingar för *Pravda*. Det handlade inte om 504 olika grupper utan om det totala antalet insamlingar. I januari 1912 förekom 14 gruppinsamlingar och i juni 34; höjdpunkten var i april med 227. Liknande insamlingar gjordes för mensjevikiska tidningar även om Lenin hävdade att de inte var lika framgångsrika. Utifrån detta kan man konstatera att statistiken inte är lika imponerande som Cliff gör gällande. Med samma matematik skulle SWP nu kunna göra anspråk på 30 000 medlemmar där både Bill Ainsworth, Sid Bidwell, Stan Newens och Jim Higgins, och andra som lämnat eller uteslutits, skulle ingå. Vi bör vara än mer försiktiga eftersom det inte bara är Cliff som manipulerar statistiken, utan även Lenin hade gett sitt lilla bidrag. ”Under hela 1913 fick *Pravda* 2 181 bidrag från arbetargrupper medan mensjevikerna fick 661. Fram till den 13 maj 1914 hade *Pravda* stöd av 2 873 arbetargrupper mot 671 för mensjevikerna. Med andra ord stöddes pravdisterna av 77 procent av arbetargrupperna i Ryssland 1913 och 81 procent 1914 ...” Och den slutsats Lenin drog var att ”Fyra femtedelar av arbetarna hade godtagit pravdisternas ståndpunkter som sina egna, stödde Pravdismen och slöt i själva verket upp bakom Pravdismen”² Men inget av detta håller för en närmare granskning. *Pravda* hade stöd av fyra femtedelar av mensjevikernas och bolsjevikernas sammanlagda stöd bland arbetarna, men det fanns också arbetargrupper som stödde andra tidningar. Om man lägger samman det totala stödet för *Pravda*, mensjevikerna och vänsternarodnikerna i början av 1914 hade *Pravda* stöd av 70 procent, mensjevikerna 17 procent och vänsternarodnikerna 13 procent. Och då lägger Lenin bara ihop tre grupper och *inte hela* arbetarklassen. Iskallt citerar Lenin dessa siffror och kommenterar det med att ”*Pravda* är den enda arbetartidningen, såväl likvidatorens (mensjeviker, Trotskij etc, förf. anm) är borgerliga tidningar. Inga lögnare kan tillbakavisa detta objektiva faktum”.³ Blir inte också ni förtjusta i uttrycket ”objektiva faktum” i vad som i själva verket är Lenins egen åsikt? Inte underligt att Cliff höll honom så högt.

Vad återstår om historiska analogier böjs till det yttersta? Torftiga påståenden utan stöd i verkligheten, misstänker jag. Cliff avslutar sin artikel på följande vis: ”Arbetare som inte är medlemmar av IS bör uppmanas att sälja tidningen till sina arbetskamrater, grannar och på fackliga möten på den lokala puben. Dessutom bör insamlingar till *Socialist Worker* ske i största möjliga skala. Sist men inte minst behöver tidningen tusentals arbetare som skriver insändare och rapporter ... Medlemmar av IS kommer ofta att inse att det krävs enorm ihärdighet för att dra in icke-medlemmar. Men om inte detta sker kommer klyftan mellan vår organisation och den växande radikaliserings inom delar av arbetarklassen att bestå ... svårigheter kommer att uppstå på nytt och på nytt när vi bygger ut nätverket av försäljare-anhängare till *Socialist Worker*. Men marxismen som vägledning till handling är inte bara en vetenskap utan också en konst ... Det fordras improvisation och djärvhet i organisatoriska sammanhang ...”.

De sista två ovan citerade meningarna ångar så mycket av inskränkthet att det får ögonen att tåras. Marxismen som en vetenskaplig konst för att leda oss till handling är ett begrepp som bara Cliff kunnat komma på. Hans kanonisering och förvandling till dialektikens Leonardo da Vinci liknar mannen som till sin förvåning insåg att han talat prosa hela sitt liv. Konnässörerna kommer att beundra elegansen i formuleringarna och dissonansen i metaforer och

² Citatet från artikeln ”Unity” (”Enhet”), 30 maj 1914, i *CW* vol 20, sid 319 – öa

³ Citatet från artikeln ”How Strong is the Left-Narodnik Trend Among the Workers”, 28 juni 1914, i *CW* vol 20, sid 388ff. – öa

övergången till kampanjen kring ”köpare som säljare”. Arbetarna kan förklara att de inte kan något om vetenskaplig konst, men de vet vad de inte tycker om. Och inte nog med det; begreppet kan utvidgas till organisationen där konstnärlig marxistisk vetenskap framstår som djärv improvisation. Det underliggande budskapet är följande: Ju mer oblygt och godtyckligt mitt diktat är, desto mer marxistiskt blir det.

I sin entusiasm för *Buyers into Sellers* upprepade Cliff att mellan 1 000 och 5 000 köpare skulle bli försäljare och att ännu fler skulle närma sig *Socialist Worker*. Det trycktes kort där sympatisörer skulle få sina bidrag införda; de hade en något klumpig design och blev kända som ”revolutionära ölglasunderlägg”. Om *Pravda* på ett år kunnat publicera 11 000 inlägg från arbetare varför inte 50 i veckan eller 2 500 om året i *Socialist Worker*, hävdade Cliff fast utan att ge några närmare hänvisningar. Som han uttryckte det, ”det är mycket lättare för t ex Paul Foot att skriva en sida på egen hand än att redigera fem eller sex artiklar som också kommer att fylla en sida”. Det var förstås en orsak till att just Paul Foot inte var villig att ta sig an uppgiften.

Den linje som tillkännagetts i *ISJ* och som sedan enhälligt godkänts av nationella ledningen lades slutligen fram inför ett möte med heltidsanställda. Som en bekräftelse på Joe Stalins uttalande att ”kadrerna bestämmer allt” möttes förslaget med ljungande protester. Den dagen bet kampanjen *Buyers into Sellers* i gräset, en trist bekräftelse på att historiska analogier alltid är av begränsat värde och kan vara kontraproduktivt om man tummar på fakta för att stödja en dålig sak.

Det som fanns kvar var de revolutionära ölglasunderläggen och arbetarskribenterna till *Socialist Worker*. De första fräste ut ganska snabbt – ännu ett berg som bara sjönk ihop. Arbetarkorrespondenterna gick inte lika lätt att mista och hade verkligt värde för Cliff och hans hejdukar i fraktionsstriden.

Exekutivkommittén som valts på frågan om ledande områden var alls ingen katastrof utan liknade mer en fuktig fyrverkeripjäs. Dess enda syfte tycks ha bestått i att orkestrera uteslutningen av Jim Higgins och Duncan Hallas. För att sammanfatta det helt kort, två av medlemmarna avgick och hela ledningen sammanträdde en eller två gånger i månaden, knappast något närmare engagemang för de frågor den utsetts att ta hand om. För att korrigera antalet återinvaldes Nigel Harris liksom Chris Harman och senare Granville Williams, ytterligare en synnerligen duglig organisatör med förmåga att komma nära och rekrytera erfarna arbetare, samt Paul Holborow, ledare i Wolverhampton. Han var en stor fan till Cliff och jag hörde honom en gång beskrivas som ”en inställsam Stachanovit som mer än väl uppfyllt sin norm av kryperi” – en vacker fras tycktes det mig och dessutom med sanningen överensstämmande. Roger Roswell var nu tillbaka i Liverpool där han installerade ett eget fögderi från vilket han skulle göra utfall mot partiledningen. Efter att växlat in sin enkelbiljett på El Al till de ledsna apelsinernas land mot kontanter återtog han sin granithårda bolsjevikiska hållning, en teori som Andreas Nagliattis känsliga italienska hand putsat upp åt honom, och med stöd av Glyn Carver, som ledde gruppen i Manchester. De använde ett så hårt språkbruk att även deras tungor fick muskler.

I sin artikel i *Internbulletinen* i april 1974 hade Cliff haft en del gott att säga om *Socialist Worker*. ”Det råder inget tvivel om att *Socialist Worker* förbättrats radikalt de senaste åren och dragit in en del arbetare som medarbetare. Det råder inget tvivel om att det helt klart handlar om den bästa socialistiska tidningen på årtionden”. Det är därför märkligt att han inom kort skulle ge uttryck för uppfattningen att han ansåg tidningen oläsbar, trots alla arbetarkorrespondenter. Det handlade om en förtalskampanj mot Higgins, Hallas och Protz

och på Hallas initiativ möttes några av dem för att diskutera frågan. Där ingick Ross Pritchard, som tillhörde vänstern inom sitt fack och skötte maskinparken på *Socialist Workers* tryckeri, Roger Protz, John Palmer, Jim Higgins och Duncan Hallas. Den mest förbittrade var Duncan som, alls inte orimligt, hyste ett speciellt agg till Cliff. Vi beslutade att skriva ett dokument där vi skulle lägga fram våra meningsskiljaktigheter angående kampanjen mot *Socialist Worker*. Senare fick dokumentet också stöd av andra medlemmar av ledningen som Wally Preston, elarbetare i Manchester, Ron Murphy, också han fackligt aktiv i Manchester, Granville Williams som ledde gruppen i Birmingham, Rob Clay, ansvarig i Teesside, Arthur Affleck, stålarbetare från Teesside samt Ken Appleby och Tony Barrow. Dokumentet skickades för att införas i *Internbulletinen* i april 1974.

Om vi varit ute efter att göra exekutivkommittén upprörd hade vi inte kunnat göra en bättre kalkyl. De av undertecknarna som bodde i London – Hallas, Higgins, Palmer och Protz – kallades till ett möte med exekutivkommittén. Där satt uppradade, ungefär som kommittén för den allmänna välfärden i någon av böckerna om Röda nejlikan under franska revolutionen, Cliff, Harman, Peers, Harris och Nichol. Den senare hade helt klart valt rollen som medborgare Chauvelin – det är han som godkänner alla dödsdomar i baronessan Orczys romaner. Det visade sig att vi inkallats för att dra tillbaka vårt dokument av hänsyn till Gruppens intressen. Det skulle inte bli fråga om någon diskussion. Inget givande eller tagande erbjöds, inga försök gjordes att inleda någon form av dialog eller erkänna vårt allvar och uppriktighet och att vi också var oroliga för IS. Det handlade om att vi skulle lägga oss med magen i vädret och spela döda. Som alla seriösa marxister, eller vem som helst med ett uns av principer, intog vi hållningen att vi inte tänkte dra tillbaka dokumentet. Nichol utsatte oss nu för våldsamma svordomar och kastade sin stol in i väggen. Vi tog det som ett tecken på att han ville tala om att mötet var avslutat och lämnade rummet alltmedan vi undrade om det fanns någon sanning i det gamla talesättet att ”en Geordie (person från Newcastle-området, ö.a) är en skotte som fått hjärnan utsparkad”.

Reaktionerna inom Gruppen på vårt dokument var på samma gång uppmuntrande och nedslående. Det var skönt att veta att vi inte var ensamma, men det var oroande att inse antalet ilska, förvirrade och missnöjda medlemmar i nästan hela landet. Centrums kampanj mot ”konservativa element” var förutsägbar men ledsam. Det hela blommade upp i samband med nationella ledningens möte i maj.

Det första man kunde konstatera när man kom in i sammanträdesrummet på övervåningen till en pub vid King’s Cross var närvaron av ett garde från Liverpool som hade till uppgift att håna alla talesmän för oppositionen. En av dem, helt klart en kopia av Alan Bleasdale (dramatiker som skrivit en rad socialrealistiska verk för brittisk television, ö.a), gjorde ett inlägg där han vrålade för full hals, ”Vi är arbetarna och vi kommer att köra över er”. För att få full känsla för detta bör man försöka uttala det med så kraftig Merseyside-accent som möjligt. Cliff var nervös och det med rätta, han var just på väg att slänga överbord rätt mycket av IS teorier. Han meddelade att *Socialist Worker* hade helt fel inriktning, inriktningen på de mer avancerade aktivisterna var ett rent missförstånd. De som närmade sig revolutionen var ungdomar utan någon tradition medan de äldre var förbrukade som upprättat bekväma positioner inom shop stewards-kommittéerna och olika fackliga avdelningar. Enligt Cliff var det innebörden i teorin om *Changing Locus of Reformism* [Förändrat tillhåll för reformismen]. Det nya uppståndet av revolutionärer behövde en tidning som avslöjade skandalerna inom systemet på kortfattad kvällstidningsprosa. Om bara journalisterna kunde förmås att inrikta sig på detta nya skikt och redigera arbetarkorrespondensen så skulle tidningen snart nå en upplaga

på 80 000, rent av 100 000, ex i veckan.

Det skulle visa sig svårt att få till stånd någon seriös debatt. Det proletära gardet uttryckte högljutt sitt missnöje med allt som inte handlade om krypande inställsamhet gentemot Cliff och Jim Nichol underhöll klacken genom grova förolämpningar från sidlinjen. Det var allt annat än uppbyggligt, det var löjeväckande och gjorde narr av den politik IS stått för under 25 år.

Givetvis framstod tanken på att fördubbla *Socialist Workers* upplaga som något lockande och vid denna tidpunkt insåg jag inte att Cliff inte trodde på det mer än jag. Ett kort ögonblick av eftertanke borde ha gjort det klart att en Medlemsrörelse skulle vara värdelös med en generation av förbrukade shop stewards och att dessutom *Buyers into Sellers* skulle framstå som ganska löjeväckande också. Om teorin om *Changing Locus of Reformism* inte handlade om vikten av shop stewards och de mer avancerade arbetarna så innebar det att Cliffs böcker om *Incomes Policy* [Inkomstpolitik] samt *Productivity Bargaining* [Produktivitetsförhandlingar] handlade om en uppvisning i dagdrömmeri för att inte säga en i det närmaste total förnekelse av Leninismen. Om det betydde att hela den fackliga apparaten handlade om lurendrejeri borde vår första uppgift vara att bygga nya revolutionära fackföreningar, ett försök till konkurrerande fack eller ytterligare ett *Industrial Workers of the World*.

Men frågan gällde mer än så. Om vi var grundligt övertygade om att shop stewards var korrupta skulle varje nummer av *Socialist Worker* ha ägnats åt att avslöja detta. Paul Foot, som alltid hade lätt för att skandalskriverier, kunde ha skrivit något av det här slaget: ”James Roberts (34), facklig ledare på Grumblewuzzits i Acton har hörts använda förnamnet när han talat med arbetsledaren Frederick Fredericks (54). Enligt fackmedlemmen Jack Spriggs (18) finns en hel del missnöje på Grumblewuzzits med den sortens principlösa klassarbete. Dessa gamlingar är korrumpade och ingen av dem kommer någonsin att bli en köpare av *Socialist Worker* och än mindre en försäljare. När den nya uttolkningen av *Changing Locus of Reformism* fått tid att sjunka in kommer jag att ställa upp mot honom, om jag bara kan få en medkandidat. Så fort jag insett vad ömsesidighet och tidsstudier går ut på tror jag mig ha goda möjligheter”.

Självfallet publicerades aldrig något liknande i någon av IS tidningar. Det handlade om en komplott. Cliff identifierade en opposition som var nästan lika mycket en del av IS som han själv, den kunde inte avfärdas som ett främmande intrång. För att göra sig av med den var han redo att kraftfullt ta avstånd från allt som han tidigare helhjärtat ställt sig bakom. Det var ett trist spektakel och bara en försmak om vad som väntade.

Strax efter nationella ledningens möte sammankallades exekutivkommittén där man bestämde att Dave Peers och Jim Nichol skulle försöka få Roger Protz att avgå som redaktör för *Socialist Worker*. Det kommer knappast som någon överraskning att Roger, som i egenskap av redaktör för *Socialist Worker* ändå hade rösträtt inom exekutivkommittén inte blev inbjuden till detta möte. Därefter såg man till att Jim Higgins fick sparken från *Socialist Worker*. Det hela utfördes med sådan cynism att man bara kan förfäras över fräckheten. Det måste dock framhållas att Nationelle sekreterarens brev till avdelningarna hade all sannolikhet och hälften av trovärdigheten hos en försäljare av ormolja. Den hade en smetighet och en hotfullhet som inte setts sedan Uriah Heep (känd för sina manipulationer och falskhet, ö.a) (Se **Bilaga 4**).

Reaktionerna från avdelningarnas sida blev förvåning, förvirring och, i en del fall, vred. Många skickade in resolutioner med krav på att de uteslutna skulle återinväljas och krav på en

fullständig diskussion om de omtvistade frågorna. I maj prickades exekutivkommittén av den nationella ledningen för beslutet att göra sig av med Roger Protz och sparka Jim Higgins men kraven på återinval drevs inte vidare. Kongressen gav samma resultat. Och Cliff var förstås helt nöjd med att förlora en och annan omröstning så länge han fick sin vilja fram. Sannolikt skulle han ha struntat i en resolution som krävde att de skulle få komma tillbaka till *Socialist Worker*, men det gjorde hur som helst ingen skillnad.

För min egen del, även om jag trivts förträffligt på tidningen, kändes det i viss mån som en lättnad att inte längre behöva arbeta med Paul Foot.

Innan Foot förvandlades till ett blint redskap för Cliff hade jag sett honom som ett svagt syskon, benägen att kröka sig när han utsattes för tryck, vilket hans krumsprång under debatten om Gemensamma marknaden visat, men jag hade aldrig ansett honom vara så svag att han inte kunde samarbeta med någon med andra uppfattningar. Därefter har han förstås, för en furstlig summa, kunnat skapa sig ett litet kungadöme på Balkan genom att arbeta för Robert Maxwell utan att det stört hans känsliga psyke även om Foot också fick mer än nog av tidningsmogulen David Montgomerys charm. Här har vi något jag kan mäta mig med. Jag är värre än Maxwell, men lika illa som Montgomery. Ytterligare något jag kan använda för mitt gamla Curriculum Vitae?

Kapitel 13

Om så önskas kan en man fullständigt förändras ... och efter varje förändring, kommer han att passa för vilket syfte som helst.

Bertolt Brecht

Efter all uppståndelse kring ändrad inriktning och frågan om redaktionen för *Socialist Worker* behövde ledningen skapa en teoretisk bas för sina krumsprång. I det avseendet var Tony Cliff synnerligen väl kvalificerad och han ställde sig också till förfogande i en artikel i *Internbulletinen* i maj 1974 med en artikel med rubriken *The Way Ahead for IS* [Vägen framåt för IS] (se bilaga 5) Hans huvudtes besvarades effektivt av Ruth Nelson (också i bilaga 5). Vad hon inte berörde var den grundläggande ohederligheten i Cliffs artikel. Den började med lite trötta hänvisningar till ”småkåbblen” som om några ”otrevliga typer” eller ”dilettanter med svaga nerver” tvingat på honom denna strid. I själva verket var det han som vände på klacken för att ändra teorin och rättfärdiga tveksamma och i det långa loppet misslyckade organisatoriska förslag.

I likhet med många andra av hans artiklar inleddes den med ett Lenincitat utan hänvisning, ett säkert tecken på att ett närmare studium av texten skulle innebära motsatsen till vad han försökte bevisa. Under alla omständigheter kunde han aldrig visa på ett Lenincitat där den store tog avstånd från erfarenheter och traditioner bland erfarna arbetare.

Han refererade till Michael Kidrons artikel i *International Socialism*, nr 7 – en artikel med rubriken *Reform or Revolution: Rejoinder to Left Reformism* [Reform eller revolution: Ett svar på vänsterreformismen]. Den handlade i huvudsak om den permanenta rustningsökonomi (Kidrons egen teori som han själv distanserat sig från 1977), där bara en sida ägnades åt ”utspridningen av reformismens centra”. Kidron tillbakavisade Cliffs uppfattning att det skett en ”avpolitisering av arbetarmassorna”. Han skrev: ”För arbetaren är reformer och revolution inte skilda aktiviteter, inneslutna i skilda organisatoriska lojaliteter, övergången från reform till revolution blir naturlig, direkt och utan att vara hämmad av de lagenliga rättigheterna hos en reformistisk organisation och dess känslighet för förändrade omständigheter”. Kidron framhåller med viss kraft att förslagen om reformer på verkstadsgolvet kan leda till revolution när de söker förverkliga sig. Organisationsformen är den som arbetarna känner sig stå närmast och kan kontrollera. Det handlar om shop stewards-kommittéer eller hur nu den basorganisation kommer att se ut och som är bäst skickad att leda kampen. Knappast någon uppslutning bakom de unga och traditionslösa.

Diskussionen om Cliff-Barkers broschyr *Incomes Policy Legislation and Shop Stewards* [Inkomstpolitiklagstiftning och Shop Stewards] går ännu något längre. Något optimistiskt ställde den baskommittéer mot regeringen och fackföreningsledarnas stöd för Inkomstpolitiken. När den publicerades skulle man ha skrattat åt tanken på att den riktade sig till de helt unga. Att den innehöll ett förord av Reg Birch, långvarig medlem av kommunistpartiet och som stod för en oppositionell hållning gentemot partiledningen, visar att den vände sig till erfarna fackliga aktivister. Broschyren om inkomstpolitiken följdes senare av en broschyr om produktivitet. Det var ett arbete som förespråkade en rad olika krav och kom med en detaljerad plan för förhandlingar om produktivitet. Den hade tillkommit efter en lång rad diskussioner med shop stewards och medlemmar på basnivå inom en rad olika industrier. Man kan konstatera att huvuddelen av de som försett Cliff med information varken var särskilt unga eller erfarna eller att broschyrens förslag till kampåtgärder skulle ha riktat sig till sådana som inte var shop stewards eller hade andra ansvarsposter.

Det som kanske allra mest talade mot Cliffs nya insikter om hur arbetarrevolutionen skulle starta var erfarenheterna från ENV. Där hade Geoff Carlsson, en väletablerad och begåvad medlem av IS spelat en nyckelroll för att få fackligt aktiva, många av dem f d medlemmar av kommunistpartiet, att bilda en avdelning av IS som blivit något av Cliffs stolthet – kronjuvelen i hans teori om reformismens baser. Det var ett levande tillbakavisande av det nonsens han senare skulle ställa sig bakom.

Han hade rätt när han sade att IS rekryterade fler unga arbetare än äldre, men hade uppåt väggarna fel när han hävdade att de på något vis var renare eftersom de var obefläckade av fackliga erfarenheter. Det är alltid så att ungdomar är lättare att övertyga om revolutionär politik, men det är också så att ingen revolution blir möjlig utan stöd från hela åldersskalan. Om man per definition är reformist när man fyllt 25 var Cliff nu en förlorare tre gånger om.

För att ytterligare åstadkomma förvirring fortsatte Cliff med att skapa allvarliga tvivel på sin egen bedömning genom att föreslå att dessa mönster för ungdomliga dygder skulle ställa upp i val till shop stewards. Hade de bara fått tillräckligt många arbetare bakom sig skulle de ha varit tvungna att ägna sig åt en del av shop stewards uppgifter som att ta sig an disciplinära frågor, förlikningar, tariffer och få igenom nationella uppgörelser på ett fördelaktigt sätt och allt detta handlar långt ifrån om några upphetsade utrop om ”allihopa ut”. Vilket förstås var orsaken till att ungdomarna inte fick stöd av arbetarna.

Om orden har någon mening skulle ”Arbetarnas tidning” skrivas av, och ”ledningen för arbetarklassen” hämtas från denna ungdomliga församling. Denna patetiska rationalisering staplade absurditet på absurditet och slutade i en stor hög av mystiskt nonsens. Eftersom de var arbetare kunde de skriva om fackliga frågor på ett agitatoriskt sätt och sätta det i samband med IS allmänna politik. Det kunde inte ske på grundval av att de lett arbetare i kamp, utan på grund av att de var arbetare. Med samma sköra logik skulle varje manlig tibetan också kunna bli Dalai Lama.

Och även om dessa ungdomar var oerfarna uppvisade de kanske mindre okunskap om arbetarrörelsen än Cliff och medelklassgruppen kring honom. Givetvis var det så att varken ungdomarna eller några arbetare över huvud taget skrev för *Socialist Worker* i någon större utsträckning och inte heller hade de någon ledande roll när det gällde att utarbeta IS politiska linje. De hade blivit något som liknade förbundsarken, ett föremål för dyrkan och som bara uppfyllde en dekorativ funktion. Deras revolutionära förtjänster bestod i att de röstade för allt som Cliff föreslog.

Själva idén om en rörelse på basnivå som går utöver enskilda fackföreningar och företag, men som inte hade någon stark bas bland shop stewards eller lägre fackligt ansvariga, utgör i sig något motsägelsefullt. Oavsett hur mycket Cliff och hans gunstlingar vred sig, skrev om IS teorier och felciterade Lenin så bestod motsättningen. I backspegeln framstår det som klart att Cliff alls inte ansåg att IS, ens med en korrekt inriktning, hade någon förmåga att bygga en medlemsrörelse på basnivå. Det är förstås fullständigt hedervärt att inta den hållningen. Men vad som är fullständigt vanhedrande är att dölja den uppfattningen och skrapa ihop någon halvsmält teori som skulle leda till misslyckande för all strategi som baserade sig på Medlemsrörelsen. I beaktande av att Medlemsrörelse-strategin formellt stod i centrum för IS verksamhet under flera år – trots det faktum att den efter en lovande start ganska snabbt var dödfödd – för att fortsätta en ryckig tillvaro i syfte att driva på kampanjen för Rätten till arbete, återstår bara konstaterandet att det handlade om en fasad för att dölja en ganska trasig trovärdighet.

För de av oss som tillbringat en del år inom IS och gratulerat oss till det relativa vett och förnuft den stått för kom allt detta som en otäck chock. Vi inbillade oss inte att IS var på vippen att bli ett parti, men vi ansåg att gruppen växt tillräckligt för att kunna dra till sig fackliga aktivister och utgöra ett bekymmer för den fackliga byråkratin på flera företag och inom flera fackföreningar. Det här var vid en tidpunkt då Clive Jenkins, ledare för ASTMS, ett fackförbund inom den vetenskapliga sektorn, började bli helt paranoid när det gällde IS och dess attacker på honom själv och hans stalinistiska allierade.

Undertecknarna av dokumentet *Socialist Worker Perspectives and Organisation* [Perspektiv och organisation] insåg att de stod inför något som handlade om mer än en upprensning inom exekutivkommittén och *Socialist Worker*. Det handlade om ett försök att skriva om arbetar-innehållet i IS politik, att sätta minus där det hade funnits några plus. Teorin om statskapitalismen utgjorde en övertygande förklaring till vad som hänt i Sovjet, Östeuropa och Kina och den analysen gjorde att vi kunde hålla oss borta från ”det socialistiska innehållet” i statligt ägande osv. och koncentrera oss på arbetar-innehållet i alla betydande politiska frågor. Dessutom var det inte nödvändigt att ansluta sig till teorin om statskapitalismen för att godta det centrala i arbetarklassens roll och bygga på de erfarenheter arbetarna gjort också i dag. Vi skulle ha haft lättare att svälja det som hände om Cliff gett sig in på en plågsam värdering av statskapitalismen - så länge som han inte fick för sig att ersätta det med något snicksnack om arbetarstater eller byråkratisk kollektivism och den permanenta revolutionen – och inte de grova kroppsskador han orsakade hårt vunna insikter om fackligt arbete och arbete på företag. Att slita omkring gruppen på detta nonchalanta sätt fordrade inte bara en foglig ledning, utan också en total helomvändning i synen på den politik som gällde.

Med ganska tungt hjärta bestämde sig en majoritet av undertecknarna för att det var nödvändigt att bilda en fraktion för att försvara det som utgjort kärnan i IS politik.

Vi valde namnet IS-oppositionen för att visa att ställde oss bakom de grundläggande traditionerna från *Socialist Review* och det International Socialists stått för i teori och praktik. Det var nu vi förlorade Duncan Hallas. Efter en längre diskussion med Cliff meddelade Duncan att han inte längre ville förknippas med oppositionen. Det måste sägas att detta var en besvikelse. Han var inte bara en av de mest framträdande talarna och skribenterna inom gruppen, utan hade också varit den mest kraftfulle företrädaren för vår ursprungliga protest och för mig tycktes det som att man efter att ha uppmuntrat striden också borde ta konsekvenserna, när och om de inträffade.

Duncan såg annorlunda på det, utan någon helst tvekan på grund av löften om fortsatt heltidsanställning, att han skulle återfå sin plats i exekutivkommittén och försäkringar om att Cliffs sol skulle skina över honom i framtiden. Och vad betyder väl ansvar, solidaritet och politiska principer i sådana sammanhang? Tydligt inte mycket. I hela denna affär var Cliffs cynism fullständigt häpnadsväckande. Några månader tidigare hade Cliff hävdade att Duncan Hallas närvaro i exekutivkommittén skulle ha fördärvat dess arbete fullständigt och nu välkomnades han tillbaka med öppna armar. Vi kände ju till att dialektiken handlar om motsättningar, men den här formen av hyckleri var en motsättning för mycket.

Den nya exekutivkommittén – Dave Peers, nationell sekreterare, Paul Foot, redaktör för

Socialist Worker, Steve Jefferys, fackligt ansvarig, Chris Harman, redaktör för *International Socialist Journal*, Jim Nichol, ekonomiskt ansvarig, samt Duncan Hallas, Nigel Harris, Tony Cliff, John Charlton och Ross Pritchard – var delad i två läger. Inom majoriteten fanns gradskillnader medan några sådana inte existerade inom minoriteten bestående av Cliff, Nichol och Pritchard. Det var den ledning som skulle företräda ”ledande områden” och ge en helig kraft åt arbetarnas ledning. Den var alls inte dålig, men knappast bättre än sex andra möjliga ledningar – i alla fall inte en sådan ledning som skulle leda till oreda för att installera den. Givetvis var Ross Pritchard arbetare, men han stämde ändå inte in med Cliffs ideal. Han var lite drygt 30, en synnerligen erfaren facklig aktivist och hade varit medlem av gruppen sedan början av 1960-talet. Han gottgjorde dessa misstag med att inte bli kvar alltför länge i exekutivkommittén. Och sannerligen hade bergen varit havande utan att förstå hur detta kunnat ske över huvud taget.

IS-oppositionens grundläggande dokument hette *The International Socialists: Our Traditions* [International Socialists: Våra traditioner]. På tio stencilerade A 4-sidor drog den fram allvarliga problem inom gruppen. Man försökte visa att det inte handlade om gamla partiveteraner som agerade på ett otäckt sätt sedan de blivit sparkade. Det talade om att IS gått framåt och vikten av att konsolidera detta och undvika oäkta snabba framgångar som *Buyers into Sellers*. Det innehöll en kritik av det ungdomliga avantgardet. Dokumentet fortsatte med en annan plan för att dra till sig medlemmar bland tjänstemän och studenter. Det senare skulle leda till en rad skrattretande effekter. Avdelningar bland lärarna bildades under John Deason, biträdande fackligt ansvarig, som tycktes tro att de kunde fungera som avdelningen på ENV gjort. Och då bortsåg han från att inom lärarfacket sluts alla överenskommelser utan att någon på basplanet har något att säga till om, ens de avdelningar som leds av någon som John Deason. Frågan om studentavdelningarna var än mer skrattretande då Chris Harman, för att hindra arbetarna för att drunkna i studentikosa överdrifter, föreslog att de bara skulle ges hälften av rösterna i förhållande till andra avdelningar. Vid den tiden fick hans utfall mig nästan att tro att han hade någon form av sinne för humor.

Den del av ISO-dokumentet som ledde till mest bekymmer var den korta del som handlade om *Cliffs inflytande inom ledningen*, där en rad av Cliffs mest iögonenfallande misstag presenterades i detalj. Det gjordes på ett så återhållsamt sätt att jag nu skulle vilja beteckna det som alldeles för mycket av den varan. Det hette bl a att ”Cliff har stora och sannolikt ovärderliga tillgångar ... Dessvärre åtföljs de av en rad mindre önskvärda drag. I motsats till Trotskij eller Lenin ser han arbete inom organisationen eller administrationen som tråkigt så länge det inte handlar om hans egna omedelbara syften. Hans stränga övertygelser, så länge som en tillfällig entusiasm varar, tål inga motsägelser ... Cliff är inte någon disciplinerad medlem av ett kollektiv och ledande kommittéer duger bara så länge som de helhjärtat sluter upp bakom hans idéer och är fullständigt odugliga i den mån de inte gör det.”. Dessa få åsikter om Cliff, helt triviala för dem som kände honom väl, mottogs med samma reaktion som en hängiven

kristen skulle uppvisa om någon använde den heliga nattvardsskålen som nattkärl. Ingen ropade faktiskt "hädelse", men det gjordes klart att Cliff och hans kotteri såg denna form av öppen kritik som djupt stötande och en sporre för att öka deras förstulna förtalskampanj mot ISO.

En kommentar till dokumentet om *IS traditioner* uppger att det fått stöd "av följande medlemmar av nationella ledningen: Ken Appleby, Rob Clay, Jim Higgins, Ron Murphy, John Palmer, Wally Preston och Granville Williams". Som ett bevis på talesättet att det är bäst att vara högst upp på valsedeln och att det lönar sig att göra sig känd erbjöds Ken Appleby jobbet som biträdande ansvarig för fackliga frågor där han skulle samarbeta med Steve Jefferys. Ken var dessutom en förträfflig kille, en mycket duktig och erfaren aktivist, en ritare som lett långa strejker och bestraffats av sina arbetsgivare. Hans nya uppdrag innebar också långa strider där han bestraffades av den ambitiöse och hyperaktive John Deason. Ingen snygg historia, men det fanns en hel del av den sorten vid denna tid.

De omstridda frågorna klargjordes inte vid IS-konferensen i september 1974 och diskuterades knappast på grund av den nyckfulla dagordningen. Några av medlemmarna av ISO valdes in i den nationella ledningen som John Palmer, Granville Williams och Rob Clay. Att ISO vägrade upplösa sig och fortsatte hävda att man försvarade IS traditioner gentemot ledningen visade sig vara för mycket för avantgardet inom arbetarklassens avantgarde. Ett ganska tungt halmstrå i vinden utgjordes av att Jim Nichol utsågs till nationell sekreterare i stället för Dave Peers. Man kan se fram med viss oro mot överläggningar som består av ens Peers (jämlikar. Ö.a) men med en jury bestående av Nichols behöver man inte bekymra sig om anklagelseakten, de djävlarerna har redan dömt dig som skyldig.

IS hade nu vad som kan kallas för en balanserad ledning. Paul Foot gjorde det slags tidning Cliff ville ha, Duncan Hallas och Chris Harman stod för rättfärdigandena av Cliffs senaste nycker och Nichol kunde ordna organisationsfrågorna till nackdel för ISO. I detta syfte tillsattes en Organisationskommission. Cliff grävde djupt i Palme Dutt-Pollitts rapport från 1922 för kommunistpartiet och spydde upp den nästan i sin helhet. Som Harry Wicks skrev till mig i april 1975: "Det är ingen överdrift att tala om hur mycket de lånat från Dutt. För Guds skull, de har till och med stulit interpunktionen".

Här hade vi betoningen på lokala och distriktskommittéer, på säkerhet och på imitation av bolsjevikmodellen. Cliff var omedveten om, eller föredrog att glömma – även om Harry Wicks som tillhört kommunistpartiet när det begav sig kunde ha friskat upp hans minne – att Dutt-Pollitt-rapporten inte bara handlade om en omorganisation av partiet. Dess syften var långt viktigare: att avsätta personer som tillhört SLP (Socialist Labour Party) som McManus, Paul och Bell och installera en ledning som var mer foglig gentemot det sovjetiska partiet. Ett år senare hade syftet med förändringarna nått sitt mål.

För Tony Cliff och Jim Nichol var de historiska frågorna ovidkommande. Förändringen stod för en färdig lösning på hur ISO:s inflytande på konferensen skulle kunna reduceras. Kongressdelegaternas antal skulle minskas från en delegat per 15 medlemmar till en per 30. Valen till konferensen skulle ske vid distriktsmöten och inte på avdelningsnivå. Bara undantagsvis hade oppositionen majoritet på distriktsnivå, medan det däremot var fallet inom en del avdelningar. I motsats till de idéer Cliff förfäktat 1968 om minoritetsrepresentation skulle det nu handla om att vinnaren tog allt. Slutresultatet var att oppositionen, som hade betydande minoriteter inom många distrikt, nu förvägrades en rättvis representation.

De existerande strukturerna inom den nationella ledningen – som i teorin stod för den

politiska kontrollen och valde en exekutivkommitté för att leda gruppen mellan olika ledningsmöten – skulle nu kastas överbord till förmån för en centralkommitté och ett rådgivande nationellt råd med företrädare för distrikt och fraktioner. Vad som framstod som klart var att försöken att tämja en apparat av heltidsanställda nu ersattes av ett system utan någon kontroll alls.

Den allmänna stämningen av hysteri förstärktes nu av ett dekret om att nästa konferens bara skulle vara öppen för delegater. Det var ett betydande brott med det förflutna och som inte hade det minsta att göra med bolsjevismens anda där, även under de främsta perioderna av förtryck, medlemmar haft rätt att delta på sådana möten oavsett om de var delegater eller inte. Mötesplatsen skulle hållas hemlig och det schackdraget, som syftade till att försätta medlemmarna av ISO i än mer knipa ledde till den löjeväckande situationen där delegater vandrade runt i Finsbury Park på jakt efter den kamrat som kunde ta dem till konferenslokalen. Jag minns inte huruvida guiden hade en röd nejlika i knapphålet, men det jag minns är att det tog ungefär fem minuter att inse var konferensen skulle äga rum, något som det inte torde ha tagit mycket längre för den trögaste säkerhetsagent att lista ut. Det var den högsta form av drama – i själva verket rena farsen – och det hela blev än mer absurt av att hotellgästerna eller de som begagnade sig av de allmänna bekvämligheterna där kunde tillåta sig njutningen att höra Cliff orera för fullt. Det visade sig att inte alltför många gjorde det och kanske var Cliff inte i toppform den dagen.

Men poängen med hela denna stadgeförändring var att den var stadgevidrig. I paragraf 14 av *IS stadga* hette det att ”dessa regler kan bara förändras av en konferens”. Tvärtemot demokratiska normer utsågs delegaterna under regler som stadgemässigt inte existerade och som sen godkändes av en konferens som heller inte sammankallats på ett korrekt sätt. Om det inte är att kräva för mycket huvudbry kan man här inse den djupa kreativiteten i Cliffs version av marxismen. Man påminns om Bertolt Brechts konstaterande att folket svikit ledarnas förtroende och att det då gällde att välja ett nytt folk.

Publiceringen av *IS-oppositionens plattform* (se bilaga 6 för själva texten och även det som publicerades som *Svar till Kamrat Hallas*) ledde till ett snabbt svar från ledningen. Att det inte dröjde länge var alls inte förvånande och på sätt och vis förvånade det mig inte det minsta att det var Duncan Hallas som stod för svaret. Det finns något förfärligt symmetriskt hos en man som kort dessförinnan ställt sig bakom huvuddelen av oppositionens kritik, i själva verket varit den förste att klart uttala den. Nu tvingades han, eller var kanske rent av den som gick i spetsen för, att fullgöra rollen som hammare mot oppositionen. Man kan konstatera att det var signalen till en hårdnande attityd mot Oppositionen.

I West London-distriktet hette den heltidsanställda John Rose. Han var nervös och inkompetent och eggades nu av sin lojalitet gentemot ledningen att framställa ett tendentiöst dokument där han fördömde avdelningen i Twickenham för dess relationer med oppositionen. Hans syfte verkar ha varit att få Harry Wicks att uttala sig klart i debatten. Harry var inte den som lät sådana tillfällen gå förlorade och för att det inte skulle råda någon oklarhet deklarerade denne tillsammans men politiskt obevklige man att ”Det torde aldrig ha rått några tvivel om var jag står: För dem som hyser några tvivel vill jag säga så tydligt som möjligt: *Jag håller helt med IS-oppositionen och är beredd att gå några steg längre* (kursiv, i originalet) ... De organisatoriska förändringar som lagts fram strax före konferensen ser jag som en otillständig kränkning av alla regler för demokratisk centralism ... Låt mig göra följande klart. Så länge jag tillhör IS kommer jag att bekämpa alla eftergifter gentemot maoisterna och

*nystalinisternas uppfattning om ett monolitiskt parti.*¹ Harry Wicks åsikter var minst sagt ovälkomna och Rose började försöka isolera avdelningen i Twickenham och inleda ett slags vendetta mot den. Ted Crawford tillhörde West London-distriktet, men inte avdelningen i Twickenham, såg sig föranlåten att skriva till John Rose, ”Jag ser din behandling av kamrat Wicks som rätt förolämpande. Efter att ha pumpat upp någon som kan kandidera mot honom och smörjt röstsedlarna kunde inte din sk bolsjevik ens komma till konferensen ... Inbillar du dig verkligen i ditt fraktionsnit att kamraterna inte har något att lära av Harry? Han kan ta miste, men skulle du kunna bedöma det om inte dina uppdragsgivare bad dig om det?”²

I samma brev skildrade Ted Crawford hur han på två år ”upplevt att antalet medlemmar (i West London-distriktet) halveras från 100 till 44 ... i ditt ställe skulle jag kasta in både mössa och jacka som heltidsanställd”. Vid distriktsmötet i september hade Rose talat om en nära förestående rensning från myndigheterna och att Gruppen skulle vara tvungen att delvis arbeta underjordiskt, alla inbetalningar skulle i fortsättningen ske kontant till den ekonomiskt ansvarige. Det kan ha handlat om direktiv från nationella ledningen, men troligare är att det rörde sig om övernit från Rose och att han var ute för att plundra distriktets redan ganska magra inkomster. I slutändan uteslöts Ted Crawford och avdelningen i Twickenham vid ett möte där de inte fick vara närvarande.

Vid de norra länens konferens i maj 1975 fick oppositionens resolutioner om Demokratisk centralism, Rörelsen på basnivå och Kvinnofrågan en klar majoritet. Dessvärre hade man inte tillräckligt med tid för att diskutera politiska perspektiv och ytterligare ett möte anordnades en vecka senare, dit en talare från exekutivkommittén var inbjuden. Som ett uttryck endera för distriktet eller för sina egna politiska perspektiv valde exekutivkommittén att skicka dit Jim Nichol. Trogen sitt rykte att vara den förste opolitiske nationale sekreteraren inom International Socialists ägnade Nichol den tid han hade till sitt förfogande åt attacker på avdelningen i Harlow, som stödde oppositionens plattform. Det visade sig att han glatt ägnat sin dag åt att gå igenom lokalpressens arkiv på biblioteket i Harlow. Hans slutsats var att avdelningen inte agerat i samband med strejker, avskedanden och nedskärningar i offentliga utgifter. Men det råkade vara så att avdelningen i Harlow, där det ingick så framstående medlemmar som Hugh Kerr, senare parlamentsledamot, Barbara Kerr och Sue Lambent, var en av de mest aktiva när det gällde lokala frågor och hade tagit strid på alla dessa frågor. Men det krävs mer än att ha helt fel för att en Jim Nichol ska låta sig nedslås och han fortsatte med att kräva att de konferensdelegater som stödde oppositionen skulle ersättas med andra. Utan framgång där också.

I maj 1975 hade cirka 135 medlemmar uttalat sitt stöd för oppositionens plattform och man visste att det fanns ännu fler. Vid nationella ledningens möte i april röstade 14 mot de föreslagna organisatoriska förändringarna, av dem 12 arbetare. En grupp betydande avdelningar inom IS motsatte sig de nya reglerna. Vid flera distriktskonferenser vann oppositionen debatter mot exekutivkommittén. John Palmer var särskilt aktiv och framgångsrik. Givetvis hölls sådana debatter mest där oppositionen hade någon styrka. I fullständigt lojalistiska områden försäkrade man sig om att ingen från oppositionen skulle få komma till tals.

Men det skulle visa sig att ledningens omstuvning av valkretsarna varit effektiv och bara 17 medlemmar av oppositionen valdes till konferensdelegater. Det var föga överraskande att de organisatoriska förslagen skulle godkännas med stor majoritet. Allt som nu krävdes var att

¹ Brev från Harry Wicks till IS verkställande utskott, 24 april 1975.

² Brev från Ted Crawford till John Rose, ansvarig i West Middlesex, 11 september 1975.

städa upp operationen. Oppositionen uppmanades att upplösa sig och den fråntogs sin rätt att hävda sina ståndpunkter. För att understryka att det inte längre fanns någon plats för ”konserverativa” som höll fast vid gamla traditioner som drivit och byggt upp IS under årens lopp, krävde den nya ortodoxin en dramatisk gest, en riktigt blodig uppoffring.

I Birmingham, där oppositionen sannolikt hade majoritet, hade Granville Williams varit en utomordentlig organisatör som rekryterat många nya. Han var speciellt skicklig på att få erfarna fackliga aktivister att bli medlemmar. Givetvis kommer inte shop stewards helt färska och rena till rörelsen, vilket är ett belägg för att Cliffs ungdomsteori var felaktig, och på vilka ledningen bara har att skriva in sina teser. De går med i revolutionär politik utifrån egna erfarenheter och, just på grund av att de är erfarna, lever i en reell värld där de har förpliktelser och allianser som inte bara kan viftas bort bara för att någon i centralkommittén fått blodet att plötsligt strömma till den plats där hjärnan borde finnas. I detta fall handlade hjärnblödningen om den önskvärda, men långsiktiga, målsättningen att ta över kommunistpartiets roll som vänsterns företrädare inom fackföreningarna. Det tycktes vara ett lysande påhitt att låta en medlem av IS kandidera vid de kommande valen till nationell organisatör inom AUEW. Ledningen var så förtjust i den storartade nya politiken att man inte brydde sig om att diskutera frågan med fraktionen inom AUEW.

Mycket tack vare Granvilles arbete fanns över 20 IS-medlemmar inom AUEW i Birmingham. Bland dem var tio shop stewards, två sammankallande på stora fabriker, sex medlemmar av AUEW:s distriktskommitté – en av dem var ordförande för distriktet – och flera delegater till den fackliga kommittén i området. Samtliga hade varit medlemmar av IS i minst två år och några upp till åtta år: de flesta var veteraner från hårda och hårt vunna framgångar i strejker och andra aktioner. Summa summarum kan man tycka att det handlade om en samling arbetare som varje revolutionär grupp skulle ha varit angelägen om att rekrytera och behålla. Fel. I en förening av fumlighet och illvilja konspirerade IS ledning för att göra sig kvitt denna pinsamma börda och den bästa möjlighet organisationen haft sedan strejken på ENV.

Det finns en rak förklaring till denna primitiva nedskärning av kadrer. I samband med enhetsinitiativ 1972 och 1973 hade IS försökt dra in kommunistpartiet i samarbete om ett begränsat program. Det hade inte skett på nationell nivå, men i de fackföreningar där IS hade någon form av närvaro skulle medlemmarna engagera sig i vad som vanligen gick under namnet bred vänster. Inom AUEW skedde diskussionerna om taktik och politik inom ramarna för Breda Vänstern. Det starka inslaget från kommunistpartiet innebar att Breda Vänstern hade en viss förkärlek för valtaktik – det var i en fackförening där det alltid pågick val till någon post – men för vem som helt med några anspråk på revolutionärt arbete handlade det om mer än frasmakeri eller gester utan om en seriös aktivitet. Vid IS-konferensen 1974 hade Andreas Nagliatti och hans fraktion fördömts som ”syndikalister” för att de motsatte sig IS taktik med den Breda Vänstern. Som seriösa aktivister och lojala medlemmar hade mekanikerna i Birmingham engagerat sig i Breda Vänster och hade gått med på att stödja en medlem av kommunistpartiet för uppdraget som nationell organisatör. Det bör påpekas att detta skedde innan centralkommittén eller någon annan kommit på idén att lansera Willie Lee, medlem av IS och aktiv inom AUEW i Glasgow. Willie hade utomordentliga meriter för uppdraget men frågan var: är detta bästa sättet att fortsätta arbetet inom AUEW? Om tanken var att på ett seriöst sätt utmana kommunistpartiet inom mekanikerfacket vore det då inte bättre att ta kamp om politiken snarare än i en valfråga där kommunisterna hade sitt starkaste fäste?

För att backa upp Lees kampanj sammankallade ledningen för IS en fraktionskonferens inom AUEW i Manchester. Tillsammans med några andra infann sig kamraterna från Birmingham

för att förklara läget och motsätta sig Lees kandidatur. Vic Collard, en ledande steward från Lucasfabriken i Birmingham, argumenterade mot en IS-kandidat och fick överväldigande stöd. Nu kom en klar fingervisning om att förslaget om att Lee skulle kandidera mindre handlade om något speciellt politiskt initiativ än ett försök att komma åt kamraterna i Birmingham. Vid IS-konferensen anordnade ledningen ett möte med alla delegater som också råkade vara medlemmar av AUEW och försäkrade sig om stöd för Willie Lees kandidatur. Ledningen hävdade att detta möte var tyngre än det nationella fraktionsmötet inom AUEW därför att det ägde rum på en konferens som var högsta beslutande organ. Man får anta att om Cliff ansåg att han var V I Lenin återuppstånden så skulle det vara sant så länge det skedde i en konferenssal.

Steve Jefferys skickades till Birmingham för att få rättning i leden bland AUEW-medlemmarna. De försökte förklara för honom och ledningen att långsiktigt fackligt arbete och bland vanliga medlemmar alltid skulle ha sina olägenheter på denna sida revolutionen och att vi måste överge lyxen med testa-och-se politik om vi någonsin ville räkna med att tas på allvar av mer än en handfull arbetare. Som Mick Rice, en ledande mekaniker och IS-medlem i Birmingham skrev: ”en del kamrater frågar sig kanske varför inte kamraterna inom AUEW i Birmingham underkastade sig partidisciplinen? Håller de samarbetet med ett gäng från kommunistpartiet, *Tribune* och andra vänstergrupper för mer värdefullt än medlemskap i den revolutionära organisationen? Svaret är enkelt, faktum är att kamraterna har långt större respekt för IS än för någon lös samling som Breda Vänstern. De har för övrigt långt större respekt för IS, dess traditioner och ställning inom arbetarrörelsen än vad som är fallet med den nuvarande samlingen IS-ledare. I årtal har de genomfört IS politik och deras olycka är att de har lyckats och till skillnad från de som inte uppvisar några framgångar kan de inte bara slänga överbord det arbete de utfört. Låt oss ta ett exempel. Helt nyligen blev en ledande IS-medlem, kamrat Arthur Harper, omvald till distriktsordförande för AUEW. Detta uppnåddes därför att a) Arthur är sedan länge en respekterad aktivist med stor kamperfarenhet och b) att han hade stöd av Breda Vänstern. Annars skulle han inte ha blivit vald. Kamraterna i Birmingham uppmanades att bryta med Breda Vänstern på frågan om Willie Lees kandidatur. Sådana påhitt kan gå för sig i Cottons Gardens (partihögkvarteret i London, ö.a), men i en verklig värld där aktiva arbetare bedömer ens värde utifrån om man agerar konsekvent snarare än på förmågan till kullerbyttor vore det ett direkt katastrofrecept. Fem års arbete skulle ha gått till spillo och det är knappast underligt att kamraterna i Birmingham ansåg att det fanns högre förpliktelser gentemot IS än att hoppa genom ringar som centralkommittén plötsligt håller upp.”³

Nu följde några exempel på direkt bisarrt agerande från ledningens sida. Oppositionens anhängare i Birmingham fick inte tillgång till kopior av *Internbulletinen*, de var tvungna att läsa den i IS bokhandel och sedan lämna tillbaka den. Steve Jefferys hade försökt få till stånd en sorts kompromiss, men när det misslyckades fullföljde han sitt gräsliga arbete med samma entusiasm som Conan Barbaren. Han träffade Mick Rice på en pub och när han fick veta att denne fortsatte att stödja Birminghamkamraterna inom AUEW suspenderade han honom med löfte om att ta upp frågan om uteslutning vid nästa centralkommittémöte. Mick Pedley utsattes för samma behandling. Som bevis på att hans tid vid London School of Economics verkligen tjänat något till och att han klarade av lite enklare matematik drog han vidare till ett möte med IS distriktskommitté i Birmingham, Mick Rice och Mick Pedley hade varit medlemmar av denna förnäma församling tills de suspenderades. På mötet där blev vissa finjusteringar nöd-

³ Uteslutningarna inom AUEW i Birmingham, av Mick Rice, ett dokument från IS-oppositionen.

vändiga för att summorna skulle bli de rätta. Följaktligen suspenderades också Roger Griffiths när han kom för att sätta sig. För de av oss som tillhört WRP/SLL, eller något av deras tidigare uttryck hade allt detta något förfärligt bekant över sig. Att vara av annan mening var illojalt, att argumentera var illojalt, marginella frågetecken var illojalt, även oförmåga att hänga med den kameleontliknande hastighet den politiska linjen förändrades var illojalt. Allt detta måste elimineras med största skyndsamhet och då behövde man inte ta någon hänsyn till stadgemässiga petitesser. Det sista förtrivlade stycket i Mick Rices ovan citerade brev fångar det hela mycket väl vad som kunde ha varit: ”IS är något mer, långt mer, än en kommandostruktur med en obefläckad ledning som ensam har begåvats med rätten att fatta beslut. Marxismen handlar om ömsesidig utveckling, om samarbete och synteser. Ett marxistiskt parti bör omfatta principerna om fri debatt, inte på grund av någon borgerlig moral utan på grund av att utan fri debatt kan det inte finnas någon seriös praktik och heller inget parti”.⁴

IS fortsatte att rusa åt vänster; fackligt arbete sågs som något rutinartat; enligt ledningen skedde den verkliga klasskampen på gatorna. Rörelsen på Basplanet var ett direkt misslyckande som nu helt kontrollerades av den fackliga avdelningen inom partiet och handlade bara om ett skal för IS som snart skulle upplösas i Kampanjen för Rätt till Arbete och den marsch den organiserade. IS hade nu övergått till att ägna sig åt vad en liten sekt kan göra ganska enkelt. En bullrande enstaka kampanj var något som Gerry Healy var synnerligen skicklig på att organisera. Medlemmarna hålls upptagna och den intensiva aktiviteten döljer att organisationen bara försöker få tiden att gå. Ju mindre löftesrikt utsikterna till framgång är, desto mer skrytsamma är löftena. Nu handlade löftet om Socialist Workers Party 1976. Grunden för denna fåfänga var varken klar eller gavs någon förklaring. IS, med färre än 3 000 medlemmar där kanske en tredjedel var kroppsarbetare, var inget parti. Vad gjorde att man inom de närmaste två åren kunde förvänta sig att det skulle omvandlas till en kraft kapabel att agera självständigt inom arbetarrörelsen, vilket varje organisation som betecknar sig som parti måste kunna? Om man var ute efter att kopiera kommunistpartiet från 1920-talet, en ytterst blygsam ambition, var det nödvändigt att förändra den sociala sammansättningen och bygga upp en långt större periferi. Om man var ute efter att få Duncan Hallas att känna att han hade återskapat RCP från dess bästa dagar handlade det mer om en ynnest och hur som helst hade det varit nödvändigt att förändra sättet att leda partiet drastiskt så att man inte fortsatte att decimera arbetarmedlemmarna och kränka normerna för revolutionärt ledarskap.

På mindre än två år efter Våren 1974 hade IS tappat 500 medlemmar och *Socialist Workers* upplaga hade sjunkit avsevärt till 24 000. Antalet fabriksavdelningar och deras storlek hade sjunkit och upplagorna för olika fackliga blad hade fallit brant. Ställd inför dessa siffror svarade Cliff ”Formella räkenskaper är ett socialdemokratiskt begrepp”.

Skuggorna lägrade sig helt klart över Oppositionen. I november 1975 kallades företrädare för Oppositionen inför Kontrollkommissionen (en ”opartisk” domstol där Jim Nichol och Dave Peers ingick), där de ställdes inför uppgiften att ett oppositionsdokument, *Krisen inom IS*, hamnat i händerna på Rod Caird, journalist på kommunistiska *Morning Star*. Han hade gått igenom oppositionens kritik och påpekade: ”Det är inte länge sedan IS byggde sitt anseende på en noggrant utmejslad bild av öppenhet och oerhört noggrann respekt för demokratiska procedurer. Dess anseende byggde på, i likhet med andra organisationer på yttersta vänsterkanten, påstådda misstag och oreda inom andra organisationer”.⁵ Sanningen i Cairds artikel får inte skymma det faktum att ingen stalinistisk journalist har någon större rätt att peka finger

⁴ Ibid.

⁵ Mellan raderna, av Rod Caird. *Morning Star*, 22 november 1975.

åt någon över huvud taget. Nichol kunde emellertid inte bevisa att oppositionen hade överlämnat dokumentet till Caird, lika lite som oppositionen kunde bevisa att man inte gjort det. Men vad som var helt sant och som utan tvivel vägde tungt för Kontrollkommissionen var att om man inte har någon opposition har man heller inga oppositionella dokument.

Vid rådslaget i december 1975 hävdade Duncan Hallas att fraktioner alltid leder till splittring och inte kunde tillåtas i en kämpande organisation. Oppositionen hade närmare band till fraktionen än till IS, sade han, och existerade bara marginellt. I ett av de ögonblick som är så ljuvligt avslöjande sade Cliff, ”Fraktioner gick att tillåta inom bolsjevikpartiet, men inte inom IS”. Senare tillade han att bolsjevikiska fraktioner var bra sådana. Givetvis ville också vi vara en bra fraktion, men kunde inte för vårt liv förstå varför vår karaktär skulle underkastas Cliffs bedömning. Man kanske kan kalla oss förstockade men vi trodde han skulle bli nedröstad. Men majoriteten på partiets rådslag, klart påverkade av Duncans talang som talare och imponerade av att Cliff precis publicerat en dålig bok om Lenin och skulle skriva ytterligare tre, antog med överväldigande majoritet en resolution som krävde att oppositionen skulle upplösa sin fraktion.

Efter diskussioner skickade ledningen oppositionen ett uttalande till centralkommittén: ”Vår hållning gentemot partirådslagets resolution angående oppositionen inom IS är exakt densamma som vi framförde vid mötet med Kontrollkommissionen söndagen den 30 november. Den kritik vi framför handlar om IS politiska tradition, inriktning och demokratiska struktur. Vi är oroad över att den pågående krängningen mot ultra-vänsterism kommer att förstöra all realistisk bas inom arbetarklassen för att i stället vidmakthålla den sorts irrelevanta arbete vi förknippar med WRP. Vi anser att det är till skada för IS att nationella rådet bestämt sig för att avsluta debatten på grundval av snabbt antagna resolutioner om permanenta fraktioner; på frågan om Kampanjen om Rätten till arbete och startandet av SWP: vi har funnit att man borde bortse från eller upphäva de beslut som togs på konferensen. Av dessa skäl är vi inte beredda att upplösa fraktionen, men vi kommer att fortsätta att agera som disciplinerade medlemmar av IS”.

När centralkommittén tagit del av brevet ringde Nichol till Hazel Mandrell, sekreterare i fraktionen, för att meddela att samtliga medlemmar i oppositionens ledning suspenderats och att centralkommittén samma dag skulle ta upp frågan om uteslutning. Sue Baytell, kontorsanställd på partihögkvarteret, fick hela dosen. Nichol avskedade henne, suspenderade henne och tog upp frågan om uteslutning inom centralkommittén. Den mannen hade ett gott hjärta.

Oppositionen hade kommit till vägs ände: de medlemmar som inte blev uteslutna lämnade själva i sympati med de uteslutna. För dem var experimentet med IS över. Sektens dynamik hade åter segrat. Många av plågoandarna från dessa dagar blev så småningom själva plågade. Jag kan inte påstå att jag håller med, men min gamla mamma brukade säga: ”Gud samlar inte in skulderna i pengar”. Kanske kunde han fundera på att sända in några tuffa personer för även när så pass lång tid gått finns går ett antal omkring som häftar i stor skuld. Bara de moraliskt undermåliga saknar gränser för hur långt de kan gå. Dessvärre finns ett antal sådana och de tenderar osvikligt att dras till kejsarens hov, där de kan lyckönska honom till hans politiska skrud, applådera hans senaste fantasifoster och enstämmigt göra narr av de ouppfostrade som påminner om att kejsaren är tämligen naken. Det rör sig om en form av existens men inte särskilt mycket och saknar varje relation till socialistisk befrielse av mänskligheten. Det är en betydligt allvarligare uppgift och kommer att utföras av personer som värnar mer om sanningen, är merhängivna, mer demokratiska och mer lojala. Mer sanningsenliga om vilka de är och vad de kan utträta. Merhängivna därför att de agerar utan

illusioner och utan att ljuga för sig själva eller andra. Mer demokratiska därför att tricks och konster inte kan fungera; bara med maximal demokrati kan en socialistisk massrörelse byggas. Mer lojala mot teori och praktik, mer lojala mot medlemmarna och framför allt mer lojala mot arbetarklassen. Inget av detta handlar om några extraerbjudanden, som man kan klistra på ett glödande anförande på Första maj; de är väsentliga delar av det pussel där bitarna en dag kommer att passa samman och uppenbara det socialistiska samväldet. Historien är inte slut, den har ännu inte börjat.

Kapitel 14

Tala en gång till Om glädjen att hoppas på glädje Så att till slut någon frågar: Vad var detta? När kommer det tillbaka igen?

Erich Fried

I de första kristna kyrkorna fanns problemet med att antalet biskopar vida översteg vad som behövdes. De kunde bli avsatta eller rent av bannlysas av påven, men icke desto mindre, via den apostoliska successionsordningens märkliga turer och som gick tillbaka till aposteln Petrus som varit den som skapat den förste biskopen, så förblev de biskopar med makt att själva skapa än fler biskopar. Det orsakade viss vanda för flera påvar som var av uppfattningen att ”går det att göra dem, går det att förgöra dem”. Men ingen mindre auktoritet än den helige Augustinus slog fast den ordning som en gång stadfäst. Det ledde till ett pinsamt överflöd av inkompetenta och odugliga biskopar, som drog omkring och betedde sig som furstar trots att de inte hade något biskopssäte. De blev kända som *Episcopi Vagantes* (kringströvande biskopar). Detta märkliga fenomen fick liten betydelse inom kyrkliga kretsar, men uppmärksammades på 1800-talet av en präst inom anglikanska kyrkan, A H Mathew, som genom en finurlig manöver lyckades få församlingen i Utrecht att utse honom till sin brittiske biskop.

Det dröjde inte länge efter det att de apostoliska kretsarna välsignat Mathew förrän han var i färd med att grunda en egen kyrka. Det finns inget som går upp mot en biskops mitra och stav för att få en kille att se chic ut och bli föremål för avundsjuka blickar från andra som också drömmer om att bli utnämnd till biskop. Om en person vågat sig ut på banan kommer med säkerhet andra att följa efter, om än inte alltid på samma sätt. J R Vilatte och Vernon Herford utsågs till biskopar inom den nestorianska kyrkan på Malabarkusten. Och de goda insatserna fortsatte: de nya biskoparna byggde egna kyrkor och insåg i sinom tid behovet av ytterligare biskopar. Nöden är uppfinningarnas moder och de lade sina händer på lämpliga kandidater, som inte helt sällan i sin tur skapade doktrinära skillnader som nödvändiggjorde en brytning med deras egen kyrka. Varje splittring ledde till nya teologiska egenheter. En kringströvande biskop blandade katolicismen med teosofi och byggde en katedral runt en massiv mässings-skorsten genom vilken Gud sände välgörande strålar till de trogna som stod vid öppningen av metallskorstenen. Ytterligare en, som kanske kände sig osäker på om en ceremoni skulle räcka, lät sig vid en rad tillfällen invigas i olika kringströvande kyrkor. Senast denna gren lät höra talas om sig kallades ledaren Mar Gregorius, patriark i Glastonbury, biskopssätet i västra England och de titlar han sedan försetts med fyllde tio fulla rader med tolv punkters storlek. På denna glimrande himmel var nog den verkliga stjärnan en fransk ”biskop” som förenade katolicism och druidism. Om vädret tillät ordnade han dop i havet utanför den normandiska kusten. Denne förträfflige man kallade sig själv ”Hans Vithet den ödmjuka Tugdual den Andre”. Måtte hans gud göra att han slipper lunginflammation. Vid den senaste räkningen, 1961, kom man fram till att det fanns drygt 200 sådana ”biskopar” och jag hoppas uppriktigt att Tugdual II, som var en av dem, fortfarande finns bland oss.¹

Det krävs ingen djupare kunskap om trotskistisk tradition för att inse vissa likheter mellan marxistisk obskurantism och pompös kristendom och där tendenser till splittring är något de har gemensamt. Där finns Trotskij, precis som Simon Petrus, den störste och bäste av alla lärjungar, och där finns det ständigt ökande myllret av sekter, småsekter och insekter som hävdar att de härstammar direkt från mästaren. Var och en av dem har helgjutna skäl för att gå

¹ För mer information om detta fascinerande ämne kan man vända sig till *Episcopi Vagantes and the Anglican Church* av H R T Brandreth eller *Bishops at Large* av P F Anson.

emot de övriga. Om det stalinistiska Sovjets klasskaraktär för Trotskij framstod som livsavgörande 1940 måste frågan också stå i centrum för vårt tänkande i dag. Och då behöver man inte ta hänsyn till att Sovjet inte längre existerar; att hålla fast vid argumentet är att hålla fast vid en tradition och har blivit ett mål i sig. Så mäktig är denna längtan efter sanningarna från det förflutna att en del av oss skriver och talar på ett sätt som doftar av 1920-talets Kominternjargong och som precis översatts från ryska av någon helt inkompetent. För rätt många år sedan fanns en medlem av Revolutionary Socialist League vars förmåga att ta sig fram på tungomålstalandet gav upphov till stor fascination. Ett typiskt exempel kunde låta på ungefär följande vis: ”Under den kommande perioden kommer olika grupper att gå samman programmatiskt och genomföra förstatligande och så vidare, etc, etc”. De sista uttrycken, etc, etc, i detta citat är förstås inte nödvändiga, men de finns i allmänhet där därför att de ger det falska intrycket att man har betydligt mer av vikt att säga. Den okritiska, för att inte säga avgudadyrkande, hyllningen till allt bolsjevikiskt fram till 1924, och en besatt önskan att se allt genom den sovjetiska föregångarens prisma har lett till att alltför många vänstermänniskor varit oförmögna att tala med arbetare på ett språk som är förståeligt om man inte har högsta betyg i sovjetmarxism.

Fjärde internationalen bildades 1938. Om man är generös eller enfaldig kan man tro på grundningskongressens anspråk på att det fanns 6 000 medlemmar runt om i världen. Ganska lite det också kan man tycka för ”Revolutionens världsparti” – och dessutom var det sannolikt organisationens höjdpunkt. Fjärde internationalen handlade om en sammanslutning av smågrupper som attraherats av Trotskijs historiska roll och kraftfulla intellekt. Här hade vi den styrka som skulle leda arbetarklassen till makten när kapitalism och stalinism gav vika för följderna av det kommande kriget. I själva verket innebar kriget att Fjärde internationalen, i likhet med Gracie Fields och W H Auden (brittisk sångerska respektive poet, ö.a), tog sig till USA. Egentligen förefaller tanken på att Fjärde internationalen skulle ta makten lika sannolik som att bookmakerfirman William Hill skulle bjuda vadhållaren på att bli mångmiljonär och Hill därefter protestera mot resultatet.

1917 hade Trotskij sett framtiden, att den fungerade och allt han hade av skepsis, självständighet och vilja att överväga några andra perspektiv begränsades avsevärt av den händelsen. Bolsjevikernas framgångar och förmåga att göra om det som hänt handlade snart mer om organisatoriska former än innehåll. Från att ha varit en som tillsammans med Rosa Luxemburg emellanåt på ett korrekt sätt kritiserat Lenin före revolutionen blev han nu under kampen mot stalinismen en ultra-leninist, vilket paradoxalt nog innebar att han förnekade essensen hos Lenin. För Lenin var formen alltid underordnad det revolutionära innehållet: han såg aldrig något fel i att utarbeta en ny strategi och taktik för att ta sig an en förändrad verklighet och den lämpligaste organisationsformen skulle utgå från den erfarenheten. Den Fjärde international som existerade före andra världskriget tillhörde en värld där Ryska revolutionen inte var särskilt avlägsen och där Trotskijs förutsägelser ännu väntade på att ogiltigförklaras av förändringar i manuskriptet.

I dag finns en hel hög av Fjärde internationaler och var och en av dem svär trohet till grundaren. Det kan vara så att en del av dem verkligen tror att de ensamma står för tillräckliga kvalifikationer för att leda arbetarna till makten. Kanske ser ni för ert inre en arbetare som ständigt håller utkik efter en Fjärde international, gärna en sådan med en demokratiskt centralistisk stadga, en otummad kopia av Övergångsprogrammet, stridsropet ”Framåt mot Kominterns fyra första kongresser” och inget som kommit senare än 1940 när det gäller politisk teori. Det kan finnas sådana arbetare, men med största sannolikhet har de tillhört en

annan grupp de senaste tio åren och kommer därför att betrakta en som en pratmakare. Den normale radikaliserade arbetaren kommer inte att se något attraktivt i den abstrakta och ibland nästan hysteriska kopplingen till en International. Precis som med Guinness, och Chris Harman, är det en smak som den överväldigande majoriteten av människor aldrig kommer att kunna förstå sig på.

Något gemensamt för alla grupper på vänsterkanten är hängivenheten för demokratisk centralism. Det gäller såväl de som tillhör den trotskistiska traditionen som de som överlevt stalinismens skeppsbrott. Demokratisk centralism tas som högsta sanning och något som inte behöver diskuteras. Hur det kan komma sig är svårt att förstå. Det är ingen organisationsform som man kan utläsa ur de klassiska marxistiska texterna. Men den kan förstås som ett nödvändigt organisatoriskt svar på tsarismens förtryck och intrången från tsarens hemliga polis. Att den växte fram ur debatterna inom den ryska socialdemokratin 1903, beträffande vem som är eller inte är medlem av partiet för att senare utvecklas till en rad regler, var en följd av reaktioner på händelserna och ingen medveten plan. Inom kommunistisk och trotskistisk tradition har demokratisk centralism nu uppnått universell giltighet bortom tid och rum. Det liknar en märklig form av cargokult där man genom att iaktta vissa komplicerade riter kan få fyrmotoriga fåglar att flyga in med ett näringsrikt revolutionärt parti bara för oss.

Det hävdas ofta att demokratisk centralism gör organisationen effektivare och omvandlar den till en bättre kamporganisation. Jag har ofta hört det påståendet, och får nog medge att även jag själv gjort mig skyldig till det vid en rad tillfällen. Men jag kan aldrig påminna mig att det någonsin förhållit sig så och grundlösa påståenden accepteras sällan inför opartiska domstolar. Anta att en demokratisk centralistisk organisation är delad mellan 49 procent och 51 procent beträffande hur man ska agera i en viss fråga. Kommer den demokratiska centralismens magik då att få 49 procent att kasta sig in i aktiviteten med lika lite kverulans som 51 procent? Kommer de tillsammans att vara lika effektiva som en organisation som inte välsignats med ”leninistiska” regler och där 100 procent av medlemmarna är överens om hur man bör agera? Svaret är Nej. För även den mest ”leninistiska” organisationen har en handfull frivilliga som är ute efter att ta över majoriteten av ledningen. Hur kraftfullt centralkommittén än må förkunna sina lärdomar är enda sättet att bestraffa de som vägrar att gå med på dem genom att de inte kommer att påtvingas några orimliga medlemsavgifter eller delta på några möten. Inte särskilt skrämmande när allt kommer omkring. I själva verket låter det mer löftesrikt än hotfullt. Däremot är det sant att ”partiet” för den delen förvandlas till ett sätt att leva, en utvidgad familj där man kan känna sig hemma. Det förvandlas till målet för allt man satsat av idealism och entusiasm och blir enda sättet att möjliggöra ett fulländat socialt liv.

Det ovan sagda innebär att de mest entusiastiska anhängarna av demokratisk centralism vanligen är de mest auktoritära när det gäller att upprätthålla kontroll av läget inom partiet. Det får en att tänka på Cliff och Healy eller det tidigare kommunistpartiet. De utgör förstås de 20 procent som sticker upp ovanför ytan på det centralistiska isberget: under ytan myllrar det av mindre centralistiska sekter där demokrati handlar om den absoluta rättigheten att hålla med ledaren, yttrandefriheten förvandlas till att prisa gurun och hans arbeten och där detta dessutom förvandlas till obönhörliga villkor. En del hävdar att deras version av demokratisk centralism har slagsida åt demokratiskt håll och bara en tunn hinna av centralism. Den som vill kan förstås tro på detta, men innan man skriver under något långvarigt kontrakt kan det vara klokt att leta upp några nyligen uteslutna för att se om det verkligen är något hållbart påstående.

Skulle en demokratisk centralistisk organisation ha några garantier mot den statliga säker-

hetstjänstens eller politiska motståndares intressen? Knappast. Var och en som vill veta något om hur de ledande organen fungerar behöver bara gå med i gruppen och finnas med kring centret, göra sig outhärlig och gå på de rätta pubarna. Det kommer då inte att dröja särskilt länge innan han kan förse sina uppdragsgivare med upplysningar om vem som gör vad och med vilka, vem som är inne och vem som är ute och, om han har det minsta väderkorn, om detta har den minsta betydelse. Inom en organisation som SWP är denna typ av erfarenhet begränsad till centralkommittén för Gruppen som sådan är inte uppbyggd för att kunna basera sig på medlemmarnas aktivitet. Att en sådan organisation kan fortsätta att existera bevisas just av det faktum att SWP fortfarande existerar. Men för dem av oss som ställer oss bakom Rosa Luxemburgs uppfattning att de misstag som begås av en genuin arbetarrörelse är långt mer att föredra än besluten från den mest obefläckade centralkommitté, finns inte mycket gemensamt med Cliff och hans gunstlingar.

I Prag före första världskriget grundade Jaroslav Hasek, författaren till *Den tappre soldatens Svejks äventyr, Partiet för återhållsamma framsteg inom lagens gränser*. Syftet var att driva med de kejsarliga myndigheterna, smäda andra partier och framför allt att dra kunder till en kompissom ägde ett värdshus där det nya partiet höll sina möten. En av de första resolutionerna slog fast att vem som helst kunde bli medlem av centralkommittén, där antalet medlemmar bara begränsades av hur många som rymdes kring två bord som slagits samman i matsalen. Jag kan kanske tycka att den bestämmelsen förefaller lite inskränkande, det går väl alltid att flytta in i ett annat rum och skjuta ihop flera bord. Men det är ändå otvivelaktigt förnuftigare än den leksaksbolsjevism som så många av våra demokratiska centralister ägnar sig åt.

Givetvis rättfärdigas all denna organisatoriska fetischism, precis som allt annat, med hänvisningar till de stora mästarna. I första hand innebär det Lenin med Trotskij som nyttig sekundant till den leninistiska hållningen. Ofelbarhet får då en sådan makt att det blir helt oemotståndligt för den rättrogne. Detta sätt att argumentera tillskriver enskilda individer gudalikhedens egenskaper. Det bygger på antagandet att Lenin, som dog 1924, och Trotskij, som dog 16 år senare, under sin existens begrep och hade tänkt igenom alla de frågor som den revolutionära socialismen kunde konfronteras med efter deras död. Det är verkligen synd att de inte hade samma gåvor rörande den tid när de verkligen var i livet; det skulle ha besparat oss alla mycket smärta och lidande.

Lenincitat används med sådan frekvens att jag skulle vilja komma med ett blygsamt förslag som skulle spara både bläck och papper – långt ifrån oväsentligt i denna tid som är så känslig när det gäller det ekologiska. Skogsarbetarna i Nordamerika var isolerade månadsvis och ganska snart hade de hört alla skämt så ofta att de började tala om dem i sifferform. Så bara genom att ropa ut en siffra – så länge man undvek 37 som var för grovt även för skogsarbetare – kunde man få skratta även om man hade glömt själva poängen. På samma vis skulle man ju kunna ge vissa koder åt Lenincitaten. Man skulle till exempel kunna komma fram till LC17/430/2/1-5 vilket skulle vara liktydigt med Lenins *Collected Works*, band 17, sid 430, stycke två, rad ett till fem. Just det citatet handlar om ett ganska ointressant fördömande av Kadetpartiets falska liberalism 1905, men det skulle också ha kunnat vara något riktigt förkrossande som LC56/54/1/4-10. Och på det finns bara ett enda svar, medan man drar sig tillbaka och samlar sig till motangrepp, vilket består i LC24/6234/1/1-4. Den här metoden skulle kunna bli framgångsrik och i varje fall ha den ojämförliga fördelen att reducera Tony Cliffs böcker till hanterligt omfång.

Om en så förnuftig reform misslyckas kommer skojarna att fortsätta att rota i *Collected Works* på jakt efter välvalda citat som kan förse med smutsiga manövrer med viss elegans. Och

givetvis kommer någon som motsätter sig den hållningen efter att ha erhållit replikrätt – det handlar då förstås inte om medlemmar av SWP – att hitta ett lika välvalt och till innehållet helt motsatt Lenincitat.

Den marxistiska rörelsen historia utgör ett lager av nyttig information som kan förse oss med många lärdomar, särskilt om man är på jakt efter vad som inte bör göras i framtiden. Vad vi aldrig bör förlora ur sikte är vikten av att placera varje historiskt arbete och varje citat i dess rätta sammanhang. Det handlar inte bara om dess direkta sammanhang, utan också den tid och den värld det riktade sig till. Lenin skrev förfärligt mycket och en del har helt klart mer varaktig betydelse än annat. Det erkände han själv också när han föreslog att vissa arbeten inte skulle återutges utan en kommentar som satte in dem i dess speciella ryska sammanhang. Han var trots allt inte någon Gud som skickade ner budskap på stentavlor, han var en mänsklig varelse, om än med genial läggning, som kunde ta miste. Och en del av hans mer grälsjuka fraktionsmässiga utfall kan gott få vila i ouppsprättade band utan minsta förlust för arbetarrörelsen.

Givetvis kommer de som iakttar en kamrermässig inställning till Lenins verk, där tvättlistor har lika stor betydelse som hans viktigare teoretiska insatser, att fortsätta att citera honom oavsett vilken temperatur som råder. Robin Blick var till exempel en gång en skärpt ung man inom Gerry Healys grupp. Efter att ha kommit på kant med Gerry har han gått ganska långt när det gäller att ta avstånd från sitt förflutna. Han har oförtrutet fortsatt att citera Lenin, men där han en gång noterade plus handlar det nu om minus. Han gör detta med viss skicklighet, omsorgsfullt selektivt och lyckligt befriat från något som helst sammanhang. Hans syfte är att visa att Lenin alltigenom var en skurk, inte bara föregångare till Joe Stalin utan en sann efterföljare till tartarernas horder, en medarbetare till de svarta hundradena och på det stora hela en genomrutten man. Cliff å sin sida citerade också Lenin på ett kunnigt sätt men även han selektivt och helt utan hänsyn till sammanhanget. Cliffs var ute efter att visa att Lenin var en synnerligen ämabel person som av en ren slump varit förutseende nog att skriva verk som rättfärdigade allt Cliff senare skulle få för sig, oavsett vad det kunde handla om. Enda försvaret mot denna citatoffensiv är att man är försedd med en egen utgåva av *Collected Works*, även om det nuförtiden kan bli ganska kostsamt, plus att Cliff ibland har försökt lura andra genom att använda den fjärde sovjetiska utgåvan. Klokast är att inte låta sig imponera av något som låter som om Lenin suttit vid Cliffs fötter och sugit åt sig de senaste marxistiska trollkonsterna. För sådana som Blick och Cliff utgör Lenin en mjölkko full med oseparatorad visdom och som tillåter dem att självbelåtet pladdra på om sina egna uppfattningar – ett förfärligt certifikat om högsta vitaminhalt som ungdomar och andra oskyldiga måste skyddas från till varje pris.

SWP är böjningsmönstret för de allra värsta exemplen på tillämpning av demokratisk centralism och ett *reductio ad absurdum* av Lenins politik. Det revolutionära partiets så kallade roll har förvandlats till det centrala i hela övningen. Enda måttet på revolutionära framsteg är medlemssiffrorna. Enligt den uppfattningen har arbetarna tilldelats rollen av revolutionens fotfolk, men avantgardet kommer att finnas på plats för att leda dem till paradiset. Enligt detta schema finns inget behov av att rekrytera arbetare i dag, de skulle ju kunna fördärva hela det anarkistiska väldet hos ledningen för en klick.

Det parti som bildades 1977 var inte inriktat på stora uppror och politiskt viktiga händelser. I själva verket var det mindre förmöget att ta egna initiativ inom arbetarrörelsen än vad som varit fallet tre år tidigare. Partiet hade grundats enbart av interna orsaker, för att ge medlemmarna intrycket av framsteg och allt detta för att dölja att det faktiskt handlade om en

tillbakagång. Den sociala sammansättningen i partiet var sämre än tidigare och partitidningarnas upplaga minskade. Det absurda i alla pretentioner fick flera erfarna och värdefulla medlemmar som Peter Sedgwick, Richard Kuper, Mike McGrath, Martin Shaw och flera andra att dra slutsatsen att ännu en resa in i drömmarnas land var mer än förnuftet kunde stå ut med. De begav sig mot utgången övertygade om att föreställningen var över. Partiets inflytande på olika företag minskade stadigt. Tidningar på företagsnivå dog sakta men säkert. Givetvis förekom en del bullrande kampanjer – en demonstration för rätten till arbete här och lite anti-fascistiskt arbete där – men det handlade om kortlivade insatser som bara tilläts existera så länge det resulterade i nya medlemmar. När det inte längre fungerade skars den livsuppehållande slangen av. I likhet med all sektinspirerad aktivitet hade inte kampanjerna något värde i sig. Det var bara något som partiet skapat och svartsjukt slog vakt om gentemot inkräktare utifrån. Det var nästan så att man kunde höra ropet: ”det här är vår egen byrå för rekrytering av nya medlemmar, vill ni ha en egen får ni göra det själva”.

En organisation som SWP kan fortsätta att existera, trots sin sekterism, som en objuden gäst som tar för sig av allt som värdfolket inte knusslar med. Under vissa omständigheter kan det pågå en tid. Som att det kommersiella tryckeriet skapar tillräckligt med profit för att hålla partitidningarna vid liv och bidrar till lönerna för de heltidsanställda. Apparätjikerna kommer i sin tur att se till att det kommer in tillräckligt med nyrekryteringar för att kompensera förlusten av medlemmar. För rätt länge sedan införde SWP en princip om minimal debatt som nu är så väl förankrad att den kan ses som en del av traditionen. Avvikande uppfattningar trampas ner och reglerna för revolutionär rättvisa ignoreras. Bara centralkommittén kan uttala sig om något över huvud taget eftersom där ingår renässansmannen Chris Harman, marxismens svar på Leonardo Da Vinci. För inte så länge sedan uttalade han sig i kraft av sitt ämbete om frågan om antropologi, även om det undandrar sig min bedömning varför SWP skulle behöva ha någon uppfattning om antropologi. En antropolog som är medlem av SWP – det kan finnas fler än en av det slaget – och som går med på den vetenskapliga uppfattningen i frågan får nu att göra med Harman och tvingas till tysthetslöfte om sin specialitet. Det påminner om Lysenko, som på direktiv av Joe Stalin, ställde Darwin på huvudet och trodde att man kunde åstadkomma genetiska förändringar genom att byta miljö för en del växter. Lysenko trodde således att man kunde odla höstvet och tomater norr om Polcirkeln. Ingen fick någonsin komma så nära hans experiment att de kunde kontrollera hans växter – så vitt jag vet var de gjorda av plast. Till sist skyfflades han bort till förtidspension, fast inte utan att ha satt stopp för karriären hos mer konventionellt inriktade genetiker. Den kulturella atmosfären inom SWP påminner märkligt nog om de dagar då Andrej Zjdanov höll i den kulturella yxan åt Joe Stalin, en tid då kälkborgerligheten satt i högsätet.

En politisk ledning med denna suveräna hållning gentemot sina underlydande riskerar knappast att falla ihop på egen hand, eftersom avvikande åsikter från en eller annan medlem kan kvävas av de andra. Den kommer heller inte att ge vika inför icke existerande påtryckningar från partiet. Men om den ledande personligheten försvinner kan den bli oerhört försvagad. Det är bara att hoppas på att Cliff, precis som Lenin, skrivit sitt politiska testamente. Det vore plågsamt att tvingas uppleva något opassande käbbel i framtiden, även om fallet Lenin inte ger plats för mycket förhoppningar om en lugn övergång. Den metaforiska blodutgjutelse det kan bli fråga om kan få det hela att påminna om en av Dashiell Hammetts romaner, fast utan dennes stil och det minsta av konstnärskap. Det vore inte förenligt med kristen etik att önska något som helst obehagligt över dem som sitter vid makten inom SWP i dag. Å andra sidan får man inte glömma att jag förstås är ateist.

Den rysliga flykt mot obskurantismens stränder som Cliff inledde på 1970-talet möjliggjordes av att hans grupp under 20 år dessförinnan blivit tillräckligt stark för att uppnå viss rörelseförmåga, något som till stora delar var möjligt genom att man ignorerade stora stycken av bolsjevikernas och trotskisternas tradition. Den tilltalande sidan var i det lite tillbakalutade och icke-sekteristiska sätt som International Socialists betraktat revolutionär politik på utan att för den skull vara helt lättsinnig i frågan. De arbeten som gjorts om statskapitalismen, reformismen, den långa högkonjunkturen och Rosa Luxemburg var förvisso trevande och ofullständiga, men var ändå tillräckligt sammanhängande för att visa att det fanns lite liv i revolutionär politik också efter Trotskijs död 1940. Försöken att fullborda dessa arbeten var ingalunda avslutade även om en skrift som *Incomes Policy and Productivity* [Inkomstpolitik och produktivitet] var resultatet av en period av seriösa och förtjänstfulla insatser. Cliffs "leninistiska" fas innebar att han satte stopp för nytänkande, att han retirerade till historiska sanningar som aldrig behöver prövas. Cliffs broschyr om produktiviteten innehåller således mer marxism än samtliga fyra volymer av hans Leninbiografi. Den förra inriktade sig på att bygga upp en närvaro inom arbetarrörelsen och den senare utgör en andaktsbok som är föregivet leninistisk, men som i praktiken helt formats efter Cliffs önskemål. Och något sådant parti kommer aldrig att byggas.

SWP är ett av de värsta exemplen på återfall; det representerar det förgångna och inte framtiden. Med årens lopp har nästan alla som känt partiet under bättre tider antingen uteslutits eller lämnat i avsmak: det fåtal som stannat kvar har odlat "den tystnadens stil" som Isaak Babel rekommenderade under de stalinistiska utrensningarnas höjdpunkt.² Nya medlemmar är i allmänhet nykomlingar inom politiken, utan bakgrund i andra socialistiska grupper. Från SWP:s fort drar de sporadiskt ut för att bidra till organisationens begränsade kampanjer. De uppmuntras att tro, och en del tror uppenbarligen att utanför partiet finns bara en öken fri från oaser – utan tillstymmelse till vattenånga. För resten av mänskligheten finns lyckligtvis en verklig värld utanför SWP och där, oavsett vad man kan läsa i partiets tidningar, partiet fortfarande återstår att bygga.

När så sker kommer det inte att handla om icke ändamålsenliga sovjetiska organisationsformer uttryckta på ett språk som härrör från dåligt översatt ryska. Det kommer heller inte att byggas av SWP utifrån Cliffs syn på primitiv socialistisk ackumulation. Om SWP ska ingå i denna process måste det ske en radikal brytning med dess nuvarande praktik. Den traditionella "enhetsoffensiven" har länge fördärvat den trotskistiska rörelsen och oföränderligt lett till en eller flera splittringar och kommer heller inte att vara till mycket hjälp. Det är nästan så att man kan bli förtvivlad när man ser så många grupper – med fina och intelligenta medlemmar – på ett fanatiskt sätt ägna sig åt meningsskiljaktigheter med alla andra. Det ironiska är att dessa meningsskiljaktigheter på ett effektivt sätt hindrar dem från att göra något åt vad de skulle vilja bli. Antingen upphör de med att bete sig som tjuvar om natten gentemot andra grupper, några som de bara ser som något värt att plundra, eller också kommer de att stänga sig ute från alla möjligheter att gå framåt. Inget tyder på att de är beredda att förändras, men lärdomarna av alla slitsamma och misslyckade år borde ändå till sist sippra igenom hos alla utom de mest trångsynta.

Föreställningen om det lilla revolutionära masspartiet är inte bara något som återfinns hos Socialist Workers Party. Gruvarbetarledaren Arthur Scargill trodde också att han satt i ett

² I själva verket räddades Babel inte heller av sin tystnad. Han arresterades och dömdes till långt fängelsestraff. Han dog i fängelset. Kanske bekämpade Stalin, precis som den brittiska armén, något som kallats "tyst uppkäftighet".

idealläge för att erbjuda något för socialister som blivit hemlösa sedan Tony Blair tagit över Labourpartiet. Arthurs Socialist Labour Party uppvisade stora likheter med kommunistpartiet före 1956 och det var en orsak till varför det inte lyckades. Ytterligare en orsak var förstås det komiska i att SLP:s partiapparat kontrollerades av Fjärde internationalens förenade sekretariat (med nästan lika många medlemmar som antalet bokstäver i namnet) och som ägnade sig åt att hindra medlemmar av andra trotskistiska övertygelser från att bli medlemmar.

Förhoppningarna kan bygga på förändringar som ägt rum de senaste åren. Tidigare maldes den revolutionära rörelsen sönder mellan stalinism och socialdemokrati. Båda dessa överflödiga utväxter visade sig oförmögna att tävla med kapitalismens styrka och dynamik. Om de inte blev överkörda och tvingade att underkasta sig blev de absorberade. Kollektivismen, som alls inte avspeglade eller byggde på arbetarnas solidaritet, blev ett uttryck för exploatering, elände och ineffektivitet. Och nu är båda borta: socialdemokratin på egen hand och stalinismen genom något slags åldrande process som startade redan innan den blivit mogen. Det var händelser som överraskade alla smågrupper – och deras första reaktion var att framhäva sina skillnader på ett än gällare sätt, i synnerhet om det rörde klasskaraktären hos det icke existerande Sovjetunionen. Och även om inte vill något annat än att ge stalinismen ett rungande farväl måste vi också inse att vi lever i en post-trotskyistisk era. Att de två avgörande företeelser som definierade trotskismen nu eliminerats tycks inte i något avseende ha inneburit någon befrielse.

Partiet kommer inte att byggas på grundval av desillusionerade anhängare till stalinismen eller socialistiska överlöpare från socialdemokratin, därför att några sådana finns inte längre. Det handlar om att hitta tillbaka till arbetarklassen, där vi för övrigt borde ha funnits hela tiden.

Det finns en del som hävdar, precis som Eduard Bernstein, att kapitalismen förändrats så mycket att det inte bara gjort stalinism och socialdemokrati överflödiga utan dessutom att idén om socialism för länge sedan passerat ”bäst före”-datum. Det heter att kroppsarbete inte längre behövs och att det som återstår är stora mängder teknologi och allt färre tekniker. De flesta nyanställda handlar om kvinnor med deltidsjobb. Nyckelorden har handlat om nedskärningar och att tillverkningsindustrin utlokaliseras till Stilla Havs-regionen eller Central- och Sydamerika. Enligt den versionen har arbetarklassen lidit nederlag och decimerats. Visst ligger det en del sanning i den beskrivningen, men precis som alla snabba bilder handlar det om en statisk och otillräcklig uppfattning. Bilden innehåller allt men eftersom den inte kan ses i sin dynamik eller hur olika delar påverkar varandra blir den missvisande. Det är sant att det finns fler kvinnor bland de anställda och det är givetvis bara något att glädja sig åt. Sant är att nedskärningar gjort att bolagen kunnat öka sina vinster utan att sälja fler produkter men som Stephen S Roach, en guru inom nedskärningarnas värld, nu medger: ”Helt öppen nedskärning och löneslakt betyder också industriell utrotning ... om man bara ägnar sig åt att skära ned kommer man att stå där utan något alls, utan några marknadsandelar”. Frågan är inte om produktionen kommer att öka utan när. Den växande arbetsstyrkan kommer att behöva fackföreningar – antingen de som redan finns eller sådana som återstår att skapa. Men det kommer också att behövas en socialistisk rörelse kapabel att tala ett språk som arbetarna förstår, en rörelse som inte är självtillräcklig eller sekteristisk utan möjlig att leva med och växa. Allt detta kommer att kräva tid och tålamod och uthållighet, men när vi erinrar oss hur länge vi hållit på utan några av dessa egenskaper verkar det rimligt att ge det en chans.

Det står helt klart att förnyelse och förändring inte kommer att bli lätt och det är svårt att inte tappa modet inför den enorma uppgiften. Men det är något som måste prövas därför att det inte finns någon annan utväg. Vi måste skola, agitera och organisera och lära både oss själva

och andra. Det finns inga garantier för framgångar, inte ens löftet om att socialismen kommer att göra oss lyckligare, även om jag själv får medge att min lyckligaste tid varit de år jag tillbringat inom rörelsen. Den enda obevekliga sanningen är att framtiden inte kommer att erövrans genom att man försöker kopiera det förflutna. Den amerikanske journalisten Lincoln Steffens skrev efter en resa i Sovjetunionen med ett berömt uttryck ”att han sett framtiden och att den fungera”. Man kan vända på den formuleringen med orden att ”jag har sett det förflutna och det fungerade inte”. Nya uttryckssätt, nya rörelser och nya idéer som överensstämmer med den värld vi befinner oss i är långt viktigare än gårdagens självsäkra recept. Himmel och jord återstår att erövra och vi har fortfarande en värld att vinna.

Bilaga 1 [IS uppkomst]

Ur socialismens synvinkel är den byråkratiskt kollektivistiska staten en reaktionär samhällsordning; i förhållande till den kapitalistiska världen befinner den sig på en historiskt mer progressiv nivå. [Max Shachtman, 1941]

... de alternativ som mänskligheten står inför är inte så mycket kapitalism eller socialism som socialism eller barbari. Stalinismen är detta nya barbari. [Max Shachtman, 1962]

Problemet för den som studerar gruppens tidiga år är att det inte finns några skriftliga redogörelser någonstans och att minnena i bästa fall är felaktiga och ofta partiska. I detta sammanhang kan vi bortse från Ian Birchalls lilla hängivna verk i *IS Journal 75/76*³ (gamla serien), och även om Martin Shaws artikel *The Making of a Party?* i *Socialist Register* från 1978 är mycket bra, begränsar den sig till perioden 1965–1976.

Därför kan spekulationer om de influenser som skulle leda till den särskilda statskapitalistiska analys som Cliff lade fram i sitt RCP *Internal Bulletin* vara lika långsökta som fantasin hos den som vill förringa den prestationen. Det är i detta sammanhang, har jag hört, som Sean Matgamna, vars fantasi är oöverträffad i sin omfattning och vidsträckthet, hävdar att Cliff hämtade sin analys från den ”shachtmanitiska” teorin om byråkratisk kollektivism. Det finns faktiskt ingen god anledning att tro att så var fallet. Det finns självklart likheter mellan två teorier som bygger på övertygelsen att stalinistiska stater är klassdelade samhällen, men det är inte alls självklart att Cliff skulle ha funnit dessa specifikt i den byråkratiska kollektivistiska analysen mer än någon annanstans.

Vid den tidpunkten, mellan slutet av 1946 och 1948, när Cliff gjorde sin omsvängning från ”arbetarstat” till statskapitalism, fanns det inget fullständigt sammanhängande verk om den byråkratiska kollektivismen, bara en handfull artiklar av Shachtman och andra i *New Internationalist*. Såvitt jag vet finns inget sådant verk publicerat än i dag. Om du känner till något sådant verk, var snäll och behåll det för dig själv. Naturligtvis lämnar alla konkurrerande teorier som påstår sig definiera de stalinistiska staternas klasskaraktär en obehaglig eftersmak, ungefär som en treträtersmiddag som består av förrätt, dessert och ingen huvudrätt, men byråkratisk kollektivism når inte ens fram till desserten.

En mycket större påverkan på Cliff hade Jock Haston, och det är sant att Jock var en mycket attraktiv personlighet som Cliff ofta hänvisade till som sin far i rörelsen. Av någon anledning var Cliff ovanligt imponerad av Hastons och Grants argument under den korta tid dessa två ägnade sig åt en statskapitalistisk analys. Vi vet att detta var fallet eftersom de fick honom att ändra åsikt. Denna oöverträffade bedrift har ännu inte upprepats. Det som är helt klart är att Cliff är fullt kapabel att sätta ihop en fungerande, eller en icke fungerande, teori: han har gjort båda under sin livstid.

Det fanns i alla fall ingen god anledning för Cliff att hämta inspiration i den byråkratiska kollektivismens tvivelaktiga sanningar, när han var övertygad om ett argument, specifikt om statskapitalism, som hade en lång historia bakom sig, ända tillbaka till före oktoberrevolutionen. I sin bok *Mot en teori om den imperialistiska staten*, publicerad 1916, diskuterade N I Bucharin den allmänna trenden mot ”... militaristisk statskapitalism ... en ny Leviathan, i jämförelse med vilken Thomas Hobbes’ fantasi verkar som barnlek”. Han återkom till detta tema flera gånger under 1920-talet. På 1920-talet gjorde även de lands-

³ [“The Smallest Mass Party in the World”: Socialist Workers Party 1951-1979](#)

flyktiga mensjektiverna en statskapitalistisk analys, liksom Osinskij och Saprionov från den Demokratiska Centralistgruppen (decemisterna) inom det ryska partiet.

Olika medlemmar av den trotskistiska rörelsen anammade statskapitalismen, bland annat Yvan Craipeau. Anton Ciliga, en rumänsk oppositionell, definierade också Ryssland som ett exploaterande samhälle där byråkratin kontrollerade alla maktmedel.

Byråkratisk kollektivism har troligen sitt ursprung i ett verk av italienaren Bruno Rizzi, som på 1930-talet publicerade sin bok *La Bureaucratization du Monde* [Världens byråkratisering]. (Rizzi är vanligtvis känd som Bruno R. Han var en märklig person, före detta medlem av Vänsteroppositionen, känd för att vara antisemit och som uppenbarligen kunna röra sig relativt fritt in och ut ur det fascistiska Italien.) Kärnan i boken var att världen höll på att förvandlas till samhällen som styrdes av en ny förvaltningsklass med bas i statliga institutioner. Bevis för detta hämtades inte bara från den ryska kommunismen och den tyska och italienska fascismen, utan också från den amerikanska New Deal-politiken. Boken gjorde inte mycket väsen av sig vid den tiden, men den verkar ha uppmärksammats av Joe Carter (Joseph Friedman), som var en ledande medlem av Burnham/Abern/Shachtman-fraktionen inom [amerikanska] SWP. Carter övertygade Burnham, men inte Shachtman – som för övrigt alltid förnekade att ISL-teorin hade något att göra med Bruno Rizzis arbete – om att han hade rätt, och tillsammans utvecklade de teorin. (Även om det är ganska orättvist mot Joe Carter har anhängare av hans teori traditionellt kallats ”shachtmaniter” efter gruppens karismatiska ledare. Om än bara för att det är en välbekant benämning, kommer jag att hålla fast vid denna beskrivning.)

Efter splittringen i SWP 1940 tog Shachtman och hans fraktion med sig nästan hälften av medlemmarna och bildade *Workers Party* [WP] – som i slutet av 1940-talet blev *Independent Socialist League* [ISL]. Burnham lämnade nästan omedelbart det nya partiet och producerade därefter en icke-marxistisk version av teorin i sin bok [Direktörernas revolution](#).

På kort tid hade Carter övertygat Shachtman och majoriteten i WP om att byråkratisk kollektivism var rätt teori för dem. Shachtman ansåg först att det byråkratiska kollektivistiska samhället var överlägset kapitalismen, men senare kom han fram till att det var den ultimata barbarismen. Till slut stödde han USA i Vietnam och vid Grisbukten. I slutet av sitt liv stödde han senatören ”Scoop” Jackson, en fanatisk kalla krigare med en förkärlek för kärnvapenkrig. (Man bör tillägga att även om Shachtman var den mest kände företrädaren för byråkratisk kollektivism, är det inte så att anslutning till teorin oundvikligen leder till stöd för kapitalismen mot stalinismen. Carter, Hal Draper och många andra förblev till sin död revolutionärer och anhängare av teorin.)

Kanske av viss betydelse för Cliff var arbetet av CLR James (JR Johnson) som ledde en statskapitalistisk grupp inom Workers' Party, Johnson-Forrest Tendency, som inkluderade Grace Lee och Raya Dunayevskaya (Freddy Forrest). Det var James, en man med ett väl utvecklat sinne för humor, som karakteriserade byråkratisk kollektivism som ”Carters lilla leverpiller”. Både James och Dunayevskayas verk publicerades i *New International* och enligt Ray Challinor träffade Cliff Dunayevskaya vid ett FI-möte i Paris 1948.

Det som är säkert är att en av SRG:s [*Socialist Review Group*] teoretiska grunderna vid sitt bildande var Cliffs artikel mot teorin om byråkratisk kollektivism. Det är naturligtvis sant, men inte överraskande, att en del av det kritiska ramverk som används för att beskriva det stalinistiska samhället i byråkratisk-kollektivistiska skrifter i stort sett är detsamma som det som används av statskapitalismens teoretiker. Mycket av informationen stämmer också

överens med en kritik från en samvetsgrann marxist som såg Ryssland som en ”arbetarstat”. En analys av texterna tyder inte på att Cliffs statskapitalism var hämtad från eller en avvikande form av byråkratisk kollektivism.

Det betyder dock inte att ISL saknade inverkan på den brittiska gruppen. Till exempel distribuerades de shachtmanitiska tidskrifterna *New International* och *Labour Action* i Storbritannien av SR-gruppen; Stan Newens fungerade som agent under några år. Parollen ”Varken Washington eller Moskva, utan internationell socialism” tog *Socialist Review* över från ISL. På 1960-talet kom flera av de yngre före detta ISL-kamraterna till Storbritannien och anslöt sig till IS, men den enda betydande besökaren från ISL som jag kan hitta var troligen Felix Morrow. Bill Ainsworth minns att en sådan kamrat anlände till Birmingham i början av 1950-talet. Tyvärr led kamraten av svår diarré. Bill skriver: ”Jag tror att det kan ha varit Felix Morrow.⁴ Vi försökte diskutera med honom över toalettväggen, men utan framgång – han var helt besatt av sina magproblem. Han åkte med nästa tåg.”⁵

Som vi redan har noterat var SRG i början en vanlig trotskistisk grupp med kätterska åsikter om Ryssland och Östeuropa. ISL var en mycket mer avslappnad organisation, vars tvister och diskussioner fördes i den öppna pressen. Efter 1948 (då de insåg i vilket bedrövligt skick Fjärde internationalen befann sig) blev ISL allt mindre trotskistisk. 1958 upplöstes ligan och gick med i Socialist Party-Social Democratic Federation, den bleka skuggan av Norman Thomas socialister. Upplösningsförklaringen var pinsam i sin underkastelse under socialdemokratin och förnekandet av allt revolutionärt förflutet. Under tiden hade de dock vidarebefordrat konturerna av den teori som skulle bli den permanenta vapenekonomin.

Under rubriken *The Permanent War Economy* publicerades sex långa artiklar i *New International* mellan januari och december 1951 av TN Vance (en av Ed Sards pseudonymer). Den första artikeln inleds med det djärva uttalandet: ”Med andra världskrigets början gick både den amerikanska och den globala kapitalismen in i en ny epok – den permanenta krigsekonomin era ...”. Här hävdade Vance att det fanns en ny och avgörande faktor i världsekonomin som skulle förändra den ekonomiska teorin, ”både den borgerliga och den marxistiska”, i grunden. I sina artiklar citerar Vance flitigt från officiell statistik, men huvudtyngden i bevisningen ligger i hans geniala framskrivningar av dessa siffror in i framtiden. Citat från andra källor är minimala, med bara enstaka hänvisningar till Marx och Keynes. Walter J Oakes, författare till en banbrytande artikel i *Politics* i februari 1944 med titeln *Towards a Permanent War Economy* [Mot en permanent rustningsekonomi], får visserligen erkännande, men inte särskilt mycket. Vance citerar Oakes med gillande på följande sätt: ”En krigsekonomi existerar när regeringens utgifter för krig (eller ’nationellt försvar’) blir ett legitimt och betydande slutmål för den ekonomiska verksamheten.” Vapenutgifter, säger han, är ansvariga för en hög ekonomisk aktivitet och minskar arbetslösheten till försumbara nivåer. Dessutom säkerställer de ”... upprätthållandet av en stabil och säker ekonomisk jämvikt för bourgeoisin...” (*NI*, vol. XVII nr 1, s. 41). För Vance är den kritiska nivån för vapenutgifter när ”... andelen krigsutgifter av den totala produktionen överstiger 10 procent...” (*Ibid.*, s. 34). Vance talar också om Keynes ”multiplikatoreffekt”, där indirekta utgifter motsvarar och därmed fördubblar de ekonomiska effekterna av vapenproduktion. Allt detta är enligt honom mycket effektivare än offentliga arbeten, som i Roosevelts WPA, eftersom de höga skatter som krävs för att finansiera vapenproduktion för försvar mot kommunismen är politiskt acceptabla för kapitalisterna, medan WPA, en dyr och

⁴ Morrow var medlem i amerikanska SWP till 1946, då han uteslöts pga samarbete med Max Shachtman – *Red*

⁵ Brev till Jim Higgins från Bill Ainsworth, juni 1996.

ineffektiv keynesiansk mekanism för att minska arbetslösheten, var mycket impopulär inom bourgeoisin.

När Vance skrev detta 1951 hade han faktiskt inga aktuella statistiska uppgifter som stödde hans tes. Det senaste han kunde uppåda var siffror för 1948, som var betydligt lägre än siffrorna för 1946 till 1947 och statistiskt sett försumbart högre än 1949. (Se tabell, *ibid.*, s. 35) I hans tabeller sker de riktigt imponerande ökningarna under åren 1950 till 1953, som alla baseras på Vances egna beräkningar.

Man skulle kanske känna sig mer tillfreds med allt detta om inte de flesta av hans slutsatser hade blivit ogiltigförklarade av tiden och erfarenheten, men man blir också lite misstänksam när man tittar närmare på hans källor. Teorin från 1951 bygger i hög grad på en artikel från 1944 av Walter J Oakes, som kanske var en profet före sin tid, men som var auktoritativ som få. En närmare granskning visar dock att TN Vance inte är Ed Sards enda pseudonym. Det verkar som om Eds andra pseudonym är Walter J Oakes: kanske använde han bara den för att skriva auktoritativa, mycket citerade artiklar i *Politics*.

Det är alltså denna teori som Cliff tillägnade sig och som omdöptes till ”permanent rustnings-ekonomi” av Michael Kidron. I deras händer, särskilt Kidrons, blev den ett betydligt mer övertygande verk. Duncan Hallas hänvisar till vapenekonomi i en artikel i *Socialist Review* från april 1952, men den fullständiga versionen publicerades inte förrän i Cliffs artikel [The Permanent War Economy](#) i majnumret av *Socialist Review* 1957 (för övrigt är Cliffs tabell som stöder denna artikel skröp, även om den har en fotnot med ”* approximate figures”). Den antyder till exempel att Storbritannien kunde ha fört kriget under hela 1943 för 9,5 miljoner pund. För den summan kunde man inte föra ett anständigt krig i två veckor. Fram till 1968, när Mike Kidron publicerade sin bok [Västkapitalismen efter kriget](#), fanns mycket lite skrivet om teorin, vilket är märkligt eftersom den erbjöd ett svar på problemet med den långa efterkrigsboomen, som var helt bortom de ortodoxa trotskisternas förstånd. När jag förberedde denna bok hade jag tillfälle att tala med Mike Kidron, som i förbigående berättade att det verkligt seriösa arbetet med att validera teorin aldrig hade påbörjats. Kanske är det då inte så förvånande att Kidron, den man som mest förknippas med permanent rustningsekonomi, 1974 avfärdade den med den talande frasen: ”Två insikter utgör inte en teori”. Ja, ja, permanent rustningsekonomi – vila i frid.

Bilaga 2 [Cliffs Rosa Luxemburg]

Ha, ha, ha, sådan narr den där ärligheten är!

Och förtroendet, dess kära vän och bror,

en mycket enfaldig herre!

Shakespeare, **En vintersaga**

1959, någon tid efter det utlovade publiceringsdatumet, gavs Cliffs pamflett [Rosa Luxemburg](#) ut. Den är inte bara den bäst skrivna av hans publikationer, utan också på sätt och vis hans mest originella. Detta var långt innan marxismen och marxisterna blev litterärt populära och några år innan Nettls tvåbandsbiografi publicerades. Det var ett seriöst försök att återupprätta den frihetsivrande marxismens anda i linje med SR-gruppens medvetenhet om gräsrötternas växande betydelse. Samtidigt skiljde den gruppen från de exklusiva bröderna inom den ortodoxa trotskismen. Oundvikligen och nödvändigtvis ställde den Luxemburgs verk mot hennes största samtida, Lenin. Det var uppfriskande att upptäcka att Cliff hade beslutat att Luxemburg inte alltid hade fel i dessa meningsutbyten och att skillnaderna i alla fall till stor del återspeglade olika erfarenheter och förhållanden. Lenins centralism var en reaktion på

kaoset och oerfarenheten i den ryska rörelsen och, viska det tyst så att barnen inte blir upp-rörda, Lenins hyllning till ”marxismens påve” Kautsky; och Luxemburgs spontanitet var ett svar på den tyska socialdemokratins stränga karaktär och Kautskys formalism. Detta är intressant nog den linje som Max Shachtman uttrycker på ett mer elegant och underhållande sätt i majnumret 1938 av *New International*.⁶

Här är Shachtman:

De ”yrkesrevolutionärer” som Luxemburg mötte i Tyskland var inte som i Ryssland de radikala verktygen för att samla lösa och utspridda lokala organisationer, förena dem i ett nationellt parti genomsyrt av en fast marxistisk ideologi och befriat från de opportunistiska föreställningarna om ren och skär facklig verksamhet. Tvärtom. I Tyskland var de ”professionella” karriärister, konservativa fackföreningsbyråkrater, härskare över det förstelnade partimaskineriet, reformistiska parlamentariker, hela den besättning som slutligen lyckades beröva rörelsen dess inre kraft...

Och här är Cliff:

Där Rosa Luxemburgs ståndpunkt om förhållandet mellan spontanitet och organisation var en återspeglning av de omedelbara behov som revolutionärerna stod inför i en arbetarrörelse som kontrollerades av en konservativ byråkrati, var Lenins ursprungliga ståndpunkt – den från 1902–1904 – en återspeglning av den amorfa karaktären hos en vital, kämpande revolutionär rörelse i det första skedet av sin utveckling under en bakåtsträvande, halvfeodal och autokratisk regim.

För marxister i avancerade industriländer kan Lenins ursprungliga ståndpunkt i mycket mindre utsträckning tjäna som vägledning än Rosa Luxemburgs, trots hennes överdrivna uttalanden om spontanitet.” (Min kursiv – JH.)

Är det inte underbart hur pompöst det är formulerat: ”trots hennes överdrivna uttalanden etc., etc.”?

Av detta framgår åtminstone att Cliff 1959 inte såg någon anledning att bygga ett parti efter ”leninistiska” principer. Vid den tiden ansåg han faktiskt att den partiorganisation som efterlystes 1902–1904 ”kopierades och fick en extra byråkratisk twist av stalinisterna över hela världen”. Denna åsikt stämde helt överens med hans dåvarande uppfattning att SR-gruppen inte var en pre-bolsjevikisk, utan en post-bolsjevikisk formation. Med detta menade han uppenbarligen att världen hade förändrats en hel del sedan 1902, eller 1917 för den delen. Klassens mognad och formen och innehållet i dess kamp skulle vara den avgörande faktorn för organisationsformerna.

Så var läget under en tid, tills Cliff, nästan på egen hand, återuppfann det ”leninistiska” begreppet att böja käppen. Det härstammar från ett tal av Lenin vid RSDAP:s andra kongress: ekonomisterna böjde käppen åt ett håll – för att räta ut den måste jag böja tillbaka den”. Här kan man notera att Lenin talar om en korrigerigering av ekonomisterna, inte om en 180-graders sväng från det han själv sagt lite tidigare. Å ena sidan har vi överdrift i en politisk kamp, å andra sidan en nyckfull eller opportunistisk omsvängning av politiken.

I linje med hans återupptäckt av den demokratiska centralismen ansågs det nödvändigt att skriva om det förflutna, särskilt Cliffs förflutna. I 1969 års nyutgåva av *Rosa Luxemburg* försvann den andra, kursiverade, av de två ovan citerade styckena helt och ersattes av: ”Men oavsett de historiska omständigheter som formade Rosas tankar om organisation, visade dessa tankar en stor svaghet under den tyska revolutionen 1918–19.” Denna radikala förändring är ännu tydligare på sidan 53 i den första upplagan, där det står: ”Rosa Luxemburgs motvilja mot

⁶ Syftar på artikeln [Lenin och Rosa Luxemburg](#).

att bilda ett självständigt revolutionärt parti citeras ofta av stalinister som en allvarlig och viktig orsak till den tyska revolutionens nederlag 1918. De hävdar att Lenin var emot den revolutionära vänsterns anslutning till SPD och fortsatta samarbete med Kautsky.” I den andra upplagan hade detta citat på något sätt förvandlats till:

Rosa Luxemburgs motvilja mot att bilda ett självständigt revolutionärt parti följde på hennes långsamma reaktion på förändrade omständigheter. Det var en central faktor i förseningen av uppbyggnaden av ett revolutionärt parti i Tyskland. I detta var hon dock inte ensam. Lenin var inte snabbare än Rosa att bryta med Kautsky. Det finns ingen grund i den stalinistiska berättelsen att Lenin var motståndare till den revolutionära vänsterns anslutning till SPD och fortsatta samröre med Kautsky.

Det är inte så mycket att böja sig som att gå till frontalangrepp med en tomahawk. Från att ha varit en bättre ledare än Lenin förvandlas hon till en orsak till svagheten 1918–19. 1959 förtalade stalinisterna henne, och 1968 hade stalinisterna tydligen rätt. Det sista citatet är också intressant eftersom det antyder att Rosa inte hade genomskådat Kautsky före Lenin. Detta är nonsens, Luxemburg hade effektivt brutit med Kautsky 1910, långt före Lenin, vilket den store mannen erkände i ett brev till Sjljapnikov 1914: ”Jag föraktar och avskyr nu Kautsky mer än alla andra ... Rosa Luxemburg hade rätt, när hon *för länge sedan* skrev att Kautsky har den högt utvecklade ’underdånigheten hos en teoretiker’. ... inför opportunisten”.⁷ Alla har naturligtvis rätt att ändra sig, men det finns något som heter ärlig redovisning. Marxistiska grupper har ett särskilt ansvar att erkänna när och varför de har ändrat sig. Detta gäller särskilt när deras kamrater måste försvara dem.

Jag minns ett möte i Merlin's Cave där Nigel Coward, en trevlig ung kamrat som tidigare hade varit heltidsarbetande men på något sätt kommit i konflikt med Cliff, sa att Cliff hade gjort icke erkända ändringar mellan den första och andra upplagan av Luxemburg-boken. Som någon som redan hade den första upplagan och inte hade läst den andra, eftersom den skulle vara densamma som den första, trots att jag hade köpt ett exemplar, var det helt otänkbart för mig att Cliff skulle ha gjort något sådant. Jag antog, helt orättvist, att Nigel led av att ha fallit i onåd och var på dåligt humör. ”Ange kapitel och stycke”, utmanade jag honom. Lyckligtvis för mig hade Nigel inte med sig någon kopia av de stötande texterna, och han mindes inte heller detaljerna så tydligt, annars skulle jag ha blivit extremt generad inför en ganska stor publik. Det skulle också min kollega som satt bredvid mig och högljutt stödde mitt inlägg ha blivit. Det var ingen mindre än T Cliff. Jag tror inte att jag har sett Nigel sedan dess för att be om ursäkt, en ursäkt han verkligen förtjänade. Ärendet togs sedan upp av Sean Matgamna från den trotskistiska tendensen och frågan drunknade sedan i fraktionsstriderna. När jag tog upp frågan med Cliff ryckte han bara på axlarna. Det var inte någon imponerande eller uppbygglig uppvisning.

I juli 1983 publicerades den fjärde upplagan av *Rosa Luxemburg*. Den innehöll alla Cliffs ändringar, med ett tillägg i form av en inledning av en viss Lindsey German. Eftersom imitation är den ärligaste formen av smicker skriver hon i en stil som påminner mycket om Cliffs, och håller sig nära den tunga prosan, men utan den politiska sofistiken. Jag antar att hon faktiskt tror på det hon skriver: ”När den först skrevs [*Rosa Luxemburg*] var det ett försök att göra de grundläggande idéerna tillgängliga för en ny publik ... att presentera Rosa Luxemburgs idéer för att återupprätta den revolutionära socialistiska traditionen.” Jag är rädd att hon är lite naiv i detta avseende. Cliff skrev aldrig något som inte var avsett att ha någon

⁷ Detta brev, som bl a citerades 1932 av Trotskij i [Bort med tassarna från Rosa Luxemburg](#), finns på engelska i Lenins CW vol. 35, s 167-69: [A. G. Shlyapnikov](#). October 27

omedelbar relevans för uppbyggnaden av hans grupp. Boken om Luxemburg var avsedd att presentera gruppen som en marxistisk fristad för dem som avskydde stalinismen och hörde ekon av den i de trotskistiska grupperna omkring dem, särskilt Healys. Den huvudsakliga målgruppen var Labourpartiet och dess omgivning, men boken var inte avsedd som en allmän bekräftelse av den revolutionära socialismen. Den var en del av utvecklingen av en fullständig politik som gick utöver sanningarna från de fyra första kongresserna i Komintern och övergångsprogrammet. Om han inte hade sett Luxemburg som den logiska utvecklingen av den rörelse ur vilken han och hans grupp hade sprungit fram, skulle han inte ha formulerat det som en dialog mellan Luxemburg och Lenin. Man tar arbetarnas spontanitet och masstrejken från Rosa och den revolutionära viljan från Vladimir Iljitj. Om detta låter som ”mix-n-match” från Woolworths godishylla, har du just kommit på Cliffs knep för att hålla uppe sitt politiska kaloriintag.

En av de mer löjliga punkterna i Lindseys inledning är följande: ”... 1918–1919 sökte miljontals tyska arbetare efter revolutionära idéer. Men de vände sig inte till Rosa Luxemburg och det nya KPD, utan till det gamla partiet och dess ledare – människor som var beredda att tala om vänsteridéer i en sådan situation, men vars tidigare ord och handlingar berättade en helt annan historia. Rosa Luxemburg hade varit konsekvent i sin revolutionära politik – men detta var inte känt för arbetarmassorna, eftersom hon hade hållit sig i stort sett gömd inom SPD.” ... Varifrån har Lindsey fått detta gamla skräp? Tror hon att SPD före 1914 var ungefär som Tony Blairs New Labour i valkretsen Harrogate? Arbetarna var med i SPD i miljoner, de levde praktiskt taget i partiet. Det var, som de sa, ”en nation inom nationen”. Rosa Luxemburg skrev för dess tidningar och tidskrifter, hon talade på dess kongresser och hon talade på otaliga möten, offentliga och partimöten, över hela Tyskland. Hon var nästan säkert mer känd bland de tyska arbetarna än Lenin var bland den ryska arbetarklassen. Hon förlorade 1918 eftersom arbetarna förblev lojala mot socialdemokratin och eftersom SPD svek, precis som de redan hade gjort 1914. Ebert, Scheideman och Noske lekte inte med vänsterfraser; de spelade det kontrarevolutionära spelet och dödade Luxemburg, Liebknecht och Jogiches precis lika säkert som de dödade den tyska revolutionen.

Man kan anta att Lindsey Germans inledning var avsedd att stryka ut rynkorna i en bok som ursprungligen var skriven för en annan målgrupp vid en annan tidpunkt. Jag fruktar att den bara tjänar till att uppmärksamma en ganska klumpig omformulering av texten. Den falska motsättningen mellan Lenin och Luxemburg som Cliff har skapat i de olika utgåvorna har funnit en passande inkompetent kommentator i Lindsey German.

Bilaga 3

*Allt faller sönder; centrum håller inte längre
 Ren anarki härskar över världen
 Blodiga vågor slår mot stränderna, och överallt
 drunknar oskuldens ceremoni
 De bästa saknar all övertygelse, medan de värsta
 är fulla av passionerad intensitet*
 WB Yeats, **The Second Coming**

Anteckningar om demokratisk centralism

(av T Cliff 20/6/68)

(1) Vår grupp har länge varit en ren propagandorganisation – vi har gett ut böcker, teoretiska tidskrifter, hållit skolor etc. Den struktur som passade denna situation var en lös federation; alla grenar var som pärlor på ett snöre.

(2) Under det senaste året eller två har vi gått över till agitation. Detta kräver en annan typ av organisationsstruktur. En revolutionär kamporganisation – särskilt om den blir ett parti – behöver en demokratisk centralistisk struktur.

(3) I Första internationalen ville proudhonisterna och bakuninisterna (båda anarkister) ha en federal struktur. Därför hävdade de logiskt att internationalen inte var en arbetareorganisation och att endast arbetare borde vara medlemmar och representanter.

Marx hävdade att den rådande ideologin under kapitalismen är den härskande klassens ideologi. Eftersom det inte kan finnas en revolutionär rörelse utan en revolutionär teori, skulle ledarskapet för internationalen inte nödvändigtvis vara arbetare, och inte delegater enligt en federativ princip (därför var Marx den ryska ”representanten” i Internationella generalrådet, även om han inte var ryss och aldrig hade varit i Ryssland; därför hade också bolsjevikpartiets centralkommitté bara en arbetare och alla medlemmar kom från en stad; detsamma gällde mensjevikerna, Luxemburgs Spartakusbund osv.)

(4) Den federala principen – idén att den verkställande makten i en revolutionär organisation ska bestå av en delegat per avdelning – är ohållbar:

- a. Den är odemokratisk.
- b. Om en avdelning har 50 medlemmar som är oeniga i en central fråga med 26 mot 24, vad är det demokratiska med att en person avger 50 röster?
- c. Om en minoritet av hela organisationen – låt oss säga 20 procent – har en politik som skiljer den från majoriteten, kommer den inte att representeras alls – eller högst av ett löjligt antal personer i det verkställande organet.
- d. Den interna kampen om idéer, som är så viktig, kommer att riktas från sakfrågor till organisatoriska frustrationer och kombinationsism.
- e. Organisationen kan inte växa sig större än en viss storlek: med 1000 medlemmar och låt säga 100 avdelningar skulle inget verkställande organ kunna fungera.
- f. Det är oförenligt med specialisering och arbetsfördelning. Eftersom Marx och Engels, Lenin och Trotskij, Luxemburg och Liebknecht var för upptagna för att kunna

engagera sig i lokala avdelningsaktiviteter kunde de aldrig ha varit valbara till verkställande organ i någon revolutionär organisation.

- g. Sammanfattningsvis är den federala strukturen instabil och ineffektiv. (I våra egna termer skulle, med gruppens expansion och övergången till en cellstruktur, hälften av den politiska kommittén, inklusive redaktören för vår agitatoriska veckotidning, inte kunna ingå i ledningen, eftersom de kanske är inaktiva lokalt i en lokalavdelning. En revolutionär organisation vars två högsta kommittéer – den verkställande kommittén och den politiska kommittén – väljs enligt motsatta principer, kan inte fungera effektivt.

(5) En demokratisk centralistisk organisation bygger på följande:

- En delegatkonferens – som sammanträder en eller två gånger om året – beslutar om organisationens politik, principer och strategi.
- En verkställande kommitté, politisk kommitté etc. väljs av konferensen – som enskilda personer eller från en kandidatlista om det finns fraktionsgrupperingar: varje delegatgrupp har rätt att välja det antal personer till kommittéerna som motsvarar deras andel av konferensen.
- Alla beslut som fattas av konferensen och mellan konferenserna av den verkställande kommittén är bindande för alla medlemmar i organisationen.

En revolutionär kamporganisation står inför behovet av taktiska beslut – dagligen och timvis – därav behovet av stor centralisering.

Det viktigaste beslutet för ett revolutionärt parti – beslutet att ta statsmakten – fattades av bolsjevikpartiets centralkommitté; i en revolutionär situation har man inte råd att slösa bort en dag (för att inte tala om en månad – den tid som krävs för att organisera en konferens). Beslutet om krig eller fred – Brest-Litovsk-diskussionen – fattades återigen av bolsjevikpartiets centralkommitté. Eller återigen de historiska uttalandena från Första internationalen om Pariskommunen, som skrevs av Marx och godkändes av en handfull personer som dök upp på generalrådets möten – utan hänvisning till internationalens nationella sektioner, för att inte tala om deras massmedlemmar.

Om en minoritet av avdelningarna – låt oss säga 20 % – anser det nödvändigt att kalla till en extra konferens, är ledningen skyldig att genomföra detta. Nya beslut och nya val kan följa.

(6) I praktiken måste vi på grund av IS storlek och ojämna nationella sammansättning ha en övergångsstruktur: från federalism till demokratisk centralism.

För närvarande har alla avdelningar med 10 eller fler medlemmar en representant i det verkställande organet, med undantag för tre avdelningar: Östra London, Croydon och Richmond. Jag föreslår att en representant från var och en av dessa tre avdelningar läggs till.

Londons regionala kommitté – som omfattar ungefär hälften av IS-medlemmarna – bör stärkas. (Den skulle kunna organisera demonstrationer, skolor etc. Det faktum att den baseras på en delegat per gren garanterar inte att den fungerar).

Möten med kamrater inom specifika områden bör sammankallas (som lärarna gör regelbundet). Tvåvägskommunikation är avgörande: hittills går mycket mer information från exekutivkommittén och administrativa kommittén till grenarna än i motsatt riktning. Mer teori behövs, därav behovet av mer centralism. (Den värsta ”ekonomismen” och organisatoriska

frustrationen har uppstått i många lokala aktiviteter som var helt autonoma). (Naturligtvis bör inga beslut som fattas på septemberkonferensen gälla i mer än några månader, eftersom IS – som för närvarande har omkring 800 medlemmar – förhoppningsvis kommer att växa avsevärt).

Vi är inte bönder: en anteckning – och förslag – om IS-organisationen

(Hull IS, 10/10/1968 – skriven av Michael Kidron)

Om vårt halvårsmöte visade något alls, så är det att vi ännu inte är en *politisk* organisation. ”Centret” vädjade till vår känsla för det goda, sanna och vackra, men avslöjade inte vilka aspekter av det kapitalistiska systemet de ansåg vara mest sårbara för angrepp just nu, hur vi ska mobilisera för detta och hur vi ska närma oss våra potentiella allierade. De misslyckades med att göra för IS som helhet vad Roger Cox och Steve Jefferys gjorde så bra för våra ingenjörarbetare.

Det finns verkliga problem med att göra detta. Världen är inte en öppen bok. Falsk medvetenhet florerar. Dessutom, och detta är förmodligen den viktigaste faktorn för oss, har vi vuxit så snabbt att många av våra medlemmar inte har haft tid eller möjlighet att ta till sig IS erfarenheter och IS teori, eller att lära känna vad olika grupper och individer inom organisationen gör.

Följaktligen känner de mer erfarna medlemmarna att det är nödvändigt att *kolonisera inom gruppen* för att bevara traditionen och upprepa och återupprepa grunderna i den socialistiska teorin. De försummar de nödvändiga processerna att övervaka världen i syfte att påverka den och att hålla ögon och öron öppna för vad nya medlemmar gör och tänker.

Å andra sidan kastar sig många nya medlemmar in i verksamheten utan att förstå dess bredare betydelse eller utan att få se hur den socialistiska politiska traditionen är relevant för det de gör.

Resultatet blir ofta en förvirrad dialog mellan döva, där de äldre kamraterna i politiska utskottet försöker tvinga ner ogrundade förslag i halsen på oss och en del reagerar med full kraft men utan förslag.

Det vore tragiskt att låta frågorna förvirras i en sådan dialog: vi behöver en operativ politisk analys, det vill säga en syn på världen här och nu som kopplar våra aktiviteter till våra grundläggande antaganden. Och vi behöver en ständig intern motivering av denna analys och dess antaganden. Endast politiska kommittén kan göra detta, och endast en politisk kommitté som koncentrerar så mycket av vår politiska erfarenhet på ett ställe – det vill säga en nationellt vald kommitté. En sådan politisk kommitté måste ges alla möjligheter att utföra sitt arbete: full kontroll över det politiska innehållet i vår press, rätt att utse redaktörer och talespersoner, rätt att frigöra sig från administrativa detaljer.

Samtidigt måste vi ha en mycket klar bild av våra egna styrkor och svagheter i en snabbt föränderlig situation, annars kommer våra politiska recept aldrig att kunna omsättas i praktiken. Ett organ som den politiska kommittén, som varken speglar våra ojämna erfarenheter eller vår spridning i funktion och utrymme, har inte och kan inte ha denna klara bild. (Så mycket har vi åtminstone lärt oss av det sätt på vilket de presenterade – och sedan drog tillbaka – sina organisationsförslag). För att ha en sådan bild, för att kunna besluta om hur man ska genomföra den politiska kommitténs förslag, om vad som är möjligt för IS som

helhet att åta sig, måste organet vara mer representativt för de befintliga avdelningarna – en delegerad exekutivkommitté.

Eftersom ett sådant organ alltid bör sträva efter att anta en nationell syn och därmed övervinna den ojämnhet och provinsialism som gör det nödvändigt i nuläget, bör dess medlemmar väljas av avdelningarna för den period som sträcker sig mellan de halvårliga delegatkonferenserna (alltid med möjlighet till återkallande). För att underlätta det dagliga arbetet bör det välja ett sekretariat eller en administrativ kommitté (inte nödvändigtvis från sina egna led).

Resultatet skulle bli en tydlig uppdelning av funktionerna mellan IS politiska och utbildningscentrum (politiska kommittén) och besluts- och organisationscentrum (exekutivkommittén). Det är en uppdelning av funktioner som skulle förhindra att ”centrum”, för att använda politiska kommitténs nuvarande uttryck, ger organisatoriska instruktioner när vi vill ha politiska råd, eller fundamentalistisk ikonografi när vi vill ha organisatorisk vägledning. De skulle veta vad de skulle göra, och det skulle vi också. Och de skulle snart finna sig själva vädja till förnuftet, inte lojalitet eller tro.

Vi föreslår därför:

1. En politisk kommitté vald av den halvårliga delegatkonferensen med cirka 12 medlemmar för att formulera och publicera IS perspektiv, mål, politik och aktiviteter; för att utöva kontroll över det politiska innehållet i vår press; för att främja vårt interna utbildningsprogram; för att utse redaktörer och talespersoner; och för att i samarbete med exekutivkommittén främja och anpassa sektionernas och regionernas politik i enlighet med våra allmänna mål och riktlinjer.
2. En delegerad exekutivkommitté som väljs av avdelningarna mellan halvårskonferenserna för att besluta om IS:s aktiviteter mot bakgrund av den politiska kommitténs rekommendationer. En sådan exekutivkommitté ska utse en administrativ kommitté som ska hjälpa till med den dagliga administrationen. Avdelningsdelegaterna ska återspegla ”strukturen” av åsikter i avdelningen.

Bilagorna 4-6

[Appendix 4](#) [*Letter to IS Branches from National Secretary* (10th April 1974), *Duplicated letter to all IS Branches dated as postmark* (circa 12th April 1974); Extracts from *A Funny Way to Go* by Roger Protz

[Appendix 5](#) [*The Way Ahead for IS* by Tony Cliff (*IS Internal Bulletin*, May 1974); *Who Is Our Audience* by Ruth Nelson (*IS Internal Bulletin*, June 1974)

[Appendix 6](#) [*The Platform of the IS Opposition; A Reply to Comrade Duncan Hallas* by the IS Opposition]